

ÖN SÖZ

ekin-sanat-edebiyat

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir, bu da onun önsözüdür

08
K
Balat-Yayınları

Denizler için
ben de birşey
söylemek
istiyorum

**AYIŞIĞI SANAT MERKEZİ
5. KONFERANS PROGRAMI**

**10- 11- 12- 13 TEMMUZ
09.00- 18.00**

1.

GÜN

FAALİYET RAPORLARI

2.VE 3. GÜN

NEREDEN GELİYORUZ?

**Ekin sanat mücadelemizi etkileyen düşünceler
(Bilim, sanat, felsefe, politika)**

**Ekin sanat mücadelemize yol gösterenler (Uzak
ve yakın tarihimizden örnekler)**

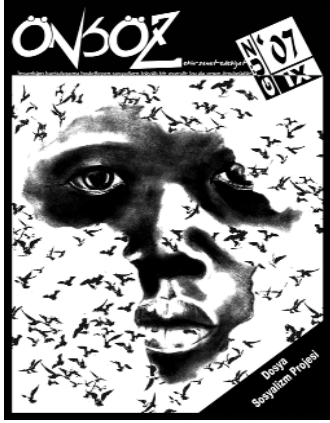
**Ekin sanat mücadelemizde bizimle
yürüyen/yürümüş olan dostlarımız (Nasıl geldiler
ve bize neler kattılar)**

4.

GÜN

NEREYE GİDİYORUZ?

**20. YIL ETKİNLİĞİ ÖNERİLER. (Etkinlik Tarihi 12
Ekim 2008 olarak belirlenmiştir)**

AYIŞIĞI | **XI**
SANAT | **KİTAP DİZİSİ**
MERKEZİ | **kültür / sanat / edebiyat**

Genel Yayın Yönetmeni
Songül Yücel

Yazı Kurulu
Songül Yücel
Ülkü Şeyda
Fatma Yıldırım

Ofset Hazırlık
Kapak tasarım
Tux Ajans
info@tuxajans.com

Baskı: Ser Matbaası
Mücellit: Ser Mücellit
0 212 565 17 74

İstanbul

İstiklal Cad. Rumeli Han
88/11 Kat: 6 Tel: 0212 249 44 43

İzmir

1337. Sk.No:18 Çankaya
Tel: 0232 489 63 16

Adana

Tepebağ Mah. Cemal Gürsel Cad. Ali
Hikmet İşhanı. Kat: 4 No. 401
Seyhan/Adana
Tel: 0322 363 70 62

Antep

Atatürk Bulvarı Bey Mahallesi No:6/7
Kat:3 Şahinbey Tel: 0 342 230 38 74

www.onsozdergisi.com
info@onsozdergisi.com
onsozdergisi@gmail.com
istanbulayisigi@gmail.com

İBUDİ

Merhaba;

Yine yoğun bir bahar uyanışından sıcak günlere adım attık. Bu sayıyla birlikte Önsöz'ümüz üç yılı devirdi. Üç yıllık yürüyüşümüzde bizimle birlikte olan tüm dostlarımıza sonsuz teşekkürler. Bahar-Yaz sayısı olarak çıkan 11. sayımızla sizlere merhaba diyor, okurlarımıza ve katkılarını bizden esirgemeyen dostlarımıza gelecek sayılarda bu açığı kapatacağımızı buradan tekrar duyurmak istiyoruz.

Temmuz'un ikinci haftası 5. Konferansımızda sanat merkezleri olarak yine bir araya geliyoruz. Ekin-sanat alanında yürüttüğümüz yirmi yıllık mücadele, yarattıklarımız, eksikliklerimiz ve bundan sonra yapacaklarımız üzerine duracak, yeni yol ve yöntemler belirleyecektir. Yaz dönemi 20. yıl hazırlıklarımızla yoğun bir temponun içine girmiş bulunuyoruz.

"Halkın Denizi Denizleşen Halkla" mitingimizde, bu yıl yine, "Denizler için ben de bir şey söylemek istiyorum" diyenlerle Kadıköy meydanındaydık. İnternet sitemizde, sanat merkezlerimizde bu sesleniş devam etti. Önsöz'de bu çağrıya katılmadan edemezdi. Denizler için söylenen sözleri, yazılan şiirleri sayfalarımızda bulabilirsiniz.

"Devrimler ve Sanat" başlığı altında hazırladığımız dosyamız, "Devrimler ve Edebiyat"ın ardından "Devrimler ve Tiyatro" olarak devam ediyor. Mutlaka eksiklerimiz olmuştur. Bu konudan eklemek istediklerinize her zaman ki gibi sonraki sayılarımızda da açık olacağız. Aralık ayının ilk günlerinde Güz sayımızla "Devrimler Müzik ve Dans" dosyamızla yeniden ellerinizle, gözlerinizle buluşacağız. Katkılarınız bizi daha da zenginleştirecektir.

Tekrar yineleyelim:

"Gelecek sayımızda yine, yeniden ve yenilenerek birlikte olmak için hazırlanmaya başladık bile. Önsöz'ümüzün okurlarına elden ele ulaştığını, bu ulaştırmada ellerinizin ilgisine ihtiyacı olduğu" biliyorsunuz.

Güz'de 20. yılımızda buluşmak üzere...

Günlük
Grev Günlük
Sıla Erciyes

5-12

Sanata Dair Notlar
Sanatın
Politik Mücadeledeki Etkisi
D. Dağlı

13 - 16

**Yabancılaşmaya Karşı
Beyin Egzersizleri**
Ayaklar ve Kollar
Temade Çınar

17-20

Araştırma
Televizyona Dair Notlar

Özgür Güven

21-24

İnceleme
Bir Burjuva Klasığı
Kara Propaganda

Helin Su

25 - 27

İnceleme
Toplumcu Şiirimiz ve Yenileşme

Ruhan Mavruk

28

İnceleme
Sabattin Ali
Atıla Oğuz

29-32

Devrim ve Tiyatro

Devinim Notları*
2008 Dünya Tiyatro Günü
ATÇ Bildirisi... Haşmet Zaybek
Devrim Tiyatrosunu Ararken
Dram-Kişi
Pandora'nın Kutusu
Bizim Tiyatro

Dosya / 33-64

**AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ**

Röportaj

Ernesto Gomez Abascal

65-70

Öykü

Delioglan

Özgür Güven

71-74

Söyleşi

İşçi Şair KazımDemir'le
Söyleşi

Ruhan Mavruk

75-76

Şiir

Nazım Akarsu

77

Şiir

Tersane

Sena Demir

78-79

Öykü

Kendini Yaratmaya Çalışan

Kadının Öyküsü

Sungari

80-84

Öykü

Çırakla Söyleşi

Ateş Er

85-87

Deneme

Bahar Derin

88

Zindan Türkü Söylüyor

Bir Kanat Çırpışı

Erol Zavar'a Yaşama Hakkı

89-92

Okurlardan

93-94

Haberler

21 Mart Dünya Şiir Günü Şiir ve Devrim

Bu Bizim Öykümüz

Kaldırım Engelleri

Sınıf Savaşımında İdamlar

Filistin İçin Bende Bir şey Söylemek İstiyorum

İzmir Ayışığı Sanat Merkezi

95-103

Denizler İçin

Ben de Bir Şey Söylemek İstiyorum

Alaca Şafakta Üç Damla Kan

Güngör Gençay

Can Kardeşim

Muharrem Kütükçü

Ölmeyen Deniz'den

Selah Özakın

Deniz, Yusuf, Hüseyin

Atila Oğuz

Eşref Yılmaz

Meydan ve Deniz

105-112

Açlık ordusu yürüyor
yürüyor ekmeğe doymak için
ete doymak için
kitaba doymak için
hürriyete doymak için.

Yürüyor köprüler geçerek kıldan ince kılıçtan keskin
yürüyor demir kapıları yırtıp kale duvarlarını yıkarak
yürüyor ayakları kan içinde.

Açlık ordusu yürüyor
adımları gök gürültüsü
türkülerini ateşten
bayrağında umut
umutların umudu bayrağında.

Yeni 15-16 Haziranlar yaratmak için

Günlük

Sıla Erciyes

“Haydarpaşa garında
1941 baharında
saat on beş.
Merdivenlerin üstünde güneş
yorgunluk
ve telaş
Bir adam
merdivenlerde duruyor
bir şeyler düşünerek.
Zayıf
Korkak
Burnu sivri ve uzun
Yanaklarının üstü çukur.”

27 Şubat 2008 Çarşamba...

Haydarpaşa garında... 2008 baharında... saat dokuz... Merdivenlerin üstünde 2008 baharının ilk güneşi... Ve sabahın mahmurluğu yüzlerde... İnsanların kimisi merdivenlerde, kimisi kıyıda denize bakıyor... Bense oturmaktayım bir bankta... birazdan burayı dolduracak kalabalıkların coşkusunu ve heyecanıyla yüklü...

Beklediğim kalabalıklar yok ortalıkta. Şurda burada bekleyen insanlar yalnızca... Saatler ilerliyor... Uzaktan bize doğru gelen tanıdık birkaç sendikacı... Onlara doğru bir grup yaklaşıyor. Bu küçük topluluk olarak trendeki yerlerimizi almak üzere garın merdivenlerinden yukarı doğru çıkmaya başlıyoruz. Bizi Tuzla'ya ulaştıracak trendeyiz. Beklediğim ama bulamadığım kalabalığı Tuzla'da bulacağım inancı yüreğimde...

Yanılmamışım. Değişik yollardan gelen insanlar Tuzla İçmeler tren istasyonu önünde toplanmaya başlamışlar. Hızlı adımlarla onlara doğru yürüyoruz. Trenin Tuzla'ya ulaşmasıyla kalabalık biraz daha çoğalmış bulunuyor. Önceden gelenler yeni gelenleri sınıf dayanışmasını simgeleyen sloganlar ile karşılıyorlar. Eylemlerin bu kucaklaşma anı hep coşku vermiştir bana.

Ortalıkta haberler dolaşmaya başladı. Tuzla Tersaneler önünde sabah toplanan işçilere ve sendikacılara müdahale olmuş, birçok insan gözaltına alınmış. İşçilerin grev kararını duyan bazı tersane patronları, çalışma saatlerini sabah 8'den 6:30'a çekmiş. Bunun üzerine önceden belirlenen bazı güzergâhlara işçi komiteleri yerleştirilmiş. Komiteler 6:30'da gelen işçilerin önünü kesmişler. Amaç, Aydıntepe'de, İçmeler istasyonunda ve Yukarı İçmeler'de toplanan işçilerle 7:45'te Birinci Kısım Göbek'e giderken buluşmakmış. Birinci Kısım Göbek'te 7:30'da yolu kapatacaklarmış. Ancak polis 7:30'da tersane yolunu kapatan işçilere saldırmış. Bunun üzerine 3 bölgedeki işçiler de göbeğe doğru harekete geçmişler. Saldırıda onlarca işçi bu şekilde gözaltına alınmış. Öncelikle bu durumu kınayan açıklamalar yapıldı ve gözaltına alınanların derhal serbest bırakılması istendi.

Saatler ilerliyordu... Artık Tersane işçileriyle buluşma zamanı!.. Kortejler oluşturulup yürüyüş kolu harekete geçiyor. Tuzla sokakları kendini sloganlara bırakmış. Kortejler atölyelerin bulunduğu sokağa girdiğinde sağda solda bizi izleyen işçi gözleriyle karşılaşıyoruz. Bu anları görüntülemek için makineme sarıldım. Merakla bizi izleyen bu gözleri belgelemek önemliydi. Bir yandan çekiyor bir yandan da düşünüyorum; neden bu işçiler yalnızca geçen kortejleri izliyor, donuk bakışlarla geçişini seyrediyor... Oysa okuduğum romanlarda hiçte böyle olmuyordu. Kortej bir işçi mahallesine ya da işçi havzasına girdiğinde, sağdan soldan katılanlarla büyüyor, büyüyor ve devasa bir güç olarak çıkıyordu o sokaklardan. İşçilerin gözlelerinden kafamda geçen bu sorulara cevap bulmaya çalıştım, ama hiçbir karşılık bulamadım. Anladım ki, örgütlü olmayan, örgüt bilinci oluşmamış işçinin katar katar çoğalması mümkün değil. Bu insanlara ulaşmadığımız, onların dünyasını, bilincini değiştirmedığımız sürece de bu değişmeyecek. İnsan insan, hücre hücre, atölye atölye, fabrika fabrika verilecek emek zorunlu. İşte ancak o zaman bir yerde başlayan küçük bir hareket, kitlesel büyük bir güce dönüşebilir.

Beni bu düşüncelerden uzaklaştıran, omzuma dokunan bir yoldaş eli oldu. “Ne bu dalgınlık, nerelere daldın böyle” Bu uyarı ile kendime geldiğimde kortejler atölyelerin sokağından geniş bir alana çıkıyordu. Bir duygudan başka bir duyguya doğru yöneldim; birazdan kucaklaşacağımız tersane işçilerinin heyecanı sardı tüm ruhumu...

Tersanelerin önüne geldiğimizde, sendika başkanları, çeşitli kurum temsilcileri birer birer söz alarak toplanan kitleyi selamladı. Bunların kimisi alkışlandı, kimisi samimi bulunmadığı için yuhalandı. Ne de olsa onlar alışkındı meydanlardan destek mesajları vermeye, işçilerde onları iyi tanıyordu; biliyorlardı ki, bu adamlar arkalarını dönüp gittikten sonra bir daha hatırlamayacakları verdikleri sözleri.

İlk sözü grevi örgütleyen Limter-İş'ten bir işçi aldı. “Patronlar bize diyorlar ki yasadışısunuz. Hangi tersanede işverenler yasaları uyguluyorlar. Biz sesimizi çıkardığımız, kölece çalışmaya karşı çıktığımız için sendika başkanlarımız gözaltına alındı. Niye? Direniş başarılı olmasın diye. Tersanelerde insanca çalışma koşulları için biz burada grevdeyiz. Bize cahil diyen patronlar korkacaklar bizden. Onlara lüks gemiler yapıyoruz, artık yapmayacağız. O kanlı yatlarla binenlere çağrımızdır; ya cinayetlere son verirsiniz ya da hesap vereceksiniz.”

Bir eşin sesi yükseldi kalabalığın arasından. Kendisini göremiyordum ama sesi her yanı kaplamıştı. Acı yoktu sesinde, yalnızca yaşamın öğrettiği bir acı gerçeği dile getiriyordu. Kendi acısını unutmuş, başka insanların aynı acıyı yaşamaması için haykırıyordu. “Eşimin kanını satmak zorunda kaldım. Kendisinin uyarıldığını ama eşimin çalıştığını, kolundan çektiklerini ama onun inat ettiğini, o nedenle de eşimin intihar ettiğini iddia ettiler. Hiçbir hakkımı kullanamadım.”

Bir yandan konuşulanları not etmeye çalışıyor, diğer yandan da grevi destekleyen, işe gitmeyen işçilerle konuşmaya çalışıyorum. Onlarca ölüme rağmen görmezden gelinen, kendilerini İstanbul'un bir ucunda terkedilmiş hisseden işçiler birikmiş sorunlarını anlatmak, bir nevi dertleşmek, seslerini duyurmak için nerede bir fotoğraf makinesi, kamera görseler başlıyorlar anlatmaya... Espiri yapmaktan da uzak durmuyorlar. “Arkadaşlar sendikalı mısınız” diye sordüğümüzde; “yok Urfalıyız” diyorlar, Kibar Feyzo filmine gönderme yaparak. Ve birinin bıraktığı yerden bir diğeri başlıyor: “11 saat çalışıyoruz... İş güven-

cemiz yok... Yevmiyelerimizi alamıyoruz... Hem alsak ne olacak, günlük 20 milyona çalışıyoruz... Hakkımızı istediğimizde işten atılmakla tehdit ediliyoruz... Haklarımızı almak için dava açıyoruz ama hiçbir sonuç alamıyoruz... Gaz boğucudur diye uyarılar yazıyorlar ve sattıkları 1 milyonluk maskelerle kendimizi korumamızı istiyorlar... Montaj bölümünde çalışan tüm arkadaşlarda bel fitiği sorunu var... Hafta sonu tatili diye bir şey yok... 30 milyon günlük alıyor, 150 milyon kira veriyorum...”

Yaşanan iş cinayetleriyle ilgili bilgileri alırken öfkelenmemek elde değil. Dersan Tersanesinde çalışan bir işçi yüksek bir yerden düşüyor ve anında can veriyor. “Baretsiz, emniyet kemersiz çalıştırılan bu işçinin ölü bedeninin üzerine kendi cinayetini örtbas etmek için patronlar hemen bir baret bulup ölü beden yanına koyuyorlar. Olmayan emniyet kemeri hemen bulunup işçinin üzerine yerleştiriliyor. Bu yaşanan cinayet değil de nedir, soruyoruz size? Bizim her gün hiçbir önlem alınmadan girdiğimiz gemilere Norveç’ten gelen birisi için alınan önlemleri gördüğümüzde patronlar için bizlerin ne kadar değersiz olduğumuzu görmüş olduk.”

“Kumlama yaparken korkuluk olmadığı için düşen bir arkadaşımız sakat kaldı ve şu anda işsiz. Bize verilen gözlükler hiçbir işe yaramıyor birçok arkadaşımız kör oldu kaynaktan dolayı. Görevlendirilen bir doktor 90 binin üzerinde akciğer filmini inceliyor ve bunun 85 bininde sorun olduğunu görüyor.”

“Taşeronluk sistemi kalkarsa Limter-İş sendikasının örgütlenmesi daha kolay olacak. Grevi kırmak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Camlara yazılar asıldı, eyleme katılmayın diye. Ama bakın buradayız.”

Oradan uzaklaşp kalabalığın içinde dolaşırken yaşlı bir kadın dikkatimi çekti. Bir kenarda durmuş yaşlı gözlerle etrafı izliyordu. Yüreği yanan bir kadın olduğu her halinden belli olan bu anamıza doğru yöneldiğimde, binlerce ah duyacağımı biliyordum. Kardeşi sabah gözaltına alınmış, o da evde oturamamış gelmiş tersane önüne, “hepsi benim oğullarım” dediği işçileri desteklemeye. “Her gün ölümler oluyor. Yüreğim parçalanıyor. Ablamın oğlunun ayağı ezildiği için kesilme durumu var. Peki bu çocuğun bedelini nasıl ödeyecekler. Para değil can önemli. Direndiği zaman çocuklarımıza terör muamelesi yapıyorlar. Onlar kendi hakkını savunuyor. Çocuklarım burada çalışıyor. Her gün bir kaza oluyor. Nereye gitsinler. Onların mücadelesinin yanındayım. Bacağımda demir var, ona rağmen sokaktayım.”

Saatler ilerliyor. Bir bir ziyaret için gelenler var...

İşçi Sendikaları Şubeleri Platformu...

“Tuzla işçilerinin mücadelesini kendi mücadelemiz olarak görüyoruz. Yürekten yanınızda olduğumuzu bilin. Herkes yüzlerini buraya döndü. Birileri boy göstermek için buradalar. Biz örgütlenmekten, birlikte mücadeleden yanayız. O sırca köşklere çıkılmasını bekliyoruz.”

Oğlunu kaybeden bir ananın kalabalığın arasında olduğunu haber veriyor yoldaşlar, ben de hızla oraya yöneliyorum. “Anlat anacığım” dediğimde tane tane dökmeye başlıyor yaşanan acı... “Üç sene önce oğlumu burada kaybettim. Sabah işe gitti. Akşam ölüm haberini aldık. Polisler haber verdi. İçerde kalmış, kapıyı aç-

mamışlar. Oradan imdat diye bağırmış ama kurtarmamışlar oğlumu. Dava açtık ama bir sonuç hala yok. Mahkeme devam ediyor. Bu memlekette hak-hukuk yaramazın yanındadır, vurguncunun yanındadır. Oğlum evliydi, üç çocuğu vardı. Oğlumun resmiyle yapıp kalkıyorum.” Koynunda sakladığı oğluna ait son şeyin bir fotoğraf karesi olması beklenir değil mi? Ama hayır, oğlundan ona kalan yalnızca bir nüfus cüzdanı... Sözün bittiği yer...

Bir baba alıyor sözü, “ben bu devletten emekliyim ve yaralıyım. Üç çocuğum çalışıyor tersanede. Korkuyorum bir şey olacak onlara diye. Birincisi gitti, ikincisi gitmesin dedim, ikincisi gitti bari üçüncüsü gitmesin, diyoruz. Kendimizi kandırıyoruz. Devletin orada burada çarçur ettiği paralar bizim alınterimizdir, bizden çaldıklarıdır. Oyumuzu vermeyeceğiz onlara. Verdik de ne oldu... Oğullarımız için bize tazminat vereceklermiş, tüm İstanbul’u verseler bana ne olur ki, oğullarımı geri getirebilir mi?”

Saat 15.00... Tersane önüne bir haber ulaşıyor, gözaltına alınan işçiler serbest bırakılmış ve buraya doğru geliyorlarmış... Bir coşku dalgalanması yaşanıyor kalabalıkta... Herkes işçilerin geleceği tarafa yöneliyor. Uzaktan slogan sesleri... Yumruklar havada bize doğru gelen kitlenin coşkusu sarıyor her yanı... Bir kucaklaşma anı daha... Alnındaki kurumuş kandan sabah yaşanan saldırının boyutunu anlamak hiç de zor değil. Kamber Saygılı megafonu alarak başladı konuşmaya; “Tersanelerde iş cinayetleri devam ediyor. Son günlerde cinayet olmadıysa grev kararımızdandır. Üç gün sonra cinayetler yine yaşanacak. Açıklamalar sahtedir, yalandır. İşçiler Limter-İş’te örgütlenmezse hiçbir kıymeti harbiyesi yok. Amacımız şu, yarın tersane patronlarıyla görüşeceğiz. GİSBİR’in (Gemi İnşa Sanayicileri Birliği) kapısına dayanacağız. Taleplerimizin kabul edilmemesi demek ölümlerin devam etmesi demek... Bugüne kadar Tuzla tersanelerinde 7 ayda 18 arkadaşımız hayatını

ONSOZ

kaybetti. İş cinayetlerine karşı mücadele eden bizler ölümlerin nedeni olarak görülüyoruz. Yaşanan tüm ölümlerin nedeni işçilerin cahilliğiymiş, bize eğitim vereceklermiş. Sorun bizim cahilliğimiz değil kapitalizmin vahşiliğidir. Kapitalizmin vahşi çocuğu taşeronluk sistemini kaldırmak için mücadele ediyoruz.”

Akşam karanlığı çökene dek çeşitli konuşmalar, müzik dinletileri, açıklamalar... Fabrika ve atölyelerin paydos düdüğünü çalmasıyla birlikte tersaneler önüne doğru akmaya başladı işçiler. Sloganlarla geldi Kurtköy Alkom İşçileri. Onları Osas İşçileri takip etti. Harp-İş sendikasıdan işçiler de yerini aldı grev alanında. İşçiler greve çıkar da öğrenciler onları yalnız bırakır mı? Gebze Teknik Enstitü’den öğrenciler coşkulu sloganlarıyla geldiler grev alanına. Her gelen sloganlarıyla, destek mesajlarıyla grev alanındaki coşkuya kendi coşkularını katıyordu.

Yazarlar Sendikası adına konuşmayı yapan Sezai Sarioğlu, şiirsel bir merhaba ile selamladı işçileri, “Siz şimdi geldiniz ya tersane işçileri sevindi... Türkiye’nin yazarları sevindi... Aziz Nesin sevindi... Nazım Hikmet sevindi... Ne kadar ellerimiz varmış meğer...”

Ardı arkası kesilmiyordu destek için gelenlerin. Deri-İş Sendikasıdan işçiler yılların deneyimini taşıyor tersane işçilerine... Dok Gemi İş’ten işçiler sınıf kardeşlerini yalnız bırakmıyor... bir çok siyasi parti, kitle örgütü geliyor ardı ardına... Her biri destek mesajlarını veriyor.

Sabah saatlerinden beri orada bulunan Devrimci İşçi Komiteleri adına Yılmaz Ekşi alıyor sözü, “Günler ölüm haberleriyle dolu... Her gün bir arkadaşımız sermayenin azami kar hırsı için katlediliyor. Daha dün Davutpaşa’da sınıf kardeşlerimiz havaya uçuruldu.” Acılar sıcaktı ve kitle bu acının ifadesi olarak haykırdı; “Artık ölmek istemiyoruz.” “Tersanelerde iş güvencesinden yoksun çalışan işçiler her an ölümlerle burun buruna. Bütün kötülüklerin kaynağı kapitalist toplumdur. Suçlu ne patronlar ne de hükümettir... DİK olarak amacımız sömürüyü sona erdirmektir. Kapitalizm yıkılmadan asla ve kesinlikle kalıcı bir çözüm olmayacak. Sömürü son bulmayacak. Gerçekten özgür çalışabiliriz. Dostlarım, sınıf kardeşlerim, tersane işçileri bizi bir araya getirdi, onlara teşekkür ediyorum.”

DİK’in bıraktığı yerden sözü Devrimci Sağlık İş Sendikası aldı. “Gün ortak mücadele günüdür yolumuz açık olsun” diyerek selamladı işçileri ve grevi. Başka selamlayanlarda vardı sırada. BATİS adına yapılan konuşmada şu sözlerle son buldu. “Direnişinizi selamlıyoruz. Sözün bittiği yerdeyiz. Eylemin dili konuşuyor. Bölünmeyeceğiz, direneceğiz, kazanacağız. Meydanlar bizimdir.”

Bu kadar dayanışma mesajının verildiği bir yerde Ayıışığı Sanat Merkezi olarak konuşmamak olmazdı. İşçi sınıfının dayanışma duygularının yoğun bir şekilde yaşandığı yerde, ezilen halklarla dayanışmanın önemine vurgu yapmak önemliydi. Önsöz dergisinin arka kapığında yer alan, ülkemiz çınarlarından Sarkis Çerkesyan'ın dedelerinden dinlediği bir hikayeyi işçilerle paylaştık ve direnişlerini selamladık.

Uzun konuşma trafiğinin ardından insanlar öbek öbek duvar kenarlarına yerleşmeye başlıyor. Soğuk iyiden iyiye kendini hissettiriyor. Sabaha kadar orada kalabilmemiz için ateş yakmak zorundayız. Gördüğümüz kadarıyla sendikalar bu konuda pek bir hazırlık yapmamışlar. Kurulmak istenen çadıra da polis el koyduğundan iş başa düşüyor. Oysa o bölgede kurulacak grevi destekleme komiteleriyle bu ve benzeri sorunlar çözülebilirdi. Tersaneler bölgesinde yaşayan emekçi halk grevi desteklemek için örgütlenememiş. Belki de çok acil bir grev kararı alınmış olmasından kaynaklanıyor bu. Artık görev grev alanında bulunan insanlara düşüyor. Etraftan toplanan çalı-çırpı ile ateşler yakılıyor. Her ateşin başında koyu sohbetler... Ama büyük bir grev ateşi yakılmadığından, tüm insanların bir araya getirilmesi sağlanamıyor.

“İnceleme yapmak için müfettiş geliyor, patronun yanında bize sorular soruyor. Yaşadığımız sorunlardan bahsetsen bir türlü, bahsetmesen bir türlü, çünkü işten atılacağını biliyorsun. İşçilerde de eksiklik var. Kendini satmak var. Kendi emeğine sahip çıkmıyorlar.”

“Neden hep Kürtler ve özellikle de Urfalılar çalışıyor?”

“Pamuk alanında yaşanan sorunlar bunun nedeni. Pamuk ekilmedi. Başka hiçbir geliri olmayan bu insanlar iş için buralara geldiler. Pamuk fiyatı 1300 liradan 300 liraya düşünce başka seçenek kalmadı. İş yok. Hiç bilmediğimiz işler için bile, evet yapabiliriz, diyoruz. Acemi olduğumuzu söylesek biliyoruz ki bizi işe almayacaklar. Diğer arkadaşlarımıza bakarak öğreniyoruz.”

“Gemide patlamalar niye oluyor?”

“Tankta boya yapılırken yoğun bir gaz doluyor. Aynı anda orada kaynak yapıldığında patlama oluyor. Bundan dolayı da bizi suçluyorlar. Bir geminin yapılması 11 ay sürer. Yakıt gemisi bu. Ambar gemisi ise 3 ayda ancak bitiyor. Bu çalışmalar sırasında, günde beş ki-

lo toz yutuyoruz.”

Batmanlı bir işçi sözü alıyor, “7 kardeşiz, 5 erkek, 2 kız. Okul bile okuyamadım. İlkokul dörtten terk ettim. Sigortasız burada çalışıyorum. İşsizlik ölümden beter... Beni iliklerime kadar sömürecek bir patron istiyorum” sözü acı gerçeği hepimizin suratına çarpıyor.

28 Şubat Perşembe Saat 01.00...

Saat gecenin bir yarısı... Ziyaretçilerimiz gelmeye devam ediyor. Tekel işçileri geldi. Öbek öbek ateşlerin etrafında oturanlar, onları selamlamak için ayağa kalktı ve “yaşasın sınıf dayanışması” sloganları gecenin karanlığında yükseldi.

Tekel’de yaşanan direnişi sorduğumuzda başladı sitemler; “Muhsin Yazıcıoğlu’nu getirip onun politika yapmasına izin veriyorlar. Eli kanlıların konuşmasına izin veriyorlar. Faşist yönetim iş başında... Fatih Sultan Mehmet’in resmini açtılar.” Önemli grevlerin, direnişlerin merkezi olan Tekel işçilerinin nasıl bu duruma geldiği üzerine uzun uzun konuşuldu. “Sendikada gericileşme yaşanıyor. Bu sınıf için bir süreç, bu süreçlerden geçmesi gerekiyor. Meydanlarda kendilerinin asıl dostlarının kim olduğunu göreceklerdir.”

Hava iyiden iyiye soğuyor... Ateşi biraz daha harlandırıyoruz ve birbirimize sokularak kendimizi soğuktan korumaya çalışıyoruz. Ateşin etrafına oturmuş insanların görüntülerini almak için dolaşıyorum. Güzel anları belgelemek istiyorum. Her ateş başı ayrı bir dünya...

Saat 06.00... Gün ışımaya başlamadan megafondan yükselen, “artık toparlanıyoruz” sesiyle herkes toparlanmaya başladı. Öncelikle grev alanının temizliği... Ne de olsa, “aslan yatağından belli olur”... Temizlik işini bitirdikten sonra hep birlikte çektiğimiz halayımız ve marşlarımızla grevin ikinci gününe merhaba diyoruz. İşçilerin geçeceği yol üzerinde tek sırayız... İşçileri karşılamak için artık hazırız. Ben ilk kez bir grev örgütlenmesine tanık oluyorum. Sendikacı arkadaşlar gelen her bir işçi ile konuşuyor, onları ikna etmeye çalışıyorlar. Bu arada polis de yığınak yapmış, işçilerin greve katılmasını engellemeye uğraşiyor.

Tersanede yaşanan patlamada eşini kaybeden kadının çığlığı bir çok işçiyi fabrika kapısından geri çeviriyor. Bir kadın, erkeklere haykırıyor, “20 milyon için eşinizi, çocuklarınızı yalnız bırakmayın. Bunu kendinize yapmayın. Girmeyin fabrikaya, greve katılın!” Gencecik insanlar nasıl çiğner geçer, onları kavgaya çağıran bir kadını... “Geleceğiniz için, çocuklarınız, eşleriniz, anne babalarınız için greve katılın!”

Tersanenin önü gitgide kalabalıklaşıyor. Kalabalık arttıkça moraller yükseliyor. Grev coşkusu her yanı sarıyor. İşçiler ısrarla greve davet ediliyor. Fabrika kapısına kadar süren ikna çalışmalarına kimi işçi grevden

yana karar, kimisi başı önde tersane kapısından içeri girerek karşılık veriyor. Sivil polisler fırsat kolluyor, greve saldırmak için kendilerine bahane yaratmaya çalışıyorlar. Bu arada karşı yoldan, polis yığınağının bulunduğu taraftan bir grup işçi geliyor. “Musa Dayı nereye gidiyorsun”... Kamber Saygılı elinde megafon karşı yoldan geçen işçilere sesleniyordu. “Musa dayı, gel, senin yerin burası, gitme Musa dayı” Musa dayı ne karar verecek? Onun vereceği karar belki de etrafta bulunan kararsız birçok işçiyi etkileyecek ve greve katılmalarına neden olacaktı. “Musa dayı gel, senin yerin bizim yanımız!” Musa dayı tereddütle bir tersaneden yana bir bizden yana, bir de polislerden yana bakıyor. Kır saçlarından yılların deneyim ve birikimini taşıdığı belli olan Musa dayımız polislerin arasından geçerek grevci işçilere doğru yöneldiğinde bir alkış tufanı kopuyor. Ve bir anda ortalığı, “Grev, grev, grev, grev, grev” sesleri kaplıyor.

Grevci işçilerin yanında sıraya giren Musa dayının yanına yöneldim. Öğrendim ki; Musa dayı 8 yıldır tersanede vinç operatörüdür. Erzincanlı olan Musa dayı sözlerini şöyle bağlıyor; “Kimimiz doğulu, kimimiz batılı, ama işçiyiz, onun için kardeşiz. 30 milyon liraya kıyamazsak yıllarımız gidecek.” O bugününü ve geleceğini kazanmak için grevdeydi. Onun grevden yana tavrı birçok işçinin grevcilerin safına geçmesine neden oldu.

Sabahın ilk ışıklarıyla başlayan ve mesai saatine kadar devam eden propaganda çalışması sonuç vermiş, büyük bir kalabalık grevden yana tavrı belirlemişti. Orada burada dağınık bir şekilde duran işçiler kurulan kürsünün yanında toparlandı. Grev yoklaması yapar gibi kürsüden biri bağırdı:

“Taşçılar burada mısınız?”

“Evet”

“Kaynakçılar burada mısınız?”

“Evet”

“Boyacılar burada mısınız?”

“Evet”

Saat 11.00...

Görüşmeye giden heyet adına bir sendikacı mikrofonu aldı ve talepleri sıraladı: “Tersanelerde, Ağır ve Tehlikeli İşkolu Yönetmeliği uygulansın... Günlük çalışma saati 7.5 saat olarak acilen hayata geçsin... Sigortalarımız, aldığımız ücret üzerinden ana firma tarafından tam ödensin... Ücretlerimizin ödenmesi, ana firma tarafından güvence edilsin... Sağlıklı barınma evleri, soyunma dolapları, işkoluna uygun kaliteli yemek... Saat 10.00’da ve 15.00’te çay molası ile sosyal haklarımız eksiksiz verilsin... Tüm tersanelerde temsilcilik açma olanağı sağlansın...”

Ve görüşme saati... Sendikacılar ve temsilcilerden oluşan bir heyet görüşmeye gitti... Ellerinde tersane işçilerinin talepleri, kulaklarında “artık ölmek istemiyoruz” haykırışı... Grev meydanı şarkılar, marşlar, halaylar ve sloganlarla bekliyor.

Bu arada tersanede yaşanan sorunları yakından bilen, ölümlerin nedenleri üzerine araştırma yapan arkadaşlara ölümlerin nedenini soruyoruz. Diyorlar ki “Tuzla’daki işçiler baret,

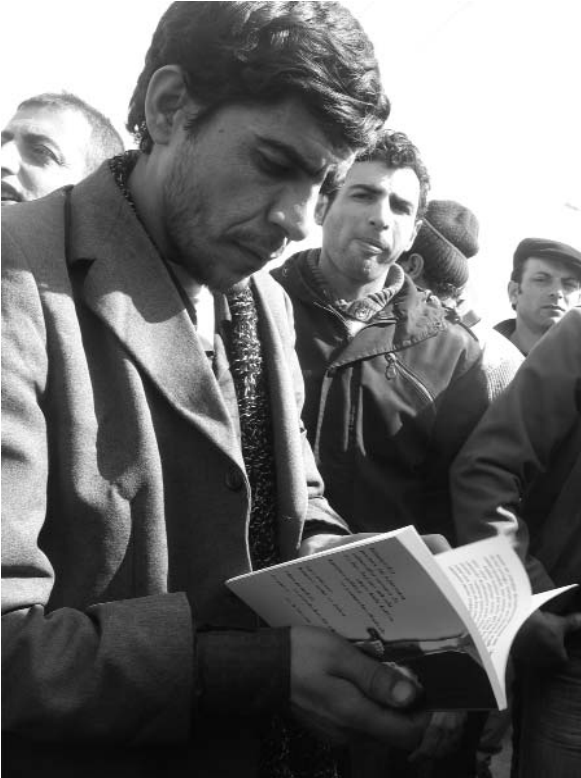
gözlük takmadıkları için ölmüyorlar... Tuzla'da işçiler, tersanesinde gemi yapılan tersane sahibini iş başlamadan önce ve üretim sırasında güvenlik almadığı için ölmüyorlar. Sorun, "baret takmaya üşenen eğitimsiz işçiler" sorunu değildir. O baretlerin gemi inşa sektöründe çalışan işçileri koruması mümkün değildir, çünkü orada işçilerin üzerine düşen saç parçaları 3, 5 ton ağırlığındadır. İşçilerin yüksekte çalışacağı iskeleler, geminin dış yüzeyi bozulmasın, ikinci kere taslama gerektirmesin, iş çabuk yetişsin diye kaynak ile uygun bir şekilde sabitlenmezse, düşen işçi baretli, gözlüklü olsa ne çıkar. İş çabuk bitsin, sipariş sözü verilen tarihte yetişsin, tersane sahibi gecikme tazminatı ödemesin diye, bir yardımcı eşliğinde yapılması gereken işler tek kaynakçı, tek montajcı ile yapılırsa ve bu arada bir işçi ambara veya denize düşerse bundan kimin haberi olur? İş çabuk bitsin diye, oksijen hortumları ve elektrik kabloları birbirinden düzgünce ayrılmazsa, işçinin kaynak yapacağı gemi dehlizleri fanlarla gazlardan arındırılmazsa, işçi patlamada ölmez mi? Bütün bu tedbirleri alacak olan işçi midir?"

Bu arada çember oluşturmuş olan işçilerin coşkusu giderek artıyor. Gelen ziyaretçilerin konuşmaları büyük bir merakla dinleniyor. Derken çemberin ortasında bir hareketlilik... Tiyatro İmge Tuzla'da yaşanan sorunlarla ilgili yaptığı kısa oyunları sunmak için hazırlık yapıyor. Onlar hazırlıklarını yapar ve oyunlarını oynarken ben bir yandan onları, bir yandan da işçileri izliyorum. Tepkilerini, algılama güçlerini ölçmeye çalışıyorum. Kendilerini sahnede görmekten heyecanlılar ve kahkahalarla gülüyorlar. Oyunun ardından "artık söz sizde" diyerek mikrofon işçilere bırakıldığında, önce utana sıkıla gelen işçileri, daha sonra durdurmak mümkün olmuyor. Kimisi Kürtçe bir marş, kimi "Müslüm Baba"dan bir arabesk, kimi ise sanat müziğinden bir parça...

Ayıışığı Sanat Merkezi olarak biz de söz istiyoruz. Grev meydanında işçilerle beraber olmak isteyen Şair Ruhan Mavruk rahatsızlığı nedeniyle gelememişti ama bizimle hem selamlarını hem de dizelerinin yer aldığı kitabını göndermişti işçilere, hediye etmemiz için. Bu duyuruyu yaptıktan sonra bir alkış koptu ve işçiler büyük bir heyecanla kitapların olduğu yöne doğru yöneldi. "İsteriz ki, ağır çalışmanın ardından gittiğiniz daracık soğuk odalarda, bir demet sıcaklık sunsun yüreğinize ve bilincinize"...

GİSBİR'le görüşmeye giden sendikacılar geri dönüyorlar. "Taleplerimizi tersane sahiplerine sunduk. Bu taleplerin gerçekleştirilmesi için onlara bir süre verdik. Bu sürede bir iyileşme olmazsa, bizleri ve taleplerimizi görmezden gelirlerse greve yine hazır olduğumuzu belirttik. Taleplerimiz kabul edilene kadar mücadeleye devam!"

Grev sona eriyor. Ve hep birlikte Kadıköy Meydanı'nda SSGSS için düzenlenen mitinge katılmak için Tuzla İçmeler tren istasyonundan yola çıkıyoruz. Bir grev deneyiminin sonuna da gelmiş oluyoruz. Kulaklarımda grev... grev... grev... haykırışları...

inceleme

D. Dağlı

Sanata dair notlar

SANATIN POLİTİK MÜCADELEDEKİ ETKİSİ

İşçi sınıfının politik mücadelesinde sanatın önemli bir yeri vardır. Komünistler bildirilerinde olduğu gibi, propaganda ve ajitasyon çalışmalarında da sanata, sanatsal anlatıma özel bir önem verirler.

Sanat, ilk bakışta, girilmez gibi görünen yerlere de girmiştir: Ekonomi politiğin eleştirisine. Ekonomi üzerine yazılar, en gri konuların başında gelir. Kimse böylesine gri, sıkıcı bir konuda sanat gibi çok canlı bir anlatımı pek düşünemez. Fakat öyle değildir. İşte Marx'ın ekonomi politiği eleştirdiği kitapları. Sanat Marx'ın kitaplarında yerini almıştır. Sanatın o canlı, estetik ve etkileyici gücü, ekonomi konusu gibi çok gri bir yere bile kendi canlı havasını götürmüştür. Aslında sanatla, toplumun ekonomik yaşamı arasında sıkı bir ilişki var. Marx, Kapital'de, sanata yeri geldikçe yer verir. Yunan mitolojisi olsun, Shakespeare olsun ya da Puşkin olsun Marx'ın kitaplarında yeniden ortaya çıkarlar. Ve G. Sand, o ünlü dizeleriyle Felsefenin Sefaleti'nde bir kere daha haykırır:

“Her sosyal devrimin öngününde / Ya kanlı kavgalı bir savaş / Ya yokoluş”

Marx, kapitalist üretim sürecini işlediği kitabının fasikül fasikül yayınlanması önerisine karşı çıkar ve kitabını tamamladıktan sonra bir bütün halinde yayınlanmasını ister. Çünkü kitabının sanatsal bir bütünlüğe sahip olduğunu söyler. Marx'ın bu belirlemesi son derece dikkat çekici ve önemlidir. Bize bir kitabın bütünlüğünün sanatsal değerinden sözeder. Marx'ın Kapital'i bu bakış açısıyla ele aldığında, bütünlüğünün bir sanatsal bütünlük özelliğinde olduğu rahatlıkla anlaşılır.

Sanat, özellikle de şiir ve edebiyat, politik yazılarda da çok sık kullanılır. Romanlarda ve öykülerdeki karakterleri, politik yazılarında en sık kullananlardan biri de Lenin'dir. Bu, Lenin'in sanata, edebiyata ne denli önem verdiği açık bir kanıttır. Romanlarda yaratılan öylesine sanatsal karakterler vardır ki; bunlar sanatsal karakterlerinden çok politik karakter kazanırlar. Gonçarov'un Oblomov'u böyle bir karakterdir. Lenin kitaplarında, Oblomovculuğu, gelişmeye ayak uyduramayan, değişime karşı direnen, halinden memnun kimseler için kullanır. Başka yazarların yarattığı sanatsal karakterlerde politik alanda buna benzer bir değişime uğrarlar. Turgenyev'in Babalar ve Oğullar'da geliştirdiği nihilizm, politik ilişkilerde ulusların eleştirisinde kullanılır: Ulusal nihilizm. Politik olarak en çok örnek alınan sanatsal karakter Don Kişot'tur. Don Kişot politik olarak çok farklı anlamlarda kullanılır. Don Kişotluk biçiminde küçümseyici anlamla nitelendirildiği gibi, amaçları uğruna her serüvene atılmaktan çekinmeyen romantik bir kişilik olarak yüceltilen bir özellikte de nitelenebiliyor. Ernesto Che Guevara, kendisini Don Kişot'a benzetirken, Don Kişot'un bu ikinci nitelendirilmesinden yola çıkar. Venezuela Bolivarcı Devrimin lideri Hugo Chavez de Che ile aynı anlamda aldığı için, Don Kişot'u bir milyon bastırıp, halka dağıtılmasını ister.

Bir halkı mücadeleye atılmaya, hatta ayaklanmaya çağıran bir bildiri eğer sanatsal bir dille yazılmamışsa, yavandır, gridir, soğuktur. Ve kesinlikle kitlelerde bir heyecan yaratmaz, ayağa kalkma, ileri atılma isteği ve coşkusu yaratmaz. Grinin girdabına girmemişlerse, komünistler, kitlelere seslenen bildirilerinde –eyleme yönelik olanlarda özellikle- sanatsal bir dil, yani akıcı ve etkileyici bir dil mutlaka kullanırlar. Yenilmiş, ağır kayıplar vermiş bir halkı yeniden ayağa kaldırmak için bazılarının soğuk, donuk, heyecansız üslubundan daha fazlası gerekir. Çünkü o sırada hem bilinçlere, hem de yürek-

Düşünce Notları

“Farklı bir dünya mümkün” düşüncesi, dünyada geniş bir kitle desteği buldu; bu yönde bir bilinç oluştu. Bu bilincin temelinde, kapitalizmin uzlaşmaz çelişki ve karşıtlıklarının olgunlaşması; kısacası, maddi koşulların yeni bir topluma geçiş için olgun olması vardır. Aynı bir dünyaya geçiş tarihsel olarak olanaklı ve zorunlu.

Sermaye öylesine merkezileşmiştir ki, hem sosyalizme geçişin maddi koşulları ileri düzeyde olgunlaşmıştır, hem de çelişkiler öylesine olgunlaşmıştır ki, proletaryaya burjuvaziyi yenecek bir durum doğmuştur. Tarihsel gelişme burjuvazinin aleyhindedir.

lere seslenen bildirilere, yani coşkulu, akıcı sanat diline gereksinme vardır. Sanattan başka hiçbir şey kitlelerin yüreklerini etkileyemez ve kazanamaz. Çarpışmalarda zafer kazanmadan önce, zaferi yüreklerde kazanmak gerekir.

Sözlü propaganda ve ajitasyonun istenilen etkiyi uyandırabilmesi için, mutlaka sanatsal bir anlatım yönü olmalıdır. Deniz Gezmiş'in, eylem öncesi, insanları eyleme çekmek için, nasıl Nazım Hikmet'ten dizeler okuduğu ve bunun kitle coşkusu üzerinde ne denli etkili olduğu çok iyi biliniyor. Nazım, Neruda, bugün de kitleler üzerinde aynı heyecanı yaratıyor. Özellikle daha çok duygularıyla hareket eden insanlar üzerinde şiirin sanatın etkisi çok daha büyük oluyor. Ezilen halklar, yaşadıkları ezilmişi, özlemlerini, isteklerini, eğilimlerini sanat yoluyla, duygululuk içinde ifade ederler. Ve sanatın o duygulu, coşkulu anlatımı ezilen halklar üzerinde derin bir etki bırakır. Bu konuda devrimci türkülerin ve devrimci marşların belli bir ağırlığı var. Canlı, heyecanlı, gerçekten devrimci bir hareket, bildirilerinde, sözlü çalışmalarında sanatın o etkileyici gücünden kesinlikle yararlanır. Marquez, Fidel Castro'nun saatlerce konuşurken, nasıl da etkileyici olabildiğini bize bir sanatçı gözüyle anlatır.

Tiyatro da şiir ve edebiyat gibi işçi sınıfı ve halkın devrimci mücadelesinde önemli bir yer edinmiştir. Gorki'nin "Ana"sı, zamanında çıkarak, Rusya'da devrim mücadelesine katkıda bulunur. "Ana" roman olarak da, tiyatro olarak da yüzyıl boyunca pek çok ülkedeki halkların devrimci mücadelesine katkı yapmıştır. Çin devrimi sırasında "Uzun Yürüyüş" yapılırken, devrimci ordunun uğradığı köylerde, ülkenin en iyi ses sanatçıları da koro halinde devrimci türküler, marşlar söyler. Bunun yanında, Gorki'nin "Ana"sı tiyatro olarak sahnelenir. Bunun tartışmasız etkisi olur. Devrimci tiyatroun, bulunduğumuz topraklarda da, yıllarca mücadeleye katkısı olmuştur. Kitlelerin uyanmasında, eğitilmesinde ve harekete geçmesindeki etkisi küçümsenemez.

Latin Amerika'daki devrim mücadelesine bakıldığında şiirin, duvar resminin, sanatın oradaki mücadelede ne denli etkili bir rol üstlendiği açıkça görülür. Gerilla bir elinde kalaşnikov taşırken, diğer elinde de bir gitar mutlaka vardır. Sanat politik mücadeleye zenginlik katmıştır, heyecan katmıştır, duygu katmıştır ve geleceğe güven yaratmıştır. Kısacası dünyayı dönüştürmenin bir aracı olmuştur.

Burada sanattan söz ederken, esas olan, bu sanatın insani içeriğidir, işçi sınıfının kurtuluşunu hedeflemesidir.

İnsani ve Toplumsal Potansiyelin Tam Geliştiği Koşullar

İnsan doğası çok zengindir. İnsan ancak toplum içinde gelişebilir. Çünkü insan doğa gereği toplumdur. Ve birey toplumsal bir varlıktır. Ancak toplum içinde ve toplumla birlikte özgür olabilir.

Tarihte her toplum yerini, bir üst topluma bırakır. Tüm bu gelişme sonucunda insanın, insani ve toplumsal potansiyeli, yani toplumsal özü kendini daha geniş ölçüde açığa çıkarabilir. İnsanın duyguları da bu sürece uygun bir seyir izler. Duygular, her dönemin insan ilişkilerine bağlı olarak bir gelişme izler. Ama bu duyguların örnek olarak kapitalist toplumda da daima ilerleme gösterdiği anlamına gelmez. Kapitalist toplumda insanın toplumsal özü, insanın kendisine yabancılaşır, bir dış güç olur. Bu toplumda bir ilerleyen, bir de gerileyen yan vardır daima. Kapitalist sınıf her yönde ilerlerken, emekçi sınıf ise geriler. Her tarihsel dönemin sanatının olması kapitalist toplum için geçerli değildir. Bu konuda bir tarihsel genellemede bulunmak yanlıştır. Kapitalizmin şiire, sanata karşı olduğu bir gerçektir. Sanata karşı olduğu gibi, varolanı da metaya, değer biçim değerine çevirir. Özel mülkiyetin kalkmasıyla birlikte insan toplumsal özüne yeniden sahip olur.

İnsanın çok yönlü gelişimi, insani özün zenginleşmesi ancak komünist toplumda gerçekleşir. Çünkü komünist toplum insani gereksinmeleri karşılayacak koşulları yaratır. İnsanlık dışı koşulları insani koşullara dönüştürür. Kapitalizmde ise toplumsal koşullar insanlık dışıdır. İnsanlık dışı koşullarda, insanın insani ve toplumsal potansiyeli tam olarak açığa çıkamaz.

Kapitalist toplum sınırlılık gösteren bir toplumdur. Kendi içinde ne denli büyük sanatçılar çıkarsa da, tüm bu sanatçıların bakış açıları burjuva görüşle sınırlanmıştır. İn-

İnsanlığın karşı karşıya olduğu büyük çevre felaketi, insanın doğa ile uyumunun bir tercih sorunu olmayıp, yine doğanın dayattığı bir zorunluluk olduğunu gösteriyor. İnsanın doğa ile uyumu için, her şeyden önce insanın kendi içinde uyumu gerekiyor.

Küba halkı kendisinden çok dünya devrimi için savaşmıştır. Kendi geleceğinin, dünyanın kurtuluşundan geçtiğinin bilinciyle hareket ediyor. İlk devrimlerin zorunlu rolüdür bu. Kendi devrimleriyle dünya devrimini hızlandırıyorlar; dünya devrimini hızlandırarak kendi geleceklerini güvenceye alıyorlar.

sani ve toplumsal potansiyeli açığa çıkarmada daha ileri gidebilenler toplumcu gerçekçi (sosyalist) sanatçılar olmuştur.

Bireylerin her bakımdan ilerlemesi, duygularının serpilip gelişmesi, niteliklerinin insanileşmesi, toplumsal özünün tam anlamıyla açığa çıkması için, insanlık dışı koşulların değişmesi bir zorunluluktur. Bu koşullar insanın insani gelişmesinin önünde ayakbağıdır. İnsani gelişmenin temel koşulları ancak, varolan toplumun yıkılmasıyla ortaya çıkabilir. Ancak o zaman dünya insani bir dünya haline gelir. İnsan kendisiyle ve doğa ile uyumlu olur. Bu şartların oluşmasıyla ki, insan sevgi ve güven içinde olur. İnsani tüm tutkular olabildiğine gelişecek, sanatsal yaratım, özgürce yaratım içinde en güzel yapıtlarını verecektir.

Tüm insanlık dışı burjuva koşullar, tüm yoğunluğuyla proletaryanın yaşam koşullarında içerilidir. O nedenle proletaryanın kurtuluşu insanlığın evrensel kurtuluşudur. Proletaryanın yaşam koşulları ve bugünkü varoluş biçimi devrim sürecinde (yeni toplumun kuruluş sürecinde) ortadan kalkar. O halde sanat, proletaryanın içinde bulunduğu insanlık dışı koşulları ve bu koşulları yıkmaya yönelir. İnsanların bu yöndeki mücadelesini tüm gelişimi içinde vermelidir. Proletaryanın içinde olduğu koşullar hakkında bir düşüncesi olmayanların, insanın evrensel kurtuluşu hakkında da bir düşünceleri olamaz.

Proletarya, kendisine yabancılaşan, kendi üzerinde dış bir güç olarak baskı kuran toplumsal koşulları değiştirmek için, tarihin en derine giden devrimini gerçekleştiriyor. İnsanlık en devrimci dönemine girmiş bulunuyor. Yirminci yüzyıl baştanbaşa proletaryanın devrimci eylemleriyle geçti. Yirmi birinci yüzyıl ise sosyalizmin dünya egemenliğini getirecek olan sosyal ayaklanmalar ve sosyal devrimler yüzyılıdır. İnsani topluma geçiş çağı başlamıştır. Ve sürüyor. Sanatçı bu geçiş çağının hem yansıtıcısı ve yeniden yaratıcısı, hem de militanı olmalıdır.

Das Kapital'de Sanat

Sanat gibi canlı, estetik ve güzelliğin ifadesi olan insanın dünyayı özümleme biçimiyle, son derece soyut ve gri olan ekonomi yazılarının teorik çalışmalarının bağı pek yok gibi görünür. Sanatın capcanlılığı ile ekonomi politüğün griliği giderilebilir mi? Marx'ın tüm o sanatsal üslubu, yalın, açıklayıcı, sürükleyici diline karşın, ekonomi üzerine yazılan bir kitap yine de o griliğinden kurtulamıyor. Fakat bu sanatın belli yönleriyle, ekonominin teorik çalışmalarında yer almadığı anlamına gelmez. Sanat, Marx'ın ekonomi ile ilgili kuramsal çalışmalarında yer alır.

Marx, "Ekonomi Politüğün Eleştirisine Katkı"da, maddi üretimin eşitsiz gelişiminin sanat alanında kendini nasıl gösterdiğini, sanatın tarihteki gelişimini ele alarak da açıklar.

"Sanata gelince iyi bilinir ki, sanatın kimi başarı dorukları toplumun gelişmesine hiç uygun görünmez, dolayısıyla, maddi alt yapıya, toplumun örgüt iskeletine de uygun görünmez. Örneğin modern (uluslar) ile ya da Shakespare ile karşılaştırılınca (eski-ç) Yunanlılar. Belirli sanat dallarının örneğin destanın (epos), böyle bir sanatsal üretim başladıktan sonra, artık çığır açan klasik biçimiyle üretilemeyeceği bile onaylanır; başka sözcüklerle, sanat alanında belirli önemli yaratmalar (Creation), ancak sanatın gelişmesindeki erken bir aşamada olanaklıdır..."

Marx, sanatsal alandaki belirli üretimlerin neden sanatın erken dönemlerinde ortaya çıktığını ve tarihin sonraki dönemlerinde yinelenemeyeceğini, yine tarihsel hareketin gelişmesiyle açıklar.

"Başka bir bakımdan; barut ve saçma bulunmuş olsaydı; Akhilleus olabilir miydi? Matbaa olsaydı İlyada olabilir miydi? Basının doğmasıyla çığırmanın ve anlatmanın ve esinin (muse), yani destansal şiir için zorunlu koşulların ortadan kalkması kaçınılmaz değil midir?"

Güncel toplum, tarihin çok ileri aşamasında bulunmasına karşın, eski dönem sanatı, bizde hala belli bir hoşluk bırakır.

"Yetişkin biri yeniden çocuk olamaz, en fazla çocuklaşır. Ama çocuğun naifliği ona haz vermez mi, ve kendisi çocuğun gerçekliğini daha yüksek bir düzeyde yeniden oluşturmaya çalışmaz mı? Çocuk, her çağda, doğal gerçekliğinde dönemin karakterini

Nesnelerin insan karşısında ne denli değer kazandığı, ön planda olduğu, buna karşılık insanın ne denli değersizleştiği ve arka plana (fona) itildiğinin en tipik örneği reklamlardır. Reklam, metanın, nesnelerin ne kadar değerli olduğunu, ama insanın ne kadar değersiz olduğunu her an bize hatırlatıyor. İnsan öylesine geri itilmiştir ki, insanlar arasındaki ilişki, şeyler arası ilişki gibi görünür. Nesnelere insanlar üzerinde egemendir.

simgelemez mi? İnsanlığın tarihsel çocukluğu, en güzel biçimine ulaştığı yerde, bir daha hiç yinelenmeyecek bir aşama olduğu için sonrasız bir çekiciliği neden taşımasın? Huysuz çocuklar ve büyümüş de küçülmüş çocuklar vardır. Eski halkların çoğu bu kategoridedir. Yunanlılar normal çocuklardı. Sanatlarının bizim için çekiciliği ortaya çıktığı toplumun olgunlaşmamış aşaması ile çatışmaz. Tersine, onun çekiciliği bunun bir sonucudur ve o sanata yalnız onlar yol açabilirdi –yinelenmemesi olgusuna ayrılmaz biçimde bağlıdır.”

Marx, Kapital’de mitolojiye yer verir. Özellikle Yunan mitolojisine... Marx’ın, Yunan mitolojisi hakkında geniş bilgisi olduğu anlaşılıyor. Mısır tarihi ve mitolojisi hakkında da aynı şekilde geniş bilgiye sahip olduğu yazılarında anlaşılıyor. Kapital’in çeşitli bölümlerinde bu bilgilere rastlanılır.

Büyük şair ve edebiyatçılar, sanatlarında seçilmiş örneklerle yerlerini alırlar Kapital’de. Shakespeare, Balzac, Dante, Goethe, Kapital’de yer verilenlerdir. Bunların yanında Cervantes’in Don Kişot’u da bir serüvene çıkar.

Marx, Kapital hakkında kamuoyu önyargılarına Dante’nin bir sözüyle yanıt verir:

“Sequi il tuo corsa, e lascia dir le genti” “Sen yolunda yürü ve bırak ne derlerse desinler”

Marx, Dante’nin sözcüklerini değiştirerek kullanmaktadır. Aslı şöyledir: “Vien retro ame, e lascia dir le genti”

(“Beni izle ve bırak ne derlerse desinler”)

Marx, o ünlü Robinsone Crusoe denemesine de yer verir. Ama daha çok ekonomi politikte bu öyküyü görüşlerine dayanak yapanların, görüşlerini eleştirmek amacıyla yapar. Ve bu örneğe dayanan görüşleri çürütür.

“Ricardo’nun bile Robinsonvari hikayeleri vardır.”

Marx, paranın nicel sınırlılığı ile nitel sınırsızlığı arasındaki karşıtlığı, istif etmek (biriktirmek) için bir mahmuz olarak kullanan istifçinin bu çabasını Sisyphus’un durumuna benzetir.

Sisyphus; ölümler diyarında sarp bir tepeye büyük bir kayayı iterek çıkarmaya mahkum edilen, ama kayayı tepeye her yaklaştırdığında, kayanın yuvarlanmasıyla birlikte aşağı inen ve bunu sürekli olarak yineleyen Korent’in masal kahramanı

Marx, aynı yerde, Shakespeare’in Atinalı Timon’unda bir alıntı ile paranın nasıl tanımlandığını aktarır.

Yine bir yerde metaların para peşinde koşmasını açıklarken, Shakespeare’in “Bir Yaz Gecesi Düşü”nde bir sözle anlatır:

“Görüyorum ki, metalar paraya aşkıdır, ama ‘gerçek aşkın yolu hiçbir zaman dikensiz değildir”

Marx aynı yerde, (Sophocles, Antigone) bir bölüm aktarır:

“Çünkü insanoğlunun hiçbir icadı para kadar kötülük saçıcı değildir. Ülkeleri harap ve yerle bir eden odur: Dessaslığı öğreterek mertliği bozar ve böylece asil ruhları fenalığın iğrenç yoluna saptırır. İnsanları her türlü hileye başvurur ve onlara her günahı işletir.”

İngiliz sanayisinde çocuklar işçi olarak en ağır koşullarda, en aşırı sömürüye uğrar. Çalışma saatleri, çocukların nasıl çalıştırılacağı bir yasayla düzenlenmesine karşın, uygulamada çocuklar yine çok uzun süre çalıştırılır.

“İşçiler, fabrika denetmenleri, hem sağlık, hem de ahlak yönünden bu uygulamaya itiraz ettiler; ama sermaye şu yanıtı verdi:

“Sözleşmelerimin ağırlığı başımın üstünde duruyor!

Ben yasadan senedimin cezasını ve karşılığını istirham ederim”

(Shakespeare – Venedik Taciri)

“Böylece 8 yaşındaki çocukları hiç aralıksız 2’den 8.30’a kadar çalıştırma zevkinin yanı sıra bütün bu süreç içerisinde aç bırakma zevkini de tatmış oluyordu.” (Marx)

“Daima onun kalbi / Böyle diyor: senet.” / (Shakespeare Venedik Taciri)

Bireyin topluma ve kendine yabancılaşması, üreticilerin kendi öz toplumsal güçlerine yabancılaşması kapitalizm de sürekli. Yabancılaşma kapitalizmin hem sonucudur, hem koşuludur. Toplumsal emeğin sonuçları, sermayeye dayalı toplumda emekçiye yabancılaşır ve yabancı bir güç olarak onun üzerinde egemen olur.

AYAKLAR VE KOLLAR

Temade Çınar

yabancılaşmaya karşı beyin egzersizleri

Bir önceki sayımızdan bugüne ne kadar çok olay yaşadık. Kimisi uzun tartışmalarımızın konusu oldu, kimisi gündemlerimizin içinden kayıp gitti. Üzerinde düşünme fırsatı bile bulamadan yeni bir konuyu tartışır bulduk kendimizi. Bu toprakların mizahçılar için çok bereketli olduğu söylenir. Destan yazarları ve hikayeciler için de öyle... Ama bu topraklar aynı zamanda olaylar üzerinde düşünmeyi yaşam biçimi haline getirmiş insanlar için de aynı derecede bereketli. Kimi bu bereketten hayli bir yekun kazanıyor, kimisi bu düşünceye kendi hayatını katıyor. Bu bereket tıpkı mizahçılar, destan yazarları ve hikayecilerde olduğu gibi bereketini sevinç ve bolluktan almıyor. Derin çatışmaların yüreğimize ve belleğimize yaşattığı acılardan ve öfkeden besleniyor.

Sadece alt alta sıralamak bile oldukça uzun bir listeyle sonuçlanacak bunca yaşanmışlık arasından bizde derin izler bırakanlar, biraz da bizim karakterimizin seçiciliğiyle ilgili. Geçtiğimiz aylardan bahsedecek olsak, kimimiz futbol karşılaşmalarının hayal kırıklıkları ve sevinçleriyle dolu bir değerlendirme yapacak, kimimiz dünyamıza tüm canlılıklarıyla katılan dizilerdeki olayların akışını sunacaktır. Kimisi ekonomik parametreleri değerlendirecektir. Marketlerdeki indirim reyolları, yeni modalar, zayıflama tekniklerine katılan yeni bir çay... Tüm bu örneklemeler kişilik sayısı kadar sınırsız. Doğrusu şöyle bir düşünme egzersizi yapıp geçtiğimiz birkaç ayı değerlendirecek ve bizi nelerin daha çok etkilediğini düşünelim karşımıza "ben nasıl birisiyim" diye sorup durduğumuz cevaplar dökülecek. Hem de kahve tavelerinin karmaşıklığından uzak, "at bi beşlik" dedirtmeden. Eksik yanlarımızı söylemek için kıvranan dostlarımızı zor duruma sokmadan.

Yabancılaşmaya karşı beyin egzersizlerinin bu sayıdaki konusunu seçmek tüm bu yoğunluk içinde hiç de kolay olmadı. Her şeye biraz değinmek de mümkündür tabi. Ama geçtiğimiz dönemde ayaklar ve kolların bir daha asla unutulmamak üzere hafızalarımıza çıgıllıklar attığını ve bu çıgıllıkların hala yankılandığını düşünüyorum.

"Kırım kollarını ki bir daha taş atmasınlar"

Batman'da polise taş atan çocuğun kolunun kırılmasının üzerinde düşünmekte fayda var. Bu konuda neler konuşuldu, neler söylendi. Birçoğumuz acıyı ve onun yanında olamamanın utancını kendi kolumuzda, yüreğimizde hissettik. Bu çoğunluğun sesli düşünmekten çekinenleri de az değildi. "Susmak korkunç intikam kan sızan bu dudakta / Duyacaksın feryatlar etrafına bir bak da" diyor şair. Çocuğu mahkum edenler gerine gerine konuşurken, susmanın azabı ince bir sızı gibi kaldı bu ürkek yüreklerde. Kulaklarını tıkır gibi insanlıklarını paçavralarla tıkayanlar, kaçanlar da oldu. Kaçmak için çok yol vardı nasılsa. Yeter ki yüzünüzü bir an döndürün ne çok yatırım var, ne çok paralar dökülüyor bunun için, dikkatinizi cezp etmeyi başaracaktır birisi. Sesli düşünmekten çekinmeyen, bu sesteki kaybetmek bir yana kazanç sağlayan kesimler de azımsanmayacak kadar iyi örgütleniyorlar aynı kaynaktan...

Ne diyelim, sözün değeri bedeliyle ölçülmeli...

Yabancılaşmaya karşı beyin egzersizlerinin bu sayıdaki konusunu seçmek tüm bu yoğunluk içinde hiç de kolay olmadı. Her şeye biraz değinmek de mümkündür tabi. Ama geçtiğimiz dönemde ayaklar ve kolların bir daha asla unutulmamak üzere hafızalarımıza çıgıllıklar attığını ve bu çıgıllıkların hala yankılandığını düşünüyorum.

Hakkâri Yüksekova'da 21 Mart Newroz gösterilerinde polise taş atan çocuğun kolunu kıran polis şimdi nerede ne yapıyordur bilemiyoruz. Muhakkak onun da komşuları, çevresi ya da en azından alışveriş yaptığı yerler vardır. Onun görevini hakkıyla yaptığından kuşku yok. "Ölçüsüz şiddet" tanımı ise nerden ve nasıl yayıldı tekrar düşünmek lazım. Yeni kazandığımız bir kavram bu. Eskiden "polis dayak attı", "saldırdı" "polis işkencesi" gibi kavramlar kullanılırdı. Öyle menşei bilinmez bir hızla katılıyor ki her gün bir kavram dilimize, takip etmek zorlaştı. Sonuç olarak, polis karakterine uygun olanı yaptı ve "çocuğun kolunu kırdı". Ama bu olay, bir kişiye mahsus, onu bağlar, münferit bir olay değil. Alkış seslerinden ve suskunluk fesadından anlıyoruz ki bu olay astlarınca ve üstlerince kabul görmüş. Eğer bu olay sistematik bir olay olmasaydı başına gelenlerden en kısa sürede haberimiz olurdu. Yani burada ölçü, faşizmin ölçüleri olduğundan sınırlarını aşan bir durum söz konusu değil.

Savaşta ele geçirilen esirlere öyle ağır işkenceler yapılır ki karşı tarafın gözü korksun istenir. Çarmıha germeler, kazığa oturtmalar, derisini yüzmeler... Ebu Garip'te mesajın dışarıya, hala savaşmakta olan direnişçilere verildiği konusunda herhalde hem fikiriz. Guantanamo'dan da dışarıya verilen mesaj tehditten başka ne olabilir ki. Yoksa hedef sadece insanlık dışı vahşete maruz kalan bin-iki bin kişiyle sınırlı değil. İsrail'in eski başbakanlarından İzak Rabin'in tavsiyeleriyle Filistinli çocukların kol ve bacak kemikleri kırılıyordu. Bu yüzden de o dönemde Rabin medyada "kemik kıran Rabin" olarak anılmaya başlanmıştı. Ariel Şaron'un "Beyrut kasabı" olarak tanınması gibi.

19 Aralık cezaevleri katliamı neden an be an televizyonlardan süsüne püslene sergilendi. Utanmazca adına "hayata dönüş operasyonu" dendi. Gözlerimizin içine baka baka yalan söyleyip, "istersen inanmadığımı söyle" tehdidi altında operasyonlar dışarıda da sürüp gitmedi mi? Çoğu insan ceset

ONSOZ

riz. Hala birileri karşı çıkabiliyorsa umut var demektir. Bu nedenle devrimciler toplumun umududur. 19 Aralık "umuda karşı bir operasyondur"

İşyerinde ortalık karışınca "elebaşı" ya da yanında birkaç işçi atılır. Aslında bu içerdekilere sallanan parmaktan başka bir şey değildir. Atılan işçiler hakkında türlü söylentiler yayılır. Orada bulunan herkes bunlara inanmak mecburiyetindedir. İnanmadığını göstermek başına gelecekleri göze almayı gerektirir.

Korkuyla yönetilen toplumlarda "ölçüsüz şiddet" bahsetmek mümkün değil. Kantar faşizmin elinde oldukça topuzu her zaman kaçacaktır. Burada bir kez daha hatırlamakta fayda var: "Zalimin zulmü ezilenin sabrına bakar"

Kameralardan bize yansıyan fotoğraflardan ve "kol kırıldı yok kırılmadı" trajikomik tartışmalarından daha da önemlisi karşı karşıya gelen iki taraf ve bu iki tarafın gelişmelere iki ayrı bakışla gösterdiği tepkiler olmalı. Olay bize savaşlarda kullanılan taktikleri boşuna anımsatmıyor çünkü öyle. Tarafların kesin ve kalın bir çizgiyle birbirinden ayırdıkları kesin. Hafızalara kazınmış acılar ve öfkeler herhangi bir "demokrasi" tutkısıyla yapıştırılabilecek gibi de değil doğrusu. Ayrışma son tellerinden tutunan halat gibi. Kopacak ve açık denizlere yelken açacak olmalı ki bu kadar gürültü ve şamata yükseliyor iskeleden.

İzak Rabin örneğindeki dokümanları ve kınamaları bugün Hakkâri'deki çocuğun kolunun kırılmasına alkış tutanların yayınlarında ve internet sitelerinde bulmak mümkün. Tabii bugün o dokümanların da güvenilirliği kalmadı. (Elbette ulaşılması güç olsa da işkencenin her türlüşüne her yerde karşı çıkan ve tepkisini dile getirmenin bedellerini ödeyen devrimci yayınlardan da bulunabilir) Olan bitenden habersiz olan biri bugünkü haberin taraflılığını gördükten sonra o gün yaşananlara nasıl inanabilir. Ya da şöyle bir mantık dizgisi oluşturabilir şüphe antidotunu alamazsa; çocukların kolları, bacakları Filistin'de kırılırsa "kötü", işkence gören bir Kürt çocuğuyorsa "iyi".

Genç kuşakların zihinlerinin hayli karışık olması son derece doğal... Gerçeğin peşinden gitmek gün geçtikçe daha fazla zorlaşıyor. Genç kuşak özellikle buna uygun donanımla kuşatılmıyor. Tersine donanıma ulaşmanın bedelleri de gün geçtikçe ağırlaşıyor. Sıradan bir demokrat yayında bulabileceğimizi şimdi ancak bu bilgiyi vermenin "hapsini yatmayı" göze alabilen devrimci yayınlarda bulabiliyoruz. Tarih yeniden yeniden yazılıyor. TV dizilerinden tüm hayat dersini çıkarmayı öğreti haline getirmiş geniş bir kesim var. Yakın tarihin, klasik romanların bol sponsorlu dizilerinde tarih bilincimiz reyting düzeyine indirgendi. Zaten örgün eğitimin deforme ettiği diyalektik yoksunu tarih bilinci, kopuk, "dün dündür bu-

gün bugündür” mantığıyla her düşündüğünü yarı yalanlayan ucubeler üretir oldu. Dünkü kırılan kola üzülen, insanlığı yaralanan, bugün sevinçten ne yapacağını şaşırır oldu. Yoksa yaşanan işkencelerin nostaljik bir şeride dizilir gibi evlerimize yerleşmesi bir tesadüf mü?

Newroz’da kolu kırılan çocuk gündemlerimizden bir süre sonra sıyrılıp gitti. Tıpkı diğerleri gibi. Kolları kırılan ya da tehdidi hisseden tüm çocukların bu acıyı ve öfkeyi geleceklerini güzelleştirmek için gerektiği biçimde kullanacaklarını her açık yürekli görebilir. İster dile getirsin ister getirmesin.

Otobüsteki çocuk

Bir belediye otobüsü... 10–12 yaşlarında bir delikanlı otobüsün orta yerinde ayakta durmaya çalışıyor. Duraklar ilerliyor, çocuk sarardıkça sararıyor. Çantası sırtında, çıkardığı montu elinde... Başını tuttuğu demire yaslıyor. Hemen önündeki koltuğa sığıp oturmaya çalışan bir bayan, oturur oturmaz yüksek sesle yanındakine anlatıyor: “Bu gençlerde hiç saygı yok canım. Nerdeyse ‘sen kalk ben oturayım’ diyecekler. Ya uyuyor numarası yapıyorlar ya da hastaymış gibi davranıyorlar. Bulmuşlar nasılsa bir yolunu. Kalk çocuğum, diyorum bön bön bakıyor” Akşamüzeri... Kadın bir günden geldiğini anlatıyor yine herkesin duyabileceği yüksek bir sesle. Ailesinin birbirine nasıl da bağlı olduğunu anlatmadan geçmiyor. Altın günü yapıyorlarmış kendi aralarında. Kimsenin hakkı kimseye geçmezmiş. Çok korkarmış hakkın ona geçmesinden. Çocuk artık kireç gibi... Bir adam kalkıyor “gel oğlum otur buraya” diyor ama artık çok geç. Çocuk yere yığılıyor. Konuşan kadının sesi bıçak gibi kesiliyor.

Bu çocuk büyüyecek ve yaşadığı toplumdaki insanlara karşı sorumluluk duyan bir insan olacak. “küçüklerini koruyacak, büyüklerini sayacak” hiç şüpheniz olmasın.

Düğmeye yine kimler bastı?

Yine düğmeye basıldı ve hep bir ağızdan başladı tartışmalar. SSGSS yasaının bir süreliğine geri püskürtülmesinden sonra türban tartışmasının da soluğu tükendi. Tabanda çok da yerini bulamayan medyanın ve üst düzey bürokratların tartıştığı bir konu haline geldi. 6 çocuğa kadar çıkan “nüfus planlaması” önerileri de kar etmedi. Hiçbir konu bir türlü, her bir yerden patlayan grevleri, işçi eylemlerini, liman işçilerinin yaşadığı ölümler adı altındaki kısımların üzerini örtemedi. Evdeki tencere gerçekleri yüzlere vurmaya devam ediyor. Geldi geliyor derken sigara sağı endam eyledi. Birden her yerde aynı tür tartışmalar... Sigara yasağına karşı olanlar, karşı olanlara karşı olanlar... Gündemimiz bir anda doldu. Sigaranın zararlarına bir diyeceğimiz yok. İnsanın sadece fiziksel değil bilinçsel yaşamına da zarar verdiğini de gayet iyi biliyor onunla yaşayanlar.

Daha önce de bahsetmiştik. Aslında yabancılaşılmaya karşı beyin egzersizleri bir bakıma buradan doğmuştu. Bir benzin istasyonundaki tabeladan çıkmıştı yola... “Siz sigara içtiğiniz sürece hiçbirimiz güvende değiliz” pankartları... Bunları utanmazca asanın bir “benzin istasyonu” olduğuna dikkat çekmiştik. Küresel ısınmanın biricik sorumlusu “fosil yakıt” satan tekelin biri...

Bayağı bir süre de gündemlerimizi meşgul edeceğini düşündüğümüz bu konu sayesinde pek çok gündem maddesini kaçıracağımız kesin. Düğmeye basılır basılmaz herkesi bir telaş aldı. Birden bir tartışmanın içinde bulduk kendimizi.

Hiçbir altyapısı olmayan bu yasağın getireceği gerilimin sadece tartışmalar boyutunda olmayacağını, yoksunluk çekenlerin yaşadığı patlamaların sonuçlarının da hesaplanmadığını tahmin edersiniz. Sigaraların üzerine yazılan uyarı yazıları kullanımı ilk bir ayda bir milyon adet arttırmıştı. Şimdi de yanlış bir isyan yolu olarak sigaraya yönelen genç kuşağı kendisine ya da benzer maddelere çekecek bir davranış geliyor. Hala bu-

Korkuyla yönetilen toplumlarda “ölçsüz şiddetten” bahsetmek mümkün değil. Kantar faşizmin elinde oldukça topuzu her zaman kaçacaktır. Burada bir kez daha hatırlamakta fayda var: “Zalimin zulmü ezilenin sabrına bakar”

nun bir “sosyal proje” olduğunu düşünenler varsa altyapısıyla ilgili bilgi vermekte sıkıntı yaşayacaklardır. Pek çok kesim bu topraklarda “suçlu, zararlı, tehlikeli” damgası yedi. Küpe takan erkekler, saç uzatanlar, belli bir kıyafeti seçenler, bıyığı belli biçimde kesilmişler... Şimdi bu listeye sigara içenler de eklendi. Sigara içenlerin değil, sigaranın zararlı olduğunu bilmem ayırt edebilecek miyiz? Bağımlıların ise bütün bu saldırganlık karşısında olumlu tavırlar sergileyeceklerini kestirmek olanaksız görünüyor. Toplum istedik biçimde kendi içinde ikiye ayrıldı. Asıl “Sosyal Proje” bu olmalı.

Karşılıklı dişler gıcırdatılıyor. Her iki taraf da yönünü şaşırtdığını bakalım ne zaman anlayacak. Tıpkı taze tükenen türban konusunda olduğu gibi... TEKEL’in özelleştirilmesiyle bağlantısı da kısa sürede önümüze inci taneleri gibi dökülecektir. Şimdiden sigara yasağının TEKEL’in değerini düşüreceği yönünde haberleri okuyoruz. Emekçi eylemleri ve haberlerinden kaçan medya için de nihayet yeni bir malzeme doğdu.

“Ayakların baş olduğu yerde kıyamet kopar”

Bütün bu sosyal projeler içinde oranlı güç kullanarak yasa çıkarıp yasaklayan mantık dizisi yasaklamayla sorunu halledemedikleri noktada neler yapabileceklerini de çeşitli biçimlerde göstererek tehditlerini eksik etmiyorlar. 1 Mayıs günü, 77 1 Mayısını aratmadı. SSGSS’yi (Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası) emekçilerin barikatından geçiremeyen devlet, 1 Mayıs’ta bir milyon emekçinin gövde gösterisine tahammülsüzlüğünü her şekilde gösterdi. Olayların ayrıntısına girmeyelim. Bilmemek için Plüton’da yaşamak gerek. Her insanın diyen herhalde “Ayakların baş olduğu yerde kıyamet kopar” görüşünden etkilenmiştir. Bu görüş bir laf değil, gaf hiç değil. Bu bir felsefe... Yaşamı yorumlama biçimi. Bu felsefeye sahip olmayanın ağzından asla böyle bir “laf” çıkmaz.

İdealist felsefenin köstebeği diye bilinen Nietzsche bakın ne diyor: “İşçi çatışmaya elverişli hale getirilmiştir, kendisine dernek kurma hakkı, siyasal seçim hakkı verilmiş, öyle olunca da, işçinin kendi durumunu işler acısı görmüş olmaya başlaması hiç de şaşırtıcı değildir. Ne bekleniyor ki? Eğer belirli bir amaca ulaşılacak isteniyorsa ona uygun araçların seçilmesi gerekir. Yoksa hem köleleri olsun isteyen, hem de onları efendi olarak eğiten biri aptaldır ancak.”

Hitler gibi faşistlerin akıl hocası Nietzsche eskiden beri bizi yönetenlerin de akıl hocasıydı. Hala aranızda bu ülkede faşizmin olmadığını söyleyecek olan varsa, yukarıdaki sözü bir daha okumasını tavsiye ederiz. Demokrasi mücadelesinden bahsedenler “uygun araçlarla” karşılık veren devletin Newroz ya da 1 Mayıs’ta yaptıklarını yeniden gözden geçirmeliler. Uzak bir tarih değil sadece birkaç ay içinde pek çok delil bulacaklarından eminiz. Uzun uzadıya egzersiz yapmaya da gerek yok. Son derece açık ve aşikar.

Şunu da vurgulamak lazım ki 1 Mayıs’ta 1 milyon emekçinin Taksim’e çıkmasının “ayakların baş olması” demek olduğu, bu topraklarda bilince çıkarılmıştır. O ayaklar baş olmak için gidilmesi gereken yolda ne kadar ısrarlı olduklarını 1 Mayıs’ta gösterdiler. Tüm gövdeyi taşıdıklarını ve taşıyabileceklerini de. Gidecekleri yolu bilen bir baştan yoksun olmadıklarını da. Taş atan kolların taşıdığı bilinç ve mücadelede geldikleri düzeyin gayet iyi anlaşıldığı gibi. Anlamak için biraz dikkat ve enerji yeter. Bizi bu algılamadan uzak tutan tüm dikkat ve enerjimizi sömüren her şeye karşı durabilmek zorundayız. İnsan kalmanın ya da kaybettiğimiz insanlığımızı yeniden kazanmanın bir yolu var.

Televizyona Dair Bazı Notlar

Terazidere / Davutpaşa'da patlayan havai fişek imalathanesi ve aynı binadaki buhar kazanı patlaması sonucunda 23 işçi hayatını kaybetti, onlarcası da yaralandı. Patlamadan hemen sonra televizyonların haber bültenlerinde bu olay kendisine yer buldu, işçilerin ve geride kalan ailelerinin yaşamları dramatize edilerek sunuldu.

Tekel işçileri Ankara'ya gitti, kışın ayazında basınçlı sularla ıslatılıp yerlerde sürüklenince televizyon haberlerinde yer buldu. Oysa tekel işçilerinin özelleştirme karşıtı eylemleri uzun bir süredir kesintisiz devam ediyordu.

Sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası adı altında işçi sınıfı ve geniş emekçi yığınlar, tüm çalışanlara karşı bir saldırı başlatıldı. Bu saldırı karşısında işçi sınıfı ve emekçiler eylemlerini sokağa taşıyıp yükselttiklerinde ancak "haber" olabildiler.

Tuzla tersanelerinde iş cinayetleri ve tatlı kar sürüyor. Ne zaman ki işçilerin eylemleri yoğunluk kazanarak iş bırakma ve gösteriler düzenleme yoluyla sokağa taşıdı, işte ancak o zaman televizyon haber bültenlerine çıktılar.

Aynı şey Kürt halkı için de geçerli. Ne zaman ki büyük kitleler halinde sokağa çıkar, yaşamın "olağan" akışında sorun yaratırlarsa, ancak o zaman haber olabiliyorlar. Kaldı ki Kürdistan'daki bu türden eylemlerin çoğu zaman haber olma şansı yine de olmuyor.

Eğer alt sınıfların yaşadığı sorunlar sokaklara taşmamışsa, bir olay konusu olmamışsa hiçbir haber değeri yoktur. Oysa Tekel işçileri halen işyerlerini terketmeme eylemlerini sürdürüyorlar. Tuzla'da işçiler iş cinayetlerinde öldürülmeye devam ediyor. Tıpkı Tuzla gibi pek çok işkolunda bu cinayetler sürüyor. Davutpaşa'daki işçiler, tıpkı o patlamadan önceki gibi hiçbir güvencesi olmadan, en ağır koşullarda 12-14 saat çalışmaya devam ediyorlar. Üstelik bu sadece Davutpaşa'ya ya da İstanbul'a özgü değil. Büyük kentlerde, metropollerde asgari ücret denen sefalet ücreti geçerli olsa da, taşradaki sanayi kentlerinin hemen hemen hiçbirinde bu ücret dahi uygulanmamakta, 250 YTL gibi bir açlık ücreti karşılığında çalıştırılmaktalar. İşçi sınıfı genel olarak bütün Türkiye'de Marx'ın, Engels'in eserlerinde anlattıkları 1800'lü yılların koşullarına benzer koşullarda yaşamakta ve çalışmaktadır. Bu en olumsuz koşullarda süren çalışma, iş cinayetleriyle işçilerin yaşamını bir anda sonlandırmazsa eğer, onları yarı aç yarı tok sürecektir uzun ve acılı bir ölüme mahkum ediyor.

Tekelci sermaye, işçi sınıfının 150 yılı aşan mücadeleler sonunda elde ettiği bütün kazanımlarına göz dikip gasp ederek, onu yeniden vahşi kapitalist sermaye birikimi çağındaki yaşama mahkum ediyor. Bu sefalet içinde güvensiz, güvencesiz yaşam ortamında işçi sınıfı ve emekçilerin gündeme gelmesinin tek yolu kendi eylemleri oluyor. Eylemleriyle gündeme gelmeyi başardıklarında her kanal, bu olayı kendi eğilimine göre yorumlayıp yönlendirerek veriyor. Haber, haber olmaktan çıkarılıp, insanlara empoze edilmeye çalışılan önyargılarla, fikirlerle verilmeye çalışılıyor. Böylelikle sizin gerçeği algılayıp düşünmenizin önüne geçiliyor. Sizin yerinize düşünenler, gerçeği yorumlayıp çarpıtarak sanal bir gerçeklik yaratıyorlar. Birkaç çarpıcı örnek.

1 Nisan 2008. Yılların "büyük" habercisi Ali Kırca haber veriyor. Haberin konusu Bestler Dereler'de ordu ile gerilla arasındaki çatışmalar. Haberin yeni başladığı sırada 9 gerillanın öldürüldüğü çatışmayı, tabi kendi dilinden, buraya yazamayacağımız kadar çirkef biçimde "haber" olarak iletiyor. Aradan yarım saat geçiyor. Yeniden aynı habere

Tekelci sermaye, işçi sınıfının 150 yılı aşan mücadeleler sonunda elde ettiği bütün kazanımlarına göz dikip gasp ederek, onu yeniden vahşi kapitalist sermaye birikimi çağındaki yaşama mahkum ediyor. Bu sefalet içinde güvensiz, güvencesiz yaşam ortamında işçi sınıfı ve emekçilerin gündeme gelmesinin tek yolu kendi eylemleri oluyor. Eylemleriyle gündeme gelmeyi başardıklarında her kanal, bu olayı kendi eğilimine göre yorumlayıp yönlendirerek veriyor. Haber, haber olmaktan çıkarılıp, insanlara empoze edilmeye çalışılan önyargılarla, fikirlerle verilmeye çalışılıyor. Böylelikle sizin gerçeği algılayıp düşünmenizin önüne geçiliyor. Sizin yerinize düşünenler, gerçeği yorumlayıp çarpıtarak sanal bir gerçeklik yaratıyorlar.

“son dakika” diyerek dönüyor. Bu kez ölen gerilla sayısının 18’e çıktığını bildiriyor ve ekliyor; “şehitlerimizin kanı yerde kalmadı.”

2 Nisan, yine aynı kanal ve yine aynı “büyük” haberci, dünden bu yana Bestler Dereler’de süren çatışmayla ilgili habere devam ediyor. Bugün (2 nisan) süren çatışmalarda 7 gerillanın daha öldürüldüğünü bildiriyor ve ekliyor, toplam öldürülen gerilla sayısının 16 olduğunu. Oysa birgün önce haberin sonunda verdiği 18 gerilla öldü haberi idi. 7 de 2 Nisan’da, toplam 25 olması gerekirken 16.

Az önce söyledim, onun çirkef ağzından akan sözcükler hakaret içerdiği için aynen aktarmıyorum. Elbette onlar hiçbir zaman gerilla demedi, demez. Devam edelim. 18 artı 7 toplamının 16 olması basit bir yanlışlık değil. Tıpkı Güney Kürdistan’a kısa süre önce yapılan 8 gün 8 gecelik sefer sırasında da yaptıkları gibi, bilerek, isteyerek “imal edilmiş” haberler. Kendilerinin olmasını istediği şeyleri, çoğu kez olmuş gibi haber yapmaktan kaynaklanıyor bu. Tabii bu tür haberlerde, “imalat” sırasında asıl motivasyonları şovenizm, Kürt düşmanlığı, baskıcılık, intikam hırsı ve bütün bunların toplamına eklenmesi gereken en önemli faktör de sınıf mücadelesinin bugünkü sert, iç savaş düzeyindeki seyrinin onlarda yarattığı devrim korkusu... Sonuçta sınıf tavrı alıyorlar ve proletaryaya emekçi sınıflara, ezilen ulusa, birleşik devrimimizin bütün bileşenlerine karşı kendi buldukları konumdan saldırıyorlar. Bu nedenle, öyle rakamlarla ilgili bir hata değil, gözü dönmüş devrim düşmanlığıyla ilgili bu. Tabii sonuna bir de “şehitlerimiz” vb. ekledin mi, hiç kimse sorgulamaya, şüphelenmeye de cesaret edemez.

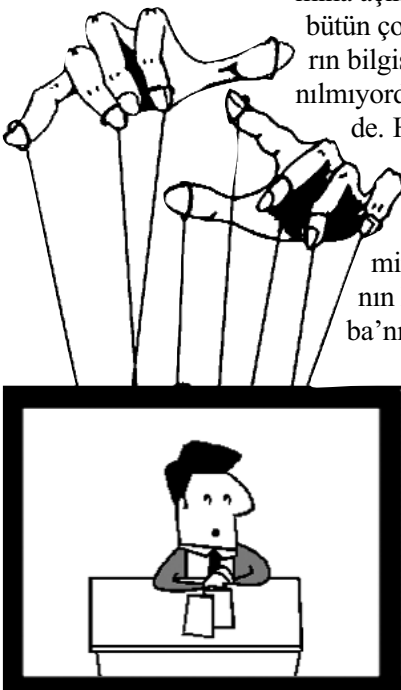
30-31 Mart 1 Nisan’da yayımlanan bir başka haber. Küba’da cep telefonu, bilgisayar, klima kullanmanın serbest bırakılması. Bu haberin en çarpık yorumu TV8’deydi. Tabii ki bizim denk gelip dinleyebildiğimiz en çarpık yorum. “49 yıldır iktidarı elinde tutan Küba diktatörü Fidel Castro, iktidarı kardeşi Raul Castro’ya devrettikten sonra, eski baskıcı yöntemlerle iktidarı uzun süre elinde tutamayacağını anlayan Raul Castro, baskıları hafifletmeye başladı. Küba’da artık isteyen herkes yabancıların işlettiği otellerde kalabilecek ve yine isteyen herkes cep telefonu, bilgisayar, klima satın alabilecek...” cümlesi cümlesine değilse de haber böyleydi.

Öncelikle bu habere damgasını vuran anti-komünizm ve orta sınıfın önyargılarına seslenmektir. Haber-yorum demek daha doğru elbette. Bunların yanında gizlemeye çalıştığı şeyler var. Hadi cep telefonunun sınırlı kullanımını “istihbarat vs.” diyerek kabullense bile, diğerlerini tamamen gizliyor. Cep telefonu resmi işlemler için kullanılan bir alettir. Bilgisayar ise okullarda bütün çocukların, öğrencilerin eğitimine ve kullanımına açık olarak vardı. Küba’da eğitimin gerçekten ücretsiz olduğu ve okul çağındaki bütün çocukların okula gittiği gözönüne alındığında, eğitim çağındaki bütün çocukların bilgisayarlı eğitimden geçtiği daha açık anlaşılacaktır. Klima neredeyse hiç kullanılmıyordu. Sadece yabancıların işlettiği bazı turizm işletmeleri ve yabancı elçiliklerde. Hatta Fidel’le yapılan röportajlarda, Fidel’in çalışma odasında bile vantilatör çalıştığı açıktan görülüp, biliniyor. Yani Fidel’in çalışma odasında bile klima yok. Belki hastanelerde olabilir.

Bunun nedenleri var. Öncelikle 40 yılı aşan bir süreden beri emperyalizmin Küba’ya uyguladığı ticari ambargo nedeniyle Küba ekonomisinin ve halkının katlanmak zorunda kaldığı sıkıntılar. Bu ambargonun sonuçlarından biri, Küba’nın enerji ihtiyacının karşılanamaması oldu. Enerji sıkıntısı nedeniyle klima, bilgisayar, cep telefonu gibi nesnelerin kullanımında sınırlama, planlı ekonominin bir gereği olarak uygulandı. Son yıllarda Küba’nın Venezuela başta, Latin Amerika ülkeleriyle gelişen ekonomik sosyal ve çok yönlü ilişkileri nedeniyle, enerji sıkıntısı önemli oranda giderilebildi. Küba yönetimi, bu gelişmeye bağlı olarak, yine planlı ekonomi gereği bu nesnelerin kullanımını serbest bıraktı.

Bu haber-yorumun gizlemeye çalıştığı bir diğer şey, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki temel farklardan birisi. Bilindiği gibi kapitalizmde temel dürtü kardır. Diğer her şey kar varsa bir anlam taşır, yeterli kar yoksa o şey de yoktur.

Popüler kültür, nesnelere, fenomenleri kendi doğal gelişiminden, ortamından koparıp soyutlayan, dünü, yarımı olmayan biçimde bugün, bu an haline getirip metafizikleştiriyor.

Sosyalizmde ise temel önerme, halkın refahının, yaşam standartlarının ve mutluluğunun sürekli ve sınırsız geliştirilmesine dayanır.

Bu temeller üzerinde bütün toplam toplumsal üretimin, emek ürünlerinin paylaşımı da birbirinden çok farklı biçimlerde gerçekleşir. Kapitalizmde bütün bir yıl boyunca üretilenlerin çok büyük bir bölümü tekellerin kasalarına akar. Emekçi sınıfların payına düşen her zaman sefalettir, yokluktur, yoksunluktur. Marx'ın söylediği gibi, ulusal gelirdeki her artış işçi sınıfı ve diğer emekçi katmaların daha çok yoksullaşması sonucunu verir.

Sosyalizmde ise ulusal gelirin artışı, emek ürünlerinin artışı, emek verimliliğinin artışı, halkın yaşamına doğrudan katkı yapar, yaşam standartlarını yükseltir.

Kapitalizm koşullarında burjuvazi, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete dayanarak toplam toplumsal üretime daha baştan el koyarken; özel mülkiyetin olmadığı sosyalizm koşullarında, toplam toplumsal üretimdeki her artış, bizzat üreticilerin, bütün halkın yaşam ve geçim araçlarında bir yükselme olarak yeniden halka yansır.

Emperyalizmin bütün ekonomik ambargosuna, abluka altında tutmasına ve diğer uygulamalarına, tehditlerine rağmen, bugün Küba'da yaşanan budur.

REKLAMLARDA HAYAT OH NE RAHAT

Daha önce popüler kültür üzerine yazımızda belirtmiştik. Popüler kültür, nesnelere, fenomenleri kendi doğal gelişiminden, ortamından koparıp soyutlayan, dünyü, yarını olmayan biçimde bugün, bu an haline getirip metafizikleştiriyor. Şimdilerde TV dizilerine, reklamlarına bakılınca, bunun ne kadar abartıldığı, hatta ötesine bile geçildiği görülüyor. Bir zamanlar “Brezilya dizileri” diye küçümsenip geçilen zengin-yoksul aşkları ve bunun varyantları üzerine yapılan diziler, bütün TV kanallarının her birinde üçer beşer boy gösteriyor. Bununla ilgili bir şey yazmayacağız. Ama bu diziler arasında “Selenia”, “Bez Bebek”, “Sihirli Annem” gibi “yerli” yapımlar, “Smallaville,” “Yıldız Geçidi”, “Pushing Daloleus” gibi “yabancı” yapımlar, artık felsefi olarak metafizik olan bir yana, kelime anlamıyla metafizik (fizik ötesi) bir kurguya dayanıyor. Bu diziler, filmler, bilimi, bilimsel olanı bir kenara itiyor, yok ediyor. Hem de buna bilim-kurgu diyenler bile bolca bulunuyor. Çizgi film tarzındakiler bir yana, gerçek olanla kurgu olan birbirine karıştırılıp gerçek yok edilerek veriliyor, toplumun geleceği olan çocuklar daha şimdiden gerçek hayattan koparılmaya çalışılıyor.

Diziler, filmler bir yana, reklamlar bu konuda çarpıcı olgular içeriyor. Öyle her reklamı teker teker ele almaya ne imkanımız var ne de Önsöz'ün buna ayıracak yeri var. Ama birkaç örnekle değinmek gerekiyor. Reklam sektörü, popüler kültürün en çarpıcı, en açık kullanıldığı bir sektör. Bu sektör, tanıtımı yapılan nesnenin en çarpıcı, en kolay ve akılda kalıcı biçimde göze batırılmasını ve tüketiciyi cezbetmesini amaçlar. Bu nedenle her yol meşrudur. İşte birkaç örnek.

Belirli bir marka meşrubat içerseniz, her an vamp ve güzel bir kadın sizi yolda durdurup öpebilir. Giysisi bir trafik polisini çağırırsanız da daha çok sado-mazo sapkınlık göndermeleri barındırır. Ve reklamların büyük çoğunluğunda kadın vücudu bir metadan öte bir şey ifade etmez.

Delikanlılık, ergenlik çağında, sakalları yeni yeni çıkmaya başlamış bir gençsiniz. Marketten markası belirli bir çubuk kraker alın, dışarıya çıkıp sırtınızı bir duvara dayayın. Keyifle, krakerinizden çıktırımlar çıkararak yemeye başlayın. O ritmik kraker çıktırıtısının çekimiyle güzeller güzeli bir kadın bu ritme uygun olarak önümüzde göbek dansı yapmaya başlayacaktır. Ya da elinize belirli bir marka bisküvi alın, elinde çay fincanı olan civardaki güzel kadınları bir mıkna-tıs gibi üzerinize çekecektir. Bir poşet çay, aromatik bir kahve ya da bilmem ne marka kablolu TV aboneliği olmak, civardaki güzel kızların size koşması için yeterli olacaktır. Mesela ne kadar şapşal da olsanız, hatta çirkin bile olabilirsiniz, markası belirli bir losyon, parfüm, pek çok güzel kadının olur olmaz yerde size sarılmasına, hatta baştan çıkarmasına yetecektir.

Reklam sektörü, popüler kültürün en çarpıcı, en açık kullanıldığı bir sektör. Bu sektör, tanıtımı yapılan nesnenin en çarpıcı, en kolay ve akılda kalıcı biçimde göze batırılmasını ve tüketiciyi cezbetmesini amaçlar. Bu nedenle her yol meşrudur.

İMAJ HIÇBİR ŞEY SUSUZUKLUK HERŞEYDİR

İki genç -haliyle biri kız diğeri erkek- ellerinde bıçaktan daha keskin cep telefonlarıyla, flamenko dansçılarından daha usta biçimde vahşi ve çekici bir dans-kavga yapabilirler. Veya her kar yağışında yolları kapanan, evlerinden dahi çıkamayan köylülerin kapısına arı kılıklı çocuklar cep telefonları bırakır. Köylüler arı çocukların markası olan cep telefonları sayesinde hem uzaklardaki yakınlarıyla, hem de köy içindekilerle ve hatta yatak odasında karı-koca birbirleriyle iletişim kurabilirler.

Giyim mağazalarından, alış-veriş merkezlerinden, benzin istasyonlarından o kadar çok bonus, o kadar çok çip para toplarsınız ki, hayatınızda ihtiyaç duyabileceğiniz her şey bedavaya gelir.

Evlenmeye mi karar verdiniz, kolay. Ya "iyi ki ona rastlarsınız"; ya da eski mobilyanızı, beyaz eşyanızı verir, derhal yenisini alırsınız. Hatta ev konusu bile kolaydır. Hemen bir bankaya koşarsınız, o da derhal sizin yerinize bir ev alır. Hatta bankaya kadar gidip yorulmanıza bile gerek yoktur. Açın bilgisayarınızı, ya da parkta bir banka oturup laptopunuzu, bu işi internet üzerinden internet bankacılığı yoluyla halledin gitsin.

Salonunuzda, evinizde lazım olan halılar zaten sudan ucuz. Üstelik müzik ve televizyon piyasasında en geçerli yıldızların pazarladığı bu rengarenk, desen desen halıları onların elinden alırsınız. Bazı halılar o kadar muhteşemdir ki, eşinizi bir kenara bırakır halıya sarılıp dans eder, yatarsınız.

Buzdolabınız kendi kendine dolar. Öylesine teknoloji harikasıdır ki, mutfağınızın değişik yerlerine parçalar halinde yerleştirilebilirler. Böylelikle o güreş sahası kadar geniş mutfakta yer de işgal etmezler. Size de yemek yaparken dans edecek yer açılır.

Bulaşık makinesi o kadar maharetlidir ki, mutfaktaki bütün bulaşıklar kendiliğinden sıraya girip makineye koşarlar. Bu kadar değil elbet. İçi o kadar geniştir ki, neredeyse bir restoranın bulaşıklarını alabilir. Ayrıca bu kadar çok bulaşığı su, elektrik deterjandan tasarruf ederek çok da ucuza yıkarlar. Evdeki eskisini atıp yenisini alsanız bile kısa sürede kara geçersiniz. Ha keza çamaşır makinesi de öyle. Üstelik beyazlarla renklileri birlikte yıkar ve daha siz kapağını açar açmaz kurumuş biçimde çıkması bir yana ütülenmiştir bile. Alır gidersiniz. Böylece eğlenmek için kendinize daha çok zaman ayırırsınız.

İşten çıktınız eve gidiyorsunuz. Ve tabii cinsiyetçi rol unutulmaz. Kadınsınızdır. Arabanızda giderken hemen cep telefonundan komutları verirsiniz, evdeki fırın yemeği pişirmeye, ocak tenceredeki çorbayı hazırlamaya başlar. Hatta banyonuzdaki suyun ısısını bile siz yoldayken ayarlarsınız. Yalnız bu reklamlı hayatta en önemli kısım yoktur. İstanbul, Ankara gibi metropollerin orta sınıflarına hitap ettiği halde trafik yok sayılmıştır. Neyse, artık bu kadar kusur her reklamda olur. Ayrıca bu kadınların işyerlerinde üçü birarada kahveler içip dedikodu yapmaktan başka işi de yoktur!

Çocuğunuz mu oldu. O ne ala. Hemen bir bankaya-sigorta şirketine koşun. Zaten ikisi bir aradadır. Yavrunuzun geleceğini düşünerek bir hesap açın ona. Tabii hazır oradayken eğitim, sağlık gibi akla gelen gelmeyen bilimum konuları kapsayan bir sigorta yaptırarsınız, elbette hayat sigortasını da unutmazsınız.

Yeni doğmuş bebenizin poposuna bağladığınız bez markası onu öylesine mutlu eder ki, bütün gece uyur, sizi rahatsız etmez. Uyanırken de hep gülücükler saçarak sizi mutlu eder. Bebeniz biraz büyüsün, siz bu bezlerin marifetini asıl o zaman görürsünüz. Mesela içinde 4-5 bebenin oynadığı su havuzuna girsin, bezi öyle emicidir ki, havuz dolusu suyu emer. Diğer bebelerin şaşkın ve kıskanç bakışları altında, sizin bebeniz o belirli marka bezle poposu bağlı olduğu için büyük bir mutluluk içinde, ve bezi bir havuz dolusu suyu emdiği halde kupkuru poposuyla kalkıp gider.

Mevsim nedeniyle havada mikroplar, bakteriler mi var. Ya da çevrenizde grip olmuş öksüren aksıran insanlar. Hiç önemli değil. Çocuğunuza yedirdiğiniz mama öyle bir markadır ki, bebeğinizin bağışıklık sistemini güçlendirmiş, onu çepeçevre sarıp, korumaya almıştır. Bilim-kurgu filmlerindeki koruyucu enerjiler gibi, ona zarar verebilecek hiçbir mikroorganizmanın yanına yaklaşmasına izin vermez.

Ve siz reklamlarda mutlu, mesut, bahtiyar yaşamaya devam edersiniz. Gerçek hayat mı? Boşverin canım. Siz dizilerin, filmlerin, reklamların en heyecanlı yerini kaçırmayın. Bu arada gerçek yaşamı ıskalamışsınız, ne gam.....!

Bir Burjuva Klasığı Kara Propaganda HATIRLA SEVGİLİ

2006 yılında ATV’de yayımlanmaya başlanan “Hatırla Sevgili” adlı dizi, kısa bir süre sonra geniş bir izleyici kitlesine ulaştı. Bu dizi Genelkurmay başkanı Yaşar Büyükanıt’ın “Bizim de bir Hollywood ihtiyacımız var” sözlerinden sonra, çoğalan devlet-mafya-terör dizilerinden farklı olarak, geçmişin önemli toplumsal olaylarını “sol”dan bir bakışla ele alıyor, “eski solcu” dizi ekibinin sözleriyle “geçmişe ışık tutmaya”, “silinmeye çalışılan toplumsal belleği uyandırmaya” uğraşıyordu. Dizi 1960’lardan itibaren, büyük bir aşk hikayesinin etrafında gelişen politik süreci, darbeleri, bu darbelerin toplumda yarattığı tahribatları işliyordu. Dolayısıyla bu dizinin emekçi kesimler ve solcular arasında yankı uyandırmaması imkansız oldu. Geçmiş tarihsel olaylardan bahsedilirken, “Hatırla Sevgili’nin şu bölümünde anlatıldığı gibi” cümleler sıkça duyulmaya, henüz 15-20 yaşlarında olan genç kuşağın, Deniz Gezmiş ve yoldaşlarını, genel olarak ise devrimcileri, bu diziyle tanıyıp Denizler gibi olmaya büyük bir eğilim göstermeye başladıkları söylenir oldu. Bu dizi o kadar etkiliydi ki, Deniz parkalarına ilgi müthiş artıyor, Deniz Gezmiş ve yoldaşlarına dair yazılara, resimlere, kitaplara büyük bir talep oluyordu. Hatta sağcı görüşlere sahip olduğu söylenen, dizide de Deniz Gezmiş’i canlandıran oyuncu bile dizi sayesinde sola meylediyordu. Geçmişin birden bire aydınlanmasının, Deniz Gezmiş gibi devrim önderlerine ve genel olarak devrimciliğe sempatinin bu kadar artmasının nedeni bu diziydi!

Demek ki, 40 yılı aşkın bir süredir burjuvaziye karşı sert bir mücadele veren proletarya ve emekçi halklarımızın tarih bilincinin aydınlanması ve içlerinde devrimcilere karşı bu kadar büyük bir sempati uyanması için gereken tek şey, burjuva medyanın böyle bir dizinin yapılmasını sağlamasıymış! Böyle demek, elbette yalnızca ülkelerimizde değil tüm dünyada yaşadığımız büyük devrimci dönüşüm sürecinin farkında olamayacak kadar politik körlüğe batmış, başını kuma gömüp, gövdesini açıkta bırakmış deve kuşlarının işidir. Devrimci proletarya ise, bir düşmanı olduğunu ve bu düşman sınıfın onun mücadele tarihinin içini her gün bin bir yolla boşaltmaya, çarpıtmaya çalıştığını unutmuyor. Bütün devrimci süreçlerde, iç savaşın en keskin dönemeçlerinde, bu sınıfın kendi değerlerine, tarihine karşı en yoğun saldırıya geçtiğini unutmuyor. “Hatırla Sevgili” devrimci proletaryaya bunun böyle olduğunu bir kez daha gösteriyor.

Hatırla Sevgili’nin Unutturmaya Çalıştıkları

Öncelikle sorulması gereken soru şudur: Böyle bir dizinin ülkelerimiz iç savaşın daha da keskinleştiği; burjuva sınıfın tarihinin en büyük ekonomik ve politik krizine sürüklendiği, “ayakların baş olmasından” duyduğu korkusunu itiraf ettiği; emekçilerin kapitalist sisteme karşı öfkelerinin en üst düzeye çıktığı bu büyük devrimci dönüşüm sürecinde, böylesine “solcu” bir dizinin, burjuva tekeller tarafından finanse edilmesi ve RTÜK’ün gazabına uğramadan iki yıldır sürmesi bir tesadüf müdür? Burjuva sınıf, kendi eliyle, kendine karşı savaşa girişecek proletarya, emekçiler ve gençliğe, devrimcilerin propagandasını yapacak kadar şuursuz, kendinden geçmiş bir halde midir? Elbette değil.

Proletarya, her büyük altüst oluş döneminde geçmiş tarihini ve deneyimlerini

Kara propaganda, kaba bir kötülük, karşı çıkma değildir. Karşı çıktığın şeyi, onun varlığını kabul ederek, hatta ona olan sempatiyi haklı gördüğünü göstererek, inceden inceye bir propagandayla onu özünden uzaklaştırmaktır. Burjuva sınıfın tıpkı Che’yi savaştığı, kapitalizmle uzlaşmaz devrimci özünden uzaklaştırıp, onu yalnızca “romantik bir hümanist”e indirgemeye, yalnızca bir marka nesnesine dönüştürmeye çalışması gibi. “Hatırla Sevgili”de böyle bir propaganda biçimi üzerine kuruludur.

öğrenmeye koyulur. Bu, eylemin yönünü, tarihin yönünü kavrama ve bu yönde hareket etme istemidir aynı zamanda. Emperyalist-kapitalist sistemin tüm dünyada yıkılışı yaşadığı, emekçilerin dünyanın her köşesinde anti-kapitalist ayaklanmalara girişerek, yüzlerini sosyalizme döndüğü bu yeni evrede, proletarya ve emekçi halklar, bu çabalarını da en üst düzeye yükseltmiş durumdadır. Komünist Manifesto'nun yeni binyılın başından itibaren bütün baskılarının yok satması, dünyanın her yerinde Che bayraklarının dalgalanması, devrim kahramanlarının yaşamlarına duyulan ilginin artması, devrimci eylemlerin, devrimci sanatın geniş emekçi kitleleri kendine çekmesi vs. bütün bunların hepsi, bu büyük devrimci dönüşüm sürecinin kıyıya vuran dalgalarıdır. Burjuva sınıf, bu bıçak sırtındaki durumunun tamamıyla farkında. Bu nedenle bedenini ne yaparsa yapsın yok edemediği, ilerleyişini durduramadığı komünizmin o canlı ruhunu öldürmek için, proletaryanın mücadele tarihini çarpıtmaya ve bu tarihin cisimleştiği devrim kahramanlarının yaşamlarını ve mücadele anlayışlarını, kendisi için zararsız bir hale getirmeye uğraşiyor. İşte bu noktada da kara propaganda devreye giriyor.

Kara propaganda, kaba bir kötüleme, karşı çıkma değildir. Karşı çıktığı şeyi, onun varlığını kabul ederek, hatta ona olan sempatiyi haklı gördüğünü göstererek, inceden inceye bir propagandayla onu özünden uzaklaştırmaktır. Burjuva sınıfın tıpkı Che'yi savaşçı, kapitalizmle uzlaşmaz devrimci özünden uzaklaştırıp, onu yalnızca "romantik bir hümanist"e indirgemeye, yalnızca bir marka nesnesine dönüştürmeye çalışması gibi. "Hatırla Sevgili"de böyle bir propaganda biçimi üzerine kuruludur.

Emekçiler Deniz Gezmiş ve yoldaşlarına ilgisini "Hatırla Sevgili" ile oluşmadı. Onlar Denizlerin kavgalarını ve yaşamlarını bir efsane gibi, kuşaktan kuşağa aktardılar. Çocuklarına Deniz, Yusuf, Mahir, Ulaş, Cihan dediler. Bu çocuklar da içlerinde devrime sempati filizleriyle büyüyüp, belli bir yaştan sonra, kendi koşullarında, kendi kavgalarını vermeye başladılar. Emekçiler Denizlere böylesine içten bir sevgi duyarken, kapitalist sisteme karşı öfkeleri bu kadar büyükken, burjuvazi elbette direk Denizleri kötileyerek bir karşı propagandaya girişse, emekçiler daha ilk anda kulaklarını tıkayacaklardı bu saçmalıklara. Burjuvazi için de işin püf noktası bu oldu.

Bir yandan, Deniz Gezmişleri anmak için Ayışığı Sanat Merkezi'nin, 4 Mayıs'ta Kadıköy'de düzenlemek istediği mitingi, "suçu ve suçluyu övmek"ten yasaklarken; Adana'da, 70 yaşındaki bir anayı, ölümsüzleşen oğlunun mezarını ziyaret ettiği için yine aynı nedenle yargılarken; Mücadele Birliği dergisine ölüm orucu eyleminde ölümsüzleşen Sibel Sürücü'nün anma haberlerini yayınladığı için bir aylık yayın yasağı verirken; nasıl oluyor da devrimcilere karşı sempati uyandırdığı söylenen bu dizi, hem de burjuva sınıf tarafından finanse edilerek, bu "suçluları" övebiliyor? Bu "övgü" nasıl bir övgüdür?

Şöyle: Denizler, soylu amaçları olan iyi insanlardı. Toplumun onlar gibi bilgili, cesur, hümanist insanlara ihtiyaçları vardı. Ama onlar, kendilerini hızla ölüme götüren yanlış bir yolu "zora dayalı devrim" anlayışı yolunu seçtiler. Bu yolu seçmeyip de hayatlarını tez elden heba etmeselerdi şimdi topluma daha faydalı olabilir, mesela parlamento içinde yer alarak bu sistemin bozukluklarına karşı burada mücadele edebilir, seslerini daha çok insana daha uzun süre duyurabilirlerdi! Tamam sistem bozuktuk ama bu bozuklukları, demokratik muhalefet kanallarını kulla-

narak düzeltmeye çalışabilirlerdi. Çalışmalıydılar da... Şimdilerde reformistlerin ve döneğin sıkça söyledikleri gibi, “yaşasalarđı parlamentoda olurlardı!” Bu birincisi...

“Denizler bir kişi bile öldürmemişken asılmaları haksızlıktı.” Pek çok insan bu diziyi izledikten sonra bu yorumda bulundu burjuva propagandanın yönlendirmesiyle. Bu tersten řu anlama gelir, eğer Denizler, burjuva sınıfın hizmetindeki tek bir kişi bile öldürmüş olsalar, bu devlet Denizleri asmakta tamamen haklı olacaktı! Yani Denizler, “zora dayalı devrim” anlayışıyla, silahlı bir örgütü, THKO’yu kurmuş olsalar da, aslında, burjuva güçlerle silahlı bir çatışmaya girmemiş, son derece barışçıl, iyi çocuklardı. Tersî durumda elbette devlet, bu kişileri, kendi sistemini yıkmaya yönelenleri öldürme haklılığına sahipti. Bu ikincisi...

Denizler aslında hasbehas Atatürkçüydü. Emperyalizme karşı ülkelerinin bağımsızlığını savunan vatanseverlerdi. Elbette bu vatanseverliğin içine, kendi milli burjuvalarını savunmak da giriyordu. Yani büyük emperyalistlerin sömürüsüne karşıyken, kendi ülkelerinde kapitalist sınıfla uzlaşma içindeydiler. “Tam bağımsız Türkiye!” sloganının sıkça duyulduğu dizide, Deniz Gezmiş’in idam sehpasında haykırdığı, “Yaşasın Marksizm-Leninizmin Yüce İdeolojisi”, “Yaşasın Halkların Birlikte Mücadelesi” sloganları sansür duvarlarını bu nedenle geçemedi. Denizlerin sosyalizm için, sistemle tam bir kopuş yaşayarak çıktıkları devrim yolu, dizide sessiz sedasız kapitalizm içi çözüm yollarına dönüştürülüyordu. Bu üçüncüsü...

Denizlere duyulan sevgi ve hayranlığı 40 yıldır yok edemeyen burjuvazi Denizlerin çıktığı devrim yolunun yönünü, reformist bataklığa giden bir yol gibi çizmeye çalışarak, Denizlerin o capcanlı komünist ruhunu, bu alçakça kara propaganda ile öldürmeye çalışıyor.

Ama burjuva sınıfın talihsizliği, tarihinin sonuna gelmiş, çöken bir sınıf olarak, artık onu hiçbir gücün kurtaramayacak olmasıdır. Öyle ki bu kara propagandayı bile eline yüzüne bulaştırıyor. Bu diziyi birlikte Denizleri ve genel olarak devrimcileri duymamış olan ne kadar genç bir kesim varsa, bunlar da bu sayede Denizleri merak ediyor ve bu tarihi kendi kanallarından öğrenmeye yöneliyor. Bu yönelim onları, burjuvazinin yalan ve çarpıtmalarından sıyrılmalarını sağlayarak gerçeğe, devrimci proletaryanın gerçek tarih bilgisine ulaştırarak bir yol çiziyor. Burjuva sınıf yine, emekçilerin üzerine doğrulttuğu silahla kendini vuruyor.

“Hatırla Sevgili” istediği kadar unutturmaya ve çarpıtmaya çalışsa da nafile... Devrimci proletarya, mücadele tarihine ve kahramanlarına sahip çıkarak, o büyük devrim yürüyüşünü güçlü adamlarla sürdürüyor.

İmgeleme

Ruhan Mavruk

TOPLUMCU ŞİİRİMİZ VE YENİLEŞME*

Sanat, doğaya başkaldırma kararımızın bir belirtisidir. Atalarımızın mağara duvarlarına ilk resmi çizdiği gün insan özgürlüğünün başlangıç tarihidir.

Sanat yapıtının gerçekleşmesi için üç evre gerekir. Birinci evre akıp giden yaşamın içinden sanatın hammaddesini çözüp alabilmektir. Bunun için sanatçı bireyin, emekten ve insandan yana bir ideolojisi ve bunun altyapısını oluşturan tarihi, felsefi, psikolojik bir birikimi olmalıdır. Gözlem ve sorgulamayı içeren bu evrede sanatçı evrensel gerçeği yakalamak ve hayatın anlamını keşfetmek için sürekli sorular sorar. Altı yoklanmadık taşları kaldırıp fundalıkların arasına, yüksek dağların ardına bakar.

İkinci evrede somuttan aldığı bu hammaddeyi kendi soyutundaki karmaşık mekanizmalarla işler. Dil hünerleri, imgelem oluşturma, ironik bakış açısıyla yeniden yaratma hep bu estetik gerçeklik aşamasında var olur. Estetik aralık en çılgın düşünceye de en katı mantığa da yer verir. Çok geniş, çok derin ve zorlu bir alandır bu.

Yaşamın gerçekliği estetik aralıktan geçmeden sanatın gerçekliğine dönüşemez. Burada sanatsal emeğin değeri gündeme geliyor.

Üçüncü evrede sanatsal yapıya dönüşmüş yaşamın gerçekliği somuta dökülür ve insana ulaştırılır.

Bu dönem insandan, emekten yana sanatçılar için günümüzde en zor olanıdır. Yayın, tanıtım ve dağıtım tekellerinin önümüze koyduğu engeller düşünülürken nasıl çepeçevre kuşatıldığımız anlaşılmaktadır.

Gerçek sanatçı bir savaşçı gibi tüm bunları göze alarak akıl, cesaret ve arayış zırhlarını kuşanır çıkar yola, elit olmak için de hiçbir zaman egemenlere ödün vermez. Çünkü özgürlüğün kızıdır şiir.

Modernite hem özde hem içerikte olmalıdır. Değişen, karmaşılaşan, bir yandan da emperyalizmin direktmeleriyle 'taşlar arasına sıkışmış otlar gibi zorlukla soluk alan' yaşamın istemlerine göre öz de değişir.

Biçimde ise yeni arayışlar içindedir. İroni, imgelem, eğretileme, dışa vurum gibi tüm tekniklerden kök alır. Sözcükler demedi iyice büyümüştür artık. Dilbilim, düş, gerçek, özgürlük olmadan şiir olmaz.

Çılgınca, sonsuza açılan bir arayıştır şiir, halkların acılarını göz ardı etmeksizin... Bu arayış olmazsa yeni toplumcu şiir de olmaz.

Bankaların, holdinglerin yayın organlarından alabildiğince kaçmaktır şiir. Çünkü direniş ve cesaretin çocuğudur aynı zamanda.

Temaya gelince bireysel ve toplumsal olan diyaletik bir bütünlük içindedir. Şiir varsılığımız, yoksulluğumuz, yenilgimiz ve utkumuz, korkumuz ve cesaretimiz, yalnızlığımız ve çoğulluğumuz, kısacası her şeyimizdir. Feodal tutkular ve erdemlerden geçe geçe ulaştığımız gerçek erdemlerimiz ve tutkularımızdır.

Yaşama ölüm arasındaki sonsuz ayrıntılardadır şiir. Proleter aydınlardan halk kitlelerine ulaşan felsefe, dil, etik ve estetikdir.

Onurluca, edebiyat tarihinden silinmeyi ve yok olmayı göze alabilmektir gerektiğinde. 'Uyandığında tarih / imge edim olur / şiir davranır / eylem olur şiir / düşlerine layık olmaya çalış' diyen yüreğidir Octavio Paz'ın...

Nicelerini tanırım, tek bir şiiri bile 'büyük şair' diye ortada dolananların birçok şiirinden daha 'büyüktür'. Kimileri 'dışlanmışlar' diye söz eder bu insanlardan, kimileri ise sarılıp kucaklar. Çünkü hayatın anlamını çoğaltmak ve insanı yalnızlaştırmak için sadece panellerde değil, miting alanlarında, sokaklarda da yanı başlarındadır o.

Önsöz ve sonsöz olarak; şiiri, cesareti ve aşkı iyi tanıyın. Onlar olacak önümüzdeki fırtınalı, kararlılık yollarda yakacağımız meşale:

'Hiçlendikçe çoğalır

İçlendikçe kendiyi barıştır şiir...'

* İzmirde düzenlenen "Uluslararası İzmir Şiir Buluşması"nda yapmış olduğu konuşmanın tam metnidir.

İnceleme

Atila Oğuz

Sabahattin Ali

“Beni en güzel günümde
Sebepsiz bir keder alır.
Bütün ömrümün beynimde
Acı bir tortusu kalır.”

Geçmiş zaman her zaman hüznülendirir insanı nedense... beş bin yıl önce-
sinin bir hikayesi, elli yıl öncesi ya da on yıl hiç fark etmez, aramızdan kopar-
tılanları asla unutamaz ve kabullenemeyiz. Hele bu ayrılığın sebebi hunharca iş-
lenmiş bir cinayetse. Hep yüreğimizi dağlar durur. Bir şeyler yapamadığımız
zaman ise içimizdeki sıkıntı artar ve insanda bir şeyler yapma isteği uyanır.
Çünkü ortadan yalnızca bedeni kaldırılmıştır. Asıl onu öldürmenin unutmak ol-
duğunu bilince çıkarınca yeni bir umut ışığı yanar. Şimdi umudu kanatlandırıp
yeniden yayma zamanıdır. Bir insanın yaptıklarından dolayı öldürülüp ortadan
kaldırılmasının temel nedeni onu kitlelerden ayırmak, düşünsel bağı kesmek,
tam anlamıyla söylessek unutturmaktır. Bunun da başarılıp başarısız olduğu kişi-
nin ardıllarının tutunacağı tavırda saklıdır. Öldürülen kişinin yarım kalan şarkı-
sı dillendirilmeye devam edildiği sürece o kişi yaşar.

Evet, Sabahattin Ali gibi birçok aydınımız katledildi ve katlediliyor. Saba-
hattin Ali, ezilen, sömürülen Anadolu insanını romanlarına ve öykülerine taşı-
mış, onların dünyalarını işlemiştir. İkinci emperyalist paylaşım savaşına karşı
çıkılmış, faşist ideolojiyle hesaplaşmış ve anti-demokratik uygulamalara karşı
çıkılmıştır.

25 Şubat 1907’de Eğridere’de doğan Sabahattin Ali, Ayvalık nü-
fus kütüğüne kayıtlıdır. Çocukluğu Edremit, Çanakkale ve Üsküdar’da
geçer. İlk şiirini 1927 yılında yayımlar. 1928 yılında öğrenim için Al-
manya’ya gider ve iki yıl sonra yurda döner. Bursa-Orhaneli’de öğ-
retmenliğe başlar. Daha sonra Aydın Ortaokulunda Almanca öğret-
menliği yapar ve orada Komünizm propagandası yaptığı gerekçe-
siyle sorgulanır ve tutuklanır. Aydın cezaevinde kalır bir süre ve
burada yazacağı öykü kahramanlarıyla tanışır. Tahliye olduktan
sonra Konya Ortaokuluna atanır ve yazdığı bir hicviyesi nedeniyle
tekrar tutuklanır. Yargılanır ve on dört aya mahkum olur. Konya ce-
zaevinden sonra, hepimizin ezbere bildiği “Aldırma gönül aldırma”yı
yazacağı Sinop cezaevine sürgün edilir. Sinop Cezaevinde kimler kal-
madı ki, Hasan Hüseyin Yalvaç’ın Hapishaneden Ölümüne Yol Gider ad-
lı yazısından, Sinop cezaevi konuklarına bir bakalım. “Refi Cevat (Ga-
zeteci), Refik Halit Karatay (yazar), Mustafa Suphi (TKP Sekreteri),
Hüseyin Hilmi (Sosyalist Fırka), Burhan Felek (Gazeteci),
Osman Cemal Kaygılı (Yazar), Zekeriya Sertel (Gazeteci), Ah-
met Bedevi (devlet adamı ve yazar), Kerim Korcan (Yazar)” ve a-
dını yazamadığımız nice isimli kahraman...

Karadeniz’in azgın dalgaları vurur Sinop zindanının duvarlarına ve
Sabahattin Ali’nin imgeleri yırtar zindanın kalın surlarını, buluşur yüreği
yanık Anadolu insanıyla, “Dışarda mevsim baharmış, gezip dolaşanlar varmış,

günler su gibi akarmış, geçmiyor günler, geçmiyor.” Sabahattin Ali’nin imgeleri isyana dönüşür. “Dertlerin kalkınca şaha / Bir küfür yolla Allaha / Görecek günler var daha / Aldırma gönül aldırma...”

Sabahattin Ali, Sinop zindanından Onuncu Yıl affıyla tekrar serbest kalır. Milli Eğitim Bakanlığında memurluğa başlar ve çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerinden ilk kitabını “Dağlar ve Rüzgar” 1934’te yayımlar. Daha sonraki baskılarında “Kurbağanın Sere-nadı ve Öteki Şiirleri” de eklenir. Şiirlerinin bir kısmını şarkı olarak dinliyoruz. Aldırma Gönül Aldırma, Geçmiyor Günler Geçmiyor, Melankoli, Çocuklar Gibi, Mayıs Ayların Gülüdür gibi.

Sabahattin Ali kısa ömrüne rağmen, daha doğrusu kısaltılan ömrüne rağmen edebiyatımıza roman, öykü, şiir adına çok zengin eserler verdi. Ben bütün eserleri üzerine durmayacağım, şiirlerini irdelemeye çalışacağım.

Sabahattin Ali’nin şiir serüveni edebiyata başlamasıyla başlar ancak edebiyatta başat olmaz şiirleri ve Sabahattin Ali daha çok roman, öyküleriyle tanınır. Ancak S. Ali’nin şiirlerini daha çok şarkılarda duyarız ve birçoğumuzun da ezberindedir bunların çoğu.

S. Ali şiirlerini hece ölçüsüyle yazdı ve bundan dolayı da çok rahat bir şekilde bestelendiler. Şiirlerinde ağırlıklı olarak kişisel duyularını irdeler ve çok başarılı eserler üretir. Şiirlerinde acı, hüznün, sevip de sevilme ve dağlar önemli bir yer tutar. Dağlara olan bu tutku belli ki şehir hayatının, sistem baskısının daha fazla hissedilir olmasından mı kaynaklanır ve bundan dolayı mı daha güvenli gördüğü dağları mesken edinir dizelerinde bilinmez... Hapishane şarkıları S. Ali’nin şiirlerinde önemli bir yer tutar, bunun nedeni, onun, o kısa ömrünün çoğunu zindanlarda ve sürgünlerde geçirmesidir. Büyük bir ustalikle işler hapishane yaşamını şiirlerinde. Kısa bir örnek; “Göklerde kartal gibiydim / Kanatlarımdan vuruldum / Mor çiçekli dal gibiydim / Bahar vaktinde kırıldım.”

Bu dizeden de anlaşılacağı gibi hapisliği çok iyi imgeliyor ve adeta genç ölümünü ve günümüzde hapishanelerde katledilen nice devrimciyi anlatır gibidir. S. Ali’nin şiirleri yazımın başında da dediğim gibi kişisel duyular ağırlıklıdır. Bu kişisel duyular, zaman ve mekanları farklı olsa da güncelliklerini ilk gün gibi koruyorlar. Öyle olmasaydı hala dilimizde onun sözlerinden oluşan şarkılar olur muydu?

Sabahattin Ali, “Köprünün Çocukları” şiirinde toplumsal tema olarak çocukları işler ve bir aydın sorumluluğuyla imgeler şiirini ve ağırlıklı olarak düz yazı ve serbest şiire kayar, yine de 14’lük hece ölçüsüyle yazılmıştır.

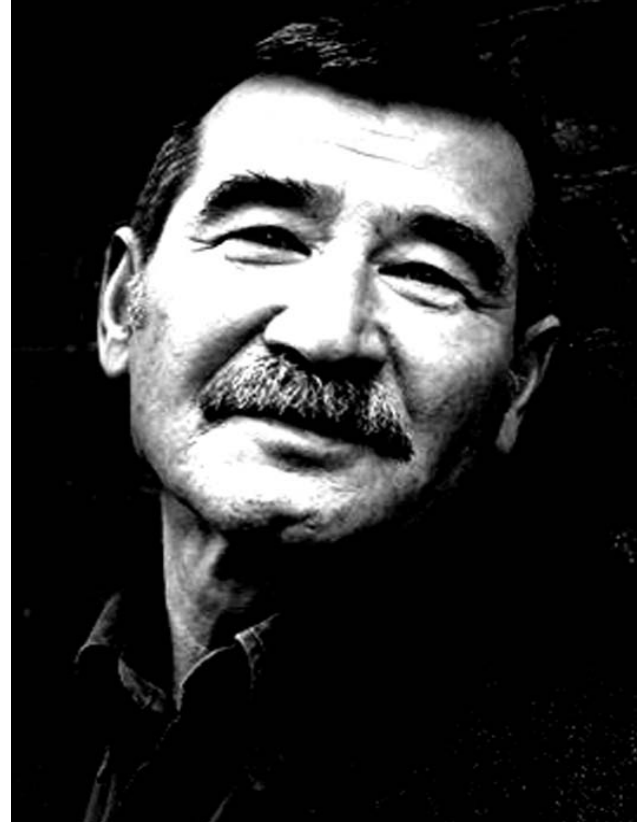
Sabahattin Ali, toplumcu gerçekçi bir perspektif-

le örmüştü roman ve öykülerini. Gerici sisteme karşı koyup, aydınlığı, eşitlikçi bir dünyayı savunduğu içinde öldürüldü. 1948 Mayıs ayında Üsküp-Zazara bölgesindeki ormanlık alanda cesedi bulundu. Yok sayılmak istendi ama o yok edilemedi. S. Ali’nin şiirleri şarkılaşarak yediden yetmişe kadar herkesin dilinde söylenir oldu. Ve söylenmeye devam edecek. “Görmesen bile denizi / Yukarıya çevir gözü / Deniz gibidir gökyüzü / Aldırma gönül aldırma”

AHMET TELLİ’NİN ŞİİRİNE DAİR

Ahmet Telli’nin ilk şiirleri (1966-1976) yılında yazılmış ve 1979 yılında “Yangın Yılları” adı altında kitaplaştırılmıştır. Telli’nin “Yangın Yılları” adlı kitabındaki şiirleri açıktan bir meydan okuyuşla başlar. Bu ilk dizelerden de anlaşılacağı üzere şiiri yeni bir dünya kurmak için en önde savaşan bir cengaver gibi er meydanına çıkar. Şairinin muhalif olduğu dizelerinden anlaşılmaktadır, aksi takdirde bu dizeler oluşmazdı.

Telli’nin “Yangın Yılları” adlı şiirini okurken Can Yücel’in şiirinden bir mısra geldi aklıma, “man-

da göle sıçtı.” Telli’nin şiirindeyse “Kent kocamış bir manda/ gibi duygusuz/ iri gövdesiyle/ uzanırken ışıklı bir çamur gölüne.” Her iki manda da ülkemizin acı gerçekleriyle yüzleştireyor bizi. Yetmişlerin devrimci kalkışma sürecinde devrimcilere karşı başlatılan yıldırma, baskı altına alma ve nihayetinde toptan ortadan kaldırma hareketiyle, halka karşı resmen terör es-

tirildi ve seksen darbesiyle yükselen halk muhalefetine ağır bir darbe indirildi. Bu yoğun süreç içinden süzülen imgeler, gelecekte umutlu ve kavgada ısrarcıdır. “ama biz hep aynı coşkuyla/ yineliyorduk sevdamızı”

Yangın Yılları şiirinin devamından kısa bir örnekle devam edelim: “ve iğrenç elleriyle zulüm / kınısız bir hançer tutuyor / saplıyor yermekte olana”

Ahmet Telli'nin şiirinde şairin ideolojik tonunu bulmak da zor değil. Bu ideolojik yan ayrıksı durmaz, sav sözlere düşmeden şiirinin ahengi içinde işler. “durmak zamanı değil artık ey yolcu” Bireysel, ideolojik duruşunu tam olarak anlamak zor, ancak dönemsel bakıldığında bir yerlere eklenebilir.

Ahmet Telli'nin son şiirlerini belki de ilk şiirleriyle yeniden harmanlayıp, ya da ilk şiirlerinin öngörüsünü ekleyip öyle okumayı denemek de farklı bir heyecan yaşatacak diye düşünüyorum. Telli'nin şiirinde tarihsel zenginlik büyük bir ustalıklarla işlenmiştir. Mitolojik simgeler ve baskıya, zorbalığa karşı yaptıkları ayaklanmalarla ölümsüzleşen halk kahramanları da yerli yerinde işlenmiştir dizelerde.

Her şairin belli başlı imgeleri vardır onu ele veren. Telli'yi ele veren imgelerse “telkâri” ve “sümbül”dür. Telli'nin şiirlerinde ses ve ritim uyumu oldukça başarılıdır. Bu başarı da şiirlerin uyaklarından kaynaklanır

Telli'nin şiirlerinde insana dair ne varsa onu dizelerinde bulmak mümkün. Anadolu'nun zengin kültürlerinden beslenen şiirlerde, neredeyse tükenme noktasına gelen ve büyük bir çoğunluğun varlıklarından dahi habersiz olduğu Keldanileri işlemiştir şiirlerinde. Telli'nin şiirleri tarihi, mitolojik ve kültürel zenginliklerin yanı sıra ağır bir duygusallıkla örülmüştür. Halk söyleminin baskın olması okuru hemen etkisi altına alarak sarar sarmalar.

Bu kısa irdelemeyi Telli'nin kısa bir dizesiyle bitireyim.

“Zap suyu ise telkâri bir kemer olup / sarılırdı Kürt kızlarının beline”

PUSUDA KAPİTALİST SİSTEM BEKLER

“Bu, bir ağıt değil!

Bu, gerçeğin ta kendisi,
benim yaşadıklarımın öyküsüdür.”

İnsan kendini ne zaman yapayalnız ve çaresiz hisseder... geçmiş hayatına daha fazla tutunma gereksinimi duyar ve o an yaşamdan kopup sarılabileceği bir dal, yağın yağmurdan korunabileceği bir dulda arar... kendini düşsel sokaklarına bırakıp olabildiğince insanlardan kaçma isteğini hangi ruh hali yaptırır insana... nasıl bir olay insanı kendine yabancılaştırır ve hayat denilen bu kargaşadan kopmasına kadar akıp gitmesine neden olabilir.

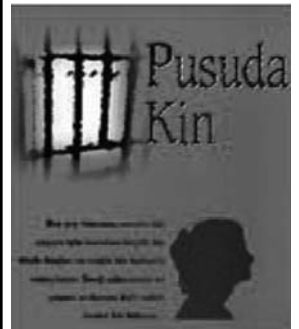
“Duvarların ardında olan her şey bizim dışımızda olur, bizi hesaba katmadan, bizsiz olur. Salt özgürlük özlemi tepemizde eli kılıçlı bir dev gibi, nefes alış verişimizi belirler.” Demek ki dört duvar arasındaki insan bu ülkeye yabancı ise artık onun için ölümden başka kurtuluş yolu yoktur. Kime derdini anlatabilir, kimden yardım isteyebilir?

Dili başka, dini inançları başka, kültürel ve sosyal yaşamları kendisinden çok başka bu insanlara ne anlatabilir? Almanya'ya birçok kişi gibi o da istemsiz, gelenek-görenek kurbanı olarak gitmiş. Köyündeyken belki de yaşadıklarının binde birinin bile düşünüyemiyordu ama hayat öğreticidir, insan zorda olsa dört duvar arasında yaşama tutunur ve yeni umutlar besler, hayat yeniden akmaya başlar.

Evet, romanımızın kahramanı Suna binlerce insanın yaptığı gibi evlilik yoluyla Almanya'ya gitmiş, eşinin tuttuğu arka mahalledeki bakımsız evde yaşamaya başlamıştır. İlk zamanlar yine Türklerdir komşuları. Almanya ve Almanlar onun için çok önemli değildi, o da Almanlar için.

Suna, mutlu olmasına mutludur ancak kocasının çeşitli cinsel sapkınlıklarına bir anlam veremeyen Suna bu istekler çok korkuyordu. Ama derdini paylaşabileceği kimsesi yoktur. Suna'nın bir erkek ve bir kız çocuğu oluyor ama mutsuzluğu

Pusuda Kin
Saliha SCHEINHARDT
Belge Yayınları
2006

sürüyor. Bir akşam kalmak için kocasıyla birlikte ağabeyinin evine gidiyorlar. Ağabeyi gece vardiyasında olduğundan evde yalnızdırlar. Bunu fırsat bilen koca, Suna'yı yine anal ilişkiye zorlar. Artık yeter, diyen Suna bir baltayla koltuğun üzerine uzanmış olan kocasının kafasına üç darbe indirir ve ölmesine neden olur. Suna'nın yaşam kavgası artık dört duvar arasındadır.

Suna yabancı olduğu ülkede entegrasyon sorunu yaşar ama inatla ve büyük bir azimle Almanca'yı öğrenir ve Almanlar gibi o da kılık kıyafetine şekil verir. Taşradan gelme birinden iz kalmaz Suna'da. Suna bütün bunların yanında kitap okur ve cezaevinde verilen işlerde çalışır, hayatla bağlarını daha sıkı örmeğe başlar.

İlk geldiği günlerde olduğu gibi artık yalnız değildir, hücrelerine ve içerdekilere alışır Suna. İnsanın edilgin bir varlık olmadığını kavrayıp ve aldığı yardımlarla daha sağlam bir duruş sergiliyor acımasız yaşam koşullarına karşı. İlk günlerde yerel kıyafetler içindeki Türk tutuklu kadınlardan utanırdı. Almanların onlara karşı alaylı bakışlarını yakalardı. Suna cezaevinde ki diğer tutsaklarında hayat hikayelerini anlatır, ama hiç biri ayrıksı durmaz ve roman örgüsü tıgla örülen oya gibi işlenir. Akıcı ve sürükleyici olan kitabı okurken insanın aklı hep gelecek sayfalarda ne olacağı merakıyla doluyor ve hiç abartmıyorum bir solukta okunan bir kitap.

Suna yaşadıklarından yola çıkarak geçmiş taşra kültürüyle, yaşamakta olduğu kent kültürünün bir analizini yapar. Ve Anadolu'da yaşayan kadınların hayata karşı sorumluluklarının ne kadar ağır ve zor olduğunu farkına varır. Ama yine de yurdunu ve eski yaşayış biçimini özlemle anar, çünkü hala, yaşadığı ama anlam vermediği kötülüklerin kaynağının nerede olduğunu bilemez.

Okuduklarından ve Suna'ya yardım elini uzatan Sedef ablasının anlattıklarından, aslında bütün suçun kocasında olmadığını, asıl suçlunun yaşadığı kapitalist sistem olduğu duyumsamaya başlar. Suna'ya yardım etmekten hiç bıkmayan Sedef ve Kilise görevlisi Yorga, Suna'nın cezası bittikten sonra sınırdışı edilmemesi için yoğun çaba harcarlar. Suna bir süre Kilisenin misafirhanesinde kalır ve ardından, yine kirası Kilise tarafından ödenen bir eve çocuklarıyla birlikte yerleşir. Şimdi her şey ne kadar da güzel değil mi?

Ama öyle değil, Suna'nın sorunları bu kadarla bitmez, kendine yabancılaştırılan çocuklarını kazanmak zorundadır. Suna, günlerini Kilisenin ayarladığı bir işte çalışarak ve çocuklarıyla ilgilenerek geçirir. Yine arada bir Sedef'le görüşürler ancak Sedef onun yeni biriyle birlikte olduğunu bilmez. Suna bunu o-

nunla paylaşamaz. Suna ağır bir darbeye bu ilişkiden alır. Suna'ya kredi çektiren bu adam parayı alıp kayıplara karışır. Bu, büyük dava adamı, ülkesinde aranan bir ülkücüdür. Suna bilemezdi sağı solu, her şeyi yaşayarak öğreniyordu. Bu olaydan sonra bir yıl psikiyatri tedavisi gördü ve yaşam hikâyesi başladığı yerde noktalandı.

Aslında bu kapitalist sistemin eleştirisidir. İnsanları yasalar koyup cezaevlerinde cezalandırmak sorunu çözmez tam aksine derinleştiriyor. Çünkü bütün sorun, suçu işleyende değildir. Yapmamız gereken suç unsurunu oluşturan koşulları sorgulamaktır, aksi halde bir insan aynı hatayı neden ikinci kez yapsın. Bütün bunları sorguladığımız zaman Suna'nın bu sistemin, binlerce, milyonlarca kurbanından biri olduğu geçişiyle yüz yüze geliriz. Bu romanda Saliha Scheinhart, kapitalist sistemde kadına biçilen rolü ve sistemin iğrenç yüzünü büyük bir ustalıkla işlemiştir. "Pusuda Kin" her zaman kapitalist sistemin bireye reva gördüğü silah olarak kalacaktır. Kapitalist sistem asla bunu önleyecek bir çare bulamayacaktır, çünkü bunun tek çaresi, bu iğrenç sistemin ortadan kalkmasıdır. Bu romandaki insanlar, büyük umutlarla sığındıkları yeni yaşamlarının da trajik bir sonla biteceğini nereden bilebilirlerdi? Bilemezlerdi elbette... bir çoğumuzun da bilemediği gibi... ama insan her şeye rağmen ve her koşulda yaşamla arasında sınıksız bağ kurar ve bir umut yeterlidir göğe bakmak için. Bu romanı okuyan herkesin artık bir umudu daha olacak gökyüzüne bakmak için.

Pusuda Kin'in Saliha SCHEINHARDT'in Belge yayınlarından Ekim 2006'da yayınlanan kitabıdır, okumanız dileğiyle.

Yararlanılan Kaynaklar:

- 1- Sabahattin Ali (Bütün Eserleri 7, Cem Yayınevi)
 - 2- Berfinbahar Dergisi, Sayı 110, Nisan 2007, Sabahattin Ali Dosyası
- Sabahattin Ali'nin yapıtları: Roman: Kuyucaklı Yusuf, İçimizdeki Şeytan, Kürk Mantolu Madonna
Öyküleri: Değirmen, Kağrı, Ses, Yeni Dünya, Sırça Köşk
Şiirleri: Dağlar ve Rüzgar, Kurbağanın Serenadı, Öteki Şiirler.
Oyun: Esirler (1936)
Ölümünden Sonra; Markopaşa Yazıları ve Ötekiler
Yazılar, Haz. Hikmet Altınkaynak; 1987, Mahkemelerde / Yazılar, Haz. Nüket Esen-Nezihe Seyhan), Çakıcının İlk Kurşunu / Teneke (Öykü-şiir-yazı) Haz. Nüket Esen-Zeynep Uysal-Engin Kılıç-Olcay Akyıldız; 2002)

dosya

Devrim ve Tiyatro

“... tüm devrimlerin deneyimleri göstermiştir ki sanat, özellikle de tiyatro sanatı, tarihin bu önemli evrelerinde yalnızca çok derin iç gerilimler geçirmekle kalmaz, aynı zamanda patlayarak gündelik gerçekler dünyasını da sarsıcı bir biçimde etkiler.

“İlk Oktober yıllarında Sovyet Rusya’da durum böyleydi. O zamana dek tiyatro diye bir şey bilmeyen büyük halk kitlelerinin, sanatların bu en yaygın ve en etkin olanına tutkuyla, temelden ve büyük bir istekle bağlanmalarında anlaşılacak bir şey yoktu. Tiyatrodaki halk, duyguları bakımından birbirleriyle bütünleşiyor, bu bütünleşmede halkın devrimci harareti somutlaşıyordu. Halkın kolektif ruhu, kolektiflikten doğan gücü, ilk kez devrimin gerçekleriyle anlatıldı; bu ruh, tiyatro sanatında yepyeni bir canlılıkla ortaya döküldü.”

Sosyalizm ve Kültür, SSCB Sanat Tarihi Enstitüsü, Konuk Yayınları, sy.144

Hiç biri
Hiç biri
Bizim değil

Ne pomadlanmış “Hamlet”i Küçük Tiyatro’nun
Ne pudralı “Prens Turandot”
Ne “Fedro” karnavalı Oda Tiyatrosu’nun.
Boş yere çiçek beklemesin bizden
Allığa ve altına batmış mahmur kokonalar.

BÜYÜK TİYATRO

Şahane bir tahıl ambarıdır.
Gardropları GUM’a yarar.
Dekorasyon atlaslarıysa
Fistan olur köylü kızlara.

Dar gelir bizim sahnelerimize
Sandıktan salonları özel mülkiyetin.
Bize ALANLAR gerek,
Yığınlar kahkahalarla
Gülebilsin diye
Kızıl Meydan!..
Parasız gösteri!..
Ermiş Vasili Manastırı’nın çanları
Haber verip antraktları
Bir kez işe yarasın bütün ömrünce.
Varsın 1 Mayıs günlerinde gibi
Dalgalansın yığınlar
Ve R.S.F.S.R. uçaklarının projektörleri
Otomobillerin geride bıraktığı traktörleri aydınlatırken
Kızıl atlı dörtnala geçsin sahneden!
İşte o gün
Öp, bizim de dudaklarımızla
MAYERHOLD, sen
Boyasız yanaklarını
SPORCU- ARTİSTLERİN!
YAŞASIN MAKİNALAŞMIŞ TİYATROSU
MAKİNALAŞMIŞ R.S.F.S.R.’NİN...

Nazım Hikmet

(Aleksandr Fevralski- Nazım’dan anılar kitabından)

Devinim Notları*

Tiyatronun tarih içindeki yolculukla, tiyatronun insana yaşattığı içsel yolculuk hep başa baş gitti.

Tiyatro insanlığın yaşamında hep vardı. İlkel komünal toplumda insan kendisini mimesis (öykünme) yoluyla ifade etti. Tüm sanatlarda olduğu gibi soyutladı ve yeniden yarattı. Kendini, doğayı ve kendisinin doğa ile ilişkilerini anlattı. Köleci toplumda ölünceye kadar çalışan ve yaşam hakkından yoksun kölelerin hayatlarını da anlatmak aristokratlara düşüyordu. Sanat tüm zamanlarda olduğu gibi o zamanda da üretimi için çok fazla düşünsel enerji gerektiriyordu. Trajedinin katarsisi, komedinin ironisi ve hicivleri vardı. Koronun karşısına ilk defa bir insan geçti. Aktörler doğdu. Felsefe ona kurallarını çizildi. Yaşamın tümü tiyatro yoluyla ifade edilir oldu. Tanrıların kavgaları, savaş, aşk, tutku, acı ve erdem...

Tiyatro insanın kendini ve yaşadığı çevreyi yorumlayışıyla her zaman insanlığın bir adım önünde oldu. Onun içinde edebiyatın dili, resmin, mimarinin ve folklorun görkemi, müziğin sesi vardı. Bunca sanatı bir araya getirmenin teknik sıkıntılarıyla zaman da kaybettiği oldu. Biçimsel arayış onu kendi içinde sürekli devrimlere iterken içerik baskısını dışarıdaki devrimlerden alıyordu.

Feodal toplumda, yaşamın her alanına uygulanan baskı tiyatrolara da yansdı. Mülkiyet sanatı da tümüyle içine aldı. Panayır ve festivaller dışında soyluların müzisyenleri, şairleri, ressamı, heykeltıraşları ve tiyatro grupları vardı. Tanrıya ve krala hizmete kendisini adanmış bu hizmetkarlar eserlerini dantel dantel ördüler. Sanatın tüm türlerinde olduğu gibi tiyatrodaki da yüce eserler yaratıldı. Profesyonel hizmetkarlar tarafından. Kilisede rahipler İncilden sahneleri oynuyorlardı. Bu yöntemle kiliseler dolduruldu. Ancak bu durum kilisenin geleneklerini bozuyordu. Rahipler tiyatro yoluyla oyuncu, sorgulayıcı kimlik kazanıyordu. Halktan ya da profesyonel oyuncular kiliselere alınmaya başlandı. Sonra kimi kovulduğu için kimisi misyoner görevlerle taşındılar dışarıdaki tiyatroya mistik öğeleri.

Doğu'da ve uzak doğuda olduğu gibi folklorik öğeler Anadolu halklarında da daha baskındı. Meddahlar, orta oyunları ve dengbejleriyle toplumsal yaşamın öğüt vericisiydiler. Hikayecilik ve müzik anlatımın ve yaşamı yeniden yorumlamanın yolu oldu.

Romantizm dönemi gerçekçiliğin yollarını adım adım döşedi. Yazarların dikkatleri aristokratların hayatlarından, emekçi sınıfa yöneltmeye başladı. Emekçi sınıfın hareketi onların yok sayılmayacağı gerçeğiyle yüzleşmelerine neden oldu. Romantizm güncel kişisel sorunların yerini tarihin almasına neden oldu. İnsanların kişiler arası ilişkileri toplum içindeki ilişkileriyle birlikte sorgulandı. Kabına sığmayan yaşam zorlarken bentlerini tiyatro onlarla birlikteydi.

"Gerçekçilik; yaratıcı bir yöntem olarak, insanın zihinsel gelişmesinin belli bir evresinde, insanların doğayı ve toplumsal gelişmesinin yönünü anlamaya zorlandıklarını duymaya başladıkları bir zamanda, insanların önce belli belirsiz, sonra daha açık bir biçimde, insan eylemlerinin ve duygularının vahşi tutkularından ya da tasarlanmış bir tanrıdan gelmediğini, bunların gerçek, maddi nedenlerle belirlendiğini kavramaya başladıkları zamanda ortaya çıkmış tarihsel bir olgudur." (Boris Suçkov) Bu olgu yazarlığın baskın olduğu tiyatrodaki da kendisini gösterdi. Tüm canlılığıyla yaşamın gerçekleri sahneyi aldılar. Burjuva devrimlerinin "Hürriyet, eşitlik, kardeşlik çağrıları panayırların standlarını

Tiyatro Devrimi

1920-21'de Rusya'da Halk Eğitim Komiserliği Tiyatro Bölümü Yöneticisi V.E. Meyerhold tarafından tiyatronun Ekim Devrimi doğrultusunda dönüşüme uğratılacağı ilan edilmesi. Tiyatro Devrimi'ni doğuran başlıca düşünceler; bütün ülkede yürürlüğe girecek bir tiyatro sisteminin kurulması, tiyatro programının siyasallaştırılması, yeni ideoloji biçimlerini işleyecek ve yaygınlaştıracak eğitim kurumlarının kurulması ve komünizm düşüncelerine karşı düşmanca bir toplumsal düzenin propagandasını yapan profesyonel burjuva tiyatrosuna karşı savaş olarak belirlendi. Tiyatro Devrimi, aynı zamanda, tiyatrodaki devrim hareketidir de. Stanislavski'nin oyunculuk yasalarını sistemleştirmesi kadar, Moskova Sanat Tiyatrosu'na bağlı deneme stüdyolarının açması, Tayrov tarafından tiyatronun natüralizmden ve yazar merkezliğinden kurtarılarak yönetmen merkezli karakter kazanması sağlandı. Meyerhold tarafından devrimci tiyatro ve sahneleme tekniklerinin yaratılması, Oklopkov tarafından kitlesel tiyatronun uygulanması, Vaktangov tarafından "dördüncü duvar"ın kaldırılması uygulandı. Tiyatro Devrimi, tiyatrodaki devrimler yaratarak çağdaş yönetmen tiyatrosunun kurulmasına ve çağdaş yeniliklerin tiyatroya getirilmesine yol açmıştır.

Konstantin Stanislavski
1863 -1938

1 898 yılında Vladimir İvanoviç Nemiroviç-Dançenko ile birlikte "Moskova Sanat Topluluğu"nu kurdu. Çehov'un yapıtlarını sahneleyerek büyük ün kazandı.

Devrimden önce gerçekçilik akımını benimseyip, daha sonra Toplumcu gerçekçi akıma yönelmiştir. Dancenko ile birlikte kurdukları "Moskova Sanat Tiyatrosu", Rus tiyatrosunun bir adım öne çıkmasını sağlar. Psiko-realist oyunculuk kavramını ortaya atan ilk kişidir. Özdeşleşmeye dayalı oyunculuk yöntemine göre oyuncu kendisine şunları söylemelidir: "Benim için önemli olan olaylar değil, benim ne yapacağımıdır, sahnede çevremde olup bitenler gerçek olsaydı eğer, benim onlar karşısında ne gibi bir tavır alacağımıdır". Stanislavski, "yaratıcı düşlem gücü" sistemini, "duyguların mantığı" nı, daha sonra "eylem mantığı", "psişik eylem" kavramıyla geliştirmiştir. Stanislavski'nin yöntemi tüm dünyada oyunculuk eğitimini ve oyunculuk anlayışını derinden etkilemiştir.

dan yükseliyordu. Kısa sürede hürriyetin de eşitliğin de kardeşliğin de sadece burjuvazi için olduğunu anladı işçiler. İçerdeki ve dışarıdaki sefalete karşı fabrika bacalarından öfke yükseliyordu. Burjuvaziye karşı işçi sınıfı ayaklandığında sokak şairlerinin belleklerinde tüm bu birikimlerin izleri vardı. Onlar da kurtulmak ve kurtarmak istiyorlardı sanatı mülkiyetin ahtapot kollarından. Fransa'da Hugo ve Alfred de Musset'nin oyunları tarihsel duyarlılığı yansıtıyordu. Almanya'da Goethe ve Schiller dönemin en sevilen eserlerini yarattılar. 19. yüzyılın sonlarında Norveç'te İbsenin, İsveç'te Strindberg'in, Rusya'da ise Çehov'un oyunları tiyatroya edebi değerlerini kazandırıyorlardı. Daha sonraki yıllarda Sovyetler Birliğinin tiyatrosuna dünya çapında öğeler katacak olan Stanislavski önderliğinde Mayerhold ve arkadaşları bu dönemde "Moskova Sanat Tiyatrosu"nda deneylerini çalışmaya başlamışlardı. Avrupa'da gişe hasılatı gözetmeyen "Bağımsız Tiyatro Hareketi" doğdu. Özgür Tiyatro, Özgür Sahne, Bağımsız Tiyatro Kulübü gibi adlarla tüm Avrupa'ya yayıldı.

Tiyatro her döneminde somutlanması zor bir sanat oldu. Guernicayı gizli bir tavan arasında yapabilir Picasso, 9. senfoniye bir odada besteleyebilir kulakları duymasa da Beethoveen, Shakespeare nerede ve nasıl yazarsa yazsın Lady Macbeth'e can vermeli, ete kemiğe büründürmeliydi onu. Yoksa o da bir edebiyat eseri olur, ama bir tiyatro olmazdı. Tüm biçimsel arayışlar yaşamı yansıtmanın, sorgulamanın daha etkili bir yolunu bulmak içindi. Kısa bir zaman içinde, perde kapanıncaya kadar bütün mesajlar verilmeli hafızalarda iz bırakılmıyordu. Her baskı dönemi kitapların yakılmasıyla, oyuncuların sesinin kesilmesiyle sonuçlanıyordu. Tüm sanatçıların uğradığı saldırılara onlar da uğruyorlardı. Sokak şairleri mösyö giyotin, Herr balta, ya da mister halat karşısında susmadılar.

On dokuzuncu yüzyılda emekçi sınıfın öyküsü tiyatrodaki boy göstermeye başlamıştı. Bazen mesaj gösteriden büyüktü, bazen gösteri mesajı perdeledi. Tiyatro oyuncusunun kendi iç arayışını takiben biçimsel gösteri arayışı da gelişti. Sokaklarda olduğu gibi yaşamın her alanında omuz omuza olmak istiyordu kadınlar erkek yoldaşlarıyla... Kadınlar sahnede açıkça boy göstermeye başladılar.

Lyon ayaklanması tarihi bir dönemeçte patlamıştı. Sanayi devrimi ekonomik hayatı alt üst ediyordu. 1930 devrimi burjuvaziye siyasal bir üstünlük kazandırmıştı. Bu dönem tiyatro sanatçıları sokaklarda gösterileriyle işçi sınıfı hareketini etkiledi. 1871- 1872'te Paris'teki Renault fabrikası önündeki "Happening" tarzı "Ekmeğe ve Kukla" topluluğunun verdiği temsiller coşkuyla karşılandı. Özgürleşme mücadelesi veren tiyatrocular sokaklardaki özgürlük mücadelesinde yerlerini almıştı. Beaumarchais'in "Figaro'nun Düğünü" de sansürün çıkardığı birsürü zorluktan sonra sahnelenerek gerçek bir savaşa çağrı rolü oynamıştı.

Büyük salonlarda her zamanki gibi egemen sınıfların büyük bütçeli gösterileri vardı. Gemiler sahneye iniyor, atlılar geçiyordu tıpkı Elizabeth dönemindeki gibi... Bu gösterilere meydan okuyan sokaklar her zamanki gibi etrafına seyirci toplamakta güçlük çekmiyordu. Ancak her dönemde olduğu gibi bu dönemde de burtella (şarkılı fars) ve vodvil gibi eğlencelik hafif tarzlar eğlencenin mekanı oldular. 19. yüzyılın sonlarında tiyatro, yazarlardan daha çok oyuncu ve yönetmenler tarafından sürdürülmeye başlandı.

1905 ve 1917 devrimlerinde sahne sanatları kolektif yaşama en uygun anlatım türü olarak halkın özel ilgisini çekti. Rus tiyatrosu güçlü bir teknik, dramaturji ve yönetim dönemi yaşamıştı. Şimdi bütün iş yeni görevleri bu yüksek tekniğe uyarlamaktı.

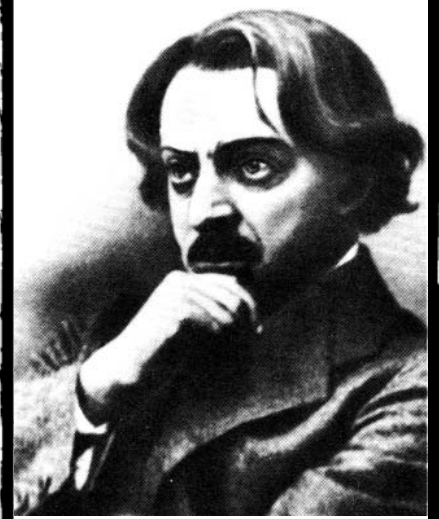
Büyük salonları ele geçirdiğinde tiyatro sanatçıları, o güne dek dışarıda bırakılanlarla buluştu. Her dönemde devrimlerin yıkıntıları kalkmadan halkın tiyatro salonlarına koştuğu bilinir. İlk onarılan binaların tiyatro binaları olması da... Dışarıda çatışmalar devam ederken emekçiler salonları doldurmuştu bile.

Ekim devrimini hemen izleyen yıllarda üç ayrı eğilim birbiri ardınca ortaya çıkarak aralarında mücadeleye başladılar. Popülizm, öncü sanat ve gerçekçilik akımları. Öncü sanat üslup olarak batılı kübizmin ve fütürizmin ilk ürünlerinden etkilenmekteydi.

Popülizm devrimden hemen sonra yaşama geçen, her türlü burjuva dramaturjisini ölmüş sayan ve bunların yerine "samodejatel'nye teatr"ı (kendi kendini yöneten ya da kendi kendine yeten tiyatro) yerleştirmek isteyen bir akım olarak tanınmaya başladı. Bu akım meydanlarda ya da tarihsel yerlerde kitle gösterisi "sözlü gazete" biçiminde kendisini gösterdi. Bu şekilde halka daha fazla ulaşmayı, propaganda yapabilmeyi ve ideolojiyi tanıtılma fırsatını yakalamaktaydı. En güzel örnekleri Leningrad'da Vinogradov'un yönettiği "Otokrasi'nin Yıkılışı" (1919) oldu. Devrimin yıldönümünü kutlayan "Kanlı Pazar" (1920), Kızıl Ordu'yu öven "Barış Kılıcı", "Komün'ün Yıkılışı" ve "Kurtarılan Emeğin Esrarı" izlediler.

Fütürizmin öncüsü de tiyatrodan Mayerhold'du. Mayerhold, öncü akımın olumlu yanını temsil ediyordu. Gorki ise Ekim devriminden önce ve sonra yazdıkları arasında fark olmayan yazarlardandı. Devrimci olmak için Bolşeviklerin iktidara gelmesini beklememişti. Gorki'nin proleter çevreyi ilk ele alışları daha liriktir. Gorki'nin tiyatro yapıtları, Çehov gibi gerçekçi ama kasabada yaşayan burjuvaların sorunlarının dışına çıkmak isteyen Stanislavski'nin repertuar arayışıyla ortaya çıktı. "Küçük Burjuvalar" bu nedenle iktisadi baskılar ve yanlış anlaşılma ideolojik etkiler altında aile kurumunun çöküşünü anlatışıyla Sovyetlerin aydınlanma çağına ışık tutmuş yapıtlardan olmuştur. Bu dönemde Gorki'nin Ayaktakımı, Vassa Jelezonova, Mayakovski'nin Tahtakurusu devrimci düşüncelerle geniş kitlelerin tanışmasını sağlamıştır.

Mayerhold biyomekanik oyunculuk adını verdiği yeni bir tiyatro akımı geliştirdi. Sovyet tiyatrosunun gelişmesinde önemli katkıları olan Mayerhold, Avuranın hemen tüm şehirlerini gezip, panayır tiyatrolarını inceledi. İnsan vücudunu makinenin bir parçasıymış gibi kullanan bu zorlu oyunculuğu kitlesel tiyatroyla sahneledi. O'na göre "Oyuncu bir duygu algılatıcısıdır. Duyguları oyuncularında değil, seyircide uyandırması gerekmektedir." Ekim devriminin ilk yıldönümü için hazırladığı "Soytarı Misteri", "Şafaklar" oyunu ile politize edilen eski tiyatrodan sonra devrimci tiyatronun temellerini attı. Mayerhold, 1920 yılında Petrograt'da "Kışık Sarayın Yıkılması" oyununda "Kitlesel Tiyatro"nun tüm görkemini sundu. Bu oyunda sekiz bin oyuncu ve orkestra tarafından beş yüze yakın devrim şarkısı seslendirilmiştir. Mayerhold dördüncü duvar anlayışını yıkmıştır. Mayakovski ile işbirliği yaparak, fabrikalarda, meydanlarda temsiller vermiştir. İzleyiciyi her yönden kuşatacak bir hareket bütünlüğü sağlayan "çevresel sahne düzeni" anlayışını getirmiştir. Konstruktivist yöntemle çağın makineleşmesini veriyordu. Oyuncular seyir yeri koltukları arasından sahneye sığıyorlar, iskemlelere tırmanıyorlar, ip merdivenlerden kayıyorlardı. Mayerhold böylece burjuva tiyatrosunun son kırıntılarını da süpürdü. Mayerhold'un talihsizliği 2. Dünya savaşının içindeki Sovyetler Birliği'nde proletkült'çülerin yanında yer almasıydı. Devrimi alttan alta oynayan bu kültürel saldırı Sovyetler Birliği'ni uzun yıllar etkisi altına alacaktı.

Yevgeny Vakhtangov
1883-1922

Moskova Sanat Tiyatrosu'nda, Stüdyo 1'deki en öncü kişilerden biri olan Vahtangov, Ekim Devrimi'nden az önce kendisini stüdyo çalışmalarının fildişi kulesine kapatmıştı. Bununla birlikte, Ekim'in ilk günlerinde Vahtangov, halk tiyatrosuna içten inanan, bu tiyatroyu savunan, tutkuyla yeni yollar arayan bir kişi oldu. Gerçek bir sanatçı olduğundan, Devrim'in yeni bir özgürlük döneminin habercisi olduğunu sezdi; böylece, temelde demokratik olan çalışmaları, açıklık ve amaçlılık kazandı.

Salon sanatının kendisi ile halk arasında oluşturduğu duvarı yıkan gene Vahtangov oldu. Bunu yaparken yalnız değildi. Ekim Devrimi'nin arifesinde büyük Rus şairi Aleksander Blok, Sovyet kültüründe kısa zamanda güçlü bir ad olacağını düşlemiş olamaz. Vahtangov'la Blok'un, Devrim'i böylesine ortak bir anlayış içinde benimsemeleri, devrimin gerçekliğinin bilincine varışlarını yansıtılmalarında ve yeni estetik ilkelerde ortaya çıktı. Blok gibi Vahtangov'da, halk ve Devrim'e "kulak verilmesi" gerektiğini, ayrıca bunlara karşı insanın tüm yaratıcı benliğiyle duyarlı olması gerektiğini bildirmiştir. Blok gibi Vahtangov da,

BERTOLT BRECHT
1898-1949

Alman kuramcı, tiyatrocu, şair ve yazar Brecht Augsburg'da bir işçi mahallesinde doğdu.

Fabrika müdürü babasının katı terbiyesi onu evden kaçıp sokak çocuklarıyla oynamasına engel olamadı. Tıp öğrenimi sırasında 1918 de zorla askere götürüldü. Savaşta hasta bakıcılık yaptı. Savaş bitince Münih'te yazarlık serüvenine başladı. Çarşı meydanlarında, meyhanelerde şiirlerini okurken eski askerler tarafından yuhalanıyordu. Hiçbir yayınevi şiirlerini basmıyordu. 1922'de Berlin'de değer yargılarına meydan okumaya devam etti. 1927'de ilk şiir kitabı "ev vaazları" ile anarşist, yıkıcı, bozguncu, etiketini kazandı. "şeytanın dua kitabını" yazmıştı.

1922-1928 tarihleri arasında yazdığı oyunları çürüme ve yozlaşmaya karşı kışkırtıcı bir teşhirdi. "Beş kuruşluk Opera"sıyla birlikte dönüştürücü, eyleme geçirici yetkinliğini kazandı. 1930'larda Nazi Almanyasının kara listesindeydi. Önce işçileri, sosyalist ve komünistleri, Yahudileri kurşuna dizene faşizm demokrat aydınların avına girişti. Brecht önce Danimarka'ya sonra pek çok ülkedeki sürgünlüğünden sonra Amerika'ya yerleşti.

Tiyatronun tarih içindeki yolculuğu insanlığın yolculuğuyla omuz omuza gider. Bazen tiyatro kendine yeniden çeki düzen vermek, yeni biçimler aramak için oyalanır. Ama bu çabalar bir sonraki çağda toplumsal olayların önüne fırlatır onu.

Epik Tiyatro

Almanya'da 1918'de Weimar Cumhuriyetinin Sosyal Demokrat Parti tarafından kuruluşuyla sosyalist düşünce tüm sanat dallarını etkiledi. Almanya'nın anlatımcıları 1818-1830 döneminde yapıtlarına çabucak devrimci bir tema örgüsü ve toplumsal gerilim eklediler. Hascencever, Von Unfuh, Kaiser ve daha birçoklarının dramlarındaki başlıca özellik buydu. Sosyalist şair Ernst Toller'in Rosa Luxemburg komünizminin estetiğini anlattığı "İnsan Kalabalığı", "Hoppala" ve "Makine Kırıcıları" militarizm karşıtı, burjuva aleyhtarı yergi komediler olarak uzun yıllar oynandı.

2. dünya savaşını izleyen ilk on beş yıl, kimi Alman tiyatrolarında açık seçik hikaye edici nitelik taşıdığı, projeksiyondan ve açımlayıcı korolardan yararlandığı için epik adı verilen nispeten yeni bir oynayı biçiminin denemeleri yapıldı.

Pek de basit sayılmayan bir tekniğe başvuran oyuncu oynadığı kişiyle arasında belli bir uzaklığı koruyor, çeşitli durumları seyircilerin eleştirilerine olanak sağlayacak bir biçimde sunuyordu.

Epik tiyatronun savunucuları, sınıf çatışmalarının yeni yöntemle daha doğru sahnelenebileceğini düşünüyorlardı. Çünkü toplumsal olayların nedensellik ilişkisi ancak epik yoldan yansıtılabilirdi. Ne var ki ilk denemeler bir yığın güçlüğü olacağını göstermekteydi.

Epik tiyatrodan temel bir örnek saptamak zor değildi. Her zaman karşılaşılabileceğimiz, herhangi bir köşe başında tanık olacağımız bir sahne seçilebilirdi. Yolda giderken bir trafik kazasına tanık olan biri kazanın nasıl meydana geldiğini bir topluluğa anlatır. Çevresindekiler kazayı görmüş ya da görmemiş olsunlar onu anlatıcıdan daha farklı algılamışlardır. Burada sorun anlatıcının kazayı, taşıtı kullanan, taşıtın altında kalan kişiler açısından çok yönlü verebilmesidir. Seyirci bu verilerle kaza hakkında yargıda bulunabilirler. Örnek kolay gibi görünse de köşe başı anlatıcısına ve seyircisine o güne kadarki izlencelerin aksine hiç de akıl edemedikleri bazı denemeler ve tartışmalar getirerek zorlayıcı olmuştur. Bu zorlayıcılık artistik öğelerde değildir. Olayın örgüsünde daha hızlı olması gereken bir devinimi anlatmak için benim yaptığımdan üç kat daha hızlıydı der ve geçer. Zorlayıcılık doğru yargıyı ve davranışı oluşturmada yarattığı tartışmadadır. Dikkatleri kendi rol yeteneğine değil, olayın dinamiklerine çekmek ister. Bu nedenle oyuncu ile rol arasında bir mesafe vardır. Kimseyi günlük yaşamdan çekip yüce bir ortama götürmez. Tüm bu kontrol gerekliliği oyuncuya dramatik tiyatronun gereklilikleriyle birlikte epik tiyatronun etkinliğini de yükler. Olayla seyirci arasında gerçekçi yargının köprüsüdür.

Köşe başı tiyatrosunda anlatı olayı saklamaz. Oyunun prova öğeleri, arka perdede yaşananlar, seyirciye açılır. O anda yaşanan ve yaşatılan bir olay değil geçmişte yaşanan bir olayın anlatımı sergilenir. Köşe başı anlatıcısının bir yaşantısı vardır kuşkusuz. Kendi izlenimlerinden, şoförün ya da kazaya uğrayanın yaşantısından bile sadece bir kısmını anlatır. Anlatı canlı olmasına canlıdır ama onu çevresi için haz dolu bir yaşantı haline getirmeye niyeti yoktur.

Köşe başı sahnelerinin başlıca öğelerinden biri de toplum açısından anlatının taşıyacağı pratik değerdir. Kazanın önlenilebileceği bir durum seyirci tarafından yakalanmalı ve seyirci kazayı önlemek için atılım yapma ihtiyacı duymalıdır.

Bir başka temel öge de yabancılaştırma efektidir. Yabancılaştırma efekti, sahnede sergilenecek olayların seyirciler tarafından doğal karşılanmasını önlemek için yadırgatıcı biçimlerde sunulmasıdır. Hiçbir olay kendiliğinden anlaşılabilir ya da görüldüğü gibi değildir. Üzeri kazındığında altından çıkacaklar vardır. Burada amaç, seyircide toplumsal açıdan verimli eleştirilerin etkin duruma geçmesidir.

Bir başka özellik de anlatıcıdır. Bu özelliği bütün köşe başı anlatıcısında görürüz. Oyuncu zaman zaman oyuna ara verir ve açıklamalarda bulunur. Roma tiyatrosundan esinlenen korolar, eski Çin tiyatrosu Noh'dan alınan öğeler, projeksiyonla sunulan belgeler, tiyatroyu seyircinin yargıç olduğu bir mahkemeye çevirir.

Epik tiyatroyla ilgili tartışmalardan biri onun artistik yönleriyle ilgilidir. Anlatıcı düşüncesi çoğu zaman kuru bir anlatıcı biçiminde de kullanılmıştır. Ancak epik oyuncusu, köşe başı anlatıcısı pek çok artistik yeteneği de donanmak zorundadır. Aksine anlatıcı hem en iyi rolü yapan hem de o rolden bir anda sıyrılıp yargıya katılan kişi olmak zorundadır. Rolü yaparken dramın ve komedinin unsurlarından yararlanır ama seyirci tüm bunların onun yargısı için yapılan roller olduğunun farkındadır.

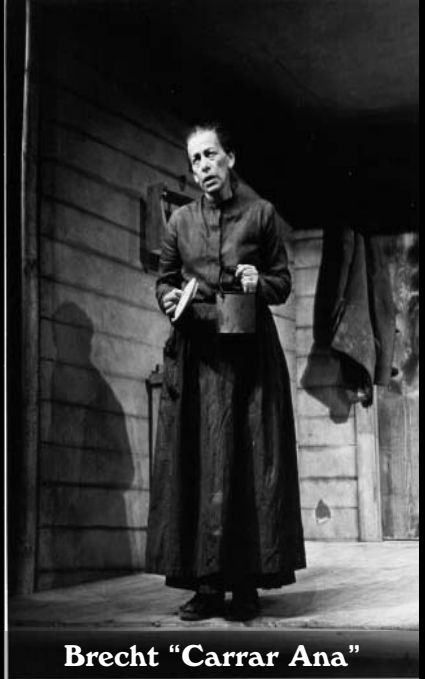
Başka bir tartışma ise epik tiyatronun ahlak vaizciliği yaptığı tezidir. Oysa epik tiyatrodaki ahlak tartışmaları hep geri plandadır. Daha çok araştırma ve tartışmaya yer verir. Toplumsal yargıları onaylamak değil onları tartıştırmaktır niyeti. Amacı zor katlanılır olaylar karşısında ahlaksal endişeler uyandırmak değil, olayları ortadan kaldıracak çareler bulmasını sağlamaktır.

Üslup açısından epik tiyatro pek de yeni değildir. Sergilenme biçimleri açısından eski Asya tiyatrosuna benzer. Öğretici niteliği açısından dansa klasik İspanyol tiyatrosuna, Cizvit ve Anadolu meddah tiyatrosuna benzer. Adı geçen tiyatrolar zamanlarının eğilimleriyle doğmuş ve zaman içinde eğilimlerle birlikte silinip gitmiştir. Bu eğilim gelişen olayların tiyatrodaki tartışma konusu olması eğilimi Avangart (dışavurumcu) tiyatronun en kapsamlı ve en ilerici denemesidir epik tiyatro. İnsan davranışlarını yöneten toplumsal yasaları görünür duruma getirir. İnsanın ekonomik, politik koşullara bağımlılığını ancak bu koşulları değiştirme gücüne sahip olduğunu öğretir. Epik tiyatroya kadarki pek çok tiyatro politik tavrı almışlardır. Bu akımlar ya da yazarlar tiyatronun işlevsel değişikliğinde fazla derine inmemiş, toplum düzeninin temellerine dokunmamış, bu düzendeki önemsiz değişimler için mücadele ile yetinmişlerdir. Yüzyılın başında yeni bir sınıf olan emekçilerin, Avrupa'nın kimi ülkelerinde egemenlik üzerinde hak iddia etmesi, hatta bazı ülkelerde egemenliği ele geçirmesi üzerine politik bir kuram niteliğindeki tiyatro dünyaya gözlerini açtı. Emekçi sınıflar özel bir karakter taşıyor ve kendinden önceki bütün toplumsal sınıflardan ayırıyordu. Kendi karakterine uygun bir şekilde eskisi gibi sansürden geçirilmiş bir bakış açısıyla yetinmedi. Tiyatro aracılığı ile bütün dünyaya buyur etti seyirciyi.

***Devinim notları 1992'den bugüne çalışmalarını sürdüren "Devinim Tiyatro Atölyesi"nin çalışma notlarından derlenmiştir.**

Uzun sefalet yıllarından sonra tam da ünlenmişken Almanya'ya geri döndü. 1948'de onlarca eseri yüzlerce kez sahnelenmiş tüm dünyada tanınan bir yazardı. Oyunlarının dönüştürücülüğü ve kitle hareketlerine etkisiyle haklı bir saygı kazanmıştı.

Epik tiyatronun kuramcısı ve kurucusudur. Seyirciyi eleştirel gözleme, tavır almaya ve eyleme çağırır. Ona tarihi görevlerini hatırlatır.

Brecht "Carrar Ana"

"Brecht savaşta biraz yorulmuş ama siperinden ayrılmamış bir askere benziyordu. İnsanın savaştığı, yüceltiği her yerde hazır olacaktır"

Jorge Amado

"...İnsanlığın aydınlık geleceği uğruna yaptığımız kavgada o, bizim en güçlü dostumuzdur"

Georg Lukacs

Dramatik Tiyatro seyircisi şöyle der:

“Evet, bunu ben de yaşadım. Ben de böyleyim. Doğal olan bu ve hep böyle olacak. Adamın durumu içler acısı. Zavallı için çıkar yol yok. Sanat budur işte. Her şey ne kadar da doğal. Ağlayanla ağlıyor, gülenle gülüyor insan.”

DRAMATİK TİYATRO

Sahne eylemi ortaya koyar
Seyirciyi eyleme katar
Seyircinin etkinliğini yok eder
Seyircide duygular uyandırır,
seyirci kendisini eylemin içinde
sanır
Tiyatro duygu ve telkin yoluyla
etkiler
Duygular olduğu gibi ortaya konur
İnsan bilinen bir varlıktır
Düğüm çözümlenirken gerilim
belirir
Her sahne bir başka sahne için
vardır
Olaylar düz bir çizgide gelişir
Dünya oluş içinde sunulur
İnsan durağandır
İçgüdüler söz konusudur
Düşünce varlığı belirler
Seyirciye sonuç verir

2008 DÜNYA TİYATRO GÜNÜ ATÇ BİLDİRİSİ... HAŞMET ZEYBEK

“Açlıktan rengi solan, her YOKSULUN karşısında, korkudan rengi atan bir ZENGİN vardır.”

Provasız geldiği, ‘DÜNYA SAHNESİNDE’ insan, iki oyunla karşılaşır.

Birinci küme: Doğanın insana oynadığı oyunlar.

İkinci küme: İnsanın insana oynadığı oyunlar.

Şöyle sorulabilir: Yaşam nedir?

Şimdi oynadığımız oyunların toplamıdır. Ne oynuyorsak odur. Zorunlu ayak uyağını sürdürmek zorunda kalan şair gibi. Ben, kendim ve koşullarımın toplamıyım. Bu koşullar bize önceden yazılmış, çizilmiş, dışımızda zorla yüklenmiştir.

Onun için yapacağımızın en iyisini oynamak zorundayız.

Oyun ilk veridir (Ritüel, Seyirlik, Mimus vb.). Oyun oynanır doğaçlama olarak, kuralları konulur, kültür olur.

Örneğin: Tavla oyunu. Ne zaman hepyek kaybeder, dübeş kazanır? Tavla kültürü olur. Onun için her insan bir oyuncudur.

Oynamayan oynatır (İnsan sanıldığından daha çok artisttir. Nietzsche).

Oyun korku depolarını boşaltır, insanı sağaltır. Yoksa zenginler psikologa gider, yoksullar medyuma. Televizyonları medyumların sarması boşuna değil.

Tanrılara, şeytanlara, mucizelere, burçlara vb.lere inanış, nasıl insanın vahşi doğaya karşı savaşındaki güçsüzlüğünden doğmaktaysa, öteki dünyada iyi bir hayat olduğuna inanmak da, sömürgecilere karşı savaş halinde bulunan sömürülen sınıfların güçsüzlüğünden doğmaktadır.

Aynı psikopat tanrının, sarhoş peygamberi Bush’un küreselleşme oyununu gibi...

Diğer ülkelerdeki sahabelerine oynattığı oyun gibi. Oyunun adı, Asimetrik Savaş! Dengesiz Ares!..

İktidar-Muhalefet bağıyor!..

“BÜYÜK BİR OYUN OYNANIYOR.”

“BÜYÜK BİR SENARYONUN PARÇASIYIZ.”

“BOP”-Büyük Ortadoğu Projesi-

İnsan toplumlarının üstüne çöken bütün kötülükler: “Açgözlülük ve yükselme hırsı”dır. Kapitalizmde, siyaset ve sanat buna hizmet eder. Esas siyaset ve sanatın amacı açıklık olmalıdır. Bu felsefenin bir lütfudur.

“AÇGÖZLÜLÜK, MAL ORTAKLIĞI İLE ÖNLENEBİLİR.”

“MAL ORTAKLIĞI, KİŞİSEL MÜLKİYETİ ORTADAN KALDIRIR.”

Ve bu yolda güçlülüğün çekiciliğini azaltır.

Mal ortaklığı, yükselme hırsına karşı bir kale bedeni gibidir.

BİLİNCİ OLUŞTURAN İMGELER SELİ, İNSAN BEDENİNİ KUŞATAN; DÜNYAYA, ÇEVREYE, İNSANLARIN İLİŞKİLERİNDEN NESNELERİN ETKİLENMESİNE -UZAM- OLUŞ- ZAMAN- ÇAĞIN KOŞULLARIDIR!

İNSANIN İNSANA OYNADIĞI BU OYUN ANCAK BİLİMİN ÖNCÜLÜĞÜNDEKİ ZOR OYUNU İLE BOZULABİLİR.

Devrim Tiyatrosunu Ararken

Mehmet Esatoğlu

70'li yılların ortaları... Üsküdar'da bir halkevinde gençler toplanmış oyun üretiyorlar. Prova, "devrim ve tiyatro" ilişkisi gündeme geldikçe zaman zaman kesiliyor.

"Tiyatro bir araçtır." diyenler var. "Tiyatroyu araç durumuna indirgeyemezsiniz." diyenler de var.

Ülkede yoğun bir biçimde katliamlar yaşanıyor. Önce tek tek genç öğrencilerin öldürülmesiyle başlayan gelişmeler giderek kitlesel kırımlara dönüşüyor.

Bir de grevler vardı. İşçiler, memurlar, yoğun bir hak arama mücadelesi içindeydiler. Polisler bile dernekleşip hak elde etmeye çalışıyorlardı.

"Devrimci Tiyatro" da bu konuları ele alan oyunlar sergiliyor. Basit ajit-prop oyunlardan zorlu çalışmalara bir dolu oyun sergileniyor. Yolda duvarlara yazı yazarken vurulan gencin öyküsü de var sahnede, Maksim Gorki'nin aynı adlı romanından oyunlaştırılmış "Ana" oyunu da.

O yıllarda halkevi çevresindeki bir dolu genç, oynadıkları metinlerin yanı sıra teorik olarak yeni öğrendikleri her şeyi sahneden kaba bir biçimle de olsa anlatmaya, aktarmaya çalışıyor.

Kimi zaman ortaya çıkan politik tartışmalar bir çırpıda oyunlaştırılıp sahneleniyor.

İşin nasıl yapılacağı konusunda rahatız ve işimiz çok zor değil. Bizim yanında olmadığımız görüşleri savunanları "aptal" ya da "hain" gibi oynayarak işi çözümlediğimizi ve seyircinin kafasında, algılayışında haklı çıktığımızı düşünüyoruz.

Bazen çarşafın ayağımıza da dolandığı oluyor.

Bir oyunda eski Sovyet liderlerinden Kruşçef ile Arnavutluk lideri Enver Hoca'nın tutanaklara geçmiş bir tartışmasını sahnede canlandıracağız. Elimizdeki metinde Enver Hoca ince politik bir manevrayla Kruşçef'i tartışmada zor duruma düşürüyor. Belgeler öyle. Metin üstüne yoğun tartışmalar yapıp metni aktaracak yaratıcı biçimler buluyoruz.

Büyük bir hırsıyla Enver Hoca rolünü alan oyuncu ezberini iyi yapmadı. Hataları ile uğraşacağı yerde "Provada yaptığım hataları sahnede yapmam." diyerek oyuna çıktı. Ancak umduğu gibi olmadı. Unutup lafla-

**Epik tiyatro
seyircisi şöyle der:**

"Bak bunu düşünmemiştim işte. Ama öyle de yapar mı adam. Çok garip, inanılır gibi değil. Eee yeter artık. Adamın durumu yürekler acısı, bir çıkar yol var ama göremiyor. Sanat buna derler işte. Her şey ne kadar da şaşırtıcı. Ağlayanın durumuna gülüyor, gülenin durumuna ağlıyor insan"

EPİK TİYATRO

Sahne eylemi anlatır
Seyirciyi eleştiren gözlemci yapar
Seyircinin etkinliğini uyandırır
Seyirciye yargılar verir, böylece
seyirci eyleme karşı çıkar
Tiyatro belgelerle etkiler
Duygular yargılarla ortaya konur
İnsan araştırma konusudur
Gerilim oyun başlarken vardır
Her sahne kendisi için var olur
Olaylar eğri bir çizgide gelişir
Dünya olduğu gibi sunulur
İnsan oluş halindedir
Motifler söz konusudur
Toplumsal varlık düşünceyi belirler
Seyirciye sorular verir

Lorca
"Bernarda Alba'nın Evi"

Federico Garcia Lorca
1898-1936

Sair, müzisyen, ozan, ressam, tiyatro yazarı, aktör ve yönetmen... 16 Ağustos'ta Franco'nun polislerince evinden alınarak tutuklanır. 19 Ağustos'ta kuşuna dizilir. Cesedi 20 Ağustos'ta Viznar-Alfacar yolu üzerinde bulunur.

Lorca'nın öldürülüşü iç savaşın kargaşası içerisinde istenmeden gerçekleştirilmiş bir kaza, ya da birkaç gözü dönmüş caninin işi değil, kendi içinde oldukça tutarlı ve sistemlice işlenmiş bir cinayettir. Öldürülen kişi, burjuvaziyle sürekli alay eden bir "los putrefactos" atarkele İspanyol değerleriyle uyum kuramayan bir eşcinsel, Çingeneleler, Mağribiler, Zenciler gibi ezilen kesimlerin destekçisi, kutsal Katolik inançlarına ve aile kurumuna dil uzatan bir şair ve sol düşüncüyü savunan bir aydın, yani faşizmin keskin bir düşmanıdır. İspanyol iç-savaşı sırasında sosyalizmden yana kesin tavrını koymuş olan bu sanatçı, faşist güçlerce başına bir kurşun sıkılarak öldürülür.

rı karıştırdıkça oyunda Enver Hoca, Kruşçef karşısında bocalar duruma düştü.

Bütün bu deneyleri yaşarken 70'lerin sonlarında bir kez daha durumu muza baktık. "Devrimci Tiyatro" neredeydi? Biz neredeydik?

Bir dolu olumlu - olumsuz yan karşımızda duruyordu.

60'ların başından bu yana bir dolu yol almıştık. O dönem grup olma sıkıntıları yaşayan, kız oyuncu bulamamaktan makyaja bir dolu sorun yaşayan öncelikle de oynayacağı metni olmayan bir "devrimci tiyatro" vardı.

50'lerin ikinci yarısında Bayar- Menderes diktatörlüğüne karşı yükselen muhalefetin içinde sanat üretmeye çalışıyorlardı.

Ancak içinde buldukları duyarlı ortama uygun metinler yoktu. Cumhuriyet sonrası Osmanlı eleştirisi yapan metinler onlara çok yavan geliyordu. Resmi çatılar altında yaşayan, "gelişen" ülke tiyatrosunun metinleri ise ülke gerçeğine sırtını dönmüştü.

Ülkede Kürt isyanları oluyordu. Gelişmekte olan vahşi kapitalizm altında ezilen emekçilerin çığıllıkları yükseliyordu. Sendikalaşmaya çalışan emekçi önderleri tek tek yok ediliyordu. Ama sahnede bu olup bitenlerden tek bir iz yoktu. Yaygın olan, aşığını dolaba saklayan fettan evli kadın, geçkin yaşına rağmen çapkınlık yapan ve komik duruma düşen erkek hikâyeleriydi.

Yazar, yönetmen Vasif Öngören o dönemi bir yazısında şöyle değerlendiriyor:

"(...) Yani kafa yapısı bakımından gerici olan bu türedi sınıf, batının kültürel zenginliğine değil, ekonomik zenginliğine gözünü dikmiş ve ondan yararlandırılmıştır. 1950'den bu yana artan bu yeni komprador sayısı, tiyatro seyircisi sayısını arttırmıştır. Pıtrak gibi çoğalan tiyatroların var oluşlarının gerçek nedeni budur. Kafa yapısı bakımından, belli bir batı kültürü ile teması olmayan bu türedi sınıfın ihtiyaçlarını, batı normları ile şartlanmış klasik sahnelerimiz elbette ki, cevaplayamazlardı. Bu ihtiyaçları cevaplamak ve böylece bu yeni sınıfın dağıttığı, ulufeden pay almak isteyen yeni sahnelerin doğuşu aslında hiç de şaşırtıcı değildir. Hele sanıldığı gibi ülkemizde ulusal tiyatroya doğru gidişi sağladığı görüşü tamamen yanlıştır. Bu nicelik olarak artışın (sahne sayısı bakımından) giderek, tiyatrodaki nitelik bakımından bir değişikliği getireceği söylenebilirse de, bunun ulusal tiyatro yönünden olmayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunun büyük prodüksiyonlara yönelmiş, kapital sahibi tiyatroların doğuşunu sağlayacağını söylemek, daha doğru olur. Ulusal tiyatronun doğuşunu, sınıfsal nitelik açısından kavradığımız sürece, çıkar bir yolumuz yoktur. Bu pıtrak gibi çoğalan sahnelerin, sürekli olarak bu yeni sınıfın ihtiyaçlarını tatmin etmesi söz konusu olduğunda, büyük güçlüklerle karşılaşıldı. İlk başta ucuz batı bulvar komedileri ile idare edilmeye çalışılan sahneler, bir süre sonra, kafa bakımından yerli olan bu seyircinin ihtiyaçlarını en iyi yerli yazarların karşılayabildiğini gördüler. İşte şu son yılların gittikçe artan yerli oyun yazarı esprisi buradan gelmektedir. Yeryüzü ile her türlü bağı kopuk olan (Ekonomik bağ hariç.) bu türedi sınıf, ancak kendi dilinden konuşanları anlayabilirdi." (Ankara Birliği Dergisi, Sayı 1-2, 1970, "Ulusal Tiyatro Devrimci Tiyatrodur" başlıklı yazıdan alınmıştır.)

1960 darbesi sonrası gelişen "devrimci tiyatro"lar önce dünyayı kavramaya çalıştılar. Ancak ellerinde devrimci kaynakları, kafalarında perspektifleri yoktu. Bu nedenle var ettikleri metinlerde ayakları yere basma-

yan bir adalet duygusu, Kemalist yaklaşımlı bir Anadolu yüceltmesi ağır basıyordu. Bir de batıdan çeviri metinler var. Bu oyunların birçoğu saçma tiyatro (absürd) örnekleriydi. Ionesco'nun, Beckett'in karamsar bir yaklaşımla yazdığı oyunları "toplumsal eleştiri" diye oynamaya kalkanlar, bir süre sonra bu metinlerden tatmin olmamaya başladılar.

Süreç içinde "devrimci tiyatro" kendi yazarlarını yetiştirmeye başladı.

Önce Yaşar Kemal, Güngör Dilmen hikâyelerinden oyunlaştırmalarla ilerledi süreç, sonra Vasıf Öngören, Oktay Arayıcı, Sermet Çağan gibi bir dolu politik yazarı yetiştirdi.

O yıllara kadar sahnede politik konuları işlemenin yeterli olduğunu düşünen "devrimci tiyatro"nun önüne bir başka sorun; "devrimci estetik" çıktı.

Var olan estetiği sorgulamaya girişen tiyatro insanları giderek zor bir dönemece geldiler. Sahnede kullandıkları estetik burjuva estetiği idi ve "devrimci tiyatro" için farklı bir estetikle ilerlemek durumundaydılar.

Burjuva estetiği izleyici ile sahne arasında bir özdeşleşme kuruyordu. İzleyici önündeki oyun üzerine düşünüp zihinsel bir faaliyet geliştireceğine heyecanlanıyor, sonuç olarak da bilinç elde edeceğine bir boşalım yaşıyordu.

Vasıf Öngören o günlerin devrimci topluluğu Halk Oyuncuları'nın "Pir Sultan Abdal" oyununda bunu gözlemişti. Oyun Ankara'da sergilenirken Tuzluca'yın yoksullarının da Harp Okulu öğrencilerinin de bir burjuva sanatçısı olan Zeki Müren'in de oyundan aynı biçimde etkilendiğini görünce yeni bir estetiği var etmenin şart olduğunu arkadaşlarıyla tartışmaya başladı. Ancak ortak bir yol bulamadılar.

Topluluktan ayrıldıktan sonra '68 günlerinde yazdığı ve yönettiği "Almanya Defteri" ve "Asiye Nasıl Kurtulur?", 12 Mart sonrası sahnelendiği "Oyun Nasıl Oynanmalı?", 1980'e doğru "Zengin Mutfağı" ve "1941-1942'den İnsan Manzaraları" oyunlarında hep bu estetiği inşa etmeye çalıştı. "Dünyayı değiştirmek", "değişimin gerekliliği" ve "değişimin hazzı" kavramları üzerinden giderek yeni bir estetiğin denemelerini yaptı.

12 Eylül darbesiyle sahnede devrimci tiyatro adına yapılan çabalar geçici bir süre durdu.

1990'lara doğru 12 Eylül'ün etkilerinin dağıldığı günlerde yeniden hareketlenme başlarken "devrimci tiyatro" için çaba harcayanlar bu zorlu yola soyunmaktan kaçınarak daha basit yoldan ilerlemeye çalışırken burjuva estetiğinin tuzağına düştüler.

90'ların ortasına doğru kimi "devrimci tiyatro"ların politik konuları ele alan dinci topluluklarla aralarında pek fark yoktu. Yalnızca "devrim" sözcüğünün yerini "İslam" sözcüğü almıştı. Çünkü her iki taraf da aynı estetiği yani burjuva estetiğini kullanıyordu.

Bugün birkaç amatör topluluk dışında bu yolda yaygın bir çaba görülüyor.

Devrimci Tiyatro yapmak isteyenlerin hem devrimci metinlere gereksinimleri vardır hem de devrimci bir estetiğe. Bunlardan biri eksik olduğunda devrimci tiyatro gerçekleşemez. Yani burjuva dünya görüşüyle yazılan metinler devrimci bir estetikle sergilenemezler. Devrimci metinler ise devrimci bir estetiğe muhtaçtırlar.

Bana tiyatronun bittiğinden bahsettiklerinde –şu andaki organizasyonumuz dolayısıyla- hayallerinin işini bırakarak başka bir şey yapan ve savaşmaktan bıkmış gençleri düşündüm; bana artık sahenin öldüğünden bahsettiklerinde ise, alanlarda ve şehrin yoksul kesimlerinde kendi gözleriyle görmek isteyen milyonlarca insanı, saf aşkıyla bülbülü, Romeo ve Juliet'i, midesi şarap dolu Falstaff'ı düşündüm. Aynı resim ya da müziğin bittiğine inanmadığım gibi tiyatronun da bittiğine inanmıyorum.

**BUENOS AIRES,
1933, Halk Demeci -Lorca**

"Dünyanın yaşamakta olduğu şu dramatik anlarda sanatçı halkıyla gülmeli, halkıyla ağlamalıdır. (...) Ben yoksullarla bütünleşmek istiyorum. İşte o yüzden gelip tiyatronun kapılarına dayandım ve bütün yeteneklerimi de bu sanata adadım"

"Tiyatroda kapıları çarıkli seyirciye açmak gerekir. "Hanım efendi güzel bir ipekli elbise mi giyiyorsunuz? Öyleyse dışarı!" Çuval kumaşından gömlek giyen seyirciyi Hamlet'le Aiskhylos'un eserleriyle bütün yüce eserlerle karşı karşıya getirmemiz gerekir. Çünkü burjuvalar, İspanyol tiyatrosunun temel taşı olan dramatik yönünü baltalamaktadırlar. Her şeyden önce tiyatronun niçin bir çöküş yaşadığını anlamak gerekir. Her zaman şairlerin yazdığı tiyatro en çok katlanabilen tiyatro olmuştur. Bu da şairin büyüklüğüyle ilgilidir. Tabi ben lirik değil dramatik şairlerden bahsediyorum. Köylerdeki halk her zaman oyunlara karşı saygı, merak duymuştur ve onları anlama isteğiyle doludur. Bu duruma büyük şehirlerde bile pek sık rastlayamıyoruz."

Dram-Kişi

Kaan Erten

“Bir fikrim var. Neden küçük bir oyun oynamıyoruz? Hadi hepimiz gerçek birer insanmışız ve gerçekten yaşıyormuşuz gibi yapalım. Sadece bir süre için. Ne dersiniz? Hadi, insanmışız gibi yapalım.”

(Jimmy “Öfke” John Osborne)

* Hiç güç bir seçim yapmak zorunda kaldınız mı? İki iş arasında; sevdiğiniz iki varlık arasında; iş ile aşk arasında; bağlı olduğunuz iki obje arasında...

II. Dünya Savaşı’nda, Nazi kamplarında, bir Musevi anneden seçim yapması istenir, iki çocuğundan biri gaz odalarına yollanacak, diğeri sağ kalacaktır: /En zor seçim/İşte, “dram”ın özü.

Shakespeare, insan yaşamını evrelere ayırır: “Bütün dünya, bir oyun sahnesidir. Kadın erkek herkes birer oyuncu. Her birinin giriş ve çıkış zamanları vardır. Perdeleri yedi çağ olan oyunda, insan birçok roller oynar; ilk önce sütninesinin kollarında ağlayan, salyalarını akıtan bebektir. Sonra, sızıldanan, çantası ve tertemiz sabahlık yüzü ile isteksiz isteksiz sümüklü böcek gibi sürünerek mektebe giden mektepli. Sonra fırın gibi derinden nefes alan, sevgilisinin kaşına destan yazan aşık. Sonra garip küfürler savuran pars sakallı, şerefi üstüne titreyen çabuk kızıp kavgaya girişen, su kabarcığından farksız şöhreti hatta top ağızda arayan asker. Daha sonra, hürmetli yuvarlak göbeği besili bir piliçle astarlanmış, bakışı sert, sakalı usulünce kesilmiş arifane hikmetleri ve harcı alem misalleri bol hakim, böylece rolünü oynar. Altıncı çağ, burnunda gözlük, yanında kese, eskimeden saklanmış pantolonu sıska bacaklarına büsbütün bol gelen, vücudu kupkuru, ön ayağı terlikle soytarı halini alır, kalın erkek sesi tekrar çocuk sesi gibi incelerek düdük sesine döner. En sonuncusu bu garip ve heyecanlı hikayeyi unutturan sahne, ikinci çocuktur, tam bir nisyanıdır: dişsiz, gözsüz, tatsız, hiç bir şeysiz.”

(Jaques – “Beğendiğiniz Gibi” / W. Shakespeare)

* İnsan yaşar, insan soluk alır, yaşar ve dümdüz çizgide ilerlerken bir zikzak, çıkiverir karşısına: /düzenin alt üst olması, kat kat, tepetaklak, buruş buruş olması.

- ‘İnsan’ı; a- genler / b-doğup büyüdüğü çevre / c- dış dünyaya koptuğunda yaşam çizgisi (eğitim, görgü, başından geçenler, kurallar/kuralsızlıklar) biçimler, şekil verir.

“Yeni şekillere ihtiyacımız var, yeni şekillere... Bunlar olmadıktan sonra, hiç birşeyin olmaması daha iyi. Annemi severim, hem de pek çok. Fakat o, derbeder bir hayat geçiriyor: Daima, şu muharriri peşine katıyor. Bazen adı, bütün gazetelerin dilinde... İşte bu, beni üzüyor... Bazen ben de, alelade her insanda bulunan egoizm konuşuyor... Yalnız ben... bütün bunlar arasında, yalnız ben, bir hiçim. (Treplev – “Martı” / Anton Chekhov)

*Gerçek ile düş, doğru ile yalan, tek yüzlü ile ikiyüzlü arasında bocalama, kendine, çevresine inanma/inanamama.

Siz, doğru sözlü müsünüz? Güzel yüzlü müsünüz?

Eğer doğru sözlü, güzel yüzlü iseniz, doğruluğunuzun güzelliğiniz ile hiçbir ilgisi olmamalı”

(Hamlet – “Hamlet” / W. Shakespeare)

* Genetik gerçekten bilinmezliğe giden yolda, öne sürülen kehanet, trajedinin ana yazgısını belirlemeye yeter:

Oidipus, -Thebes’in mitolojik kralı, Laius ve Iokaste ile evlenecektir. ‘Oidipus kompleksi’, çağdaş psikolojide, ‘taravmaya bağlı kişilik de-

Tiyatro halkın içine nüfuz etmeli, halk tiyatroya değil. Bunu yapmak için de oyun yazarları ve oyuncular, kanları ve canlarıyla çok büyük bir güç olduklarını düşünmek zorundadırlar. Çünkü tiyatroyla ilgilenen halk, ciddi ve sert üstatlarla tapınan, adalet isteyen ve dağıtan fakat öğretmenlerinin acemi olduğunu anladığında altına raptiye koyan, öğrenmek istemeyen ya da öğretilmesine izin vermeyen okul çocukları gibidir. Halk eğitilebilir. (İnsanlar değil, halk diyorum, bunu not edin)

(...)En yüce sanat, ve siz sevgili oyuncular, sanatçılar herşeyin üstündesiniz... Bana bu sözleri söyleten coşkum ve kararlılığımdır. Ben kolay kolay faka basmam, serinkanlılıkla çok düşündüm... Biliyorum ki, gerçeği bilen kişi, ekmeğini ışığa yakın yerken “bugün, bugün, bugün” diyen kişi değildir; o kişi daha çok kırsal yaşamda şafağın ilk ışıklarına sakince hayran olan kişidir.

Ve biliyorum ki doğru olduğunu söyleyen kişi, gözlerini gişenin küçük penceresine sabitleyip “şimdi, şimdi, şimdi” diyen kişi değildir; o kişi daha çok “yarın, yarın, yarın” diyen ve dünyada filizlenen yeni bir yaşamın gelişini duyumsayabilen bir kişidir.

**BUENOS AIRES, 1935,
RADYO PROGRAMI-Lorca**

ğışimi' bağlamında değerlendirilir.

Oidipus'un Thebai kentine varıncaya dek terlediği yol, insan yaşamındaki 'düz çizgi' dir. Thebai'nin uğursuz belası canavar sfenks Oidipus'a sorar: 'O, hangi yaratıktır ki, bir süre iki ayak üzerinde, bir süre üç, bir süre dört ayakla yürür ve de, doğa yasalarına aykırı olarak, ayakları en çok olduğu zaman güçsüzdür:

- İnsan – Oidipus'un verdiği doğru yanıt ile, o düz çizgi büsbütün yön değiştirir. Ihebai'yi canavar sfenks'in elinden kurtaran Oidipus Pelops'un kehaneti yerini bulur. (kişilik / öz değişimi)

* Çelişki... 'insan'ın kendini bir bütün içinden toplum içinde, bireyler arasında, öz psikolojik boyutunda irdeleme çabası.

*Kimlik sorgulaması, bireysel sınıflama / konumlandırma, 'seçim yapma'ya zorlar, 'kişi'yi. Sosyolojik boyut ile öz psikolojik boyut arasındaki paralellik, kişi ile yaşadığı çevre / dış dünya arasındaki çelişkiyi, 'kim', 'nerede', 'nereye', 'hangi süreçte' sorularını getirir.

"... Evet, çıldırdım... Bak! Hiçbir şeyim yok, bana ait diyebileceğim hiçbir şey!..

"... Artık uyandım. Gidiyorum. Ayda altmış beş dolar için, tüm düşlerimden vazgeçiyorum! Ve sen, kendimi, sadece kendimi düşündüğümü söylüyorsun. Niçin, dinle, eğer hep düşündüğüm 'kendim' ise, anne, ben de onun olduğu yerde olacağım. 'gitmiş'!

(Tom, "Sırça Kümes" / Tennessee Williams)

İnsan, kendi yazgısını ne ölçüde çizebilir ki? Çevre, doğa, sınıf, kök ayrımı olan bir dünyada, bu ne derecede olasıdır?:

Bir panayır düşünün; köylüler, emekliler, üretimlerinin bereketle ve bollukla sonuçlanması sonucu eğlenmektedirler. Derebeyleri, bu durumdan hoşlanmaz; eğlenceyi durdurmakla kalmayıp, ülkede sıkıyönetim ilan ederek köylülere zorla verdikleri sakatlanmalarına yol açarlar.

-“Savaş mı var, Papaz Efendi?”

"Hepiniz ayrı ayrı haklısınız. Haklı ile haksızı ayırmak, yüce Tanrı'nın işidir. Kul, zaman olur kör olur, zaman gelir duymaz olur. Körken duyarak, sağırken yalnız görerek konuşur. Hem kör, hem sağırsa anlamsız konuşur. Yüce devlet işleri, bizler için, kah görülmez, kah duyulmaz, çoğunlukla da hem görülmez, hem duyulmaz işlerdir."

"Demedim mi ben? Savaş var! Devlet işi bu! Namussuzum savaş!"

(2. Vatandaş – Papaz) "Ayak Bacak Fabrikası/Sermet Çağan)

Kimdir bütün bunların, bu olanların, hatta olacakların sorumluları?

Kişiyi öz çıkarını, insancıl çıkarını öğretmeyen, göstermeyenler. Onlar! Yönetmişler, yönetenler, yönetecekler! Kişiyi, kara tohumu bile bile yedirenler. Kişiyi, bile bile sürdürenler.

... "Ülkede bir zehir kaldı. O zehir olmadıkça kurtuluş yok!"

... "Yeter, yeter, yeter... Daha dün savaş alanlarında yiğitliği için ona destanlar düzdünüz. Daha dün kentin kapılarında çiçeklerle karşılayan, sizler değil miydiniz? Ey nankörlük, sen hiçbir zaman ölmeyeceksin."

(Kadın, Kız – "Ayak Bacak Fabrikası" – Sermet Çağan)

Varlık, yokluk, eyleme geçmek ile tasarıda kalmak arasındaki ikilemde kendini bulur:

"Var olmak mı, yok olmak mı,

Bütün sorun bu,

Düşüncemizin katlanması mı güzel zalim kaderin yumruklarına, oklarına, Yoksa direktip bela denizlerine karşı,

Dur, yeter demek mi?..

(Hamlet – "Hamlet" / W. Shakespeare)

-Ve, yaşam sürer gider:

"Yaşayacağız, Vanya Dayı,

Yaşayacağız!..

(Sonia, "Vanya Dayı" /Anton Chekhov)

"Bu gece bir yazar, bir şair, insan hayatını inceleyen bir araştırmacı olarak değil, toplumsal tiyatro akımının ateşli bir izleyicisi olarak konuşuyorum. Tiyatro bir ülkenin yapılanmasında en anlamlı ve yararlı araçlardan biri, o ülkenin gelişimini ya da çöküşünü gösteren bir ölçüdür. Trajediden vodvile çeşitli alanlarda iyi yönlendirilmiş, duyarlı bir tiyatro, bir kaç yıl içinde halkın duyarlılığını etkileyip değiştirebilir; parçalanmış, kanatların yerine pençeler konmuş bir tiyatro ise, bir ulusun tamamını uyutur, kabalaştırır.

Tiyatro, ağlamanın ve gülmenin okuludur, eski veya yanlış ahlaki değerlerin sorgulandığı, geçerliliğini daima koruyan insani duyguların canlı örneklerle dile getirildiği, herkese açık bir kürsüdür.

Tiyatrosunu desteklemeyen bir halk, ölmemişse de can çekişiyordur; Halkının toplumsal, tarihi akışını, insanların dramını ve ruhunun gerçek rengini kahkaha veya göz yaşlarıyla aktaramayan tiyatro, tiyatro adıyla anılmaya layık değildir. Ancak bir oyun salonu veya zaman öldürmek denen korkunç faaliyetin yer aldığı bir mekandır."

**Madrid Ulusal Tiyatrosu'ndaki
Konuşma, 1935-Lorca**

Pandora'nın Kutusu

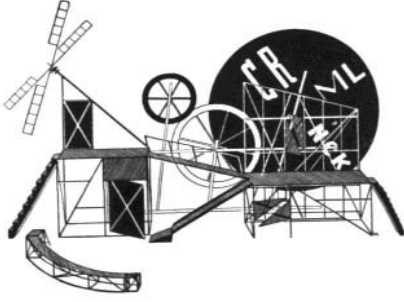
Bilgesu Erenus

Tiyatro, tiyatro devrimin provasıdır.

Ben bu sözü, ezilenlerin tiyatrosundan ödünç aldım.

O halde durmayın

Yazın oynayın, oynatın hadi!

Mayerhold'un Sahne Tasarımı

NERUDA'NIN KALEMİNDEN LORCA'NIN ÖLÜMÜ

Federico Garcia Lorca! O, insanlarının bir parçasıydı, bir gitar kadar mutlu ve hüznü, bir çocuk kadar, insanları kadar berrak ve derin. Biri çıkıp da, yılmadan, ülkenin her karış toprağını adım adım dolaşarak, bir kurban, sembolik bir kurban bulmak için araştırmalar yaptıysa, o kişi, İspanya'nın özü, onun canlılığı ve derinliği olarak seçilen bu adamın mertebesine erişen hiçbir kimse ve hiçbir şey bulamayacaktır.

Evet, iyi seçim yaptılar, onu vururlarken insan soyunun yüreğini hedeflemişlerdi. Onu, İspanya'ya boyun eğdirmek ve şehit etmek için seçtiler, onu en derin soluğunu tıkmak için seçtiler, onu özünü kurutmak için seçtiler, en solmaz kahkahasını susturmak için seçtiler. Bu ölümün yargılanmasında birbiriyle uzlaştırılmaz iki İspanya vardı; korkunç, melun, çatal tırnaklı yeraltı İspanya'sı, lanetli İspanya; büyük hanedanın ve kiliseye ait cinayetlerin çarpmış gerilesi, zehirli İspanya'sı; ve karşısındaki İspanya, yaşama onuruyla ve ruhuyla gülen, sezginin, geleneğin ve keşfin parıltılı İspanya'sı, Federico Garcia Lorca'nın İspanya'sı!

Sahnede kolçaksız tahta bir iskemleyle ve örtüsüz tahta bir masa vardır.

İçinde, orta boy bir amerikan bayrağı ile kimi eşarpların ve İbiş'in bulunduğu kutu, masanın üzerinde; gitar ise, bağlantıları hazır bir halde, masanın hemen sağındaki koruyucu ayak üzerinde durur.

Müzik: Gracias ala vida

Tıpkı hayat gibi öyle değil mi, yarısı coşku yarısı hüznü dolu bir şarkı; gracias ala vida, yeryüzündeki her şeye ama her şeye; dağlara, denizlere, kuşlara böceklere, portakallara yemışlere ve asıl, asıl sözcüklere hayata şükürler olsun diyerek, teşekkürlerini sunuyor! Bu şarkıyı söyleyen çocukları, Pera kardeşleri Şili'de, bir stadyumda gitarlarıyla birlikte kurşuna dizdiler.

(Masaya yönelirken) Hayata şükürler olsun ama nasıl bir hayat? Yazarken ve yaşarken bu soru benim peşimi bırakmadı hiç!

(Oturduktan sonra kutuya uzanırken)

Pandora'nın kutusu! Mitolojik öyküye göre, Pandora'nın kutusu açıldığında, bütün acı ve kötülükler bir anda yeryüzüne saçılmıştır. (Eşarpları, önce tek tek biraz kaldırıp, sonra birden havaya fırlatarak) Türbanlık eşarplar mı? Yok, canım, nereden çıkarıyorsunuz? (Kutunun dibini araştırırcasına) Açıldığında bütün acı ve kötülükler yeryüzüne saçılrsa da insanlar, bu kutunun dibinde, ta dibinde bir yerlerde insana dair bir umudun bulunduğunu umut etmekten vazgeçemediler...

(İbişi çıkarırken)

Merhaba İbiş... Geleneksel tiyatromuzun ve benim İkili Oyun adlı çalışmalarımın çok önemli bir figürü...(Selam, öpücük veririr) Kibarlık edip, kurnazlığı demesek bile, hazırcevaplığı ile ünlüdür, çift anlamlar, taşı gediğe koymaklar, argo falan filan, öyle değil mi İbiş?.. (İbişin baş sallayışı) Yazdığım oyunların kimi kadın kahramanlarını sizlere canlandırmak için sabırsızlanıyor.(İbiş kulağına bir şeyler söyleme isteği belirtmişcesine) Ama Çok ayıp İbiş, bir toplulukta böyle kulaktan kulağa...

(Buluşulan kitleye özel eleştirel konuşmalar...)

Sağa sola çattığın yeter! (İbişi siyah yemeniyle hazırlarken) Hadi bakalım, oyunlarımızın kadın kahramanlarına bürünme zamanı; Pandora'nın kutusu, kostüme bir gösteri, bu konuda hiçbir masraftan kaçınmadık, e-vet!

Yıl 1973... Kadriye!. İlk oyunum El kapısı'ndan! Ankara Sanat Tiyatrosu'nun sahnesine Rutkay Aziz'le birlikte çıkarttığımız kırsal kökenli bir kadın; yemenisinin siyah olduğuna bakmayın, içten içe ısrarlı bir kırmızıyı asla ihmal etmez, işte, böyle... "Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın, yok edin insanın, insana kulluğunu" dizeleri türküleşse de, Kadriye, yurt içinde ve yurt dışında elkapılarının her çeşidini yaşamak zorunda kaldı.

(İbiş önde)

"Len Hüseyin, bizi nasıl edipte alıştırdılar böyle? Fabrika işçiliği ele

kul etmez adamı deniyordu hanı? Kulluk çeşit çeşit ama, efendinin, gavuru, Türk'ü, fabrikalısı, fabrikasız fark etmiyor, gine aynı... Zırrrrr... Zille çalışacaksın, zırrrr, zille yiyeceksin, işemesi gene öbür zile, zırrrr!"

Telli turnam bizim ele varırsan

Şeker söyle kaymak söyle bal söyle...

Kadriye satın alsa da almasa da, kendini suçlu saydığı bir tüketim toplumu Almanya'da, çocuklarından ayrı yaşarken, işsiz kocası tarafından, bir 1 Mayıs günü, defalarca bıçaklandı. Kocanın gerekçesi şuydu: "Önüme üç kuruş atıyorsun diye, kendini evin erkeği mi belledin?"

(İbişi korurcasına göğsüne bastırarak) Tamam tamam Kadriye'yi sendirmenin seni gerdiğini biliyorum. Hele günümüzde Neonaziler ev- ev, sokak- sokak yurttaşlarımızı yakmaya başladıklarından bu yana... Hişşşş, tamam! Payidar'ı oynarsan keyfin yerine gelebilir belki, şöyle cicili bicili bir giysi bulalım sana! İşçi kızı olsan, varoşlarda otursan da çalıştığın müesseseyi temsil edeceksin, Vakko türü bişey müessesen, hiç kolay değil!

(İbişi, renkli şifonla sardıktan sonra)

Evet, şimdi ezberimizi geçebiliriz...(İbişe ezberletircesine) Esmerler için makyaj malzemeleri, (melba, pembe allık, mor far, bronz ruj, gece mavis far, siyah maskara)... Ya da, e, benle tekrarlar hadi...(Pembe far, efla-tun far, vişneçürüğü ruj) Aa yoo kafamız karıştı, o kumrallar içindi... Sarışınlar mı yoksa? Esmerlerde, esmerlerde? Hah, bej fondöten, (İbişin burun ve ağzında birikenleri silerken) Ağız köşelerinde, burun kenarlarında birikmeyecek ama, dikkat! Parmak uçlarıyla (Parmağını yaladıktan sonra) gelincik rengi allık, elmacık kemiği üzerine, evet tam üç nokta...

(İbiş tükürmüşçesine)

"Tüh"

(İbiş'i kendine çevirerek)

Ne oldu? A, seni mutlu etmek de çok zor! Ne yapsın kız, kendisini kuşatan sorunlarla başa çıkamayınca makyaj ezberi geçiyor işte! (Gülümseyerek İbiş'e) Oysa haklısın, adı, Payidar; kalıcı olmak, kalımlı anlamına geliyor... Ankara Sanat Tiyatrosu, Rutkay Aziz'in rejisiyle sahnelediği oyunumda kısa aralıklarla şu soruyu yöneltiyordu ona, "Nereye, Payidar nereye?" Yani nerede, nasıl, kalıcı olunacak?"

Emekçi ailesinden, tek gözlü gecekondularından, tavandan sarkan çıplak ampulden, birlikte reklamları izlediği meyve sıkıcısı sevgilisinden giderek nefret edip, arkadaşlarının işyerinde başlattığı direnişe katılmak yerine, yaşadığı bu sefil yaşamın nedeni olan tekstil patronlarının safına geçse de, geçtiğini sansa da, Timur Selçuk-Çiğdem Talu ikilisinin müziği, 1976'dan bu yana Payidar'ın peşini bırakmadı, bırakmayacak. Gittiği yolun çıkmazlığına vurgu yapan bu ezgiyi mutlaka siz de bir yerlerden duymuş olmalısınız,

Müzik: Nereye Payidar

Parmakla ışık çalanınız var mı? Evet öyle... Hatırlayanlarınız çıkacaktır mutlaka, bir dönem tiyatromuz, topluma sahneden müdahale edebilecek güçteydi. Payidar'ın oynadığı günlerde, 1976, Ankara Kızılay Meydanı'nda, sınıf atlama telaşında biri görüldüğünde, arkasından bu ışık eşliğinde Nereye Payidar diye seslenilirmiş...

(İbişin gözleriyle salondakileri tarayarak)

"Kadın ya da erkek fark etmez, ne çok Payidarımız var? Son zamanlarda ne denli çoğaldılar?"

(İbişi uyarırcasına)

E ama fazla ileri gidiyorsun, dikkat et!

Vakhtangov'un Sahne Tasarısı

O sunulan bir portakal çiçeği gibi, yabancı bir gitar gibi hareketsiz yatıyor, yaralı bedenini tekmeleyen katillerin çirkefi altında; ama şiiri gibi akarken dimdik ve şarkılar söyleyerek insanoğlunun anısında sonsuzluğa dek yaşamak için... Garcia Lorca, şiirini ve oyunlarını insan öyküleri ve kalp fırtınaları ile doldurduğu için bir anlamda estetiğe karşıydı, ama bu, şiirin gizeminin en eski sırlarını reddettiği anlamına gelmiyordu. İnsanlar olağanüstü sezgileriyle onun şiirin benimsediler ve bugün Andalusia'nın köylerinde halk şiiri olarak hala söyleniyor. Ama o, bu eğilimi nedeniyle ne kendini övdü, ne de onu kendi yararına kullandı; bundan kaçındı; o, hem iç dünyasını, hem de dış dünyayı hevesle araştırdı.

Pablo Neruda

Lorca İle İlgili Sütunlar Sinem Özlek'in Çalışmasından Alınmıştır.

"LORCA DOSYASI" yazarın 2007-2008 sezonunda İBB ŞEHİR TİYATROLARI'nda ENGİN ALKAN yönetmenliğinde sahnelenecek "BERNARDA ALBA'NIN EVİ" adlı oyununun dramaturji çalışması merkezinde oluşturulmuş bir "derleme" dir.

Augusto Boal

Ezilenlerin Tiyatrosu'nu oluşturma gerekçesini: "Politika ile uğraşmak istiyorum ama işimi değiştirmek istemiyorum. Ben bir tiyatro adamıyım! Benim için her zaman olası olan ve şimdi de gerçekleşen bir şey bu: tiyatro politikadır; politika da tiyatro. (...) İşte benim önermem bu bileşimde yatıyor. Bu bileşim tiyatroyu da, politikayı da daha verimli kılacak. Ben izleyicinin kendini oyun kişisi yerine koyduğu, olası çözümleri keşfedip sahne üzerinde tartışabileceği bir demokratik tiyatro öneriyorum. Ve işte bu noktada ortaya çıkan politik bir izleyici oyuncuya dönüşür ve oynar. Oy kullanan kişi kanun yapan kişiye dönüşür, kanunla ilgili öneriler getirir, sokak tiyatrosu meclis olur ve meclis artık sokaktadır. Altmışlarda tiyatro kendini politize etti, bugün doksanlarda politikayı teatralize etmenin zamanı geldi" diyerek açıklar.

(Mavi yemeniyi alırken, İbiş'e)

Nur oluyorsun hadi bakalım... (İbiş sevinmişçesine, zıplatarak) Yaşasın! (İzleyiciye) Aynı oyunda birlikte rol aldıkları için, oyun kahramanlarımdan Nur hala onun hitidir... (İbişe başıyla onaylatır) İnsan birlikte çalıştığı üstelik ses getiren çalışmalar yaptığı arkadaşlarını öyle kolaylıkla unutuyor.

(İbiş'i mavi yemeniyle sararken) Madem Nur'u oynuyoruz, bu bodrum mavisini yemeniyi şöyle boynumuza atalım, entelektüel bir tarzda...Güzel...İbiş'in sevgili oyundaşı Nur, 1978 yılında yazdığım İkili Oyun'un kadın kahramanı. (İbiş kulağına yönelmişçesine) Yine mi kulak? Sen bunu kibarlık sanıyorsun belki de, biri sana yanlış öğretmiş, ben değil! (İbiş'i dinlerken, mekandaki kadın izleyicileri merakla süzerek) Yaa... Haklı olabilirsin, evet! (İzleyiciye) Bilmem aktarmam doğru mu ama aynen söyle söylüyor. "Salondaki kadınların entelektüel görünümüne bakma, çoğunun evlerinde Nur'dan farklı bir yaşamları olduğunu sanmıyorum, bir kısmı da geleceğin Nur adayları", diyor...

Umarım aktarmak üzere olduğum özet, sizde kırgınlık yaratmaz, çünkü İkili Oyun'un Nur'u; eve para getirebilmek için çalışırken, ev hanımı ve anne olarak yükünü kaldıramadığı hayata tepki vermek için, bir gün bir çöp tenekesinin yanına oturup, belediye görevlilerinin kendisini de alıp götürmelerini beklemesiyle bilinir...

(İbiş önde)

"Bulaşıkları yeni bitirmiştik, çamaşırlar, lavabo ve tuvalet... Kocam elinde kumanda aleti, kahve içiyordu, televizyonunun her kanalında o adamlar vardı. Zar atıyorlardı üzerimizde. Hangisinin üstüne kalacağımız belli değil! Salonun tablalarını boşalttım. Oğlumuz köfteleri döndürüp duruyordu ağzında, yutamıyordu bir türlü. Çalışma odasının çöplerini de topladım, hepsini mutfaktaki naylona boşalttım sonra, ağzımı bağladım sıkıca. Yandakilerin televizyonunda da o adamlar vardı. Zar atıyorlardı üzerimizde... Hangisinin üzerinde kalacağız? Kapıya bıraktım naylon torbayı, sonra durdum bekledim birlikte... Beni de alsınlar diye! Belediye hizmetleri hiç bir zaman doğru dürüst işlemedi ki bu ülkede. Bir alanım olmadı, hayır!"

Aslında İbiş haksız sayılmaz... Sınıfsal kökenimiz ne olursa olsun, zaman zaman şu ya da bu ölçüde hepimiz yaşamıyor muyuz bu ev ve iş hayatındaki başa çıkılmaz anları... (İbiş kulağında) Hay Allah... (Dinlerken) Sen meselelere sınıfsal baktığın için, feministler seni asla ciddiye almıyor, onlara yaranmaya çalışma, diyor. Her türlü politikayı kadınlar üzerinden yapma modasına sonunda sen de uydun diyebilirdi, neyse ki onu söylemedi. Kadın kahramanlarımın çoğunu seviyor çünkü onlarla bir sorununu yok...

Sınıfsal bakışından dolayı, feministlerin bana bakışına gelince... İbiş'in söylediği türden bir dışlanmayı gerçekten de yaşadım. Bir panelde, feminist bir arkadaşşıma, ama ben de seninle aynı şeyi söylüyorum duyuyor musun dedikçe, o asla dinlemiyor ve hayır, hayır sen her şeye sınıfsal açıdan baktığın için bunları anlamana imkan yok, hayır, diyordu!

İkili oyun özetine dönecek olursak; Bir zamanlar toplumsal eylemlilere birlikte katıldığı kocası Erol, Nur'un özverileri sayesinde öğrenimine devam edebilmiş, üniversitede saygın bir öğretim üyesidir artık. Çöp tenekesinin yanına oturma hadisesinden sonra, doktorun tavsiyesiyle karı-koca zorunlu bir tatile çıkarlar. Bodrum'a varamadan, Ege Kırsalı'na çağırılarını kurduklarında, Nur, kendi haklarında şu sonuçlara varacaktır:

(İbişi kademeli olarak yükselterek konuştururken)

“Yalnızca düşünmek kötürüm bırakıyor insanı, eylemin bunca uzağında kalıp, her şeye dışardan bakmaktan vazgeçmeliyiz! Vicdanımız, aklımız sağda olmamızı engelliyor, korku ve evhamlarımız ise solda!”

Uzun süredir bakamadığı aynada kendini gördüğünde ise şöyle söyleyecektir:

(İbişi kendine çevirdikten sonra tepkili)

Ne yani ayna ben miyim?

Çekinme söyle hadi!

(İbişi konuşurarak)

“Küçük burjuva aydını sen de ne olacak!”

(İbişin yüzünü izleyiciye çevirerek)

“Genç kuşaklar mezarımıza işeyecek bizim!””

(Utanmışçasına) Ah, aydın sorumluluğundan giderek uzaklaşan günümüz insanına baktığımda Nur’dan özür diliyesim geliyor, bulabilsem dileyeceğim, evet! Aydınlar cephesinde sezindiğim yozlaşmayı çok önceden haberleyebilmek için, ben onu belki de fazla hırpalamışım. Ama sonuç meydana işte! Çoğu aydın, yıkılan Sovyet bloğunun duvarları altında kaldılar.

(İbişle kendini uyararak)

“Hişş şişişi şş”

Bir de sana patavatsız diyordum, benim de senden kalır yanım yok, e-vet!

(İbişe, yukarı, aşağı ve yanlara doğru çocuksu salıntılar vererek, tekerleme söyletirken)

“Zaman zaman içinde

Kalbur saman içinde

Dolar telli tellal iken

Mark geveze berber iken

İMF anamın beşiğini tangır tungur itelerken

(Kişi başına düşen doların yükseldiği söyleniyor, sosyal güvensizlik yasası da çıkmak üzere, yaşasın!)

Var varanın sür sürenin

Destursuz bağa girenin

Hali budur vay

Vay ebeler dedeler, hakkı yetimi yediler

Gene durup doymayıp

Para para para para dediler

Hadin öyleyse hadin öyleyse, çarksız gemi çıksın yola

Ah vura gide ah dura kalka

Nato mermeri nato kafa

Gittiğimiz yol bir arpa”

(İbişe selam verdirirken, öpücükler)

Masalçı ana ya da meddah kadın! Acemi çaylak bir kelaynağın çavuşluğu sırasında soyları tükenmekte olan kelaynak topluluğunun başına gelenleri aktaran müzikli oyununun kahramanı... Seksen darbesinin hemen ardından yazılıp Esin Afşar ve Ali Erdemci tarafından Mehmet Akan rejisi Tarık Öcal’ın müzikleriyle oynandı. Acemi çaylak çavuşun Kenan Evren olduğunu bizim kadar, ordunun basından sorumlu rütbelileri de anlamış, biliyorlardı. Esin’le kıyamık çıkarılmış türünden her tarafı kırmızı kalemle çizilmiş şaibeli metnimin hesabını vermek için, Selimiye kışlasına gittiğimizde yaşadıklarımız gerçekten de unutulur gibi değil. Baskılar sanatçıyı kimi şeyleri daha farklı sözcüklerle anlatma yollarına zorluyor ya da ona bir çeşit kurnazlık öğretiyor. Albayın kafayı oyunda geçen “na-

Çin Tiyatrosu

Büyük ölçüde simgelere başvurarak ezgi, dans, akrobasi ve sözsüz oyun sanatlarını birleştiren ve seyirciye Doğu tiyatrosuna özgü göstermecî nitelikleriyle yönelen tiyatrodur. Şiirli konuşmaları ve simgelerden oluşan bir dekoru vardır. Oyuncular rolü yaşayıp canlandırmazlar, onu yansıtır. Seyirci rolün ne olduğu ile değil, nasıl oynadığı ile ilgilenir. Sovyet yönetmen Mayerhold, sonra da Epik tiyatro kuramcısı Brecht, ünlü Çinli oyuncu Mei Lang Fan yoluyla Çin tiyatrosundan etkilenmişlerdir.

Modern sözlü tiyatro sanatı, Çin’de oldukça yeni bir tiyatro biçimidir. İlk tiyatro grubu, 1900’lerin başında kurulmuştur. 1930’lar ve 1940’lar arasında Fırtına, Güneşin Doğuşu, Qu Yuan ve İkiz Çiçekler gibi tiyatro oyunları, toplum üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. 1950’lerden itibaren tiyatro sanatı büyük bir gelişme göstermiştir. Ejderha Püsküllü Hendek ve Cai Wenji ve Guan Hanqing gibi birçok mükemmel oyun yazılmış, Lao She’nin Çayevi, Çin’de ve ülke dışında beğeniyle izlenmiştir. İlk önemli tiyatro oyunu, halkın eski Başbakan Zhou Enlai’e karşı duyduğu özlemi ve karşı mücadelesini anlatan Sadık Kalpler’dir. Benzeri konulara sahip tiyatro oyunları arasında Bütün Sesler Kesildiğinde, Buna Benzer Bir Avlu Var ve Komşular bulunmaktadır.

Piscator'un bir oyunu

PISCATOR, ERWIN (1893-1966)

Alman tiyatro yöneticisi ve yapımcısı. 22 yaşında, bir tiyatronun yöneticisi oldu. I. Dünya Savaşı'nda cephe gerisinde askerler için düzenlenen tiyatro gösterilerini yönetti. 1920'de devrimci hareketin amaçları doğrultusunda, Berlin'de "Proleter Tiyatrosu"nu kurdu. M. Gorki, R. Rolland ve E. Toller'in oyunlarını sahneledi. 1924'te ise yine politik amaçlı "Halk Tiyatrosu"nu oluşturdu. Bu dönemde, oyunda film kullanma, çok düzeyli sahne vb. yeni sahneleme yöntemleri geliştirdi. Buna "Total Tiyatro" adını verdi. 1933'te Nazi Almanya'sından kaçarak "Dramatic Workshop"u kurduğu New York'a gitti. Öğretmek ve yöneterek Amerikan tiyatrosu üstünde çok önemli bir etki yarattı. Arthur Miller ve Tennessee Williams gibi oyun yazarları, Marlon Brando ve Tony Curtis gibi oyuncular öğrencileri arasındadır. 1951'de Almanya'ya geri döndü ve burada yapımcılığa devam etti. 1962'de Batı Almanya hükümeti, Piscator'un yönetiminde "Freie Volksbühne"yi kurdu. Piscator burada Rolf Hochhuth'un "Der Stellvertreter" (Temsilci) ve Peter Weiss'in "Die Ermittlung" (Soruşturma) gibi önemli tartışmalara yol açan oyunlarını sahneledi.

to mermeri nato kafa"ya takmış olduğu kesindi, (İbiş) "Ne bu şimdi bizim nato mu?" Bizim nato mu diyene, ne diyeceksiniz? Aman efendim, halkımızın bir özdeyişi vardır, bunu söylerken tahtaya da vurulur hani, (İbişi kafasına vurarak) "Nato mermeri, nato kafa!"... Albay, ha tamam o zaman, dedi! Esin, ben, albay, belki de İbiş, bir süre tahtaya vurduk, karşılıklı. (Vuruşurken) Nato mermeri, nato kafa. Nato mermeri... Nato.. Ama oyunumuz oynandı, tunelere bile çıkabildik.

(Ayağa kalkıp iskemlenin gerisine geçtikten sonra, sanık sandalyesindeymişesine)

Cevap vermeyeceğim!"

Cevap vermeyeceğim!

Cevap!

(Kenara çekilip, yargılandığı yere bakarken) Lilly... Sonuçlarını hala yakıcı bir şekilde yaşadığımız, 1980 askeri darbe sonrası... Ankara Sanat Tiyatrosu'nda Rutkay Aziz rejisiyle, çiftlik çubuk, köle sahibi, Amerikalı bir oyun yazarı Lillian Helman'ın kısaltılmış adı... Amerikan yönetiminin faşist Mc Carthy çetelerince kurulan mahkemelerinde ve benim Güneyli Bayan oyunumda söylediği şu sözlerle tanınır.

(Yeniden sanık sandalyesine geçerek, seyircilerin üstünde bir yere yönelik konuşur)

"Bu ülkede bozgunculuk falan yoktur baylar. Bunu siz de çok iyi biliyorsunuz. Bu ülkede bozgunculuk falan yoktur. Ama başardınız işte, ülkenin yüreği ağzında. Sürüyle ödlekten, sürüyle hain çıkardınız kabaran dosyalarımızla... (Kartı sallayarak) Asıl bozguncu sizlersiniz baylarım. Bozguncunun dik alası hem de!"

(Otururken) Söyledim, baskılar sanatçıyı farklı anlatımlara yönlendiriyor... Bu seslenişin, ülkemizdeki darbecilere karşı direnişe yönelik bir çağrı olduğundan o dönemde kimsenin kuşkusu yoktu ve ne ilginç, Güneyli Bayan yirmi yıl sonra, Serap Eyüboğlu rejisiyle İzmir Devlet Tiyatrosu'nca sahnelendiğinde, artık tiyatro izlenmediği papağanımsı tekrarlanan bir ülkede bu oyuna gösterilen ilgi, asgari aydın namusuna duyulan özlemin bir ihtiyaç kertesinde olup, giderek şiddetlendiğini gösteriyordu.

(İbişi hazırlarken)

"Gidelim buradan İlen Musa. Anan belki de haklı . Başımızı yiyecek bizim bu Alamanya!

Misafir oyunumun Elfide gelini... Ana babası özenip el fidesi deseler de adı nüfusa Elveda, diye geçmiş, Mesleğimin onuncu yılında kendime yönelik bir sınavdı, hadi, demiştim, tiyatroya ilk başladığın konu, el kapısına göçleri yeniden işle, bakalım şu on yılda tiyatrodan ne öğrendin? Yedi erkek oynuyor, hiç kadın yok ama erkeklerin oynadığı Elfide gelini, göçerken Elveda, Misafir izleyicilerin hemen hepsinin, onu etiyile, kanıyla merdiven altlarında doğururken, haymlarda üzerlerinden kilitleyerek işe gittiği çocuklarına pazar günleri Türkçe öğretmeye çalışırken, görüp etkilendiklerinden eminim.

(İbişi yavaş devinişlerle kaldırarak, seyirciye tek tek)

"Zülüff, hanımış kızıma... Kaka mı yapıyormuş benim Münih Zülüfüm? Yarım avrat tü sana! Hanımış kızımın ağbeyi, kameeer de kızım, ünle ağabeyine hadi. Ne istedin kızım, wasser mi? Su de bakayım, wasser, su... Hanımış kızımın mutteri, vah kara yazılım, ağabeyin biz yokken hiç mi konuşmaz senle? İkin ıkın kızım, oturağa sığmasını öğren ki biz isteyken bokunla kalakalma... (Birden tükenerek, İbişin yerine) Vişşş ne biriktirse birikti bankada Musa, gayri gidelim buradan. İki yaşını aşkın çocuk bir anne baba olsun demez mi adama?"

(İbişi avuturcasına bağına bastırarak)

Yakılan evlerin duvarlarında ve sokaklarda Rass yazıyor şimdi,,, Nefret! Rass... Yabancı düşmanlığı artık Avrupa'da iktidara gelme nedeni, Sarkozy Fransa'da, Merker Almanya'da bu sayede seçim kazandılar. Avrupa ülkelerinde yabancı düşmanlığı faşistleri tek tek iktidara taşıyor. Girmek istediğimiz Avrupa ve Birliği maalesef bu artık, kimse kendini kandırmasın, demiyorum çünkü isteseler de kandıramıyorlar

(Ağıtmışçasına) Bahçelerde kereviz rass- yağ ilen bal elimiz- rass Misafir işçiyiz biz sağ solumuz bellisiz...

(Hareketli)

Yalan mıyım Yaşar

Karakolda doğru söyler

Mahkemede şaşar"

İlk kundakçı Almanı teşhis eden iki kız çocuğu, günler sonra ailelerinin marifetiyle ifadelerini geri aldılar. Bütün bunları duyup unutuyor olmamız ne kadar ilginç! Biz, biz bu kadar çaresiz miyiz? Misafir'e gelince, önce Mehmet Akan rejisiyle Ankara Sanat Tiyatrosu Sahnesi'nde idi, sonra çıkmadığı sahne kalmadı; yurtiçinde, yurt dışında, amatör ve profesyonel birçok sahne... Artık, oyuncu ve yönetmen yetiştiren bir oyun Misafir, seyirci de yetiştiriyor denebilir... Yabancı prodüksiyon olarak, Fransız oyuncularını ve diliyle bir ara da İstanbul Tiyatro Festivali'ne Işıl Kasapoğlu rejisiyle misafir olmuştu.

Şu günlerde de misafirle ilgili ilginç şeyler yaşıyorum. Fransa'da Orta Doğu ve Avrupa kitapevi Misafiri basmak istediğinde, Avrupa'daki yeni göçmen yasasının faşizan bir yasa olduğunu söyleyerek reddettim. Çok şaşırdılar. Belki de ilk kez başlarına böyle bir şey geliyordur, kim bilir? Yayınevinin yönetmeni de bir hanımdı; Dominique Dolmieu, birkaç ay beni iknaya çalıştı. Son yazdığı iletide ise, bir yönetici gibi değil de hakkı yenmiş biri gibi üzüntülerini bildirirken, "Ben de Sarkozy'e ve bu faşist yasaya karşıyım, benim de elimde tek silahım sizin gibi yazdıklarım!" diye kırgınlığını bildirince, kabul ettim. Misafir önümüzdeki günlerde Fransızca okunabilecek. Nurhan Karadağ rejisiyle de önümüzdeki günlerde Sudan'a gidiyor. Ortadoğu'yu bu ilk ziyareti!

Misafir için, yıllardır ekonomik anlamda iyi kötü bana bakan bir oyun da denebilir. Arada bir avutuyor da... Yargılanmak üzere, yıllar önce, Devlet Güvenlik mahkemesinin Ankara'daki binasına girdiğimde, gergin olduğum kesindi, birden binanın duvarlarında, misafirin afişlerini görünce sakinleştim, yarı açık ceza evinin bir prodüksiyonuymuş... Erguvan renkli nazik bir mektupla izin isteyerek polis koleji de oynamıştı bir ara... Misafir Türk Tiyatrosu'nun bir klasiğidir artık evet, benden çoktan çıktı!

Az önce simsiyah bir yemeni vardı, şurada bir yerlerde olmalı....

(İbişi siyah eşarpla sardıktan sonra, yumrukmuşçasına yükseğe kaldırıp, miting edasında)

"Gece ne kadar karanlık olsa da, şafak o denli yakındır!"

(Yukarıda izlerken) Halide.... Sırtında çarşafı, Sultanahmet Mitingi'nde... (Kolunu indirirken) Ne tuhaf, bu gün kara çarşaf heveslileri Halide'nin tam tersi yeri göğü, içimizi ve dışımızı çarşaf karasına boyamak niyetindeler! Geriye yönelik çıkarıcı özelemleriyle hepimizi mutsuz ettiler, yazık, çok yazık! Anadolu'nun emperyalistlerce işgali sırasında, yazdıklarını, yazacaklarını, sıcak döşegini, konforunu, çocuklarını bırakıp; Anadolu'ya geçerek, kurtuluş savaşına katılan yazarımız Halide Edip Adıvar, Gülriş Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu'nda Rutkay Aziz rejisiyle çıkmıştı sahneye. Kendisini mandacı, yani işgalcilerin safında olmakla suçlayan-

"Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllardır, ve kaldırım ressamından önce, Piscator, Berlin'de açtı tiyatrosunu. Pek çok kişi onu on büyük tiyatro adamlarından biri olarak kabul etti. Bir bira fabrikatörü tarafından finanse ediliyordu; bu fabrikatör için gelir ve giderlerinin kontrolü pek güç olduğundan vergi kaçırma aracıydı tiyatro. Piscator, deneyleri için bir milyon marktan fazla harcadı. Sahneye koyduğu her oyunda yalnızca sahneyi değil, tüm tiyatroyu baştan aşağı değiştiriyordu. Ama en büyük değişikliği tiyatro sahnesine getirmiştir. Bir motorun çalıştırıldığı iki geniş kordonla sahneyi hareketli kıldı; böylece, oyuncular, parmaklarının ucunu bile kıpırdatmadan yürüyebiliyorlardı sahnede. Tüm bir seyirlik oyunu harekete geçirebiliyor, bir askerin savaş alanına yürüyüşünü, askere alma bürosundan, hastaneden ve kışladan geçişini, yollar boyunca, tarlalarda, tahıl ambarlarında, savaş sırasında gösterebiliyordu. Oyun, bir askeri harekete geçirmek için üstlerin nasıl davrandığını, askerin de planlarına sürekli olarak nasıl karşı geldiğini, görünüşte tüm buyruklarını yerine getirmesine karşın, nasıl hiçbir zaman gerçekten savaş alanına varamadığını gösteriyordu. Aynı oyun için, fon perdesi yerine, üstlerin alaya alındığı hareketli bir resim koymayı tasarladı. Ama, her şeyden önce, tiyatroya filimi getiren o'dur; bu oyunun olayının sahne arkası bir öğesi haline dönüşüyordu. Bir başka gösteri için, birbiri içine geçen iki döner sahne hazırlayarak, oyunların aralıksız oynanmasını sağlayan pek çok olay yeri düzenledi. Tavan gibi, tabanın da çıktüğünü söylemek gerekir: hiçbir zaman tiyatro, ne sözünü ettiğimiz tiyatro ne de bir başkası, böyle aygıtlar taşıma gereğini duymamıştı."

Bertolt Brecht

İşçi Tiyatrosu

19. yüzyılda işçi sınıfı hareketine bağlı olarak ortaya çıkan tiyatro etkinlikleri. İşçi sınıfının çıkarlarını korumak ve işçi sınıfının mücadelesinin sözcülüğünü yapmak üzere, işçi sınıfını destekleyenlerce amatör olarak kurulmuş tiyatro topluluklarınca yürütülür. İşçi sınıfının bilinçlenmesinin bir sonucu olarak, ilk kez, 1860'larda Almanya'da Lassalle'in işçi birlikleri çevresinde yer almış. Daha sonra komünist hareket çevresinde uluslar arası yaygınlık kazanmıştır. Uyarma ve propaganda tiyatrosu, proleter devrimci tiyatro, politika tiyatrosu, başlıca İşçi Tiyatro uygulamalarıdır. İşçi Tiyatrosu, işçi koroları, kitle oyunları, gazete tiyatrosu, siyasal revü, siyasal kabare gibi tiyatro tekniklerinden ve anlatım biçimlerinden yararlanarak işçi sınıfının somut siyasal eylem programı ve dünya görüşü doğrultusunda işçileri ve geniş emekçi kitleleri bilinçlendirmeye ve uarmaya çalışır. 1917 Ekim Devrimi etkisinde geniş yaygınlık kazanan İşçi Tiyatroları deneyi, 1930 dünya ekonomik bunalım döneminde de önem kazanmıştır. ABD'de geniş çapta bir İşçi Tiyatrosu eylemi dönemi yaşanmıştır. İşçi Tiyatroları, etkinliklerini işçi sendikalarıyla ve uluslararası işçi hareketleriyle ortak yürütmüşlerdir. İşçi Tiyatrosu, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetlerde ve Doğu Avrupa ülkelerinde sistemli bir sanatsal etkinlik olarak yer almıştır.

ları, yıllar sonra, asıl o suçladı sahnede:

(İbişin bakışlarını salonda gezdirerek)

“Evet, ben mandacı Halide? Peki ya, siz, siz, siz, sizler?”

Ülkemizin her alanda, yerli yabancı tekellere peşkeş çekildiği şu günlerde, yaşanan bunca çarpıklıklar ve yozluklar karşısında Halide'nin isyanı hala haklı!

(İbişin itiraz ve kararlılığıyla)

“Hayır, hayır, benim oluşumuna katıldığım tarih bu değil, olamaz! Gece, gece en karanlık olduğunda... Şafak? Gece ne kadar karanlıksa, şafak? O kadar yakındır şafak, evet!”

(İki şifon eşarbi birbirine dolarken)

Hadi biraz eğlenelim... Ana-kız Kreyler...

(Şifonları Amerikan bayrağıyla birbirlerine tuttururken)

Ana kız Kreyleri, kökenleri belli olsun diye, amerikan bayrağıyla da kundaklayalım bir iyice...

(Öteki eline İbişi alırken) Sen de emekçi Sally tabii, Amerikalı olsan da hiç şansın yok!

Arka Bahçe'nin üç kadınısınız! Önce İzmir'de çok genç bir gurup tarafından, Faruk Boyacıoğlu rejisiyle oynandı. Amerika'nın henüz ipliğinin pazara çıkmadığı yıllarda, İzmir Sanat Tiyatrosu'nun bu cesareti gerçekten de şaşırtıcı sayılır. Fuayede İzmir Amerikan dili ve edebiyatı profesörlerinden nasıl cesaret edebildiniz, deyişini anımsamıyorum, adamcağız gerçekten de şaşırmıştı! “Cesaret edebilirim, çünkü ben Ortadoğulu bir kadın ve anneyim”, diye yanıtladım onu. Arka Bahçe'nin Ankara Devlet tiyatrosunda İskender Altın rejisiyle daha sonra da Bulgar devlet tiyatrosunda oynanışı ise, tam da bize Körfez savaşı diye belletilen Ortadoğu halklarına yönelik Amerikan saldırısı günlerine rastlamıştı.

(Şifon-bayrak kolajı ucundan tutarak)

Önce anadan başlayalım tanıtıma: Kendini özgürlük heykeli sanan, kocası ve oğulları ünlü birer işadamı olan, çok saygıdeğer hanımefendi Mrs. Krey, bu oyunda dünya halklarının er-geç yargılayacağı emperyalizmi temsil ediyor. Bu yüzden de her gün ölümü yaşama yeğleyecek kadar korku içinde geçmekte...

İbişin temsil ettiği Emekçi Sally! Körfez Savaşı'na yollanmış tır şoförü kara derili sevgilisinden doğacak çocuğuna bakamayacağı için, kürtaj parasına, hanımefendinin kaprislerine boyun eğmek zorunda. Genellerssek, bu boyun eğiş, halkların kendi güçlerini keşfedene dek de süreceğe benziyor. Kendilerine yaşatılanları kader saydıkça, emekçi Sallylerin sınıf bilinci edinebilmesi zor...

(İbişe ileri geri devinimler vererek aratırken)

“Johny'i göreniniz oldu mu kardeşler? Bir seksen altı boyunda, gözleri gece karası, r'leri söyleyemez, ş'leri de... Hatta h'leri de ama bir hazpa deyişi vardır, oospu! Öldürürken olsun görmediniz mi kardeşler ya da o sizi öldürürken? Tır sürücüsüydü körfez savaşına gitmeden önce, uyuşturucuya karıştı, hapiste olmasından iyidir diyorduk, bunun babası da Vietnam'da kaldı çünkü.. Ah onu bir görseniz bir daha asla unutamazdınız... Mektup yazmayı sevmez... Bana da yazmadı...(Giderek kendi içine kapanırken) Brown paper, glass, tin, Johny, ben, siz, bebeğim, Bayan Shelia! Neredesiniz? O bana körfezin haritadaki yerini gösterebilir belki...”

(İbişi oturtuktan sonra şifonları yeniden ucundan tutarak)

Bayan Sheila... MrsKrey'in Avrupa'da yaşayan öğretim üyesi kızı... Avrupalı Yeşillerin farklı ve insancıl söylemleriyle konuşuyor olsa da, kü-

reselleşen emperyalizmi temsil ettiği için, annesinden sonra, annesinin yerini almakta bir an bile tereddüt etmeyecektir!

(Şifonları ve bayrağı çözdükten sonra, reflekssel devinişlerle buruştu-
rarak)

Ana-kız Kreyler, sermaye ilişkilerinin gaddarlığında, kadınlığını, ana-
lığını yitiren hemcinslerimizdir, ülkemizde de holdinglerin üst düzey yö-
neticisi kadınlara biraz daha dikkatli bakın; -elbet resimlerine bakabile-
ceksiniz, onların iş yeri ve konutlarının bulunduğu pahalı gettolarına so-
kulmanıza imkan bile yok- kadın bedenleriyle dolaşmaları sizi yanıltmasın,
erkek egemen ideolojisinin acımasız birer karikatürüdürler. Sermaye sını-
fı adına yapılan politikada da birçok örneklerini gördük, görüyoruz, erkek
dünyasının her türlü kirini taşıyabilen, alet olan, sömürgeci, baskıcı kadın-
lar... Demir Lady Teacher'den, bizim Amerikan ve Türk, çifte pasaportlu
Çiller'imize, Amerika'nın hem zenci hem de kadın olmasına karşın, en
kanlı erkek işine soyunan C.Rice'ına Doğan medyanın kızlarına kadar u-
zanan bir çizgi bu... Bu türden kadınları yalnız Arka Bahçe'de değil, öm-
rüm yettiğince her oyunumda afişe etmekten kaçınmayacağım!

(Yüzünü katmadan şifonlarla oynadığı elini, giysisine sildikten sonra,
masanın üzerine beş tane taş atar)

Bir, iki, üç dört, beş... (İbiş zıplamışçasına) Yaşasın! İbiş de heyecan-
landı... Beştaş oynayacağız diye değil hayır! Kahramanlarımın arasında
sevdiği kadınlardan biri Virginia Wolf.. Bir İngiliz... Roman ve oyun ya-
zarı... Savaşan bir dünyada yaşamaya katlanamadığından, ceplerine taş
doldurarak kendini Ousse Nehri'ne atıp, intihar edişinden yıllar sonra,
kendisini magazinsel anlamda ün kazandıranlarla hesaplaşmak için, İst-
anbul Devlet Tiyatrosu'nda Metin Belgin rejisiyle çıktı sahneye... Lezbi-
yenliği ya da kardeşinin tecavüzüyle, akıl hastalığıyla hatırlanmak istemi-
yor, hayır; bir savaş karşıtı o, bir anti militarist... Yıllar önce öldüğü hal-
de, Ortadoğu'yu kana bulayan politikaların farkında ve bakın nasıl sesle-
niyor:

İbiş önde!

(Sinirsel bir gülüşle, izleyiciye) "Akıllı hamam böcekleri... Kutsallaştır-
ılmış kazancınızla ve bitti, bitecek sandığınız savaşlarınızla, yerin dibine,
batın, hepiniz! "

(İbişi kutunun üzerine yerleştirirken)

Bertolt Brecht'in dizelerinin belki de tam zamanı öyle değil mi İbiş?

Aslında netameli bir şarkı... Beni 1996'larda hapishaneyle tanıştırdı.
Lüleburgaz'da kadınların çoğunlukta olduğu cam iş sendikasının gecesin-
de, yalvarıyorum demek hiç adetim olmadığı halde, Trakya'ya ard arda
genç cenazeleri geldiğini bildiğimden, "size yalvarıyorum analar, çocuk-
larınıza, sevdiklerinize uniformalar kuşandırıp savaşa yollamayın" de-
miştim. Askeri mahkeme sanığı oldum. Suçum halkı askerlikten soğut-
maktı. Kısa bir süre Bayrampaşa'da yattım... Kısa bir süre ama, kimse,
kimse mapusluğu yaşamamalı, hayır! İnsan doğasına çok ama çok aykırı...
Hele F tipi denen tabutluklar! Sol düşünce sekiz yılı aşkın bir süredir
oralarda rehin tutuluyor!

Müzik: Topların Şarkısı

(Oturduktan sonra İbiş kulağına bir şeyler söylemişçesine)

(Dinlerken) Hep sahneye çıkarabildiğin kadınlardan söz ettin, çıkar-
madıklarından ne haber diyor? Aklı sıra beni proveke edecek. (İbişe) Çı-
karamadıklarım var, evet ama benim ihmalim mi? Çağrı adlı oyunum,
Devlet Tiyatrosu Edebi Kurulu'ndan oy birliğiyle ne yazık ki, geri döndü,
kabul edildi diyeceğimi sandınız değil mi? Oy birliğiyle döndü, Kürtleri

Sürgün Tiyatrosu

Naziler'in iktidara gelmesiyle birlikte yabancı ülkelere sığınan ve sürgün giden Alman tiyatro sanatçıları ve yazarlarınca sürdürülen tiyatro etkinlikleridir. 1933'ten sonra, Alman dilinde yaklaşık 4000 tiyatro adamı, yurtdışında yaşamak zorunda kalmış, sürgün döneminde 500 kadar yazar Almanca olarak 900 kadar oyun üretmiştir. Sürgün Tiyatrosu çeşitli evrelerden geçmiş, konuk sanatçılık, gezici tiyatro, yerleşik tiyatro, vb. gibi özellikler göstermiş, yabancı izleyiciye yeni teknikler sunarken, sürgündeki kendi göçmen kolonisi için de kültür gereksinimlerini karşılayacak etkinliklerde bulunmuştur. Volga Cumhuriyeti'nden ulusal-toplumcu tiyatro olarak "Engels Projekt", Zürich'e Schauspielhaus etkinlikleri, İngiltere'de Freier Deutscher Kulturbund, New York ve Los Angeles'taki etkinlikler, Meksika'da Heinrich Heine Klub, Arjantin'de Freie Deutsche Bühne, vb. Sürgün Tiyatrosu'nun çeşitli örnekleridir. Sürgün Tiyatrosu'nda, Reinhardt, Piscator, Brecht, Zuckmayer, Thomas ve Heinrich Mann, K. Weill, F. Kortner, F. Bruckner gibi tiyatro adamlarının etkinlikleri önem taşır. Sürgün Tiyatrosu, tiyatrocuların her zorluğa karşın mesleklerini sürdürmeleri için bir ortam oluşturmuş; faşizme karşı güçlerin bir araya gelmesini sağlamış, tiyatronun çağın ve toplumun eleştirisini yapma özelliğini bu dönemde de korumuştur.

Kitle Tiyatrosu

Sayıları bini bulan oyuncu ve izleyicinin yer aldığı tiyatro. Tiyatro reformu düşünceleri içinde yer almış olan Kitle Tiyatrosu kavramı, ilk kez 1920’de Sovyetler Birliği’nde, “Kızıl Takvim Yılı” şenliklerinde gerçekliğe kavuşmuştur. Mayerhold’un, Petrograd’da “Kışık Sarayın Yıkılması” “Kitlesele Tiyatro”sunda sekiz bin oyuncu ve orkestra tarafından beş yüze yakın devrim şarkısı seslendirilmiştir. Daha sonra 1920-24 yıllarında Leipzig sendika şenlikleri oyunlarında, E. Toller’in yazdığı senaryolarında, 1930’larda sosyal demokrat spor şenliklerinde, daha sonra da Nazi döneminin kitlesele gösterileri içinde yer almıştır. Kitle Tiyatrosu’nda, kitlelerin topluca ritmik devinimi, koro halinde konuşma, müzik, ışıldak ışığı vb. önemli öğelerdir.

anlatıyordu çünkü! Kardeşçe, birbirinden kopmadan soruna çözüm arıyordu. Şimdi Amerikan generalleri yapıyor bunu, alay edercesine çözüm, çözün diyorlar... Çağrı’yı oynamaya hevesli bir başka topluluk da henüz ufukta görünmüyor. (İbişe) Boşuna heveslenme, keçi kadını ben tanıtacağım.

(Omzuna yemeni alırken)

Poşu niyetine... O güzel inadına yönelik saygımdan Keçi Kadın, diye adladığım, Doğu illerimizden, yaşı belki de çok genç belki de binler yaşında bir Kürt; birlikte iyileşmek adına önemli bir geleneğimiz olan cem ayininde, dedelik postuna oturduğunda şöyle söyler.

“Kadınsam, adıma itibarıma sahip çıkamadıysa, çıkmada kararlıysam, yüzyılların acısını boynuma boncuk takı etmişsem, dedelik postuna oturmayı, benden başkası hak edemezdi zaten!

Sahneye çıkaramadığım keçi inadındaki kadının dünyaya seslenişe kulak verin şimdi de...

(Ayağa kalkarken)

Bunu ayakta söylemeliyim.

“Halklar da bulutlara benzer, bir halden bir hale değişse de yok edilemezler!”

Müzik: Megri akapella ve yalnızca tek ölçü.

Bir de, bir de... Ölüm orucu direnişçilerini çıkaramadım sahneye.

(İbişi kırmızı bir eşarpla sarmalayarak)

Sevgi, Hülya, Canan- Zehra Kulaksız Kardeşler, Gülsüman, Şenay ve daha niceleri... Oybirliğiyle kabul gördüğü halde devlet sahneseine çıkmaları engellenen oyunum Samur Kürk’ün devrimci kadınları onlar!.. Devletin kendi gözetiminde bulundurduğu hapishaneleri yakıp, alay edercesine hayata dönüş operasyonu yaptım dediği şiddet gösterisini büyük küçük hepimiz hapishanelerden naklen izlemiştik! Artık kimsenin insanlık dışı bir uygulama olduğundan kuşku duymadığı tecrit, yalıtma, kişiliksizleştirme, kimliksizleştirme belası, önlenemez, bir trajedi olarak böyle başladı ülkemizde. Yaygınlaşan bu şiddet ortamında, o gün bu gündür, tecride karşı çıkmak için canlarını sakınmayan devrimci analar, kızlar ve gelinlerin sahneye çıkışı, tecrit sorununu sahnede tartışmaları engelleniyor, ama hiç kuşku yok, er geç çıkacaklar. Keçi Kadın da öyle... Çocuğumu hep şu sözlerle büyüttüm ben, toprağıma güvenimdir; “Ne yaparsan yap, yeter ki haktan –adalet anlamına söylüyorum- ve halktan yana ol, bu tür çabalar geciktirilir ama asla yok edilemez.” Biraz laftan anlar duruma gelisin, torunuma da söyleyeceğim aynı şeyleri...

İbiş de bundan emin olduğu için kışkırtıyor beni... Söz gelimi Doktor Kevser’in Ortak Düşman Amerika’dır etkinliklerinde Tarih Böyledir oyunuyla, evinde uğradığı yargısız infazdan bir ay sonra, sahnede yaşar hale gelişi... İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Samsun, Malatya... Çeşitli kentlerde Mehmet Esatoğlu rejisiyle sahneseine çıkarak, hapisteki bir ozan, Ümit İlter’in şiirleriyle yeniden can buluşu, son günlerde yüzümü güldüren tek sevinç, evet!...

(İbiş’i beyaz bir yemeniye sararken)

Şu doktor gömleğın olsun, beyaz! Kevser’i oynuyorsun, hadi!

(İbiş önde)

“ 9 Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıftan terk... Beni bağışla halkım. Doktor çantamı bırakıp devrimi sırtlandım. Hastaneleri ticarethane, hastaları müşteri görenlere karşı yaptım bunu... Sen, sen, sen, sizler hastane kapılarında sürünmeyesiniz diye... Koruyucu önleyici tıp yaygınlaşsın diye... Son sınıftan terk ama tıp bilimi ve doktorluk konusunda id-

dialhım. Keşke, keşke halkın doktoru, hayatın doktoru dense bana...”

Teşekkür ederim İbiş! Hayatın doktoru? Sanırım sen ekledin... Çok iyiydi...

(İbiş kulağına bir şeyler söylemişçesine)

(İbişe) Açıkça da söyleyebilirdin. Gizleyeceğimi mi sandın? (İzleyiciye) Bir de sahneye çıkarmak istemediğin türde kadınlar var diyor... Evet: AKP iktidarıyla birlikte örtünenler... Onları şöyle ya da böyle konu etmemizi, böylece gündem oluşturmayı reklamın iyisi kötüsü olmaz anlayışıyla nasıl da istiyorlar... Birçok arkadaşımız da maalesef bu tuzağa düştü, düşüyor. Ben yapmayacağım hayır, siyasal örtüye bu açıdan bile hizmet vermek niyetinde değilim. Ama bir kız çocuğundan bahsetmeden edemem! Bir gazete haberi idi.

(Gazete kesiklerini çıkarıp okurken)

“Bilgesu eşarpla oynarken boğuldu.” Altı yaşında... Adaşım...”

Aynı konuda bir başka gazete haberi, “Türbana özenerek sardığı bezden kurtulmak isterken panikleyip kendini boğdu”... Hali vakti yerinde bir ailenin çocuğu olmalı... Bilgesu türbanla oynarken, bakıcısı aynı odada elbise dolabını yerleştiriyormuş, duymamış. Hastaneye yetiştirilmek istendiğinde ise iş işten geçmiş, deniyor?... Baba Bilgesu bize güzel anılar bırakarak gitti, öteki kızlarımızla avunacağız, artık, diyebiliyor? Öteki kızlar türbanlı mı türbansız mı belirtilmemiş. Sonra türbanın boğduğu altı yaşındaki Bilgesu haberleri birden kayboldu medyadan. Çektiler.

(İbişin üstüne Amerikan bayrağını öfkeyle örterken)

Oysa hem benim hem adaşımın adı gibi biliyorum. Siyasal islamın yayıcıları altı yaşındaki Bilgesu türbanla oynarken, şu marşı duyuruyorlardı, duyanınız yok mu, olmuştur mutlaka, yalnızca ben duymuş olamam? Sözler aklımda, melodiye tam hatırlamıyorum... Marş işte! (Elini kutuya vurarak)

Söyleyin bacım söyleyin
Bitmeyen derdi söyleyin
Ağlayan körpe yüreğin
Bir gün mutluluk saçacak

Hem benim hem adaşımın adı gibi biliyorum. Altı yaşındaki Bilgesu türbanla oynarken, siyasal islamın yayıcıları, her fırsatta daha da yüksek sesle;

Ezber tartımında
Sallanarak
Türban mevlamızın emridir
Türban sevdamızdır
İnancımızın gereğidir türban
Özgülüktür
Dayan sen durma bacım
Dayan ha dayan diyorlardı...

Siyasal islamın yayıcıları, türbanın, kadının değil, amerikanının ve emperyalizmin örtüsü olduğunu biliyor, bile bile kendilerini ve kadınlarını kandırıyorlardı. (Derin nefes sonrası, telaşla aranır) İbiş, ibiş nerdesin? Nerdesin İbiş? Sadık, Durmuş, Tombul, Fıstık, Kıvrak, Kısıks Grand Comique?

(Güçlülkle kurtarıyormuşçasına)

Ne işin var senin o bayrağın altında, söyler misin?

(İbişe sarılarak)

Kıs, kıs, kıs! Sadık'tan başlayarak, senin yüzyıllık sahne isimlerini sıraladığımda, ah, bunlar iyice üşüttü diye dostlarımızın yüreği ağzına gel-

Gerilla Tiyatrosu

Sokak tiyatrosu'nun bir türüdür. Propaganda tiyatrosu biçimi, kent gerilla hareketlerine bağlı bir eylem tiyatrosudur. Kavram olarak Vietnam halkının kurtuluş savaşını stratejisini tiyatroya taşıyan Gerilla Tiyatrosu, 1970'lerde ABD ve Latin Amerika'da görülmüştür. Oyun yeri olarak kentin içinde herhangi bir yeri seçer. Kendiliğın yöntemlerle, o anda var olan iktidar baskısı ve sömürsünü ortaya çıkararak, ona karşı o anda tavır alınmasını ister. Gerilla Tiyatrosu'nun amacı, kentli halk içinde yaşanan düzenin gerçek siyasal sömürücü yüzünü ve halkın buna nasıl ister istemez uyduğunu halkın kendisini de olayın içine doğrudan katarak göstermek, emperyalist savaşlar karşısındaki vurdumduymazlığını, ayılmazlığını sarsmaktır. ABD'de Yippie, Latin Amerika'da Tupamaros, Gerilla Tiyatrosu'nun örnekleridir.

Bu Hikayeyi Biz Yazıyoruz

Emek Kültür Merkezi 2004 yılında kuruldu. Derneğimiz kurulduğu günden bu yana sürekli farklı eylem ve etkinliklerle buradaki göçmenlerle ve Alman emekçilerle buluştu.

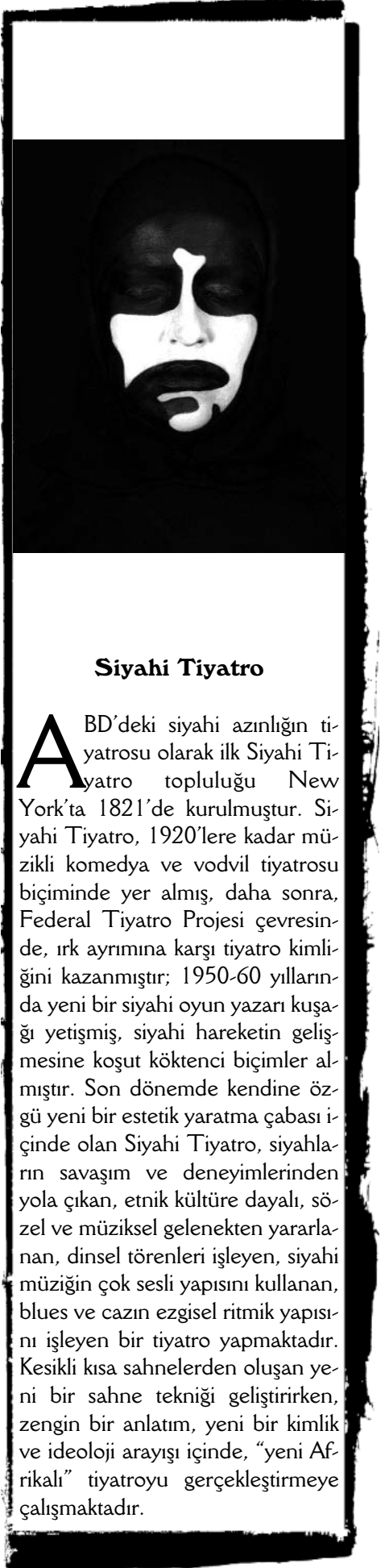
EKM de düzenlenen etkinliklerin bir çoğunda farklı farklı kısa tiyatrolar sahneleniyordu. Fakat bu tiyatro denemelerimizde pek başarılı olamıyorduk. Bunun sebebiyse sürekli bir çalışmanın olmayıştıydı. Bir süre sonra bu eksikliğin bizim için bir ihtiyaç olduğunu anladık ve katılmak isteyen herkesle birlikte amatör de olsa bir tiyatro grubu kurmaya karar verdik. 2005 yılı sonbaharında artık beş kişilik bir grubumuz vardı. Şimdi sayıca bunun iki katı büyüklüğündeyiz ve her geçen gün daha iyiye gidiyoruz. Ama isterseniz en başından baslayalım anlatmaya.

İlk oyunumuz Ben Ulrike Meinhof Bağırıyorum, oldu. Almanya'da Kızıl Ordu Fraksiyonu isimli devrimci örgüte üye Ulrike Meinhof isimli komünist kadının Stuttgart Stammheim cezaevinde tekli bir hücreye hapsedilişini ve orada ona yaşatılan yalnızlaştırma, delirtmeye yönelik işkenceleri, bunlara karşı onun kararlılığını ve 1976 da hücrelerinde katledilişini anlatan bir oyundu bu. Bu oyunu bizden önce Türkiye'de İzmir Ayışığı Tiyatro Grubu sahnelemişti. Onların videoya çekilmiş oyunlarını izledikten sonra hem oyunu çok beğenmiş olmamız hem de anlatılanların Almanya'da yaşanmış olması; ilk oyunumuz olarak bu oyunu seçmemizin sebepleriydi. Büyük hevesle oyunu çalışmaya başladık. İlk olarak oyunun orjinal tekstini isteyip okuduk ve nasıl sahneleyebileceğimizi düşündük. Kafamızda belli bir taslak oluşturduktan sonra sahneleri çalışmaya başladık. İlk çalışmalarda herkes tüm rolleri oynuyordu. Böyle çalışırken birkaç çalışma sonunda herkes tüm oyunu ezberlemişti ve artık hepimiz bize en uygun rolü alıp üzerinde daha yoğun çalışmaya başladık. Bu arada çalışmalarımız sırasında hemen tüm sahnelerde en basta kararlaştırdığımız hareketlerimiz, duruşlarımız ve sözlerimizde değişiklikler olmuştu. Çalıştıkça hep daha güzel fikirler çıkıyordu ortaya. Daha sonra oyuna uygun bir müzik seçtik ve aralarda iki şiir okunmasına karar verdik. Son hafta da birkaç prova aldıktan sonra işte o gün gelmişti. 19 Aralık etkinliğinde sahne alacaktık. Son dakikalarda hepimizin sesi titriyordu ve tüm oyunu ezberlememize rağmen kendi repliğimizi unuttuğumuzdan korkuyorduk. Daha sonra salondan, şimdi de sahneyi EKM Tiyatro Grubuna bırakıyoruz, diyen sesi duyunca içeri girdik ve birkaç cümleden sonra heyecanımızı yenmiştik. Sadece Ulrike Meinhof vardı artık.

...tam dört yıl boyunca modern bir devletin modern bir cezaevine kapatıldım....

...sucum özel mülkiyete ve onun korunması için yaptırılan yasalara karşı saldırıda bulunmak....

...yenemeyeceksiniz bizi! Ne bizi ne bizden sonrakileri....

Siyahi Tiyatro

ABD'deki siyahi azınlığın tiyatrosu olarak ilk Siyahi Tiyatro topluluğu New York'ta 1821'de kurulmuştur. Siyahi Tiyatro, 1920'lere kadar müzikli komedi ve vodvil tiyatrosu biçiminde yer almış, daha sonra, Federal Tiyatro Projesi çevresinde, ırk ayrımına karşı tiyatro kimliğini kazanmıştır; 1950-60 yıllarında yeni bir siyahi oyun yazarı kuşağı yetişmiş, siyahi hareketin gelişmesine koşut köktenci biçimler almıştır. Son dönemde kendine özgü yeni bir estetik yaratma çabası içinde olan Siyahi Tiyatro, siyahların savaşım ve deneyimlerinden yola çıkan, etnik kültüre dayalı, sözel ve müziksel gelenekten yararlanan, dinsel törenleri işleyen, siyahi müziğin çok sesli yapısını kullanan, blues ve cazın ezgisel ritmik yapısını işleyen bir tiyatro yapmaktadır. Kesikli kısa sahnelerden oluşan yeni bir sahne tekniği geliştirirken, zengin bir anlatım, yeni bir kimlik ve ideoloji arayışı içinde, "yeni Afrikalı" tiyatroyu gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

GALANDAREMA

Doğu Karadeniz'in başşehri sayılan Trabzon, bu unvanı fazlasıyla hak eden bir şehirdir. Trabzon'da yeşeren medeniyetler, yarattıkları imparatorluk ve uygarlık değerleriyle her zaman gündemde olmuştur. Bu uygarlık değerlerinden günümüze yerel değerler olarak devrolan çeşitli kültürel miraslar halen çok etkin olmakla beraber yaşam savaşımı vermekteler. Bunlardan bir örnek Galandarema'dır.

Galandarema, Galandar ayında yapılan bu etkinliktir. Rum tiyatrosunun bir parçası olup köy halkı arasında özellikle gençler tarafından oynanır. Toplanan gençler aralarından birini seçerek bayan elbiseleri giydirirler (nife), gelin yapar ve ev ev dolaştırırlar. Gittikleri her evden mısır, bakla isterler. Evdekiler çoluk çocuk herkes gelini merak eder ve kim olduğunu öğrenmek için gelinin yüzünü göstermesini isterler, ancak bu istekleri kabul edilmez ve gelinin yüzü gösterilmez, ısrarla bakla ve mısır istenir. Bakla ve mısır verilir. Ancak ev ahalisi gelinin kim olduğunu öğrenmek ister. Bunu öğrenemeyeceğini anladığı zamanda ellerini ocağın isine sürüp gençlerin yüzlerine sürmeye çalışırlar. Fırsatını bulurlarsa, geline yaklaşabilirlerse, onun elbiselerini yırtarak kimin olduğunu öğrenmeye çalışırlar. Gelinin yanında bulunan gençler buna izin vermezler, siper olur, hırpalanırlar ama gelinin yüzünü göstermezler.

Bu etkinlik kış aylarında akşam hava karardıktan sonra yapılır. Galandar ayında, herkes evinde gelecek olan gençleri bekler büyük bir heyecanla. Kim bilir belki de kendi çocuklarıdır gelin, ama ne yazık ki bunu öğrenemezler.

Ev ev dolaşan gençler, yağın karların içinde karanlıkta kaybolup giderler bir başka kapıya doğru...

Oyun bittiğinde çok güzel tepkiler aldık. Birçok izleyici yakın geçmişte Almanya'da yaşanan bu vahseti ilk defa duyuyordu ve bu da bize amacımıza ulaştığımızı gösteriyordu.

İlk oyunumuzdan sonra tiyatro alıştırıcılarıyla çalışmalarımıza devam ettik. Ta ki Mart ayı yaklaşınca dek. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ve 21 Mart Newroz için iki ayrı etkinlik düzenleyecektik ve Tiyatro Grubumuz etkinliklerin olmazsa olmazıydı artık.

8 Mart için "Kadınlar nasıl yaşar" isimli birkaç skeçten oluşan bir gösterim yapmaya karar vermiştik. Farklı sosyal çevrelerden kadınların yaşamlarını konu alan skeçlerimizi yazıp toparlamamız biraz zor oldu ama başardık.

...Kadınlar nasıl yaşar? Yaşarlar işte... Nasılımı boşverin. Yemek yaparlar, çocuk bakarlar, çamaşır, bulaşık yıkarlar, hatta kocalarına bakarlar... Adı yaşamaktır işte bunun... Yaşarlar...

Kadınlar nasıl yaşarlar? Bazıları şanslıdırlar. Yaşamın içine girmeye çalışırlar... Ama bazen şanslarını zorlarlar... Aslında onlarında söz hakkı vardır, herseyde... Ama yapmaları gereken başka şeyler de vardır hep... Bazı kadınlar şanslıdır... Kadın haklarını kabul eden, kibar erkekler vardır çevrelerinde... Bu erkekler hep kadın haklarından söz eden dergiler kitaplar okurlar... Ama hep kendileri okurlar... Ve doğal olarak da kendileri bilirler....

8 Mart'tan sonra 21 Mart Newroz için çalışmalarımıza devam ettik. Newroz için Kemal Özer'in, kürt bir ananın cezaevinde oğlunu ziyaret edişini ve Kürtçe konuşmak yasak olduğundan, oğluna sadece Nasılsın, diyerek çok şey anlattığı, Görüş Günü Konuşması isimli şiirini oyunlaştırarak Kürtçe ve Türkçe sahneledik. Grubumuzda Kürtçesi çok iyi olan birinin bulunmayışından, tiyatro dışından bir arkadaşımız oyunun Kürtçe bölümünde yer aldı.

...bir tek sözcükle alırım ellerini elime
üşüdükçe ovalayıp ısıtmak için
bir tek sözcükle basarım bağrıma seni
en öksüz saatinde kuşluk vaktinin
bir tek sözcükle duyururum öğütümü
gördüğün zulüm mayanı berkitsin
bir tek sözcükle ulaşırsana dileğim
gün devrilsin ama sen devrilmeyesin
boşuna bunca zulüm, bunca yasak ve engel,
onları aramıza koyanlar utansın;
Nasılsın....

Bu oyunumuzu çalışırken bir yandan da oyunda yer almayan grup üyeleriyle tiyatro alıştırıcılarına devam ediyorduk. Bazen saatlerce vermemiz gereken bir mimiği, bir ses tonunu ya da hareketi, bazense doğaçlama alıştırıcılarımızı çalışıyorduk. İki gruba ayrılıp birer konu seçerek karşı grubun seçtiğimiz konuları canlandırmalarını izlerken her zaman çok eğlenceli ve bazen komik anlar yaşadık.

Newrozdan bir süre sonra ise Nazım'ın 18 yaşında asılan Partizan Tanya için yazdığı şiiri oyunlaştırıp çalışmaya başladık. Aramızda bu şiiri daha önce tanımayanlarımız vardı. Ve Almanya'da doğup

büyümüş, Türkçesi iyi olmayan arkadaşlarımız, şiirde geçen bazı benzetmeleri, imgeleri ve "ihtiyat" ya da "safha" gibi kelimeleri anlamakta zorlandılar.

(Aslında bu sorun karşımıza grubumuzu kurduğumuz ilk günden bu yana çıkıyor. Ve biz tiyatro çalışmaları sırasında Almanca konuşmayı kendimize yasaklayarak bu problemi bir nebze de olsa çözmeye çalışıyoruz.) Birkaç hafta çalışmalarda defalarca ve sadece şiiri okuduk ve üzerine tartıştık. Bazılarımızın Türkçesinin iyi olmayışı belki bizi çok yavaşlatıyordu, fakat böyle istekli ve sadece tiyatro yapmak için değil, belli bir politik çizgide, sosyal içerikli tiyatro yapmak isteyenlerden oluşan bizimki gibi sürekliliği olan bir grup için bu aşılacak bir engel değildi.

Şiiri hepimiz tam anlamıyla anladıktan sonra geriye bir tek anlatmak kalmıştı!!!

Tabi anlatmak da basit bir iş değildi ama uzun süren tartışmalarımızın sonunda, anlamadığımız bir şeyi anlatmaya kalkmayacaktık ve bu da önümüzdeki en büyük engeli ortadan kaldırmıştı.

Ve 8 Mart'ta yine EKM sahnesindeydik.

...Kardeşler üzülmeyin... gün yiğitlik günüdür... soluk aldırmanın fasistlere... yakın, yakın, öldürün!...

Tanya ilmiğin ucunda son sözlerini söylerken izleyiciler arasında 18 yaşında küçük partizanın inançlılığı karşısında gözyaşlarını tutamayanlar vardı.

Çalışmalara devam ederken EKM olarak her yıl düzenlediğimiz Pikniğimiz de yaklaşıyordu. Her yıl Pikniğimizin eğlenceli oyunlar ve güzel soframızın yanı sıra bir de konusu oluyordu. Bu yıl konumuz biz, yani EKM olsun dedik, bu yıl EKM'yi konuşalım dostlarımızla. Girişi biz bir oyunla yapalım, arkasından herkesin görüşlerini alalım diyerek başladık. Oyunumuz bir anlatıcı ve birkaç skeçten oluşuyordu. Espritüel bir dille anlatmaya koyulduk.

Ve yine bu sosyal arkadaşlar, fiııı tarihinde, bu sosyal varlığın, yani insanın sosyalliğinin yetersiz olduğunu belirleyip, daha sosyalleşmek için, şöyle çokca sosyal bir şeyler yapalım deyip çıkmışlar yola... Bir dernek kuralım demişler...

Baslangıçta 12 kişilermiş... Hoş şimdi de çok fazla değiller ya....

Anlatıcının yaptığı girişten sonra kuruluş aşamasında yaşadığımız ve bu dönemde dışardaki insanlardan aldığımız tepkileri anlatan skecimiz aldı sahneyi.

Böyle biraz önce izlediğiniz gibi birçok insanın canını sıkıp razı etmişler. Neyse dedim ya 12 kişi olmuş bu sosyal arkadaşlar ve canını sıktıkları insanlardan da sosyalleşme yolunda çokça destek ve bazen de köstek sözleri almışlar...

Bu konuşmanın ardından derneğimizi, dernek adı altında açılan kahvehanelerle karıştıran insanlarımızı anlatan skecimiz oynandı.

Birçok insan duyar bu derneği... Elde edilen sonuçlar her zaman bizim bu sosyal arkadaşların umduğu gibi değildir. Olamaz da zaten...

dostlar tiyatrosu

Dostlar Tiyatrosu

1969 yılında kurulan Dostlar Tiyatrosu ilerici-toplumcu sanat doğrultusunda benimsediği ilkelerle, sürekli bir araştırma, deneme ve yaratma eylemi içinde seyircilerine otuz beş yılda elli yapımla sunmuştur. Bunun yanı sıra, zaman zaman düzenlediği tiyatro kursları, koro çalışmaları, oluşturduğu amatör işçi tiyatrosu grubu, çağdaş halk dansları grubu gibi yan kuruluşlarla bir kültür ve eğitim merkezi niteliğini kazanmıştır.

Yetmişli yıllarda topluluğun, belgesel tiyatroya özel bir önem verdiği görülüyor. Alain Decaux'nun Rosenberglar Ölmemeli, Enzensberger'in Havana Duruşması, Peter Weiss'in Soruşturma adlı oyunlarının yanı sıra, Allende olayının irdelendiği Orhan Aşena'nın Şilî'de Av'ı, ve Türkiye'deki çarpıcı bir kömür madeni grevini anlatan Alpagut Olayı oynanıyor.

Kuruluşundan bu yana seyirciyi düşünmeye yöneltici, tartışmacı bir tiyatro ortamı yaratma adına, sahnelemede ve oyunculukta "göstermecî" biçimi benimseyen topluluk, Brecht'in yapıtlarına da özellikle önem vermiş, Kafkas Tebeşir Dairesi, Galileo Galilei, Bay Puntila ve Uşağı Matti oyunlarının yanı sıra, şiir, şarkı ve öykülerden oluşan Brecht-Kabare, Ben Bertolt Brecht ve Yosma adlı müzikli gösterileri sahnelemiştir.

Mehmet Ulusoy 1942- 2005)

Lisede öğrenciyken başladığı oyunculuğunu Ulvi Uraz Tiyatrosu'nda sürdürdü. Fransa'da İtalyan Tiyatrosu'nun başlıca yenileştiricisi olduğu kadar hümanist bir Avrupa tiyatrosu yaratma çabasıyla 20. yüzyılın en önde gelen tiyatro adamlarından olan Strehler`le birlikteliği, Ulusoy'un tiyatro yaşantısında önemli etkiler yarattı. 1968'de Türkiye'ye dönen Ulusoy, bir uyarma ve propaganda tiyatrosu olan 'Devrim İçin Hareket Tiyatrosu'nu kurarak 'Grev' ve 'Köprü' isimli oyunları sergiledi. Toplumsal olaylara her türlü eylemleriyle katılan bu topluluğun yönetmeni olarak çeşitli baskılarla karşılaştı.

Ömer Nida , o günleri şöyle anlatıyor: `Devrim İçin Hareket Tiyatrosu Yönetmeni Mehmet Ulusoy , Türkiye'deki tiyatro faaliyetleri esnasında saldırıya uğramış, sürüklenerek karakola götürülmüş, çağdışı işlem gördükten sonra Müdüriyete sevk edilmiştir... Şimdilerde Avrupa sanat çevrelerinde bir dahi olarak nitelendirilmektedir. Yönettiği en başarılı oyunlardan biri olan Kafkas Tebeşir Dairesi, uzun bir süre Dostlar Tiyatrosu tarafından sahnelendi. Yönetmenliğini yaptığı ilk oyun olan Gelecektekten Destanlar adlı eseri, Gerard Philippe de Saint-Denis tiyatrosunda sahnelendi.

Neymiş kardeşim "bu işler birlikte emek vererek olurmuş" Yahu emeği de ben vereceksem ne anladım o işten. O zaman oturur evimde veririm emeğimi ve evimde paşa paşa sosyalleşirim... Size ne gerek var...

Ama asosyal bir toplumun içindeki sosyalleşme cabaları, toplumun sosyal katmanlarının, sosyolojik incelenmesinin, sosyal tanımlanmasına....

Artık kafası karışan anlatıcımızın arkasından üç skeç daha sahnelendi. Birinde derneğimizde verilen kurslara bazı insanların katılma sebebi anlatılıyordu. Bir diğerinde kendisini solcu olarak ifade eden birinin kahvehaneyi sosyal faaliyet yürüten bir Kültür Merkezine tercihi vardı. Ve üçüncüsünde bilinçsiz iki genç bayanın kendilerine anlatılanlardan etkilenerek derneğimize girmek isteyipte girmekten çekindikleri hatta korktukları bir sahne canlandırıldı.

Son olarak tiyatromuza gelecekle ilgili iki de son hazırlamıştık. Biri mutlu diğeri hazin son. İlk önce mutlu sonu oynadık. Mutlu sonumuzda dernek nöbetçisi arkadaşımız günde 300'ü aşkın kişiyle ilgilendiği için çok yorgun bir şekilde eve dönerken, hazin sonumuzda nöbetçinin yorgunluğu yaşlılıktandı. Hazin sonumuzda şu anki üyelerimiz artık çok yaşlanmış, bazıları yaşamlarını yitirmiştir. Beş kişi kalan EKM'liler yinede hayatlarının sonuna kadar derneklerini yaşatmaya kararlıdır. Öyle ki ninelerden biri kirayı ödeyebilmek için, uzun bir süre daha, çok sevdiği elmaları yiyemeyeceğini bilmesine rağmen, yıllardır takma diş yaptırmak için biriktirdiği parasını hiç düşünmeden ortaya koyar.

İzleyenleri çok güldüren oyunumuzun ardından onlarla böyle bir kurumun gerekli olup olmadığını, bizlere neler kazandırabileceğini ya da kaybettirdiğini konuştuk.

Pikniğimizden sonra yaz ayları sebebiyle tiyatroya bir süre ara verdikten sonra çalışmalarına tekrar başladık. Eğitimimiz her birimize birer öykü verdi ve her hafta bir kişi kendi öyküsünü oyunlaştırıp diğer grup üyeleri karşısında sahneleyecekti. Dekor, müzik ve oyuncu sayısı bize bırakılmıştı. İlk oyunlardan çok iyi neticeler alamadysak da her arkadaşın oyununun ardından yaptığımız eleştiri ve tartışmalardan sonra, ilerlediğimizi gördük. Hatta daha sonra oyunlaştırdığımız birkaç öyküyü EKM'de ara ara düzenlediğimiz Dostluk ve Paylaşım günlerinin birinde sahneledik ve sadece alıştırmaya amaçlı yaptığımız bu çalışmaların bize farklı yararları olabildiğini gördük.

2007 Aralık ayı yaklaşırken hepimiz çok heyecanlıydık. Umut nerede var edersen oradadır deyip 19 Aralık Zindan Katliamlarını anma ve devrimci tutsaklarla dayanışma etkinliğinin çalışmalarına başladık.

Grubumuza birkaç ay önce dahil olan küçük üyelerimizle Dört Mum isimli kısa oyunumuzu sahneledik ilk olarak.

Bir odada sessizce yanan Sevgi, Güven ve Barış mumları karamsarlığa düşüp teker teker sönerler. O anda bir çocuk girer odaya. Önce çok şaşırır, sonra ağlamaklı olup onlara neden söndüklerini sorar. Odanın bir köşesinde sessizce yanan dördüncü mumu görmemiştir. Dördüncü mum kendine güvenen ve kararlı bir sesle çocuğa seslenir ve ben Umut'um der ben sönmediğim sürece diğerleri de yeniden yanarlar. Gözleri gülen çocuk bunun üzerine Umut mumunu alır ve di-

ğer mumları teker teker yakar....

Küçük grup üyelerimizden biri çok hasta olmasına rağmen sadece oyunu oynayabilmek için gelmişti ve oyundan sonra evine götürüldü.

Etkinliğin sonlarına doğru sahneyi tekrar grubumuz almıştı. Bu kez Sibel'i anlatacaktık bizi izleyenlere. Dördüncü Kelebeğin Öyküsü isimli oyunumuzda Sibel'in yoldaşlarından koparılıp zorla müdahale işkencesi için hastaneye kaldırılışı sürecini ve bu süreçte yaşananları sahnelemeye çalıştık. Oyuna çalışırken rol alan arkadaşlarımızın giyecekleri kıyafetlerden-hareketlerine, ses tonlamalarından-bakışlarına, pozisyonlarından-oyunun belli yerlerinde girecek olan müziğe kadar her şeyi tüm grup birlikte çalışarak karar vermiştik.

Son hafta yaptığımız çalışmalarda biz Tiyatro Grubu, EKM'ye gelen dostlarımızı sık sık salonu terk etmeye zorladığımızda çok kızdırmıştık.

Sahnedekiler prova alırken diğer grup üyeleri karşılıklarına oturup eleştirmenlik yapıyordu. Bazen eleştiriyi fazla kaçırduğumuzda, saatlerdir ayakta çalışan arkadaşlarımızın tehdit edercesine diğerlerinin gözlerine baktıkları oluyordu. Fakat yinede eleştirmenler kazasız belasız bu çalışmalarını da atlattılar.

Oyunumuzun girişini, Edip Canseverin, Gül kokuyorsun isimli şiiriyle oluşturmuştuk.

bir rüzgar, bir fırtına gibi esecek gül
yıllarca esecek belki
ve ansızın dünyamızı göreceğiz bir sabah
göreceğiz ki
biz dünyamızı gerçekten
görmemişiz daha
geceyi, gündüzü, yıldızları
görmemişiz hiç
tanışmaya komamışlar bizi
güzelim dünyamızla....

1. Kelebek....

doktorlar geldiklerinde Buradan toplam 4-5 kişi hastaneye kaldırılacak ve Sibel'de bunlara dahil dediler...

ne biz Sibelimizden ayrılmayı ne de o bizden ayrılmayı kesinlikle düşünmüyoruz....

bugün gelebilirler kulağımız kapıda olsun!...

Her yandan seni çok seviyoruz sesleri yükseliyor

2. Kelebek....

Sana güvenim, güvenimiz sonsuz yoldaşım...

Ben yalnız sizin yanınızda, karşınızda ağlayacağım....

Bundan sonra her gece saat dokuzda bize bu türküyü söyleyeceksin, tamam mı? Bizde buradan söyleyeceğiz....

hastanedekilere coşku vereceğim, hem onların içinde en sağlıklı olan benim, ben ilgileneneğim onlarla....

ben gerçek mutluluğu yoldaşlarımı ve kolektifi tanıdığımda tattım....

....ve işte sloganlar ve ardından kapıların vuruluşu....

sizden asla vazgeçmeyeceğim, sizsiz bir yaşamı asla kabul etme-

Paris'te yine kendi tiyatrosunu kuran sanatçı, bir yandan Sorbonne Üniversitesi'nde tiyatro dersleri vermeye başladı. Birçok sanatçının yetişmesine katkılarda bulunan Ulusoy, bazı sinema filmlerinde de rol aldı.

Daha sonra ilk sokak tiyatrosu olan İstanbul Sokak Oyuncuları'nı kuran Ulusoy, bu grupla 'Vatan yahut Amerika' isimli oyunu sergiledi ve kendi deyimiyle, yoksul kesimlerin ve işçi sınıfının bilinçlenmesi için tiyatroyu, ülkemizin özelliklerinden ve gerçeklerinden yola çıkarak, devrimin hizmetinde kullanılmak amacıyla 1971'e dek köylerde, meydanlarda ve grevde olan fabrikalarda sokak tiyatrosu yaptı.

1972'de Fransa'ya yerleşen yönetmen, çok uluslu bir tiyatro olan 'Özgürlük Tiyatrosu'nu kurdu. Fransız ve Türk masallarından kurguladığı 'Gelecektek Destanlar' ve Nazım Hikmet'in 'Sevdalı Bulut'unu sergiledi.

Nazım Hikmet'in Benercik Kendini Niçin Öldürdü? oyununun Paris turnesinde yaşamını yitirdi.

Yalın, seyircisine yakın, yaratıcı ve her daim politik söylemi ile Ulusoy, tiyatrodaki içerik ve biçim gibi sorulara getirdiği kesin yanıtlarla yaşadığı döneme ve -hiç şüphesiz daha sonrasında damgasını vurmuş onurlu isimlerden biri olarak ayrıldı aramızdan.

Ankara Sanat Tiyatrosu

Ankara Sanat Tiyatrosu, 6 Aralık 1963 tarihinde Asaf Çiyiltepe ve arkadaşları tarafından devrimci ve ilerici bir tiyatro olarak kurulmuştur. Takım oyunculuğuna dayanan, öncü bir sanat tiyatrosu anlayışını bu güne dek korumuştur. 1970 AST grevi Türkiye’de henüz benzeri bulunmayan öncü bir hareketin ilk ve tek örneğidir.

60’lar Türkiye’inden bu yana Türk Tiyatro Tarihi’ne bir mihenk taşı olarak yerleşen Ankara Sanat Tiyatrosu, 1700’ ü aşkın oyuncu, yazar, yönetmen, sahne tasarımcısı, sahne müzisyeni ve teknisyen yetiştirmiş bir ekoldür.

45 yılda defalarca kez kapatılmalarla ve yasaklanmalarla mücadele eden tiyatro çalışanları 1971 – 1972 sezonunda Bertolt Brecht’ in yazdığı, Yılmaz Onay’ın yönettiği “Hitler Rejiminin Korku ve Sefaleti” adlı oyunla, sıkıyönetim tarafından gözaltına alınmıştır. Bununla beraber 1974 – 1975 sezonunda Maksim Gorki’nin aynı isimli romanından Bertolt Brecht’ in oyunlaştırdığı “ANA” adlı oyunu Rutkay Aziz rejisi ile sahneleyen AST çalışanları seyircisine ve Türkiye’ye yeni bir marş kazandırmıştır. Seyirci oyundan çıkarken az önce sahnede öğrendiği “1 Mayıs Marşı”nı hep bir ağızdan söyleyerek toplumsal bilinci tiyatro sahnesinde de kazanabileceğini öğrenmiştir. Bu oyunlar sayesinde AST bir “Brecht – Gorki” tiyatrosu olarak da tanınmaktadır.

(AST sitesinden alıntı)

yeceğim....

....3. Kelebek....

....bugün Sibel’in hastaneye kaldırılışının 26. günü... 26 gün önce kopardılar canımızı bizden... ve bugün Sibel’imizin ölümsüzlük haberi geldi... ne diyeyimki ben şimdi...

acı...öfke...kin...ve çoğul, ve büyük, ve kızıl kıpkızıl bir sevda...

....4. Kelebek...

Kanatları birbirinden güzel dört tane kelebek, yol alıyorlarmış karanlıkta. Birden daha önce hiç görmedikleri birşeyle karşılaşmışlar. ATEŞ’le.

Ne olduğunu anlamak, tanımak istemişler sonra... Birinci kelebek ayrılmış diğerlerinden. Ateşin yandığı yere kanat çırpılmış ve geri dönmüş hemen.

Ateş, demiş, Aydınlatan birşeydir.

İkinci kelebek yetinmemiş bununla, bu defa o ateşe doğru kanat çırpılmış ve daha fazla yaklaşmış geri dönmüş.

Ateş, demiş, ısıtan birşeydir.

Sonra üçüncü kelebek ayrılmış onlardan ve çok daha fazla yaklaşmış ateşe. Öyle ki bir ateş yalımı değmiş kanatlarına. Geri dönmüş ve Ateş, yakan birşeydir demiş.

Ve dördüncü kelebek atılmış hemen, kanat çırpılmış karanlıkta ateşe doğru. Diğerleri merakla izliyorlarmış onu. O ateşe doğru kanat çırpıyormuş durmadan. Sonra iyice yaklaşmış ateşe ve alevlerin içine dalmış. Geride kalanlar, ateşin içinde bir anlık bir ışığın parlamayı gördüğünü görmüşler...

Dördüncü kelebek geri dönmemiş bir daha... Ama gerçekten ve bir tek o anlamış ateşin anlamını...

İki yılı aşkın bir süredir yaptığımız çalışmalarımızın sonunda bizler her anlamda çok şey öğrendik.

Tiyatroda replik, mimik, doğaçlama, dialog vs gibi tanımlar bize artık yabancı değil ama bunlar bize pahalıya mal oldu. Bazen eğitimimizin fırlattığı kalemin, bazende ayakkabının hedefi oluyorduk (saşlıyızki çok kötü nişancı!!!).

Eğitmenimizin zorla elimize tutuşturduğu ve yine telaffuz çalışması(!) adı altında zorla okuttuğu kitaplar sayesinde, grubumuzun genç üyeleri kitap okumaya (hemde Türkçe!!!) başladılar...

Kolektif çalışmayı ve grubun bir parçası olmayı öğrendik. Tabi bunda her bencilliğimiz de yediğimiz fırçaların, bir başka grup üyesine yaptığımız her haksızlık da istemeye istemeye dilediğimiz özürlerin payı büyük.

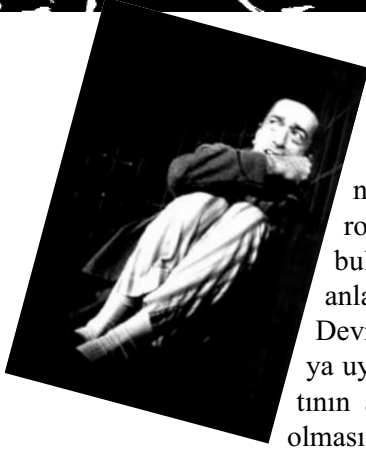
Bu süreçte kendimizi geliştirmek adına uzun bir yol katettiğimizi düşünüyoruz. Biliyoruz ki yolun başındayız ve öğreneceğimiz çok şey var. Öğrenmeye devam ediyoruz. Emek vermeyi, fedakarlığı, sahiplenmeyi...

Şimdilerde bize uygun, bugüne kadar sahnelediğimiz oyunlardan daha kapsamlı ve geniş bir oyun arayışındayız...

İşte tüm bunlar bizim Tiyatro Grubumuzun hikayesi... Bu hikayeyi biz yazıyoruz... Bakalım hikayemiz nasıl devam edecek!...

Zafer Dıper BİZİM TİYATRO

Devrimler ve Tiyatro dosyasının hazırlıklarını yaptığımız günlerdeydik. Bir tiyatro oyunu ilanı dikkatimizi çekti. Bizim Tiyatro'nun oyun listesinde Olya adlı bir oyun bulunuyordu. Tanıtımını okuduğumuzda anladık ki, bu bizim severek okuduğumuz, Devrimci Bir Kadın Olga kitabının tiyatroya uyarlamasıymış. Olga Benario'nun hayatının anlatıldığı bu romanın oyunlaştırılmış olması gerçekten çok güzel bir olaydı. Sanat

Merkezi olarak birlikte izlemek üzere organizasyon yaptık. Toplu organizasyonu başaramadık ama bir grup olarak Olya oyununu izleyebildik. Zafer Dıper ve Bizim Tiyatro zor olanı başarmış, devrimci bir kadını sahneye taşıyarak bize ulaştırmıştı.

27 yılı geride bırakan Bizim Tiyatro'nun yaptıklarına şöyle bir bakmak bile Devrimler ve Tiyatro dosyasında neden yer aldıklarını anlamaya yetecektir. Brecht'ten Halkın Ekmeği, Oriana Fallaci'nin Bir İnsan yapıtından esinlenerek yazılan Suikast, Victor Jara'nın yaşam öyküsünü anlattığı Ölümsüz Şarkı, Devrimi Çok Sevmiştik, savaşın, vahşetin, acımasızlığın, insan ve insanlıktan çıkma durumlarının, fedanın farklı biçimlerinin ele alındığı, bir buçuk saat boyunca soluksuz izlenen bir oyun Yargı, hücrenin gerçeğini, orada direnişin önemini vurguladığı Ölüm Uykundaydı, Zonguldak Maden işçilerinin yaşamını aktardığı Talan ve daha burada adını saymadığımız oyunlar...

Devrimler ve Tiyatro konusunda sorularımızı hazırlayıp röportaj için çıktık yola... Sahnede bizi etkisi altına alan usta oyuncu aynı etkiyi röportaj sırasında da başardı. Yıllarını tiyatroya adanmış bir insan olarak yaptığı işi öylesine doğal, öylesine olağan karşılıyordu ki, büyük laflar etmek yerine ürettikleriyle kendini anlatmaya çalışıyordu. Sanatın, yaşamın gerçekliğiyle, politikayla ilişkisini sorsak, bu konuda ne düşündüklerini öğrenmek istesek, yalnızca oyunlarını sıralaması yeterli olacaktır. Tiyatro sahnelerinin perdelerini toplumsal olanı kapattığı en karanlık dönemlerde dahi asla kendine burjuva kulvarlarda çıkış aramamış bir sanatçı olarak Zafer Dıper'i ve Bizim Tiyatroyu kutluyor, daha nice yıllara diyoruz.

Olya oyununu mutlaka herkesin izlemesi dileğiyle...

OLYA

Oyunlaştıran-Yöneten
Zafer Dıper

Yönetmen Yardımcısı: Aşlı Nişancı
İzlenimlik Süreyya Karaduman
Giyel: Emine Çakar
Büset Bora Çelikoğlu

Yararlanılan Kitap
Olga Yürekli Bir Kadının Yaşamı
Yazan: Fernando Morais

Yararlanılan Belgesel Film: Olga Benario
Yönetmen: Galip İyitanır

Kuşçu Afif Tesevün-Fotoğraf: Behçet İlhan
Deviri: Altıyazı Aşlı Nişancı
Film Seslendirmesi: Akia Kara

Didem Başer Olga Benario

Zafer Dıper Frester- Otto Braun- Bebe

Nazan Dıper Anne- Polis Safi- Başgardiyan- Hertha

Aşlı Nişancı 2.Schwabing- Kadın- Gazeteci- 1.Tutuklu

Nevin Doğan 1.Schwabing- 1.Polis- 2.Tutuklu

Ezgi Beşen 4.Schwabing- 3.Tutuklu

İzgen Dıper 5.Schwabing- 4.Tutuklu

Ozgür Sağlık 3.Schwabing- Garson- 2.Polis- Wagner- Wolfgang

Kadıköy Barış Manço Kültür Merkezi

Gıçe (0216)418 95 49

www.bizimtiyatro.net/ bilgi@bizimtiyatro.net
bizimtiyatro@gmail.com/ (0543)765 71 15

Bizim Tiyatro'nun tüm oyuncularını olağanüstü bir performansla "Olya"da o kadar mükemmel oynuyorlar ki; kim hangi role bürünmüşse bir an onunla özdeşleşiyor.. 1908'de Münih'te doğan, 1942'de Bernburg Toplama Kampı'nın gaz odasında hayata veda eden yürekli ve komünist bir Alman kadın Olga Benario için kendi ulusu, şu yaşamakta olduğumuz 2008'de 100'ncü doğum günü anmaları yapıyor... Bizim Tiyatro da Olga'nın yüzüncü doğum yılına, şu dünyanın sapa bir bucağı Türkiye'den, İstanbul'un Kadıköy yakasındaki bir tiyatro salonundan, bir selam göndermiş, çok mu?.. Oyuncuların tümünü, oyunda emeği geçen herkesi candan kutluyorum.

Emin Karaca / Bizim Gazete

Ernesto Gomez Abascal

Ayışığı- Ernesto Gomez Abascal kimdir? Bize kendinizden sözedebilir misiniz?

Ernesto Gomez Abascal - Zor bir soru.

Ayışığı - Sizinle ilgili çok şey duyduk ve herkesin sizi tanınmasını istiyoruz.

Abascal - İyi şeyler mi duydunuz kötü şeyler mi?

Ayışığı- İyi şeyler duyduk.

Abascal - Öncelikle burada büyükelçilik yapmaktayım. Küba'nın Büyükelçisiyim. Havana Üniversitesi siyaset bilimi bölümünden mezun oldum. Kübalı bir devrimciyim. Bu kimliğimle hem Küba'da parti içinde hem de parti dışında, uluslararası alanda çalışmalarım oldu. Ayrıca yazarım, gazeteciyim, bugün burada olduğunuz gibi bende gazetecilik yaptım. Her ay Küba basını için, Türk basını için yazılar yazıyorum. İspanyol gazetesi olan Rabel'in internet sitesinde bazı yazılarım yayınlandı. Şu zamana kadar dört kitabım yayınlandı. Beşinci kitabımda bu sene basılacak. Bu bir roman olacak. Türkiye ve Küba'nın tarihi ilişkilerine dönük bir roman olacak. Kurgusal bir roman ama gerçek bir olaya dayanmaktadır. II. Abdülhamit bir paşasını Küba'ya elçi olarak gönderiyor. Geçen yüzyılın sonlarında 1898 yılında. Tam o tarihte de Kübalı vatansaverler İspanyol sömürgecilğe karşı çok ciddi bir bağımsızlık mücadelesi veriyorlar. Savaş bitmek üzere. Ve o dönemde de II. Abdülhamit'de bu bağımsızlık mücadelesiyle ilgilenmeye başlıyor. O dönem Girit'te yaşanan soruna çözüm olabilir mi diye, bir paşasını inceleme yapmaya adaya gönderiyor. Osmanlı ordusunda paşalık yapan üst düzey bir paşadır, adı da Enver Paşa. Ama bu Enver Paşa Atatürk dönemindeki Enver Paşa değil. Babası da Polonyalı bir konttur. Daha sonra Osmanlı İmparatorluğuna dahil oluyor ve o da paşalık yapıyor. Enver Paşa Küba'da yaralanıyor. Romanım bu gerçek hikaye üzerine kurulu. O dönemdeki Osmanlı imparatorluğunun ve İstanbul'un özelliklerini anlatmaya çalıştım. Daha sonra Enver Paşa'nın Küba'ya yolculuğu, oraya dair düşüncelerini kaleme aldım. Hatta Enver Paşa'nın gönderdiği bazı şifreli mesajları var. Bu mesajlar Osmanlı arşivlerinde bulunuyor. Bu olay bana çok ilginç geldi ve yazmak istedim. Daha sonra daha ilginç bir şey oldu. Bu Enver paşanın Nazım Hikmet'in büyük büyük babası olduğunu öğrendim. Daha sonra 1961'de biliyorsunuz Nazım Hikmet Küba'yı ziyaret ediyor. Ve oraya dair çok güzel iki şiiri var, sizde biliyorsunuzdur.

Ayıışı- Hem de ezbere biliyoruz. İkinci sorumuz; Bağdat Görevi adlı kitabınız var. Okuma olanağımız olmadı ama tanıtımlarından öğrendiğimiz kadarıyla bundan önce Irak'ta büyükelçi olarak bulunmuşsunuz. ABD işgali döneminde de oradaymışsınız. O ilk günleri bize anlatabilir misiniz?

Abascal- Kitabım Türkçe olarak yayınlandı. Savaşın altı ay öncesinde ordaydık. Savaşta bulunduğum süre içinde gördüklerimi, yaşadıklarımı bir anı olarak ele aldım, yazdım. Herkes orada ne kadar acı yaşadığını biliyor. Öncelikle Irak halkı için. Savaş başladığından beri binlerce Iraklı hayatını kaybetti ne yazık ki. Ülkeyi tamamen yıktılar. Çok büyük felakete yol açtılar, böldüler ülkeyi. Hatta Irak çevresi için Türkiye de dahil olmak üzere bazı felaket senaryoları üzerinde konuşulmakta. Aslında Amerika Birleşik Devletleri hezimete uğradığını kabul etmek istemese de, böyle bir durum söz konusu. Yani ben kitabın başından beri, bir savaş olursa bunun tam bir malubiyet olacağını söylemişim. Irak halkı da Amerika'nın bir sömürgesi olmayı kabul etmeyecektir asla. Belki bu uğurda çok kan dökülecek ama eninde sonunda Amerika Birleşik Devletleri birlikleri oradan çıkmak zorunda kalacaktır.

Ayıışı- Sosyalist Küba'nın ABD emperyalizmine karşı yıllardır verdiği savaşım tüm dünya halklarının umudu ve gururu oldu. Özellikle de Sovyetler Birliğinin yaşadığı karşı-devrim saldırıları döneminde, Küba'nın yalnız başına tüm dünya kapitalizmine karşı yükselttiği sosyalizm bayrağı o zaman genç olan bizler için çok önemliydi. Sosyalizm öldü, kapitalizmden başka seçenek yok denildiği dönemde, Küba'nın varlığı bu saldırıyı yalanlamaya yetiyordu. Fidel'in yaptığı açıklamalar, emperyalizme meydan okuyuş, dünya insanlığına o dönem için verilebilecek en büyük güçtü. Bunun için Fidel'e ve Küba halkına çok şey borçluyuz. Bu anlamıyla Küba üzerine düşen tarihi rolünü oynamıştır.

Küba'nın emperyalizme ve kapitalizme karşı verdiği bu savaşında en güçlü silahı neydi?

Abascal- Biraz tarihi bilmek lazım aslında. Çünkü Küba tarihinin gerçekten kendine has bir geçmişi var, özü var. 19. yüzyılda başlatılan bir devrim sürecinin aslında bir devamıdır bu devrim. Tamamen ulusal bağımsızlık adına verilen bir mücadeledir. Bağımsızlık mücadelesinin en önemli ismi Jose Marti'dir. O dönem için düşünceleri çok ileri, çok öngörülü düşüncelerdir. Çünkü o dönemde ne Marksizm vardı, ne de

sosyalizm vardı. Zaten Fidel'de Küba'daki devrim mücadelesine başladığında Jose Marti'nin düşüncelerinden hareket etti. Bildiğiniz gibi Moncado Kışlası baskınından sonra tutuklandı. Tutukluluğu sırasında ona, kim bu hareketin fikir babası, denildiğinde, o Jose Marti demiştir. ABD'ye çok yakın olduğumuzdan dolayı sürekli olarak ulusal bağımsızlık mücadelesi vermek durumunda kaldık. Emperyalizme karşı mücadele vermek zorunda kaldık. Jose Marti'nin düşünceleri sosyalist değildi ama anti-emperyalist bir düşüneydi. Zaten ABD 19. yüzyılın başlarından itibaren Küba'nın kendi topraklarına dahil edilmesi gerektiğini, Küba'nın kendi eyaleti olması gerektiğini söylüyordu. 1898 yılında da Küba'ya askeri bir müdahalede bulundular, adayı ele geçirdiler, işgal ettiler ve askeri güçlerinin adayı terk etmemesi için de bazı anayasal maddeler eklettiler. Ülkenin belli başlı en önemli ekonomik kaynaklarını ele geçirdiler. Kübalılar İspanyollara karşı çok uzun yıllar boyunca, otuz yıl gibi bir süre boyunca bağımsızlık mücadelesi verdiği için ABD'nin adayı ele geçirmesi mümkün olmadı. Küba'nın bağımsızlık düşüncesi karşısında geri çekilmek durumunda kaldı ABD. İspanyollar ülkeden çekildiler, Kübalılar bağımsızlıklarına ulaştılar. Ve yaklaşık 60 yıl boyunca da ABD şu ya da bu şekilde Küba'ya hakimiyetini sürdürdü. Fidel Castro aslında bir ulusal ayaklanmaya önderlik etmiştir. Ulusal ayaklanma ile de ulusal bağımsızlığa ulaşmak hedeflenmiştir. Ulusal bağımsızlık elde edildikten sonra bu süreç sosyal bir değişime sosyalizme evrilmiştir. Küba'nın sosyalizminin kendine has bir kökeni olduğunu söyleyebiliriz. Sovyetler Birliğinde yaşanan gelişmeler bizi çok etkiledi. Dış ticaret hacmimiz büyük oranda sosyalist ülkelerle idi. Yaşanan durum bizi çok etkiledi. Buna rağmen inat ettik, kendimizi korumaya çalıştık. Bu zorluklara karşı direnmek dışında biz kendi sistemimizi de savunmaya çalıştık. Çünkü şunu görüyorduk, sistemimiz diğer Latin Amerika ülkelerinden çok çok üstün durumdaydı. Çok büyük başarılar elde etmiştik. Kübalılar bundan çok büyük bir şeref ve gurur duyuyorlardı. Kadın erkek ayrımcılığını ortadan kaldırdık, ırk ayrımcılığını ortadan kaldırdık. Sosyal kazanımlar çok büyüktür Küba'da. Eğitimde, sağlıkta çok büyük başarılar elde ettik. Kültür seviyemiz oldukça yüksek, sporda büyük başarılarımız var. İşsizlik yok, çiftçiler çalıştıkları toprakların sahibi. Kübalıların %85'i oturdukları evin sahibi durumundalar. Kendi kaderini terk edilmiş hiçbir çocuk göremezsiniz. Çocukların hepsi okula gidiyor. Çok ciddi bir kültür devrimi yapılıyor. Küba Latin Amerika ülkeleri arasında okuma yazma bilmeyeni olmayan tek ülke. Gene sokakta terk edilmiş yaşlılar göremezsiniz. Yani bunlar devrim öncesinde ulaşamadığımız, göremedi-

ğimiz başarılarıdır. O yüzden de insanlar bu başarıları takdir ediyorlar. Siyasi sistemimiz, diğer ülkelerde olduğu gibi rüşvete, yolsuzluklara boyun eğen bir sistem değil, hiçbir imtiyaz yok. Siyasetçilerimizin farklı ülkelerin bankalarında milyon dolarlık hesapları da yok. Çünkü onlar daha fazla çalışan, daha fazla özveride bulunan insanlar aslında. Tüm bunların hepsini bir araya getirdiğimiz zaman bu süreci, bu devrimi çok daha güçlendirdiğini görüyoruz. Tabi bunun yanı sıra da birçok uluslararası dayanışma içinde de yer aldık. Bu da bize büyük bir ulusal gurur vermekte... Afrika'da olsun, Latin Amerika'da olsun diktatörlere karşı verilen mücadelelerde yer aldık. Afrika'nın güneyinde verilen askeri mücadelelerde yer alarak o halklara destek verdik.

Ayıışığı- Che'nin düşüncelerinin ele alındığı bir kitapta şöyle bir yaklaşımla karşılaşmıştık. Sosyalist insanın yaratılmasında Che'nin deyimiyle yeni insanın yaratılmasında maddi özendiricilerin asla manevi özendiricilerden fazla olmaması gerekir. Yeni insanın yaratımında kendinizi hangi düzeyde görüyorsunuz. Kübalı yeni insanı bize tanıtabilir misiniz?

Abascal- Evet, Che bu konudan epey bir bahsetti. Küba'da zaten bu tartışılmıştır. Maddi teşviklerle ahlaki değerlerin karşılaştırılması yapılmıştır. Her zaman ikisi arasında bir dengenin olması gerektiğini savunmuştur. İkisinden birini yok sayamazsınız. Ahlaki yanınız sizin daha iyi bir insan olmanızı sağlar. İnsanların bencilliklerine, egoizmine karşı mücadele etmek için gereklidir ve sosyalist sistemde de bu elzem bir şeydir. Ekonomik kazanımlarda ekonomik teşvik edicilerde bu sürecin devamı için zorunludur. Bunu görmezden gelemezsiniz. Che'de bu anlamda bir denge olması gerektiğini söylemiştir. Kendisinin kazandırmış olduğu diğer bir şey de gönüllü çalışmadır. Küba'da bu hala devam ediyor. Mesela, bizim gibi devlet kuruluşlarında, ofislerde çalışan insanlar hafta sonları tarlalara gidip çalışmaktayız, inşaatlarda çalışmaktayız. İnsanların bu değerleri kazanmasında önemli etkisi oluyor. İnsanların ahlaki değerlerinin oluşmasında bu yönde bir eğitim almasında katkıda bulunuyor. En küçük çocuklarımıza bile uygulanmakta. Yeni insan yaratmak çok uzun bir süreç, uzun bir yol. Ertesi gün böyle bir insan yaratalım diyemeyiz. Eğer siz bencilliği birazcık öne çıkarıyorsanız, siz hep ön planda olacaksınız, bu yeni insan kavramı kaybolacaktır. Ve bu çok kolay, bencilliğin, egoizmin yeşermesi çok kolay bir şeydir. Ama bizim ülkemizde ahlaki değerler güçlenen bir evrede. Mesela on binlerce Kübalı doktor, öğretmen fakir ülkelere yardım etmekte. Bu bize mad-

di hiçbir şey sağlamasa da çok ciddi bir ahlaki değer kazandırıyor. Küba'nın enternasyonalist tutumu ve dayanışması da Küba'nın ahlaki değerlere ne kadar çok değer verdiğini de göstermekte aslında. Afrika'nın güneyinde Küba'nın askeri güçlerinin bir savaş içerisinde yer almasını kabul etmedik, çünkü o dönem hükümet bize para ödemeyi teklif etti. Oysa bu sadece gönüllü yapılacak bir işti. Tüm Afrika'da doktorlarımız gönüllü çalışmaktadır. Latin Amerika, Asya ve dünyanın birçok yerinde Kübalılar gönüllü olarak çalışmaktadır. Pakistan depreminde 2000'e yakın Kübalı depremin yaralarını sarmaya çalıştı. Hatta Himalaya dağlarının tepelerinde Küba'nın iklimine tamamen ters bir ortamda çalıştılar. Tabi bu çok büyük bir teşvik oluyor. Küba toplumunu tanıtmak için önemli bir şey. O da yeni insanın oluşması için verilen çalışmaların bir ürünü. Ama dediğim gibi önümüzde uzun bir yol var. Bir günden ertesi güne yeni insan yaratamazsınız. Çok şey yapmak zorundasınız.

Ayıışığı- Yeni insanın yaratımında kültür ve sanat nasıl bir rol oynadı? Kültür ve sanat üretimi yeni insana ne kattı, yeni insan kültür ve sanat alanında nasıl bir değer yarattı. Bu karşılıklı ilişkiden söz edebilir misiniz?

Abascal- Kültür zaten temel olandır. Bugün Küba'da Ulusal Yazarlar ve Sanatçılar Birliğinin toplantısı gerçekleştiriliyor. Sabah Küba televizyonlarından izledim. Çok ciddi tartışmalar yapılıyor. Kültür işini daha nasıl mükemmelleştiririz, daha nasıl insanlaştırabiliriz diye bir tartışma yürütülüyor. Küba'daki devrimin gelişiminde en büyük etkende bu alandır. Devrim zafer kazandığında halkın %40'ından fazlası okuma yazma bilmiyordu. Devrimin ilk iki yılında tüm halkımızı okur-yazar ettik. Daha sonra da bununla yetinmedik. Halkın kültür seviyesini artırabilmek için ortaöğretime kadar zorunlu eğitimi getirdik. Küba'daki şu an zorunlu öğrenim düzeyi ortaokuldur. Bu alanda da ilerlemeye devam ediyoruz. Sanat eğitimini öne çıkarmak amacıyla her eyalette sanat okulu açtık. Kütüphaneler ağı oluşturduk. Her eyalette ve her belediye ulaştırıldı. Her belediye içinde bir kültürevi bulunuyor. Üniversitelerimizi belediyelere kadar ulaştırmaya çalışıyoruz. Hatta dünyanın nüfusuna oranla en çok üniversite mezununa sahip bir halka sahibiz. Plastik sanatlarda çok ciddi başarılar elde ettik. Küba müziği tüm dünyada dinleniyor. Sanatın farklı alanlarında da gelişmeler sağladık. Ama şu andaki başarılarımızdan ve kazanımlarımızdan hala memnun değiliz. Kültürün ve sanatın insanların davranışlarını etkilediğini, düşüncelerini etkilediğini çok iyi biliyoruz. Şunu gördük ki, hapishanelerde bulunan mahkûmlarımızın aileleri-

nin eğitim düzeyi yüksek değil. Neredeyse hiç görülmedik bir şeydir, suç işleyen birinin ailesinin eğitimi tamamlamış olması. Bir gün içerisinde düzeltilecek bir durum değil tüm bunlar. O yüzden bizde üniversiteleri belediyelere kadar götürerek, herkesin üniversite okumasını sağlamak için elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Yani biz, devrimin, Küba devriminin uzun vadede devam ettirilmesi ve bu direnişin sürdürülmesi için eğitimin her gün daha da artırılmasının bir zorunluluk olduğunu, elzem bir durum olduğunu tespit ettik. O yüzden şimdi üniversitelerin hapisanelere kadar ulaştırılması çabası içerisindeyiz. Mahkûmların kültürlü olması sağlanacak. Son zamanlarda Küba basınına göz attığımızda göreceksiniz ki, Küba'nın en tanınmış yazarları, şairleri Küba'nın cezaevlerini gezdiler. Tiyatro oynadılar, sergi açtılar, şiir okumaları yaptılar. Biz şuna inanıyoruz, kültürle insanlar daha iyi insan olabilirler. Bu tarzda bir gelişimi dünyanın hiçbir yerinde göremezsiniz.

Ayıışığı- Küba Devriminin ardından kültür sanat alanındaki gelişmeler neler oldu? Şu anda kültür-sanat ortamı nasıl örgütleniyor? Sanatsal eğitim için konservatuar buluyor mu? Küba'da kültürel sanatsal ortam nasıl örgütleniyor?

Abascal- Belediyeler içindeki kültür evlerinde isteyen herkes sanat eğitimi alabiliyor. Mesela, plastik sanatlara ilgi duyuyor, resim yapmak istiyorsunuz, nereye gideceğinizi biliyorsunuz. İstedikleriniz bir sanat dalında kurs alabiliyorsunuz, geliştirme olanağına sahip olabiliyorsunuz. Kültür Bakanlığına bağlı bir yapı var. Ve bu yapı da tüm ülkeyi kapsamaktadır. Her eyalette, her belediyede mutlaka bir kültür konseyi var. Ve orada da etkinlikler düzenlenmekte. Sanat alanında biraz öne çıkan, yetenekli öğrencilere öncelikle belediye, daha sonra eyalet daha sonrada ulusal çaptaki okullarda eğitimlerini sürdürebiliyorlar. Ortaöğretim, lise ve daha sonra üniversite olarak sürüyor eğitim. Havana'da ulusal sanat okulumuz var. Oraya ülkenin en yetenekli öğrencileri geliyorlar. Burada da tiyatro, müzik, resim, plastik sanatlar gibi eğitimleri alıyorlar. Onun dışında birçok eyalette müzik alanında eğitim veren konservatuarlarımız var. Belediyelerde de var. Bu da insanları teşvik ediyor sanat konusunda. Aşağı yukarı böyle bir yapıya sahip diyebiliriz.

Söylediğim gibi bugün Küba Ulusal Yazarlar Birliğinin kongresi yapılıyor. Sanat eğitimi tamamlayan öğrenciler bu kuruluş içinde yer alıyorlar. Yazarlar, entellektüeller bu kurullarda yer alabiliyor. Bunun hükümetle hiçbir alakası yok. Bağımsız bir kuruluş, bağımsız bir birlik... Sanatçıların ne gibi ihtiyaçları var, neler yapılması lazım ve buna benzer konular ü-

zerine değerlendirmeler yapıyorlar. Bu birliğin kendine ait bir yayınevleri var. Kitaplar burada basılıyor. Eğer bir müzisyenseniz bir orkestrada çalabilir, bir müzik grubunda yer alabilirsiniz. Mutlaka bunu örgütleyen bir yapı vardır. Bizde de devlet sanatçılığı var. Bunlar çeşitli devlet kurumlarında çalışıyorlar. Bağımsız çalışanlar da var. Gene plastik sanatlar alanında sanatçıların galerileri var, eserlerini buralarda sergiliyorlar. Boş kalan zamanlarında resim yapan insanların da var elbette. Kendi işlerini yapıyorlar, ona göre de devletin ayırdığı ücretlerini alıyorlar. Yurt içinde ve yurt dışında çeşitli görevler alıyorlar. Yazarlarda daha özverili oluyorlar. Yazarlarda yayınladıkları yazılardan paralarını kazanıyorlar. Ama çoğu zaten mutlaka bir kurum ve kuruluşta çalışıyor oluyor. Bir kütüphanede ya da yayınevinde olabilir. Yazdığı yazıların yayın hakkı kendine ait olduğu için ondan da para kazanabiliyor. Küba'da böyle bir sistem var.

Ayıışığı- Yüreklere büyük insanların yarattığı Küba bugün hangi zorluklarla karşı karşıya bulunuyor? Bu zorlukları aşabilmek için neler yapıyorsunuz? Biz uzaktaki yoldaşlarınızdan neler bekliyorsunuz?

Abascal- Evet birçok sorunumuz var. Küba'nın sorunlarından öncelikle ekonomiden başlayarak cevap verebilirim. Zaten kısa bir süre önce de Küba ulusal meclisi toplandı, orada konuşuldu, sorunlar ele alındı. Ekonominin biraz daha etkin işleyebilmesi için bir dizi önlemler kararlar alındı. Mesela zirai üretimde daha etkin olunması gerekiyor. Zaten bu son dönemde de Küba da bazı durumların değişmesi için farklı kararlar alınıyor, önlemler alınıyor. Bu tabii ziraatta değil, tarımda değil, hizmet alanlarında da farklı kararlar alınıyor. Çok sıkı çalışmamız gerekiyor. Dışardan alınacak kaynaklarla çözülecek bir sorun değil. Küba halkının kendi bulacağı çözümlerle olacağını biliyoruz. Ekonomide çok ciddi kayıplara neden oldu ABD ablukası. Eğer bu abluka olmasaydı ekonomik açıdan çok daha iyi bir durumda olabilirdik. Her geçen gün diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerimiz artıyor. Hem bizim içinde bulunduğumuz zorluklar, bir de ablukanın beraberinde getirdikleri çok ciddi sorunları doğurdu. Konut sorunu var. Halkın taleplerini ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde konut yapılamıyor. Bu alanda ciddi sorun olduğu söylenebilir. İhtiyaca göre her yıl 40 bin civarında konut inşa edilmesi gerekiyor. Mesela geçen yıl bunun yarısını gerçekleştirebildik. Ulaştırımda sorun yaşıyoruz. Bunları kesinlikle çözmemiz gerekiyor. Halkın yaşamını etkileyen sorunlar bunlar. Onun dışında mesela suç oranı, hırsızlıklar ya da alkol, uyuşturucu

gibi şeyler biz bunları sorun olarak görmüyoruz. Tabii ki var bu sorunlar ama diğer ülkelere baktığımızda bizdeki asgari düzeyde kalmış durumlar. Bir Küba pesosu var, birde convertible dediğimiz pesomuz var. Bu dolara çevrilebilen bir para birimidir. Bu da tabii ki insanların gelir düzeyinde biraz ayrımcılık yaratmaya başladı. İnsanların işe yerleştirilmesinde, bu alanda bazı sorunlar yaratabiliyor bizim için. Şöyle bir örnek verecek olursak, mesela bir Kübalı uluslararası bir otelde çalışıyor, orada turistlerle iç içe olduğu için onlara bahşiş veriliyor. Ve sonuçta ay sonunda önemli bir bilim adamının aldığı paradan daha çok para kazanmış oluyor. Bunu biliyoruz, bu sorunun olduğunu da biliyoruz. Bundan da hiç hoşnut değiliz. Bu sorunların çözümü için çalışmamız gerekiyor. Hem ülke yönetimi, hem halk bu sorunun mevcut olduğunu biliyor ve çözülmesini de istiyor. Böyle bir şeyin olmasını kesinlikle istemiyoruz. Sosyal sistemin bozulmasına sebep oluyor. İnsanlar kendi kapasiteleriyle, halka yaptıkları katkılarıyla para kazanmalıdır. Tabii bunun çözümü de çok kolay değil. Eşitleyebilmek için çok ciddi bir ekonominiz olması gerekiyor ki desteklerle bu sorunu çözebilesiniz. Ekonominin daha etkin işlemesi için aldığımız kararlarla çözebiliriz.

Turizm biliyorsunuz biz de Sovyetler Birliğinin çözüldüğünden sonra başladı. Sovyetlerle yaptığımız ticaret ülkenin önemli ekonomik girdilerini sağlıyordu. Sovyetler Birliği bir anda ortadan kayboldu ve bizde çok ciddi bir ekonomik krizin içine girdik. O dönemde ekonomik krizden çıkılmak için çok hızlı düşünmek ve çok hızlı kararlar almak gerekiyordu. Bu nedenle turizm alanını açmak zorunda kaldık. Şu anda ekonomi için en çok gelir getiren sektörlerin başında gelmektedir. Turizmle beraber bazı kötülüklerde geldi. Bunu da görmemezlikten gelemeyiz. İlk kez ülkemize bu şekilde uyuşturucu gelmeye başladı. Uyuşturucuya karşı ciddi bir mücadele sürdürülüyor ama buna karşılık başlamış oldu, ülkeye girmiş oldu. Daha önce hiç mevcut değildi ülkemizde. Turizm öncesinde olmayan fuhuş gelişti. Diğer ülkelere baktığımız zaman Küba'daki fuhuş olayı minimum düzeyde. Bu sorun içinde mücadele ediyoruz. Bastırıcı kuvvetlerle değil, insanların bilinçlendirilmesi, eğitim verilmesiyle bu sorunları aşmaya çalışıyoruz. Hani Avrupa'ya gidin, ABD'ye gidin Latin Amerika'ya gidin her yerde karşınıza çıkabilecek bir şey. Hatta diğer ülkelerde mafyalar var, ağlarını kurarak kadınları çalıştırıyorlar. Küba'da böyle bir durum yok. Bazıları biraz daha kolay para kazanmak istiyorlar. Bedenini satarak kolay yoldan para kazanmak isteyenler olabiliyor. Belki üniversite mezunu da olabilir, üniversite kariyeri yerine daha kolay para kazanmak isteyebilir. Yabancıyla

evlenip başka bir ülkede yaşamak isteyebilir. Sosyalist bir toplumumuz olsa da mükemmel bir toplumumuz olduğunu söyleyemem.

Ayışığı- Comandante Fidel yoldaşımızın sağlık durumu hakkında bize bilgi verebilir misiniz?

Abascal- Ağustos'ta 82 yaşına girdi biliyorsunuz. 82 yaşında birisi için sağlık durumu iyi. Çok ciddi bir ameliyat geçirdi. Mide ameliyatı. Çok uzun süre bu nekahet dönemi sürdü. Doktorları da kendisine ameliyat öncesinde ki temposunda çalışmamasını tavsiye ettiler. Ve son yapılan seçimlerde de devlet konseyi üyeliğine aday olmak istemediğini belirtti. Hala kendisi meclis üyesi ve milletvekilidir. Devlet Konseyi Başkanıydı, adaylığını koymadığı için orda yer almıyor. Zaten Fidel Castro'yu biz Küba Devriminin ahlakı lideri olarak kabul ediyoruz. Küba Devriminin başkumandanı mertebesine gelmek zaten çok ciddi bir yer. Ahlaki yönü olan, ruhani duygusu olan bir mevki onun bulunduğu yer. Küba halkı için o her zaman bu görevde olacaktır zaten. Ama şu an Raul Castro başkanlığa seçildi. Ve onunda geçmişi Fidel'in geçmişiyle birebir örtüşür. Devlet başkanı olarak seçilmesi kardeşi olduğu için değil, o da Fidel'le aynı yollardan geçti. Moncado kışlası baskınında Raul Castro'da vardı, devrimin komutanlarından biriydi. Çok büyük tarihi başarılarının yanında çok büyük bir birikime de sahip. Bu görevi yerine getirecek düzeyde bir kişi. Fidel bir danışman gibi çalışmaya devam edecek. Hatta kendisi de söyledi "Fikirler Savaşçısı" olarak görevime devam etmek istiyorum dedi. Her hafta mutlaka bir yazısı yayımlanıyor gazetelerde. Uluslararası duruma dair, emperyalizme dair yazılar yazıyor. Bu da böyle devam edecektir, yazabildiği, devam ettirebildiği sürece. Akli ve fikri çok açık durumda...

Ayışığı- Latin Amerika'da gelişen devrimci dalgada Küba'nın varlığının önemli bir etken olduğunu biliyoruz. Latin Amerika'daki gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Ve gerçekten Vamos Bien mi?

Abascal- Çok büyük bir değişim var. Hemen hemen bütün Latin Amerika ülkeleri ABD'den bağımsız olmak istiyorlar artık. Tarihe baktığımız zaman Latin Amerika açısından ilk defa olduğunu söyleyebiliriz. 19. yy. da İspanya'nın sömürgesinden kurtuldu Latin Amerika ülkeleri ama 19. yy. birlikte Amerika'nın sömürgesi haline dönüştüler. Amerika, Latin Amerika ülkelerinin siyasetlerini, ekonomilerini kontrol altında tutuyordu. Hatta 60'lı ve 70'li yıllarda ABD'nin baskısı nedeniyle tüm Latin Amerika ülkeleri Küba ile i-

lişkilerini kestiler. Sadece Meksika ilişkilerini sürdürdü. Küba, kıtadan dışlanmaya çalışıldı. Şimdi ise tüm Latin Amerika ülkeleriyle diplomatik ilişkilerimiz var. Kostarika ve Salvador'la ilişkimiz yok. Yalnızca diplomatik değil çok iyi siyasi ilişkiler içindeyiz. Çok ciddi siyasi değişimler yaşandı bu ülkelerde. Birçok ülkede Amerikan oligarşisine bağlı, onun çıkarlarına hizmet eden yolsuz siyaset zihniyeti artık çöktü bu ülkelerde. Hatta bazı ülkelerde ciddi ulusal ayaklanmalar oldu, halk ayaklanmaları oldu. Bir grup ülkede de sol iktidara geldi. Tabi bu ülkeler arasında farklılıklar mevcut. Şili ile Bolivya, Bolivya ile Brezilya, Arjantin'le Meksika arasında farklılıklar var elbette. Ama şu bir gerçek, tüm ülkelerin gelişiminde çok ciddi başarılar var. Şöyle diyebiliriz belki, hükümete geldiler ama tüm iktidar ellerinde değil. Birçok ülkede devrimci olarak çalışan, mücadele eden güçler var. Bunların arasında Venezüella daha ilerde sayılabilir. Sadece devlet başkanı olmak ve kabine de birkaç bakanınızın olması sizin iktidarda olduğunuz anlamına gelmiyor. Onun yanında silahlı kuvvetler var, yargı gücü var, parlamento var. Tüm bu unsurlarda da mevcut olmalısınız ki tüm gücü ele geçirebilesiniz. Tabi ekonomik güç bunlardan en önemlisidir. Venezüella'ya baktığımız zaman, Chavez devlet başkanı seçildi, Parlamento Chavez'le beraber, ordu Chavez'den yana. Bu anlamıyla diğer ülkelere göre daha ilerlemiş durumda. Ama karşısında basın var, ekonomik güç var, kilise var. Oligarşi ve diğer siyasi partiler var. Tabi emperyalizmin oraya gönderdiği bazı ajanlar var, onlarda boş durmuyorlar, Chavez karşıtı çalışma yürütüyorlar. Ama bu bir mücadele, ciddi bir mücadele, hepsine bakılması, izlenmesi gerekiyor. Bu mücadeleyi devam ettirmeleri gerekiyor. Sosyalizm hala bir hedef olma yolunda, şu an için Venezüella sosyalist bir ülkedir, ona ulaşmıştır diyemeyiz. Ama bunun için ciddi çabaları vardır.

Ayışığı- Venezüella halkına öneriniz var mı?

Abascal- Ben hiçbir şey tavsiye edemem. Onu Venezüellalıların yapması gerekiyor. Kübalılar olarak biz, diğer ülkelerin ne yapması gerektiğini söyleyemeyiz. Yardımcı oluyoruz tabi ki. Venezüella'da fakir mahallerde çalışan 19 bin Kübalı doktorumuz var. İşbirliği anlaşmalarımız var. Okuma yazma kampanyasına yardımcı oluyoruz. Venezüella'nın da okuma yazma sorununu ortadan kaldırdık. Ama ne yapmak istediklerine Venezüellalılar karar verecektir. Küba'nın deneyimi, Küba'nın varlığı, açık bir kitap şeklinde, ondan yararlanmayı kendileri bilirler. Tabi ki, Küba'nın emperyalizmin burnunun dibinde sosyalizmi devam ettirmesi, büyük başarılarla imza atması ki-

ta üzerinde çok büyük etki yaptı. Küba olarak diğer Latin Amerika ülkelerinin çözemediği çok ciddi birçok sorunu çözdük. Küba küçük bir ada ülkesi, ABD'ye çok yakın, o bile sorunları çözdüyse biz neden çözemeyelim, diye düşünüyorlar.

Ayışığı- O halde gerçekten Vamos bien yoldaş. Bizi kabul ettiğiniz ve bu değerli düşüncelerinizi bizimle paylaştığınız için çok teşekkürler.

Abascal- Ben teşekkür ederim. Ama çok zorladın beni.

Ayışığı- Amacım asla sizi zorlamak değildi. Zorladıysam kusuruma bakmayın. Sorunların çözümünde, her şeyin karmaşıklaştırıldığı bir dünyada sorunların farkında olmak gelişmenin farkında olmak, ona göre de bir şeyler yapabiliyor olmak çok önemli.

Abascal- Evet haklısınız. Tekrar çok teşekkür ediyoruz.

**Küba Büyükelçiliği Ankara
2 Nisan 2008
Saat: 11.00**

Delioğlan

Cukurova için bile fazla sıcak bir gündü. Öğleden sonra güneş biraz dönünce, birkaç tutsak birazcık serinlemek için hemen havalandırmayı yıkamak için kolları sıvadık. İşi bitirdikten sonra elimde kitabım bir köşeye geçip oturdum. Kitabımı okumaya başladım. Hemen yakınımında iki yoldaş voltaya durdu. Sesleri hafiften kulağıma gelse de bir iki kelime ya anlaşılıyor ya anlaşılmıyordu. Birden diğerlerini bastıran, bir ateş gibi insanı yakan, ta derinden gelen bir sesle irkildim.

“Aaah ah! Bi daha ne zaman o keleşe sarılıp da yatarım ula!..”

Büyük ve derin bir özlemle yürekte kopup gelen bu cümle, beni bulduğum mekandan ve zamandan koparıp yıllar öncesine götürdü.

Toprak damın siyecine oturmuş 30 yaşlarında olan ama daha yaşlı duran bir köylü. Kısa, gür saçlarına vuran güneş ışığıyla yer yer titreşen kır saçları seçilebiliyordu. Kalın ve küt parmaklarının arasına yerleştirdiği kağıda, yılların verdiği bir alışkanlıkla tütün doldurup sararken bakmadı. Gözleri köyün tam ortasından geçen asfaltta Gölbaşı'ndan Malatya'ya doğru kayan kamyonu takılmış, yol boyunca onu izliyordu. Sigarasını dudaklarının arasına yerleştirdi. Şalvarına dökülen tütün kırıntılarını ağır ağır toplayıp tabakasına koydu. Tütünden sararmış gür, pala bıyıklarının altından tembel tembel sarkan sigarasını yaktı. Çakmağı elinden yanına, tabakanın üzerine bırakırken ciğerlerine derin bir nefes doldurdu. Sigaranın acı, boğaz tırmalayan dumanını bile hissetmeden yavaşça

havaya savurdu.

Güneş akşam uykusuna dalmak için Körkün'ün arkasına doğru yavaş yavaş kayarken, Delioğlan köyün sırtını yasladığı Guz dağının yamacına, sanki kendisi de ayakta duramamış, oraya çöküp oturmuş gibi görünen evinin damında oturuyordu. Adı Durmuş'tu ya, çoğunluk Delioğlan derdi. Güneş yanığı yüzünü hafiften esen akşam rüzgarına vermiş, içini karartan yoksulluktan, işsizlikten ve daha bir dolu dertten başka bir şey olmayan düşünceleriyle boğuluyordu.

Aşağıdan gelen sesle irkildi. Kafasındaki karamsar düşünceler bir an dağıldı. Kendisine seslenen, köyde en çok değer verip saydığı Memik emmiydi.

“Delioğlan horoz gibi tüneyip durma orda da benimle gel.”

“Nereye Memik emmi?”

“Biraz işimiz var senlen. Uşaklara geç gelirim dede gel hele.”

“Memik emmi, akşam akşam biyere gideceksek silahı da alıyım mı?”

“Gene deli deli konuşma da, tez peşimden gel.”

Damdan inerken içeriye, karısına seslendi:

“Gız Hatun! Beni beklemeyin, siz yemeğinizi yiyip yatın. Memik emmi çağırıyor. Hele bi varıp geleyim.”

Memik emmi 60 yaşlarında, dinç bir adamdı. İki oğlu üç de kızı vardı. Köyde kimseye boyun eğmez, kimseye muhtaç olmaz, kendine yeterdi. Zengin sayılmazdı ya, zaman zaman Delioğlan'a iş verir görünüp destek olurdu. Köyde düşmanı yoktu. Mert, çalışkan, sözü dinlenen, sevilip sayılan bir ihtiyar-

dı.

Ellerini arkasından bağlamış, kafası hafiften öne eğik yürüyordu. Evi köyün ortasından geçen asfalta yakındı ya, köyün içine yönelmedi. Arka taraftan dolanıp, abisi Cuma'nın evinin yolunu tuttu. Delioğlan şaşkın, ama sessizce Memik emminin peşinden yürüdü. Çünkü Cuma dayının evine sık çağrılmadığı gibi, Memik emmi de onu pek oraya götürmezdi. İhtiyarın peşisıra giderken, aklından bunları geçirdi. Memik emmiyse içinden atıp tutuyor, nereye koyacağını bilemiyordu. Oysa Durmuş'u sorduğunda anlatmıştı yoldaşa, onun ne zaman ne yapacağı belli olmayan bir delioğlan olduğunu. Oturduğu babasından kalan ev, bir de çağa, çocuk yesin diye karısının bostan yapıp domat, bibe vs. ektiği evin önündeki bir avuç topraktan gayri malı olmayan, yoksul bir adamdı Durmuş. Kimi zaman çapaya, kimi zaman tırpana koşar, kimse çağırmasa Gölbashi'ndeki birketçinin traktör römorkuna doldurmak üzere elinde balyoz, taş kırıp dağ bayır römorkun peşinden dolanırdı. İş buldukça kolayına zoruna bakmaz giderdi. Dürüsttü dürüst olmasına ya, köyün Delioğlanıydı işte.

Memik emmi bunları anlatınca yoldaş sordu:

“Bir süreden beri bu adamı gözlüyorum. Kimseyle takıştığını, kimsenin işine burnunu soktuğunu görmedim. Niye deliye çıkmış adı?”

O zaman anlattı Memik emmi Durmuş'un Dedeyle macerasını ve adının niye deliye çıktığını.

Her yıl hasattan sonra köye bir dede gelir, bir süre kalır, dede köydenken de, her gece kaldığı evde köylüler toplanırlardı. Dedenin elini öper, nefesini dinler, semah dönerlerdi. O yıl da Dede geldi. Bunu duyunca Durmuş'u bir düşüncedir aldı. O da huzura varacak, el öpüp nefes dinleyecek ya, Dede'ye verecek bir şeyi yok ki Cem'e katılsın. Kimseye diyemedi niye gitmediğini ama Dede'nin yanına da gitmedi. Gerçi önceden bugünü düşünüp üç-beş kuruş koymuştu bir kenara. Ama daha harman kalkmadan, tam da iş zamanı karısı doğum yapınca eldekini avuçtakini de oraya harcamıştı. Daha sonra soranlara;

“Baktım Hatun kız ölecek, şehere doktora götürdüm. Bitti.” diye anlatırdı.

Durmuş, Dede'ye verecek armağanlık bir şeyi olmayınca utancından varıp el öpemiordu. Ama Dede'de buna bir içerliyor, bir zoruna gidiyor ki sormayın. Nasıl olurda bu çulsuz köylü o koskoca Dede'ye varıp yüz sürmez, el öpüp armağan sunmazdı!..

Dede her gelişinde köyde bir hafta kalır, armağanlarını alıp, yükünü toplar giderdi. Aradan günler geçiyor, Durmuş yok. Sonunda gene Memik emmi çağırıp sordu: Durmuş'a. O da durumu anlattı.

“Sen git, gene de elini öp. Dede armağana gelmez oğlum. Olan verir, olmayan vermez. Hem ol-

mazsa ne verecen ki.”

Memik emmi bunları söyleyip, ısrar edince, Durmuş kızara bozara gitti o akşam Dede'nin elini öpmeye. Dede başköşede kurulmuş oturuyordu, sonra da en zengininden en yoksuluna doğru karşılıklı iki sıra halinde köylüler. Durmuş içeri girip eşikte duruyor, selam veriyor, el bağlayıp beklemeye başlıyor ki, Dede izin versin, yer göstereyim. Aradan epeyi bir zaman geçiyor, Dede'den hiçbir tepki yok. Memik emmi herhalde fark etmedi diye düşünüp kendisi işaret ediyor, “var yanına da elini öp” diye. Durmuş usulüne göre yanaşıp yere diz çöküyor. Dede yine hiç orali değil. Epeyce bekliyor Durmuş, ama içinden de Dede'nin bu yaptığına, tüm köyün içinde kendisini düşürdüğü bu duruma içerleyip duruyor. En sonunda birden ayağa fırlayıp patlıyor:

“Bana bak ula pezevek! Bunca adamdan utanmazsan aha şu bi çuval bıyıklarından utan. Adam belledik elini öpmeye geldik. Vermezsen verme, bi halt var sanki. Sen bu köye geldin de ne yaptın ki, bunca para, peynir, yağ, buğday yükler gidersen. Ben iki yumurta bulamıyom ki çağaların önüne koyam. Sana nerden ne bulup da veriyim. Yaptığın iki tel saz çalma mı, onu ben de yaparım. Kalk git. Bi daha da bu köye gelme. Gelip de köyün dadını dirliğini bozma.”

Durmuş bunları sayıp döktükten sonra kapıyı da çarpıp gidiyor. O çekip gidiyor gitmesine de, adı da o gün bugündür Deli Durmuş'a, Delioğlan'a çıkıyor.

Memik emmi bunları düşününe düşününe yolu yarıldı. Az duralayıp etrafı dinledi, sonra devam etti, hem düşünmeye hem yürümeye.

Bütün bunları bir bir anlattım yoldaşa ya, olmadı. O bunları anlattıkça, yoldaş daha bir ısrarla:

“Hele bir çağır sen” dedi yine. En son;

“Ona ben kefil olmam. Bi terslik olursa da karışmam” dedi. Hatta Cuma emmi bile;

“Biraz deli-dolu bir adam. 5 çocuğu var. Tarlatan yok, fıkaranın biri. Ne edeceği belli olmaz.” dedi.

“Hele bir çağır. Ona da ben kefilim” deyince yoldaş, çaresiz gidip çağırdı. Başka bir iş olsa çocukları salıp çağırırdı. Kendisini görünce Delioğlan'da bildi, anladı ciddi bir iş var. Ondandı demek silahımı alıyım mı diye. Bu Delioğlan o kadar da boş değil mi ne? Bunca yılın delisini biz tanıyamadık da yoldaş şöyle birkaç kez uzaktan görmeylen bizden iyi anladı da ondan mı ısrar ettiydi “çağır” diye yoksa.”

Bir yandan düşününe düşününe yürüyor, bir yandan da güya çaktırmadan gözucuyla etrafı kolaçan ediyordu. Durmuş da peşinden sessizce onu izliyordu. Köyün dışından dolaşmayıp da doğrudan inselerdi çoktan gelmiş olurlardı ya, sonunda vardılar.

Bekliyor olsalar gerek ki, daha vurmadan, Cuma

emminin ortanca oğlu Şahan kapıyı açtı. İçeri girince Memik emmi yorgun, bıraktı kendini sedire. İnek bile ahıra girerken kafayı şöyle bir salları “moo” der. Durmuş da maldan kötü değil ya, içeri girince selam verdi. Selamı alan Cuma emmi, onu da oturttu sedire. Hal hatır sordu, çoluk çocuk, iş gücü. Yani her zaman ki laflardı ettiği. Onu hava kararıp, herkes yemeğe oturup el ayak çekilirken, üstelik Memik emmiyi yollayıp köy dışından getirmişlerdi. Bunlar için değildi her halde. Sağda solda henüz sağılmamış keçi melemeleri gelse de tek tük, ahırlar bile sessizleşmişti. Buna rağmen gizli saklı bir iş varmış gibi köy dışından getirsinler seni, şimdi de Cuma emmi hiçbir şey yok gibi bu lafları etsin.

Delioğlan'ın kafasından bunlar geçerken, yamaca penceresi olan köşedeki odadan orta boylu, geniş omuzlu, atletik yapılı 25 yaşından fazla göstermeyen sarkık bıyıklı bir yabancı çıktı, geldi. Yabancıdan çok, kendisini çok iyi tanıyan, uzun zamandan beri görmediği bir dostmuş gibi gözlerinin içine dek gülen bir gülümseyişle “hoş geldin” dedi. Hemen ardından aynı içtenlikle ve sıcacık bir sesle “nasılsın” deyip elini avucuna aldı, sımsıkı ve içten tokalaştı. Bu sıcaklık, bu içtenlik Delioğlan'ı epeyce şaşırtsa da, bir o kadar da içini sevgiyle doldurup, güven verdi. Utangaç:

“İyiyik diyek de iyi olak” dedi.

Bu sırada sofraya hazırlandı, hep birlikte yemeğe oturdular. Cuma emmi, Memik emmi, yoldaş dedikleri “yabancı”, Durmuş, Cuma emminin ortanca oğlu Şahan, büyük oğlu Murat'ın eşi ve iki çocuğu, Cuma emminin küçük oğlu askerdeydi, kızlar evlenip gitmişler, “dert ortağım” dediği karısı ölmüş, büyük oğlu Murat'ta birkaç senedir “öteki tarafa” geçmişti. Bazen Lübnan'dan bazen Şam'dan haberi gelirdi. Zaten yoldaş dedikleri Mahmut'u da o göndermişti bölgeye, işleri koordine etsin, örgütlenmeyi sürdürsün diye.

Daha sofraya otururken küçük Cumali hemen dedesiyle yoldaşın arasına sokuldu. Yoldaş alıp dizine oturttu. Cumali'nin gözü hemen dedesine kayd

kaşlarını çattı mı diye. Baktı ki dedesi hiç oralı değil, keyifle kuruldu ve yemeğe başladı. Yemek sırasında yoldaş hepsiyle birkaç kelimeyle de olsa konuşuyor, en ciddi konularda bile çok basitmiş gibi açık ve kesin konuşuyordu. Gerek yoldaşın onlarla konuşmaları, gerek ev ahalisinin rahat ve içten tavırları, aralarındaki ilişkinin çok sıcak olduğunu gösteriyordu. Delioğlan çoktandır böyle keyifli, sıcak bir sofraya oturmamıştı. Kendi evinde yemek yerken ya kaşık-tabak tıkırtısı dışında ses olmaz, herkes bir acele yemeğini kaşıklardı, ya da karısı şu yok, bu yok, buna yetmedi, şunu ne edecez gibi eksik gedikleri sayıp döker, kafasını şişirirdi.

Yemektan sonra konuşmalar daha farklı konulara kayd. Herkesin yoldaş dediği, Durmuş'un da adı sanıp yoldaş demeye başladığı yoldaş ona Deniz Gezmiş'i sordu, duymuş muydu hiç? Yok, dedi. Yoldaş anlatınca hatırlar gibi oldu. İki üç sene önce kahvedeki radyodan duymuştu devlete asi gelen talebeleri astıklarını. Ama ille de Nurhaklarda öldürülen yititleri hatırlıyordu. O zamanlar köye gelip gidenler olmuştu. Bir keresinde Gölbaşı tarafından elinde bal-yoz taş kırıp dolaşırken onlarla karşılaşmış, konuşmuştu da. Öldüklerini duyduğunda çok yansa da kim selere demedi. Demek yoldaş da onlardandı.

Şimdi yoldaş daha başka bir şey konuşuyordu. Sanki kendisinin de çok iyi bildiği, ama hiç konuşma gereği duymadıkları bir konuydu bu. Sanki çok iyi biliyordu, ama hiç bilmiyordu. Yoldaş “her şeyi üreten emek” diyordu, “emekçi” diyordu, “ürettikçe yoksullaşır, aç kalır” diyordu. “Fabrikalar, tarlalar emekçilerin ortak malı olmadan, bu devleti yıkıp emekçiler kendi devletlerini kurmadan” diyordu, “ne emekçilerin karnı doyar, ne de kendileri, çoluk çocukları bu sefaletten kurtulur.” diyordu. “Emekçi, işçidir, yoksul köylüdür, ırgatı, rençberidir” diyordu, “hepsi de sermayenin kölesidir” diyordu. İşte Nurhaklarda Sinanları bunu söyledikleri, yapmaya çalıştıkları için kurşunladılar. Ankara'da Denizleri bunu yapmaya çalıştığı için astılar” diyordu. “Burjuvaziyi devirip emek iktidar olmalı” diyordu, “devrim” diyordu.

O gece sabaha kadar yoldaş anlattı, Delioğlan dinledi. Amerika dedi, emperyalizm dedi, Vietnam dedi, Küba dedi. “Yendiler senin benim gibi emekçiler, yoksullar Amerika'yı, kovdular emperyalizmi” dedi. “Hele bir de sosyalizm deyişi, onu anlatışı vardı ki” diyordu Durmuş çok sonraları, “hiç sormayın”

Şafak sökerken Delioğlan evine gitti. Yerde yatan çocuklarının üzerinden geçip, hiç soyunmadan öylece köşede yatan Hatun'un yanına uzandı. Uzandı ya, gözünde uykunun zerresi yok. Kafasında yoldaşın anlattıkları dönüp duruyor. O gün iş bakmaya Gölba-

şın'a gidecekti, vazcaydı. Akşama kadar kah evin önündeki bostanda, kah damda oyalandı, kafasındakileri, konuştuklarını düşündü durdu. Akşamı zor etti. Yoldaş uyarmamış olsaydı çoktan Cuma emminin kapısına varırdı ya, "Benim buralarda dolaştığımı, kaldığımı kimse bilmiyor. Sakın ola kimseye demiyesin, fark ettirmeyesin. Yerin kulağı vardır." diye özellikle tembihlemişti yoldaş.

"Durmuş'um ne oldu dün gece? Hem sabaha karşı geldin, hem de geleli ortalıkta bir tuhaf dolanır oldun" diye akşam yemekte Hatun sormuştu da; "Yaramaz bir şey yok. Sonra gonusuruk" deyip geçiştirmişti.

Hava kararıp el-ayak çekilince Durmuş, "Biraz dolaşıp geleceğim" diye çıktı evden. Önce köyün içine, kahveye indi. Kahvede iki-üç gençten başka kimse yoktu. Oturmadı. Şöyle bir asfalta kadar gitti, oradan geri döndü eve doğru. Evin oraya varınca girmede, Memik emminin yaptığı gibi sakın ve sessiz biçimde köyün dışına vurdu. Arkadan dolaşıp Cuma emminin evine vardı. Kapıyı vurup seslendi,

"Cuma emmi evde misin? Benim ben, Durmuş"

Az sonra Şahan açtı kapıyı:

"Ne oldu Durmuş ede? Akşam akşam hayır mısın şer misin?"

Şahan bir yandan bunları söylüyor, bir yandan da gözleriyle etrafı kolaçan ediyordu. Zaten tam kapının girişine durduğu içinde hem içerinin görünmesini keşiyor, hem içeri girişi engelliyordu. Durmuş içinden:

"Sen şu Şahan'a bak hele. Hem benimle laflıyor, hem de etrafı kolaçan edip, yolu tutuyor. Daha dün el kadar çağdaydı bu. Anlaşılan büyümüş de adı gibi bir alıcı kuş olmuş bile." diye geçirdi. Bir dakika bile sürmeden Şahan içeriye seslendi:

"Yok bir şey baba. Durmuş ede seni görmeye gelmiş."

"Gelsin gelsin"

Durmuş içeri girdi. Ortalıkta hiç olağandışı bir şey yoktu. Cuma emmi küçük torununu kucağına almış onunla konuşuyordu. Durmuş içeri girince:

"Ne oldu Delioğlan gece gece?"

"Yok bir şey Cuma emmi. Yok da, eğer yoldaş buradaysa onu bir göreyim. Diyeceklerim var."

"Delioğlan, bu iş öyle çat kapı gelmeyle olmaz. Günboyu beni tarlada, kahvede hiç mi görmedin de habersiz geldin. Beni görmedin, aha Şahan, ona de. Akşama size gelecektim, olur mu diye. Gel, otur şimdi de, bir daha habersiz olmasın"

Onlar bunu konuşurken Şahan yan odanın camından atlayıp hemen ağaçların arasından ormana dalan yoldaşın peşinden gitti. Bir süre önce birlikte yaptıkları sığınağa girmeden yetişti. Durumu anlattı. Geri dönüp sessizce camdan içeri süzülüler.

Yoldaş bu durum karşısında tedbiri elden bırakmayıp hemen sığınağa koşmuş olsa da, Durmuş için "Demek sağlam bir adam. Yanılmamışım. Söylediklerimi anladı." diye düşündü. Az sonra sanki hiçbir şey olmamış gibi yanlarına geldi. Durmuş'tan hiç haberi yokmuş gibi sordu:

"Ne oldu akşam akşam? Yaramaz bir şey mi var? Çığa çocuk hasta falan mı var?"

Delioğlan yaptığından mahcup;

"Yok yok. Yaramaz bir şey yok ya, herhalde ben yanlış yaptım. Çat kapı geldim gece vakti."

Durmuş'un bu açıklığını ve kavrama gücünü gören yoldaş daha da hoşnut bir halde, o sıcaık gülümsemesiyle Durmuş'a bakıp:

"Sorun değil. Konuşuruz." diyerek oturdu.

Durmuş'a bakmaya başladı. Durmuş alı al, moru mor renkten renge giriyor, tam bir şey diyecekmiş gibi ağzını açıyor, sonra hemen vazgeçip kapatıyordu. Ellerini nereye koyacağını bilemiyor, kah dizlerine koyuyor, kah kesik bir dal gibi sedire bırakıyordu. Durumu gören yoldaş onu rahatlatıp cesaretlendiren bir sesle konuştu.

"Senin diyeceklerin var galiba yoldaş. Hadi, de diyeceğini"

Bu sözler Durmuş'un heyecanını alıp götürdü. Yoldaşa döndü:

"Ben öyle güzel konuşmayı beceremem. Lakin dünden beri ne yapsam, nereye gitsem, neye baksam aklımda konuştukların, anlattıkların. Dönüp durdum sabahtan beri. Ama şimdi bunları demezsem bu gece de uyku tünek yok bana. O yüzden geldim bu dar vaktite. Dünkü gibi köyün dışından dolanıp öyle geldim. Amma gene de gördüm ki sizi telaşa verdim. Gusura kalman. Sen yok desen de bu böyle. Ben yanlış bir iş yaptım. Gusura kalma ama beni dinle. Beş çağın var, biri oğlan. O da aha şu Şahan kadar. Bir de benim Hatun gız. Başka da hiçbir şeyim yok. Dünden beri kafamda konuştuklarımız. Kendi kendime tartım, aldım, verdim. Sonunda bir karara vardım, onu demeye geldim."

Bunları dedikten sonra bir sigara alıp yaktı, sonra devam etti. "Anladım ki ben eşekmişim. Bugüne kadar boşa yaşamışım. Aha bu senin anlattığın iş, asıl bizim işimizmiş. İşte şimdi bunu bildim."

Bunlar Delioğlan'ın Halo Durmuş'luğa geçişinin başlangıcı oldu. Halo Durmuş o gün devrimle, devrimcilerle tanışmış, buluşmuştu. Şimdi bu buluşmadan on-on iki yıl sonra Çukurova'da bir hapishane avlusunda volta atarken, yüreğinden kopup gelen o büyük özlemine, sosyalizmi ve sosyalizm mücadelesini o böyle ifade ediyordu.

"Aah ah! Bi daha ne zaman o keleşe sarılıp da yatacım ula!"

İşçi Şair

Kazım Demir'le Söyleşi

R. MAVRUK: Şiir nedir? Sizin için nasıl başladı?

K. DEMİR: Kelimelerin yetersiz kaldığı yerde, hayatın özünü, özetini anlatan büyümlü sözlerdir şiir. Hayatın resmini yorumlamak, ayrıntıları göz ardı etmeden insanların bakış açısını değiştirmektir. Geleceği kurgulamak, umut edebilmektir şiir.

R. MAVRUK: Sizin için nasıl başladı şiir?

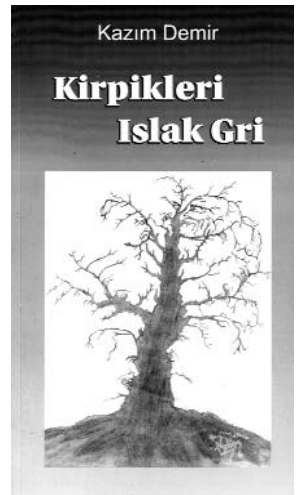
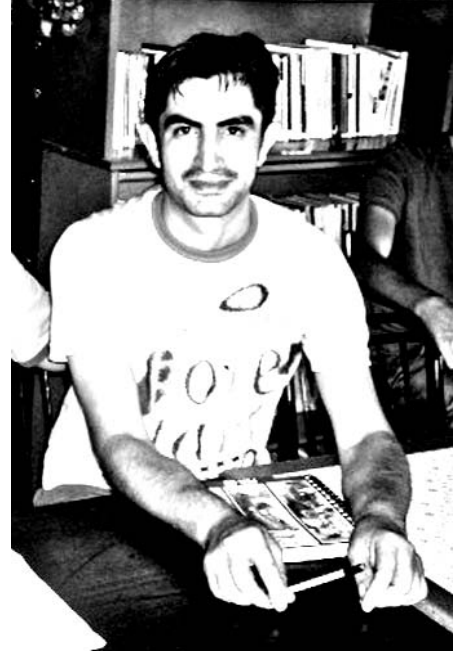
K. DEMİR: 9 yaşındayken hayatı sorgulamaya başladım. İnsanlar arasındaki farklı yaşayış tarzları, ekonomik alım gücüne karşı açlığı sefaleti gördüm. Sömestri tatillerinde ben ayakkabı boyacılığı ve simit satarken geliri yüksek ailelerin çocukları tatil beldelerinde gününü gün ediyordu. Mersin'de yaşamama rağmen yılda bir sefer de olsa denize giremiyordum. Babam inşaat işçisiydi. Yazın çalışır, kışın işsiz kalırdı. Çocuk hayallerim vardı. İlkokulda bir çanta, bir bisiklet... Yeniden vazgeçmişim, zaten imkanda yoktu. Babama kızmadım hiç. Yaşım küçük olmasına rağmen babamın neden hayallerimi gerçekleştirmediğini anlardım. Ve anlardım ki babamda o kadar hayalini ertelemişti yarınlara. Hep babam diyorum çünkü annem dört duvar arasında yaşayan, eşi getirirse derip çatan bir anaydı. Kürtlüğünden, gördüğü baskılardan, cehaletten başka hiçbir seçeneği olmayan bir kadındı. Çocuk aklımca ilkokul üçüncü sınıfta (her ne kadar öğretmenim inanmamış olsa da demek ki güzelmiş) ilk şiirimi, beni büyüten, yürüme, koşmayı, sevmeyi, anlamayı öğreten anneme yazdım. Arada doğa, böcek üzerine yazılmış şiirlerimin yanında, aşk şiirleri de yazdım. İlk aşk şiirimi çıraklık yaptığım torna atölyesinde, üzerinde yemek yediğim kese kağıdına yazdım.

R. MAVRUK: Sizi yazmaya iten güç neydi?

K. DEMİR: Aile ve çevremde yaşanan olaylar beni etkiliyor, içimde birikim yaratıyordu. Bunları en iyi yansıtabileceğim dildi şiir. Şiirde istediğim kadar bağırabilirdim. Sevebilir, çarpıklıkları anlatabilirdim. Şimdi yaptığım gibi. Yer yer ağladığım, katılasıya güldüğüm, hüzünlenip coştüğümde, her çaldığımda açılan kapıydı şiir.

R. MAVRUK: Emekten, insandan yana bir duyarlılığın yanı sıra evrensel ince bir duyarlılık seziliyor. Şiirleriniz hangi kaynaktan besleniyor?

K. DEMİR: Tabi ki öncelikle insandan ve insanlık adına olan her şeyden. İnsanlık mücadelesinin gelişmesinden, geleceğe güzellikler taşımasından. Şiirlerimin yol gösterici olması gururlandırıyor beni. Fabrikada çalışan bir işçinin şiirimde kendisini bulması, "İşte bu benim. Anlatmak istediğim ama anlatamadığım" demesi şiirimin hedefine ulaştığının habercisidir. İnsanları bireysel çıkarlarından arındırıp toplumsal kolektife kazandırmayı amaç ediniyorum. Ve düşüncelerim şiirlerimde nettir. Doğrularıyla yanlışlarıyla insanları sevmek... Doğrulara yönlendirerek besleniyor şiirlerim. Sömürü büyüyor her geçen gün. Üretim olduğu her yerde emek hırsızlığı yapılıyor. Gören ve anlayan hangi insan gözünü kapatabilir bu duruma. Sermaye görsel yayın organlarını ele geçirip başlattığı psikolojik savaşta insanların yaşadığı hayattan bihaber. Üç maymun oynatılıyor. 12 saat çalışan bir işçi ulaşım dahil günün 15 saatini sermayeye harcıyor. Ve televizyonun karşısına geçtiğinde ya magazin ya da gerçek hayatla örtüşmeyen dizi filmler ve bunu izleyen reklamlarla doluyor beyni. Asgari ücretle evimizi geçindire-

Sanatçı toplumun öncüsü, yönlendiricisidir. Geleceği gören ve toplumu şekillendirendir. Kravat ve takım elbisenin içinde boğulan değil, halkın içinde, halkla beraber mücadelededir. Yan gelip yatan, şöminenin karşısında pipo tütüren değil, üretimin olduğu her alanda var olmandır. Toplumsal gerçekçi, toplumun acısını, sevincini paylaşandır. Devrimci sanatçı olmak, sorumlulukların üstesinden gelmek, kararlı ve fedakar olmayı gerektirir.

mezken 3.000 YTL'lik mobilyalar, en pahalısından gıdalar çok ucuzmuş gibi dayatılıyor ve bunları izleyen kredi kartlarına yükleniyor, sanki alınan şeyler için fiyat ödenmeyecek gibi gösteriliyor. Kimileri gecede 5.000 YTL harcarken, çocuğuna 25 kuruş veremeyen ailelerden besleniyor şiirlerim. Her gözümüzü açıp kapattığımızda bir insan ölüyorsa açlıktan, gece alemlerinde havaya savrulan paraların hesabı sorulacaktır elbet.

R. MAVRUK: Ülkede ve dünyada ilgi duyduğunuz şairler kimlerdir?

K. DEMİR: Nazım Hikmet, Ahmed Arif, Çiğnerhun, Pablo Neruda, Bertol Brecht gibi şairler şiirleriyle günümüze ışık tutmuşlardır. O günden bugüne taraflı olduklarını belirtmişlerdir. Onlardan aldığım güçle ve onlardan öğrendiklerimle geleceğe kalıcı bir şeyler bırakmak görevimiz. Sınıfımın bana verdiği güçle bunu yapmaya çalışacağım. Nazım'ın dediği gibi, güzel günler göreceğiz, güneşli günler.

R. MAVRUK: Türkiye'de sanatın durumu ne sizin açınızdan?

K. DEMİR: Sistem insan olan her şeye karşı verdiği savaşta, kendince sanatçı olanı piyasaya sürmüştür. Amaç devrimci sanata karşı, karşı devrim yapmaktır; bütün maddi olanaklarını seferber ederek. Tabiri caizse saray soytarı olarak bilinen kişileri bir balon gibi şişirip piyasaya sürdü. Bunu da yüzeysel olarak başardı. Bir meta nasıl alım gücü düşük işçiye reklamlarda dayatılıyorsa bu sanatçı geçinen çevreler de magazin programlarında boy göstertilerek dayatıldı. Ama bu demek değildir ki bu bir kısır döngü. Kararlı mücadelemizle bunun da üstesinden geleceğiz. Neruda'nın dediği gibi 'halkız biz parmakla sayılmayan.'

R. MAVRUK: Sanatçı olmanın sorumluluğu nedir sizce?

K. DEMİR: Sanatçı toplumun öncüsü, yönlendiricisidir. Geleceği gören ve toplumu şekillendirendir. Kravat ve takım elbisenin içinde boğulan değil, halkın içinde, halkla beraber mücadelededir. Yan gelip yatan, şöminenin karşısında pipo tütüren değil, üretimin olduğu her alanda var olmandır. Toplumsal gerçekçi, toplumun acısını, sevincini paylaşandır. Devrimci sanatçı olmak, sorumlulukların üstesinden gelmek, kararlı ve fedakar olmayı gerektirir.

R. MAVRUK: Günümüzde şiirin sorunları nelerdir sizce? Üretim, tanıtım, basım ve dağıtım açısından.

K. DEMİR: Günümüzde sanatsal yönüyle doyurucu olan eserlerin halka ulaştırılmasında maddi imkansızlıklardan dolayı zorluk çekiliyor. İnsanlığın geleceğini hedefleyen sosyalizmin temeli olan sanatın etkileyici yönü olan şiir, devrimci siyasetler tarafından hak ettiği desteği alamıyor. Basın yayın organları dışında sokaklarda, caddelerde, mitinglerde, alanlarda şiir mücadele dilimiz olmalıdır. İnsanlık kendi sanatıyla var olacaktır.

R. MAVRUK: "Kırpikleri Islak Gri" adlı kitabınızdan sonra ikinci bir şiir kitabı olarak yeni bir çalışmanız var mı? Açıklar mısınız?

K. DEMİR: Yaşadığımız topraklarda bu kadar çok sorun varken yanı başımızda işlenen cinayetlere duyarsız kalamayız. Bu olaylara üretimlerimde yer vermek sanatçı olarak benim sorumluluğumdur. Bir yandan bu sorumluluğumu yerine getirecek bir yandan da halkımı mücadeleye davet edeceğim. Tecrübesizlikten dolayı bir yığın eksikliği olan ilk kitabım bir çuval şiir içersinden sadece bir avuçtu. Ayışığı Sanat Merkezi'nin kolektif ürünü olacak ikinci kitabımı en ince ayrıntılarına kadar düşünüp ondan sonra ortaya çıkarmak istiyoruz. Şuanda hazırlık aşamasındadır. Bu çalışmamla "işçi şair" olarak sorumluluğumun bilincinde olduğumu herkes görecek. Üretimlerim devam edecektir. Sınıfımın gözü, dili, kulağı olacağım...

R. MAVRUK: Size şair duyarlılığınızdan dolayı çok teşekkür ederim.

Nazım Akarsu

Bazen bahar gelmez gerçekte
insan
 içindeki bahara kanar
Israrla karanfiller açsın ister
Onlar
 bir başka zamana kokar
Toprak
 yağmuru içine çekmişçesine
 koksun ister
O hüznün
 ve ayrılık kokar
İçindeki hasretler
 çağıldayıp aksın ister
Onlar
 ateşe tutulmuşçasına
 yanar
Bazen bahar gelmez gerçekte
İnsan
 bahar kokar
Yüreğinden güller toplar
 eteklerinden şebboylar
 sarkar
İğde çiçekleri çarpar alnına
Bazen insan
 geç anlar
Kovandan ballar damlar da
bazen insan
 acılar arar
Bir de
 bal gibi ağlar
Dağlar dağ olsa dayanmaz
Seher vakti
 turnalar uyanmaz da
 uykusunda
 için için ağlar

Ölüstünü geminin direğine astular
Oysa o ne bir korsandı
ne de ibreti alem içindi bu...
Kalkıp gelmişti uzak bir şehirden
Tek isteği ekmek parası gönderebilmektir evine...
Üç kuruşa on iki saat çalışan
Yorgun ve aç bir işçiydi
Düştü koca gövdeli gemiden
Düştüğünü bile bilemeden
İki gün denizin dibinde
yosunlar ve artıklarla ölüsü
dipte öylece kaldı da
kimse bilmedi, nerede?
Kimse demedi, "niye gelmedi bu adam işe?"
İki gün denizin dibinde
ki daha da kalabilirdi
on gün evvel bulunmuştu
altı ay önce düşen bir işçi
dalgıçlarca...
altı ay yosunlar, denizaneleri sardı cesedini...
ondan daha şanslıydı işçi Metin
iki gün sonra tesadüf etti bir işçi
bu tesadüfle netleştirdi öteki
geçen gün sendeleyen bir gölge gördüğünü
bir diğeri "demiştim, düştü biri" diye ünledi
doğruluğu ispatlanmıştı
Ve denizin dibinden çıkarılınca ceset

Tersane

Sena Demir

kendini bu tersanenin efendisi bilen
"Birisi almaya gelene kadar
güneşe asın kurusun...
Sizde susun! Kesin homurdanmayı!"
Güneş vurdukça kurudu
denizin tuzu pul pul oldu göz çukurlarında
ağır bir kokuyla boğulunca hava
bekçinin yanından fırladı köpekler
ısırdı, tırmaladılar işçi Metin'in cesedini
herkesin gözü önünde
herkesin etinden bir parça koptu...
işçilerden biri demir bir çubuk fırlattı köpeklerle
biri, bekçiyi azarladı "sahip çık itlerine!"
diğeri,
"toplanıp gidelim patrona!
Yok bunların
ne ölümüze ne dirimize hürmeti!"
Böyle aylak görünce patron onları
bi güzel payladı haklı sayarak kendini...
Mesele anlatılınca,
"Kim tanyor anasını-babasını
haber verin alsın
zaten pek pis kokuyor
duramıyorum odamda bile"
Bir işçi topladı soluğunu;
"Gece gündüz çalışmaktan
Çocuğumuzu bile tanıyamıyoruz ki"
Sözler patronun sırtışına çarptı
öteki aldı sözü,
"Adi herif!
İsim bile yazmıyor bu kağıtlarında değil mi?"
Bu iş bitsin
ödememek için tek kuruşumuzu
elinden gelse
kendi ellerinle atvireceksin
tepeden denize hepimizi!"

Yarasına basılmış öküz gibi
böğürdü patron
Köpüklü, kirli, anlaşılmas kelimeler
boğazını yırtarcasına çıktı.
Tek anlaşılan sözler:
“Defolun! Zil çaldı! İş beklemez?”
Üç gün sonra, tesadüf eden işçi
kopan halatın boynuna vurmaya oracıkta can
verdi...
Sabahleyin kimse işe başlamadı!
Biri, okul günlerini anımsayarak
“Hoca en çok benim yazımı beğenirdi
Verin ben yazayım”
Ve özene bezene
tek tek çizdi koca kağıda harfleri
“ÖLMEK İSTEMİYORUZ”
Önce polisler birikti
dizildiler yolun kenarına...
Kan çekiyordu hepsini
Coplarını kalkanlarına vurdukça
savaş tamamlarıyla çinladı ortalık!
İşçilerden biri ritmik ve sertçe
ayağını yere vurmaya başladı
Ve bu ritme uygun aynı anda başladı
haykırmaya
“ÖLMEK İSTEMİYORUZ!”

Bütün işçiler uydu bu coşkun ritme
kaldırdılar yumruklarını
dövdüler göğün göğsünü
“ÖL-MEK İS-TE-Mİ-YO-RUZ!”
Koptu kıyamet...
Bekçinin köpekleri gibiydiler...
Kan saçıldı yola...
Tam bu sırada yetişti basın,
bağlandılar canlı yayına...
Ve biz zindandaki tutsaklar
Gördük
inen coplara rağmen haykıran
işçi kardeşlerimizi
Söküp atamıyordu polis
Ve sürüklüyordu yerlerde
Ve basıyor, zıphyorlardı
yerde yatan kardeşlerimizin
bacaklarında...
Öfkeyle doldu yüreklerimiz
Orada işçi kardeşlerimizle çarpıtı kalbimiz
“Kareşler yılmayın!
Kardeşler yaşamak sizin hakkınız!
Doymak, gülmek, insanca çalışmak hakkınız!
Hiçe sayıyorlar sizi
Milyonlarca işçi
Milyonlarca yoksul
bir hiç midir?
Yoksa
tarihin hükmünü verecek
asalakları
ölümüze bile işkence edenleri
bu topraklardan defedecek, yenecek
koca bir emekçiler ordusu mudur?
Kardeşler
savaşımız haklıdır
kimseye izin vermeyin
sizi durdursun, aldatsın!
Kardeşler
yaşamak hakkınız
gülmek, doymak, insanca çalışmak hakkınız
ve hakkınız
sömürücüleri alaşağı etmek!”

Kendini yaratmaya çalışan kadının öyküsü

Öykü

Sungari

Anadolu'nun küçük ama şirin bir şehrinde yaşıyordu İrem. Yaşadığı şehri sevmekle birlikte zaman zaman boğuluyordu bu sakin, yumuşak, uysal ruhundan şehrin. Ne yapsa yetmiyor, her yer ona dar geliyordu. Yaşadığı kent sosyal alanı yok denecek kadar ıssızdı, sevimli olsa da. Her küçük şehirde olduğu gibi herkesin hayatı göz önündeydi ve başkalarına göre yaşıyordu hayatlar. İrem kendisini bu zorunlu davranışa dahil görmek istemiyordu. Ruhuna uygun değildi bu yaşam biçimi. İçi kıpır kıpır, heyecan dolu, umut doluydu. Niye onlar gibi davranması gereksindi ki? Onları küçümsemiyordu ama onlardan biri gibi davranacak olursa da kendisini ve çevresindeki insanları aldatmış olmayacak mıydı? Henüz lise son sınıfta okuyan genç kızdan büyük bir insan gibi davranmasını beklemek haksızlık değil miydi? Şirin, dikkat çekici, güleç yüzlü, uzun sayılabilecek dal gibi narin yapılı, esmer güzeli, cıvıl cıvıl kara bakışlı, sevimli küçük kız çocuğu gibiydi. Ruhunun hırçınlığını yüzünde, bakışlarında taşıyordu ve bunu görmeyenlerin gözlerini tüm gerçeklere kapamış olması gerekirdi ancak.

Arkadaşlarıyla diyalogu iyi sayılmasa da kötü de değildi. Çünkü bir tarafı hep çocuksu, eğlenceliydi ama diğer tarafı anlaşılmasa derecede olundu. Kendisi bunu istemiyordu ama öyle beklenildiğini bildiği için, davranışları bilinçsizce kalıplaşmıştı. Üniversite sınavlarına hazırlanıyordu. İrem için bir kurtuluştu üniversiteyi kazanmak. Öncelikle meslek edininip, hayatını kazanabilmesi için bu şarttı aynı zamanda ailesinden uzakta yaşayabilmenin, kendisini tamamlamanın ve kanıtlamanın tek yolu olduğunu da biliyordu. Yakın zamanda başka bir şansının olması da mümkün değil, hatta imkansızdı. Tecrübesiz ve henüz çok küçüktü. Kendisini bu şehrin ruhuna uygun görmediğinden, kendini bu yaşantıya teslim edemeyişi ve başka dünyaları keşfetme özlemi ile yanıp tutuşması. Tüm bunları göz önünde bulundurunca var gücüyle ders çalışıyor, okulda ve kursta olağanüstü çaba sarf ediyordu.

Ayrıca kıt kanaat geçinen ailesinin özveriyle sunduğu imkanları iyi değerlendirmek, kıymetini bilmek zorunda olduğunun da farkındaydı. Babası bir kamu kuruluşunda işçi olarak çalışıyor, annesi ev kadınıydı. Kendisinden başka üç kız ve bir erkek kardeşi daha vardı. Babalarının kazancından başka gelirleri olmadığı için, kıt kanaat geçiniyorlardı. Annesi elinden geldiğince katkıda bulunmaya çalışıyor, çok cüzi paralar karşılığında dışarıya elışı yapıyordu. Her zaman tutumlu olmak, ay sonunu getirmek zorundaydı. Yaşadığı çileli hayattan olsa gerek İrem'in güleç yüzünün aksine, daima mutsuz, asık suratlı bir ifadesi vardı. İrem'in iç dünyasını hiç anlamıyor, kızına bir büyüğe ya da arkadaşına nasıl davranıyorsa öyle davranıyordu. İrem "benim arkadaşlarım var zaten, arkadaşına değil bir anneye ihtiyacım var, niye bana anne şefkati gösterip, beni anlamaya çalışmıyor, niye beni sevmiyor" diye düşünüyor ve

buna üzülmekten kendini alamıyordu. Annesi tabi ki kızını seviyordu ancak sevgisini göstermesi gerektiğinin ve yollarının bilincinde değildi. İrem annesinin ilk çocuğuydu, tecrübesiz zamanlarına denk gelmişti, neredeyse birlikte büyüdükleri düşünülürse annesi de haklı sayılırdı. Birbirlerinden o kadar uzaktılar ki İrem de çok sevdiği annesine sevgisini istediği boyutta göstermeyecek, daima suskun kalmayı, hüznlerini içinde yaşamayı tercih edecekti hayatı boyunca.

Kız kardeşleri ise anne ve babalarının istediği hayatı yaşıyorlardı. Kolay kabulleniyorlardı ailenin yaşamalarını istediği hayatı. Kişilikleri de ona göre gelişmişti. Farklı düşleri olsa da aileye yansıtıyorlardı. Ablalarının aile içinde yaşadığı sorunları gördükçe, kendi fikir ve düşüncelerini dışa vurmaktan, yaşamaktan kaçınıyorlardı. Erkek kardeşi ise henüz çok küçüktü ve ailenin gözbebeğiydi. Ne de olsa hem tek erkek çocuktuktu, hem de en ufak kardeşti. Erkek çocuğa yapılan her ayrıcalıklı davranış olağan geliyordu ve kızlardan hiçbiri, İrem de dahil bu durumu sorun yapmıyordu. Sadece ailenin yapısından kaynaklı değildi bu kabulleniş, toplumun katkısı tabi ki göz ardı edilemezdi. Ailece toplumun bireylere kabullendirdiği, yüklediği davranışları yaşıyorlardı.

İrem o yaz başka ilde yaşayan anneannesi ve dedesinin köyüne gitti. Üniversiteye başlarsam bir daha yanlarına gitmem zorlaşır diye düşünmüştü. Sınav sonuçları açıklandığında hala oradaydı. Büyük bir merak ve heyecan içinde evine dönmeyi bekliyordu. Birkaç gün daha sabredebildi, anneanne ve dedesini dönmek zorunda olduğuna ikna ederek, eve dönüş yolunu tuttu.

Dikkat çeken kendine has bir duruşu vardı. Ama o kadar utangaçtı ki, utangaç tavırları daha da ilgi uyandırıyor insanlarda. Eve dönüş yolculuğu sırasında kendisinden çok büyük, yetişkin bir adamın da dikkatini çekmiş olmalıydı ki otobüsün mola verdiği dinlenme tesisinde yanına gelerek ondan hoşlandığını ve arkadaşlık yapmak istediğini söylemişti. Ancak İrem nezaketinden ve kişiliğinden taviz vermeden olgun bir davranışla bunun mümkün olamayacağını söylemişti. Ancak onun o olgun ve mağrur davranışı adamı daha çok etkileyerek ısrarcı davranmasına neden olmuştu. Bu defa suskun kalmayı tercih eden İrem'in edası adamı yola getirmeyi başarmış ve adam şirin davranmaya çalışarak, en azından bir insan olarak onunla görüşmesinin mümkün olup, olmadığını sormuştu. İrem hiç bozmadığı nezaketiyle olumsuz yanıt vermiş, adam da mahcup bir halde yanından uzaklaşmıştı. Ancak daha sonra yine mola verildiğinde tekrar yanına gelerek özür dilemiş ve hayat hikayesini anlatmaya başlamıştı. Meğerse adam 30 yaşın üzerinde, evli, çocuk sahibi birisiymiş ve zaman zaman bu şekilde macera peşinde koşturuyormuş. Ancak İrem ona davranışıyla ders vermiş ve bunu kendisi ile paylaşmak istemiş. Eğer onun teklifini kabul etmiş olsaydı İrem adamın gözünde namussuz, gönül eğlendirilecek bir genç kız olacaktı ve kendince macera yaşayarak ve belki de sürekli görüşecekleri vaadi ile kıza hoşcakal diyerek uzaklaşacaktı. Kabul etmemekle namuslu, saygı duyulacak bir genç kız olmuştu ve özrü hak etmişti. Hatta adamı mahcup etmeyi bile başarmıştı.

Oysaki İrem'in namuslu olmak gibi bir derdi yoktu, sadece içinden geldiği gibi davranıyordu. Aşık olmalıydı, karşısındaki de kendisine aşık olduktan sonra bir erkekle birlikteliğe evet diyebilmeliydi. Tabi bunu karşısındaki adamın anlamasının mümkün olmadığını farkındaydı. Ona kendisini kanıtlama gereğini de duymuyordu ayrıca. Uygun bir dille yanındaki adamdan gitmesini istedi.

Sınav sonuç gazetesi yayınlanmıştı ama alıp bakma imkanı olmadığı için postacının yollarını gözler olmuştu. Eve geldikten birkaç gün sonra mahallenin postacısı gelmiş ve sınav sonucunun içinde bulunduğu zarfı uzatmıştı heyecanla. Çünkü tanışıklıkları vardı postacı amca

ile ve İrem'i çok sever, kazanacağına dair ümidi olduğunu söylerdi. Kapıda zarfı açtırdı, sonucu öğrendikten sonra gitmek istediği için. İrem komşu ilde bulunan başka bir ildeki üniversiteye bağlı mühendislik fakültesini kazanmış olduğunu söylediğinde ilk tebrik eden postacı amcası oldu.

Okul kaydını yaptırmak için babasıyla girdi üniversite kapısından içeri ve farklı bir dünyada buldu kendisini. Daha önce tatmadığı bir duygu sarmış ve çok mutlu etmişti onu. Kendisine şaşıırıyordu, çünkü hep duyduğu ama bugüne kadar yaşayamadığı duygular içersindeydi. İçinden "ayaklarının yere basamaması bu olsa gerek" diye geçirmişti.

Kaydını yaptırmak üzere görevli memurların bulunduğu odaya gittiler. Orada çalışan görevli kişilerin soğuk ve ilgisiz davranışları dikkatini çekmişti anında. "Ben burada hep bu tavır ile mi karşılaşacağım, niye olması gereken insani davranış yok, insanlar niçin bu kadar boş ve anlamsız, makine gibi davranıyorlar karşındakilere" diye düşünmüştü. Sürekli o görevlilerle ilişki içinde olacağını sanmıştı çünkü.

Artık gün sayıyordu okula başlamak için. İçi içine sığmıyordu ve okula başladığında ne yapacağını, günlerini nasıl geçireceğini hayal ediyordu, içi kıpır kıpır. Sevmek sevilme de vardı hayallerinde. Henüz sevgili denilecek bir arkadaşı olmamıştı. Lise son sınıfa başladığı sıralar bir kez denemesi olmuştu ama bunun sevgi değil sadece bir heves olduğunu ve komşusunun oğlu olan bu delikanlının ısrarı sonucu flört etmeyi kabul ettiğini fark edince hemen bitirmişti. Yaşının küçük olduğunun farkındaydı ama madem ailesi olgun yaşamasını istiyordu, o halde hayatında sevdiği bir erkeğin olması da olağan olmalıydı. Kompleks duymaya başlamıştı ayrıca. Çünkü arkadaşlarının çok daha küçük yaşlardan itibaren flörtleri olmuştu ve İrem'i de eleştiri yağmuruna tutuyorlardı, hatta İrem alay kokusu alıyordu bu eleştirilerde, belki de kompleksinin nedeni de buydu. Oysaki İrem gerçek bir sevgi istiyordu hayatında. Ayrıca okulunda başarılı olmak ve hatta beklediği kadar başarılı olabilir ise asistan olarak okulunda kalmak istiyordu.

Evet, o büyük an gelmiş ve üniversitelerin eğitime başlamasıyla birlikte İrem'de okuluna kavuşmuştu. Heyecanlı bir yapısı olduğunu biliyordu ama "Tanrım ne kadar büyük bir heyecan bu" diye geçirdi içinden. Heyecandan titriyordu neredeyse, beklediğinden fazla heyecanlıydı ama belli etmiyor, her zamanki olgunluğunu sürdürüyordu. İlk olarak açılış törenine katıldı, kendisi gibi yeni başlayan arkadaşlarıyla birlikte. Genelde bu tür törenlere yeni başlayan öğrencilerin katıldıklarını, eski öğrencilerin bir yolunu bulup bu törenlerden kaçtıklarını öğrenecekti bir kaç gün sonra, tören sırasında tanıştığı Burhan isimli arkadaşından. Henüz her şeye a-

cemi olan yeni öğrenciler ise farkına dahi varamadan kendilerini törenin ortasında buluveriyorlardı. İrem bilerek katıldı ama zorunlu olmadığını bilseydi, belki o da katılmaktan kaçınırdı. Çünkü bu tür törenler artık sıkıcı geliyordu, ne de olsa büyümüşlerdi. Ne gereği vardı açılış törenlerine ya da benzer törenlere katılmanın diye düşünüyordu. Ancak tören ortamı bir kaç öğrenciyle tanışma ve arkadaş edinme fırsatı olmuştu. Bir anda etrafında birçok erkeğin döndüğünü de fark etmişti. Bir bahaneyle birisi ona yaklaşmış ve tanışma fırsatı yaratmıştı. Bir üst sınıfta farklı bir bölümde okuyan bu delikanlı ona bir şey de itiraf etmişti. Aslında törene katılmak değildi onun amacı, İrem dikkatini çekmişti okul bahçesinde ve onunla tanışabilmek için peşinden törene dahil olmuştu. Aslında hoş bir delikanlıydı ama yine de İrem oldukça temkinli davranıyordu. Arkadaş olmalarında bir sakınca görmediğini ama buna bir anlam yüklememesini istediğini belirterek tören sonrası diğer öğrenciler de olduğu halde birlikte kantine giderek çay içip, sohbet etmişlerdi. Bu görüşmeler sonucu bir grubun ilk oluşumları başlamış gibiydi.

Üst üste yaşadığı umutsuzluklar sonunda güzel günlerin başlangıcı, habercisi olacak bir gün yaşamıştı. Üst sınıfta okuyan arkadaşlarıyla birlikte yanına gelen yakışıklı bir delikanlıyla tanıştı okul bahçesindeki banklarda otururken. Meslek Yüksek Okulunda okuyan çekici delikanlı İrem'in ilk anda ilgisini çekmiş, kaçamak bakışlarla onu süzmesine engel olamamıştı. Umut da İrem'den hoşlanmış olmalıydı ki bakışlarını ondan alamıyordu. Bakışları her yakalandığında utanmakla birlikte yine de fırsat buldukça göz atmaktan vazgeçememişti. Okula başladığından beri ilk defa bir erkekten hoşlanmıştı. O günden sonra Umut'la sık sık karşılaşır olmuşlardı. Neredeyse derslerin dışında kalan tüm boş zamanlarında bir aradaydılar, tabi arkadaşları da olduğu halde. Bir süre sonra arkadaşları olmadan, baş başa kalmaya başlamışlar, sürekli birbirlerini tanımak için fırsat yaratır olmuşlardı. Daha doğrusu her şey doğallığı ile geliyor, onlar bu fırsatı değerlendirmesini biliyorlardı. Koca bir kış geçmiş artık sevgili olmuşlardı ve onları tanıyan tüm öğrenciler bunu bilirdi. Olumsuzluk yaşasalar ya da kavga edip gelgitler yaşasalar da birbirlerinden vazgeçemiyorlar ve tüm bunları da gözönünde yaşamaktan çekinmiyorlardı.

İnsana heyecan ve umut veren çok güzel bir bahar günüydü. Mutluluk dolu yürekleri coşup, taşıyordu. Birlikte bir şeyler yapmak istiyorlardı. Birden İrem, birlikte memleketine gitmeyi teklif etti ama anında vazgeçti. Çünkü ailesi ters karşıladı böyle bir şeyi. Yanlarına sevgili olan iki arkadaşlarını daha alarak gitmek geldi akıllarına ama bu durumda da ailesi neler olduğunu anlayabilirdi. İnsan bir şeyi çok isteyince çaresini bulmuş ya, biraz düşündükten sonra dördünün de

sevdiği erkek arkadaşı olmayan bir kız arkadaşlarını da yanlarına alarak giderlerse kamufle etmenin mümkün olacağına karar verdiler. Yalan söylemekten, yapmacık davranmaktan nefret eden yalnız arkadaşları şiddetle karşı çıktı, kabul etmedi. Ancak çok ısrar edince ve zorlayınca kabul ettirdiler ve beşi birlikte ailesinin yanına gittiler. Ailesi arkadaşlarını sıcak karşılamamakla, şüphe dolu bakışlarını belli etmekle beraber geleneksel misafirperverliklerini de esirgememişlerdi. Evde biraz dinlenip, karınlarını doyurduktan sonra, şehri gezmişler ve güzel bir gün geçirmişler, kaldıkları yurda mutlu dönmüşlerdi.

Yıllar geçti, İrem okulunu başarıyla bitirdi ve profesör olan bir hocası asistanlık teklif etti. Ancak fakülteye geçiş yapamayan, yüksekokul mezunu olarak kalan Umut nişanlısı İrem'in asistan olarak kalmasını istemedi. Belli etmekten kaçınsa da Umut kompleks ediniyordu aralarındaki eğitim farklılığını. İrem'in öyle kaygıları yoktu. Olsaydı yıllar öncesinde onunla flört etmeyi ve sonra da nişanlanmayı kabul etmezdi. Umut'u çok sevdiği ve sevgisinin peşinden gitmesi gerektiğini düşündüğü için okulu bitirdikten sonra, diplomasını aldı ve evine – ailesinin yanına döndü.

İrem ve Umut farklı illerde doğup-büyümüştü ve dolayısıyla aile kültürleri de farklıydı. İki genç bu sorunları aşmak için ne kadar çaba sarf ederlerse etsinler zaman zaman iki aile arasında kültür çatışması yaşanıyor, olmadık anlaşmazlıklar, tartışmalar çıkıyordu. Umut'un ailesi İrem'le evlenmesini istemiyordu, istemeyerek nişan yapmışlardı ama hala ayrılabilirler umudunu taşıyorlardı. Tüm bu yaşanan olumsuzluklara rağmen her şeyi göze alarak evlenmişler ve iş bulmak, ailelerden uzaklaşınca daha mutlu olabilecekleri umuduyla İstanbul'a yerleşmeye karar vermişlerdi.

Umut mesleğiyle ilgili bir iş bulmuştu ancak belli etmemeye çalışsa da İrem'in çalışmasını istemiyordu. Bu arada bir çocukları olmuş, Çetin dünyaya gelmişti. Doğumu çok zor olduğu için adını Çetin koydular. Çocuk da olunca İrem'in çalışma şansı kalmadı. Çünkü çocuğunu güvenle bırakacağı birileri yoktu. Eşinin işine gelmişti bu durum ve çocuğu da bahane ederek adeta onu eve hapsedmişti. İlk önceleri İrem hapsedildiğini anlayamamış, bu durumdan rahatsız olmamıştı. Çocuğunu kendimin yetiştirmesi daha iyi diye düşünüyordu. Ancak sonraları evde sıkılmış “çalışmayacaktım madem ben niye okudum” demeye, kendisini işe yaramaz görmeye, ev hayatı dayanılmaz bir hal almaya başlamış ve eşine iş bulup çalışmak istediğini söylemişti. Bunun üzerine Umut küçük bir işyeri açmış, kendisi de işten ayrılarak burada birlikte çalışmaya başlamışlardı. İrem'i burada çalışmak da mutlu etmiyordu. Ayrıca ekonomik açıdan da fazla bir etkisi olmamıştı yaşantılarına. Sonunda Umut'u öğretmenliğe müracaat etmek i-

çin ikna edebilmiş ve bir İlköğretim okuluna önce sözleşmeli daha sonra kadrolu öğretmen olarak geçmişti. Umut kıskançlık yapıyor, İrem'e olmadık ithamlarda bulunuyordu. İrem'i birlikte çalıştığı öğretmen arkadaşlarından dahi kıskanıyor ve sürekli tartışma yaşıyorlardı. İrem evlendiği adamı tanıyamıyor, ne yaparsa yapsın sorun yaşamaktan kurtulamıyordu. Ağır psikolojik baskı vardı üzerinde ve giderek gücü tükenmekte, psikolojisi her gün ciddi boyutta bozulmaktaydı. Umut her tartışmayı bir öncekinden daha fazla büyütüyor, İrem'in üzerindeki baskıyı daha güçlü kılmak için olmadık sözcükler, olmadık davranışlarda bulunuyordu. Ve her geçen gün şiddet eğilimi artıyor, “ ne zaman şiddete başvuracak, daha bana neler yapacak” diye düşünmekten kendini alamıyordu.

Hiç beklemediği bir anda yine kıskançlık nedeniyle yaşadıkları bir tartışmanın sonu, ağır bir şiddetin başlangıcı oldu. Hakaretler, küçük düşürmeye çalışmalar, küfürlerle başlayan tartışmanın şiddeti giderek artmış ve tekme tokat İrem'i dövmeye başlamıştı. Umut da büyük bir şaşkınlık içersindeydi, kendini tanıyamıyordu, elinde olmadan yapıyordu tüm bunları ve kendini engelleyemiyordu. İrem'i yumrukları altında ezerek yere yatırıyor, sonra boynundan tutup ayağa kaldırıp duvara fırlatıyor, sürekli bir odadan bir odaya kaçışlar ve kovalamalar devam ederek ve dayak tarzı değişerek şiddetine devam ediyordu. Gözü dönmüştü adeta. İrem ise Umut'a bir yandan yapmamasını söylerken bir yan-

dan da hıçkırıklarla ağlıyordu ve gelecek darbelerden kendini kurtarmaya çalışıyordu. Minik oğulları büyük bir korku içinde bir annesinin çaresizliğine bir babasının saldırganlığına bakarak ağlıyor, babasının bacaklarını tutmak istiyor ama minik bedeni yetmiyordu. Çocuk giderek feryat figan ağlamaya başlamıştı ama Umut'u bu bile durduramamış, hatta İrem'i yatağın üzerine yatırarak öldürmek istercesine boğazından sıkılmıştı. İrem gözlerini Umut'a dikmiş bakıyor ve "ölmekten korkmuyorum, ne istersen yap" diyen ve vedalaşan bakışlarını ona hissettirmeye çalışıyordu. Ama nefesi tükendiği anda gözlerini kapattı ve "her şey bitti" diye geçirdi içinden. O an artık ölüm bile bir şey ifade etmiyordu, belki de bir kurtuluştu bu hayatta çektiklerinden. Umut o an "ne yapıyorum ben" diyerek kendine geldi ve aniden ellerini İrem'in boğazından çekti. Ama hala psikopat bakışlarla etrafına bakınmaya, hakaret ve küfürler savurmaya devam ediyordu. "Senin tedaviye ihtiyacın var Umut" dediği anda öfkenin sınırı daha da artmış ve İrem'i mutfağa sürükleyerek, çekmecedden çıkardığı olağanüstü iri bıçağı karnına dayamış ve "sus, yoksa sonun kötü olacak" diye tehdit etmeye devam etmişti. İrem'in şaşkınlığı gittikçe artıyor, korkuları ise azalıyordu. "Ne olacaksa olsun ve bitsin, artık dayanmıyorum" diye düşünüyordu. Ancak çılgık çılgına ağlamaya devam eden oğlunun sesini duyabilmiş, farkına varabilmişti aniden. Elinin kolunun bağlı olduğunu bir kez daha anladı ve sustu gelen her darbe karşısında, ta ki Umut şiddetini bitirene kadar. Oğlu için yaşamak ve ayakları üzerinde durmak zorundaydı. Bu düşünceler içinde geceyi oğlunun yanında geçirdi, sabaha kadar hiç uyuyamadan.

O akşam geçirdiği şiddet ilkti ama son olmadı. Artık her tartışmanın sonu şiddete varıyor, her defasında daha da ağırlaşıyordu boyutu.

Hassas olan yapısı yaşadığı her olaydan sonra daha da hassaslaşıyor ve gittikçe hastalıklı bir kişi olduğunu görüyordu. Sinir krizi ile tanıştı bir akşamüstü iş dönüşü yaşanan tartışma sonucu. Umut "paraları ne yapıyorsun, nerede harcıyorsun" soruları ile İrem'e ithamda bulunmuştu ve bu son damla olmuştu İrem için. Çünkü kendi ihtiyaçları için dahi kolay para harcamayan, ancak ailesi, evi ve özellikle de oğlu için gönüllüce para harcayabilen bir kadındı. Bu nasıl bir ithamdı, ne demek istiyordu. Düşünceleri kopmuştu ve bağırıp, çağırılmaya, yatak odasında bulunan eşyaları yerlere fırlatıp, kırıp dökmeye başlamıştı, zaman zaman haykırıslara dönüşen hıçkırıklar içinde. Oğlu içinde olsa bu yaşama katlanmamaya karar vermişti. Ama ne yapabilir, nereye gidebilirdi ki?

Ailesini çağırdı ertesi günü, hıçkırıklar içinde yaptığı telefon görüşmesiyle. Çok hasta olduğunu hem kendisine hem de ailesine itiraf ederek. Anne ve baba-

sı üzülmekle birlikte, kararsız kaldılar, ne yapacaklarını bilemediler. Acaba İrem bir kapris mi yapıyordu, yoksa gerçekten söylediği kadar hastamıydı ve o kadar kötü, tehlikeli bir noktada mıydı? Sonunda babasının İstanbul'a gitmesinin daha doğru olacağına karar verdiler ve babası İrem'in yanına geldi. Babası ve oğluyla birlikte bir arkadaşının evine sığındı, yanlarına sadece birkaç kıyafet alarak. Oradan başka bir arkadaşının yanına, daha sonra da başkalarının yanına... Ev bulup taşınana kadar geçici sürelerle birilerinin yanında kaldılar.

Umut ne yapıp ediyor, İrem'i kaldığı yerlerde buluyor ve orada da tehditlerine devam ediyordu. Hatta çalıştığı okula gidip, rahatsız edebilmek, huzurunu kaçırabilmek için elinden geleni yapıyordu. İrem evinden ve okulundan uzakta bir semtte ev bulmuş ve tayinini de orada bir İlköğretime yaptırmıştı.

Umut boşanmak istemiyor, İrem'le barışma yolları arıyordu. Hatta İrem'i kışkırdığı, kendisinin de tanıdığı öğretmen arkadaşlarından birinin aracı olmasını istemişti, hem de gereğinden fazla ısrarla, zorlayıcı bir şekilde. Yücel öğretmen ikna edemeyeceğini bildiği halde görüşme yapmayı kabul etmiş, ancak beklediği gibi başarısız olmuştu. İrem'in doğru karar verdiğinin farkındaydı. İrem'le dostluğu sürecekti Yücel öğretmenin, Umut'un yaptığı ithamlara aldırmadan.

Çocuğu görme bahanesiyle evine gelmek istiyordu Umut. Evin kapısından çocuğu teslim eden İrem'se içeri girmesine izin vermiyordu, ona karşı olan tüm zaafına rağmen. Zaafını bir kez daha kullanmasına izin vermezdi bunca yaşadıklarından sonra. Tüm çabalarının boşa gittiğini gören Umut tehditlerinden vazgeçmiş, bu defa tatlı dilli olmayı denemeye başlamıştı. Tam da İrem yelkenleri suya indireceği vakit Yüksek Okuldan beri arkadaşlıkları devam eden bir arkadaşı imdadına yetişti. Sadece onun gerçek yüzünü hatırlamasına, bu davranışlarının ne kadar yapmacık olduğunu görmesine yardımcı olması yetmişti. İrem "haklısın, değişmiş olamaz, onunla bir araya gelmeyi kabul edecek olsam, aynı şeyleri yine yapacaktır eninde sonunda. Beni kandırmasına, gerçekleri görmemi engellemesine izin vermemeliyim. Gözlerimi açtığın için teşekkür ederim" demiş, Umut'la çocukları için bile olsa zorunlu olmadığı sürece görüşmeleri, karşılaşmaları sınırlamıştı.

Son kozlarını oynayan ve hiçbir şekilde ikna edemeyeceğini anlayan Umut da bir araya gelemeyecekleri gerçeğini anlamış, zorlamaktan vazgeçmişti. Zorlu geçen 2 yıllık mücadelenin ardından galip çıkarak, boşanmış, özgürlüğüne kavuşmuştu İrem.

Yaşadıkları nedeniyle artık ilaç kullanmadan normal hayatını sürdüremeyen İrem, çocuğu ve arkadaşlarıyla birlikte daha mutlu bir hayat sürme yolunda ilerlemektedir.

Öykü

Ateş Er

Çırakla Söyleşi

Köşeden sonra dördüncü dükkan... ön vitrinde kışlık botlar, yüksek topuklu kadın çizmeleri ve birkaç mokasen... bir de siyah asker postalları... Camın üst tarafında boydan boya üç renk yazıyla yazılmış “İki sene garantili, kendi imalatımız Botlar.” Sonra fiyakalı bir isim ve 23 yıllık ayakkabı imalatçısı bilmem hacı kim... vitrinin sol alt köşesinde küçük harflerle yazılmış minik bir tabelacıkta “ayakkabı tamiri yapılır” yazısı. Üç renkli tabeladan, fiyakalı isimden, bilmem 20 küsur senelik imalatçılıktan bu küçük tabela beni daha çok ilgilendiriyordu. Sonuçta yeni ayakkabılara ihtiyacım olmasa da, eski ayakkabılarımın tamire ihtiyacı vardı.

Ve giriyorum köşeden üçüncü dükkanın içine. 23 yıllık ayakkabı imalatçısının mağzasının içi alelade bir tamirci dükkanıymış meğer! Zaten topu topu 15 yıldır kurulan semtin 23 senelik imalatçısından da bu beklenirdi.

İçeri girer girmez, 13 yıllık semtin 23 senelik ayakkabıcısının, birkaç aylık çırağı karşılıyor beni. Komik mi bilmem ama bana şöyle geliyor; annesinden 10 yaş büyük bir bebek! Ama hemen günahımı almayalım hacı bilmem kimin, belki 10 senesini başka semtte geçirdi, sonrada 15 senedir de burada. Çırak, plastik koltuk tipi sandalyeyi göstererek, “abey hoş geldin buyur” diyerek davet etti. Bu teklife hayır diyemedim, çünkü, öyle yorgundum ki kendimi hemen attım.

- Camda ayakkabı tamiri yapıldığı yazıyor.

- Doğrudur abey yapıyoruz.

- Ustan yok mu?

Anlıyor sorunun nedenini ve cevabımı hemen veriyor:

- Usta yok ama ben de tamir bilirim.

- Sen usta mısın, çırak mı?

- Aslında işi öğrendim ama hala çırak sayılıyorum.

- Yaaa o neden?

- Neden olacak usta maaşı daha fazlada ondan.

- Konuş ustanla.

- Onun ustaya değil işi bilen çırağa ihtiyacı var.

- Ya öyle demek, sen nerelisin bakalım?

Gülümsüyor, yüzüme bakıyor belli belirsiz. Aslında bakmıyor, bir şeyler arıyor, şöyle dostça, tanıdık bir iz, bakış belki de, ya da küçük bir gülümseme. Soruma cevap vermiyor. Anlaşılan bulamadı aradığını yüzümde.

Üstünde eski bir gömlek, onun üstünde kazağımsı bir şey, altında kadife bir pantolon kendine oldukça büyük gelen. Hele elleri... Elleri kesiklerle, yaralarla, çürüklerle dolu... Derinden derine açılmış o yaraların kimisi kabuk bağlamış, kimisi ise yeni açılmış... On üç, on dört yaşlarında bir çocuk bu.

Çocuk olmasına çocuk ama konuşması, bakışı, davranışı öylesine olgun, temkinli ki... ve pekte zeki. Hayır, bu çocuk olamaz. Olsa olsa büyümüş ama bir daha küçülüp yeniden çocuk olamamış bir büyük...

- Sustun abey, çay söyleyeyim mi?
- Teşekkürler, kalsın, senin ellerin acımıyor mu?
- Acıyor ama alıştım
- Acıya mı alıştın?
- Acıya, diyor ve duruyor, sonra kurşun gibi sıralıyor sözleri:

- Alıştım abey. Acıya ve her şeye insan alışıyor.

Kesik kesik söylüyor bunları, belki bana öyle geliyor. Belki de gerçekten maksatlı yapıyor bunu. Sözlerini tek tek soruyor karşısındakine, sanki bir önceki sözün karşısındakini ne derece sarstığını görüp ondan sonra yolluyor sıradakini. Ve hala bir şeyler arıyor yüzümde. Belki bir mimik, bakış ya da buna benzer bir şey. Belli etmemeliyim, diyorum içindem, belli edersen hiç iyi olmaz. Ama yürekte dayanmıyor ki böyle bir çocuğa karşı...

Bir çocuk

Elleri harabe bir şehir yeri

Yıkıntının acılarıyla dolu bütün sokakları

Bir çocuk

Elleri yaralar yurdu

İşgal edilmiş esir topraklara benziyor

Bir çocuk elleri pare pare

Yitirmiş her yeni yarada

Biraz daha çocukluğunu

Bir çocuk

Acılara alışmaktan bahsediyor

Acılara ve her şeye

Acaba nedir

O her şey?

- Sen nerelisin abey?

Ama kendisi daha nereli olduğunu söylememişi bu soruyu bana sorarken. Aslında biliyorum, eğer bir insan nereli olduğunu saklıyorsa bunun nedeni o şehrin belli bir etiketi taşımasındandır. Örneğin, Dersimliler solcu, devrimci, Diyarbakırlılar yurtsever, Yozgatlılar sağcı, Erzurumlular faşist gibi oturmuş yargılar vardır. Oysa Dersim'den faşist çıktığı gibi Erzurum'dan da az olmayacak kadar çok devrimci çıkmıştır. Belki de bu nedenle ufaklıkta şehrini söylemiyor. Bana öyle geliyor ki uygun zemini arıyor, bulursa söyleyecek. Nereli olduğunu söylemeyenlerin diğer bir sebebi de izini kaybettirmek istemesidir. Onun tanınmaya değil unutulmaya ihtiyacı vardır. Şimdi bu çocuk kendisinininkini söylemeden bana soruyor. Çocuk dedim de bu sadece çocuk yaşında ama aslında kocaman bir adam.

- Ben buralı sayılıırım, diyorum gülümseyerek

- Buralılar gibi düzgün konuşuyorsun, ama

- Aması?

- Biraz farklı.

- Bozuk mu konuşuyorum, kötü şiveli mi yani?

- Hayır şiven iyi, cümle kuruşun...

- Anlıyorum ne demek istediğini. O kadar dikkat

ediyorum ama gene de özne ve yüklem sıralaması bizim büyüdüğümüz yerde konuşulan dillere göre ters.

Çaresizce ona şu yanıtı veriyorum:

- Madem konuşmamdan olayı çözdün, iyi o zaman, buralı değilim. Ama azda olsa buralı sayılıırım.

- Ne kadar buralı sayılırsın, diye soruyor gülerek.

- İşim bitene kadar.

Gözleri parlıyor, cin gibi bir şey bu çocuk.

- İşin uzun sürer mi abey? Çok mu işin?

- Çok

- Nedir ki?

- Gemilerde çalışıyorum. Yük gemilerinde.

- Ellerin pek düzgün.

- Bütün işi vinçler, makineler yapıyor.

- Peki siz ne iş yapıyorsunuz?

- Gemiye yüzdürüyoruz ya.

- O kendi kendine yüzer bir kere.

- Ama nereye gideceğini bilmez.

- Anladım, seninki güzel bir iş, bir orda bir burda.

Çok yer gördün mü?

- Sayılır.

- Nereleri?

Bu ufaklık bir iki soru daha sorarsa gemici olmadığımı anlayacak. Neyse çaresiz oyunu, yani yalanımı sürdürüyorum.

- Birçok yeri gördüm.

- Paris gibi mi?

- Onu görmedim, çünkü deniz kenarı değil.

- Ya Moskova?

- Orası da deniz kenarı değil.

Haince sorularına devam edeceğini biliyorum ve tedbirli cevaplar hazırlıyorum.

- Yani sen bir nevi her yerde oralı sayılırsın.

- Hayır, hep aynıyım.

- Nerelisin ki?

- Sen nerelisin? Neden saklıyorsun nereli olduğunu?

- Ben... Şey... Saklamıyorum ki.

- Söyle o zaman, yoksa korkuyor musun?

- Ne korkacam abey. Diyarbakırlıyım.

Onu kızdırdığımı biliyorum, elimde olmadan gülümsüyorum. Gülümsediğimi görünce o da aynı şekilde gülümseyerek yanıt veriyor. Hani bir çocuğa bir parça çikolata verirsiniz ya size harika bir gülümsemeyle karşılık verir, işte bu çocukta öyle karşılık verdi. İlk defa çocuk, çocuk gibi davranıyor, kendini güvende hissederek kocaman bir gülümseyişle çocuk olduğunu hatırlıyordu.

- Şehrim Diyarbakır'dır. Asıl adı Amed'tir. Orada, yani biz de eyaletler var. Amed aynı zamanda eyaletin adıdır. Burası gibi değil. Bu ülke biraz oradan farklı...

Ülke meselesine girince konunun yine tehlikeli bir hal alacağını düşündüm ve bir soruyla sohbetin yönünü

değiştirdim.

- Geleli çok oldu mu?
 - İki yıl kalmadım ya, hele bir on altı olsun yaşım...
 - Kaç yaşındasın?
 - 14 abey. Hele on altısına geleyim.
- Sonra susuyor ve ekliyor:
- Bana kalsa on beşte olur ama olmaz diyorlar.
 - Yaa...

Konu burada kendiliğinden kapanıyor. Zira artık ona ne ben bir şey diyebilirim ne de o bana...

- Ayakkabılar tamamıdır. Öyle güzel yapmışım ki sanki fabrikadan yeni çıkma. Usta burada olsaydı, o tamir olmaz, deyip yenisini satmaya çalışırdı. Ama ben onun gibi yapmıyorum.

- O nasıl yapıyor?
- Nasıl yapacak, tamir için gelen her on müşteriden sekizine yeni ayakkabı satıyor.
- Şimdi nerede, imalathanede mi?
- Yok abey, ne imalathanesi, ayakkabıları her seferinde en ucuz satan yerden alıyor. Her seferinde başka bir imalathaneden yani...
- Ama vitrinde 2 yıl garanti diyor?
- O 2 yıl garanti sadece çizmeler için. Zaten o çizmeleri Ruslardan ucuza alıyor ve dört katına satıyor. Yani daha en baştan senden 4 kat fazla para alıyor.
- Ama vitrinde 23 yıllık ayakkabı imalatçısı yazıyor?
- Abey, sen, vitrinde yazan her şeye inanma. Bizim hacı şimdi kayfede dedikodu ediyor. Üç sene önce şarküteri ciydi, batınca ayakkabıcı oldu. Sekiz ay önce.
- Nereli bu adam?
- Valla heç bir yerden saymamak lazım böylesini.
- Niye?
- Niyesi var mı, üçkağıtçıda ondan.

Ayakkabıları giyiyorum. Anlıyorum ki bu çocuk gerçekten işi öğrenmiş. Eline sağlık, diyorum ve ücretini uzatıyorum. Hayır, diyor. Israr ediyorum, olmaz, diyor. Yine ısrar ediyorum. Bir dahakine ödersin, diyor, şimdi almam, diyor. Tam ayrılırken sesini duyuyorum:

- Belki gerçekten gemicisin ama sözlerin bizim oralardan, yüzünde... Türkçeyi iyi konuşuyorsun ama gene de farkı anlaşılıyor. Ama sanırım bunu herkes anlamaz. Birde bizim oradakiler gibi gülüyorsun. Benim amcam oğlu da senin gibi gemicidir, hem de 3 senedir. Hiç gelmedi daha, belki de gelemeyecek? Sözüünü kesiyorum burada. Yoksa ufaklık yine fazla konuşacak.

- Nerelisin demiştin ya, ben de buralı değilim, gerisini boş ver.

Anlıyor birden:

- Ya gemi?
- Gemi var var... Hem de sağlam.
- Bizim çaya da gider mi?
- Her yere gider heval, hem de her yere...

İşte şimdi emin oluyor, biliyordum, dercesine yüzüme bakıyor. Aslında bende çok gizlememiştim kendimi, o da bizden biriydi. Arkamdan bağıyor ben kapıya yönelince:

- Selam söyle abey, herkese selam söyle...
- Gülümseyerek devam ediyorum yoluma.

Aclan Uraz

Deneme

Bahar Derin

Bu bölümünde sonuna geldik insanlık!

İçim sıkılıyor, yüreğim sıkışıyor adeta...

Evet, bir kedi az önce can çekiyordu... Kafası ya-vaşça önüne düştü... Can çekiyor, garip sesler çıkarı-yordu. Benim içim gitti...

Zaten bugün insanoğlunun geldiği nokta itibarıyla de kendimi artık zamanın çok gerisinde hissediyorum. Bir yanda Myabar'da on binlerce insan yok oldu, bir yanda Çin'de on binlerce insan yok olmakta ve hala ya-nı başımızda bir savaş sürüyor. Bunca ölüm yetmezmiş gibi hala birbirini öldürmeye çalışan birileri her yanı-mızda. Artık insanlar ailecek otogarlarda uyuyor. Ev-sizler, işsizler, açlar ve simitle yaşıyorlar çocuklarıyla birlikte... Çok acı çekiyorum... Kendimi, yaptıklarımı yaşananlar karşısında çok yetersiz hissediyorum. Çok mutsuzum, sanki hiç bir şey yapamıyormuş gibi hisse-diyorum...

Bir kadınla tanıştım bugün, onun yaşamını da dü-şünüyorum bir yandan... kadının ilk evliliğinden olan çocukları memlekette, ikinci kocasından da 3.5 yaşında bir Emre'si var. Kocasını bırakıp kaçmış ve o çocuğunu bırakıp kendini denize atmayı düşünüyor(du) benimle konuşana kadar. Onu vazgeçirdim, ama ben piyano fil-mindeki gibi kendimi engin denizlerin kollarına bırak-mayı istedim çünkü çok çaresiz hissettim. Kadın kira-da, ev sahibi evden çıkaracak, ne olacak bilmiyorum, düşündükçe kötü hissediyorum. Memur gibi hisse-de-miyorum: dergilerimizi sattık, kiralaları ödedik, şu kadar kişi katıldık... Hayıuuuuuuuuuuur ya gözümün önünden kayıp giden yaşamlar, onları nasıl durduracağım. Ama biliyorum Ateşi Çalmak'ta okumuştum insanlık kim bilir daha nasıl paramparça edilecek, bir anne bebeği i-çin kendini satmıştı bu bana çok dokunmuştu. Ama ro-man sanmıştım. Sanki gerçek değildi okuduğumda. Şimdiyse bana dokunduğunda hissettiğim birer hayalet gibi gerçekler... Bir kadın, yaralanmış, kanlar içinde ve kimse acı çekmiyor. Sırıyor akbabalar. Kanın kokusu adeta başlarını döndürüyor ve dişleyip dişleyip kadın-dan parçalar koparıyorlar. Kenara çekilip iştahla yeme-ye başlıyorlar... Aynı Discovery Chanel'daki hayvan belgeselleri gibi... Bana kapitalizm en gelişmiş, en mo-dern kentleri Afrika'nın balta girmemiş ormanlarından daha vahşi geliyor...

Aynı yink yank gibi olmalıydı. Çinlilerin temel

sembollerinden biri gibi. Siyahın içinde bir beyaz, be-yazın içinde bir siyah. Ama ben hep siyahları görüyo-rum, hep kötülükler var, hep acılar görüyorum... Sanki hep keman ve ailesi violenselleri çalışıyorlar içimde, yü-reğim parçalanıyor.

Birgün mis gibi ekmek kokan bir fırına girdik. Biz iki ekmek aldık, o sıra 16 yaşlarında bir çocuk girdi ve biz mis gibi ekmek kokan fırından iki ekmeğimizle çık-tık. Yanımdaki canımın içi compenaramın gözleri dol-muştu. Öyle kolay kolay ağlayacak biri de değildi hem yaşı hemde konumu itibarıyla... "Ne oldu?" diye sor-dum. Bir an acaba yanlış bir şey mi yaptım diye düşün-düm. Ama hayır, çocuğa üzüldüğünü söyledi. Nasıl, kim, hangi çocuk dedim. Bizden sonra giren çocuk "Bayat ekmek var mı?" demiş adama "Var" demiş ve yarım bayat ekmek almış. O an benim canım compena-ram o çocuğa ekmek almak istemiş. O kısacık saniye-ler arasında ona alacağı ekmeğin çocuğun onurunu in-citeceğini düşünerek vazgeçmiş ve acısı gözlerine düş-müş. Bense tüm bu olanlardan bir haber... İşte kim bi-ler böyle kaç kayan yıldızın yanından geçtiğimi düşün-düm... İşte canım compenaram bende görüyorum artık kayan yıldızları... Hem de bir gece çölde gökyüzüne bakmak gibi görüyorum... Compenara... Görüyorum... Yüreğim her acıyı içine aldığında zorlanıyor, çatırıyor ve ve ve daha bir büyüyor. Sanki bir kadının içinden bebeğini sökülüyorlar... Merhaba Frida! Seni seviyo-rum... Çocuğunu aldırmanın zorunda kalır Frida acı çeker ve korkusuzca acılarını tualine akıtır...

Biz toprak anamız çünkü erken kopan, koparılan her kök acıtır canımızı...

Acı çekiyorum... Her şey böyle hızla çürürken... Ben bilime inanan bir insan olarak bu çürüyen şeylerin toprağımıza bereket getireceğini biliyorum. Ama om-zumdaki bay Dühring hayır diyor aklımı çelmeye çalı-şıyor. Ölmesinler istiyorum insanlar, acı çekmesinler... Değişim bana bir yerlerde uykuya kalmış ya da tembel-lik ediyormuş gibi geliyor. AMA...

Şimdi siyah beyaz...

Şimdi ölüm ve yaşam...

Şimdi sevda ve ayrılık...

**ŞİMDİ SENİ YENİNİN MACERALARI
BEKLİYOR İNSANLIK!**

zindan türkü söylüyor

BİR KANAT ÇIRPIŞI*

Yolunu şaşırılmış, oradan oraya savrulan, kanadında umudu taşıyarak uçan bir kırlangıcım farzet. Yolumun nereye varacağını bilmeden uçuyorum. Bu bilinmezlik içinde masmavi gökyüzü öyle kasvetli, ı-sıklar içinde parlayan güneş öyle soluk ki! Kanadım-da taşıdığım umut her an oradan oraya serpilip zerrecikler olarak düşerken, umutla dolanırken yeryüzü, korkuyorum... korkuyorum umudu tüketmekten... Yine de bencilce davranıp umudu yüreğime tutsak edemiyorum.

İşte böyle savrularak yaşayan ben, gökyüzünde parıldayan bir ışık kümesinin oluşturduğu bu yolu fark ettim. Bu yol o kadar güzeldi ki; parıltılar gözle-rimi kamaştırıyordu.

Yüreğimin tellerinden bütün bedenime yayılan bir ürperti ile irkildim. Bir güç beni bu yola doğru çe-kiyordu. İçimdeki ses ise gitmemem gerektiğini söy-lüyordu. Çünkü güzelliklere kavuşabilmek öyle kolay olmasa gerek. En ufak bir hedefe kavuşabilmek için bile emeğimizi veriyor, terimizi döküyorken, böylesine güzellikler vadeden bu ışık yolu kimbilir ne kadar çetin tuzakları içinde barındırıyordu. Büyük olasılıkla terimizi, emeğimizi katmamız yetmeyecek, bedenimize hapsedtiğimiz canı feda ederek, damarlarımızdaki kanı akıtarak sulamak gerekecek çorak toprakları. Sadece bedenimizi feda etmemiz de yetmeyecektir. Tuzaklara karşı tetikte olup bilincimizi de katmalıyız.

Evet, bu kadar zorluklarla karşılaşacağımı hissettiğim halde, o içimdeki güce boyun eğdim. Merakıma yenilerek kanat çırpıma başladım. Her kanat çırpışımla daha da kanatlarımı açıyor, uzaklara göz dikiyordum. Zaman oldu yok olmak, toz olmak istedim. Zerre olmak istedim. Umut gibi...

Şaşılacak bir şekilde dağıttığım umut zerrecikleri beni izliyor, gittiğim her yerde filiz veriyorlardı. Cesaretle daha güçlü kanat çırpıyordum. Hiç dönüp arkama bakmadan yol alıyordum. Sonra sesler duydum; yoldaşlarımın sesleri, martı sesleri, karga sesleri, şahin sesleri ve diğerleri. Onlar da beni takip ediyorlardı. Kanat çırpışımız ahenkli bir ses oluşturdu-

yordu. Tıpkı bir neyin içine üflenen nefesin müziğe kavuşması gibi çırpınışlarımız nefes oluyordu, ilerliyorduk. Engeller azalmış, yolun sonu görünüyordu artık. Ben değil biz olmuştuk ve kaçınılmaz bahçeler kanat çırparken, gözlerimizi dikerken uzaklara, en nihayetinde gördük o bahçeleri.

Evet, kesinlikle değmişti o meşakkatli mesafeler, biz şanslıydık, şanslı kuşlardık. Çünkü yolun sonunu görebilen şanslı bir kuşaktık.

ANTAKYA'DAN ÖNSÖZ OKURU HENA
**Bu mektup Buca F Tipi Kırıklar'da tutsak olan Özgür Burç için kaleme alınmıştır.*

Kardelen Bebeğe Mektup

Hoş geldin Kardelen bebek! İyi ki geldin... Umutları tükenmek üzereydi annenle babanın... Tam zamanında geldin... Annen üç kardeşini verdi ya bu zulme... Göğüsleri süt, gözle-ri yaş içinde...

Ne çare! Üç saniyede her bir anne... Senin gibi bir canını veriyor... Bu açlığa, yoksulluğa, bu zulme... Sen yaşamalısın! Sen yaşayabilesin diye-dir çekilen bunca zulüm, bunca ölüm... İnsan gibi yaşayabilesin... Onurunu, bedenini satmak zorunda kalmayasın diye-dir, bunca esaretimiz, tutsaklığımız... Erken yaşta büyüüp kaldıramayacağın yük-lerin altına girmeyesin diye-dir... Kısa oldu kusura bakma şimdi çok işimiz ve de acelemiz var... Şimdi 'Kardelenler' büyümeden değiştirmemiz gereken koskoca bir dünya var... Ve olurda yetiştiremezsek sana devrimi sen yetişmelisin devrime... Her üç saniyede bir Kardelenler ölmesin diye... Bıraktığımız yerden kuşanmalısın dünyayı... Değiştirebilme bilincinin cesaretini, cüretini... Bu zulüm, bu ölümler, bu açlık, bu yoksulluk bitsin diye...

Hoş geldin Kardelen bebek... İyi ki geldin... SEVGİLERİMLE...

Gebze F Tipi'nden Serpin Kablan

SAĞLIĞI ve YAŞAMI TEHLİKEDE
ZAVAR SERBEST BIRAKILMALI
 HIS LIFE & HEALTH IS IN DANGER
ZAVAR MUST BE RELEASED
 SA SANTÉ ET SA VIE SONT EN DANGER
ZAVAR DEVRA ÊTRE LIBÉRÉ
 SEIN LEBEN IST IN GEFAHR
ZAVAR MUSS FREILASSEN
 SU VIDA Y SU SALUD ESTÁ EN PELIGRO
ZAVAR DEBE SER PUESTO EN LIBERTAD
 LA SUA VITA E LA SALUTE È IN PERICOLO
ZAVAR DEVONO ESSERE RILASCIATI
 الصحة وحياته في خطر
يجب الافراج
 Η ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ
ZAVAR ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΔΕΣΜΕΥΕΤΑΙ

41 yaşında genç bir adam. Evli, biri kız diğeri oğlan iki dünyalar güzeli çocuk babası. ‘Yasadışı örgütün amaçları doğrultusunda Anayasa’yı değiştirmeye çalışmaktan’ Sekiz yıldır hapiste. Cezası ise müebbet... Erol Zavar... 9 yıldır kanser hastası.

Zembereği boşalmış sözcüklerin
 Akreple yelkovan öpüşüyor on ikide
 Bütün ziller vaktinde vuruyor,
 Tembellik edip gitmeyeceğim
 Kusura bakma ölüm
 Bugün de gecikeceğim

Erol, 99’da kanser teşhisiyle ameliyat edilir. Doktorlar; ameliyat sonrasında iyi bir bakım ve sürekli kontrolün şart olduğunu, ilk bir yıl yinelememiş olması nedeni ile de hastalığının büyük olasılıkla sorunsuz seyredeceğini söylerler. Sağlığı konusunda duyarlıdır Erol ve kontrollerini de ihmal etmez. Ta ki, 2001 Yılı’nın ilk günlerinde, gözaltına alınana dek...

Sessizlik çökmüş kentin sokaklarına.
 Martılar uykuya dalmış.
 Kar bütün örtülerini örtmeye hazır.
 Randevularımıza sadığımızdır, sektirmem saatini.
 Ama bu sefer tembelliğim tuttu,
 Ölüm daha çok beklersin beni...

17 Ocak’ta tutuklanıp Eskişehir Özel Tıp Cezaevi’ne konur. Ağrıları nedeni ile doktora çıktığında, anlatır hastalığını Erol Zavar, hem de tüm ayrıntıları ile... Raporlarını ve ilk hekiminin önerilerini iletir. Kontrollerinin yapılmasını talep eder. ‘Abartılacak bir durum olmadığı’ yanıtını alır. O denli tehlikesizdir ki durumu, bir aspirinle geçiştirilir. Sonraki durak ise F Tipi tecrittir.

Şimdi kış,
 Ölümün vaktidir derler
 Ve tecrübelerimden bilirim
 Kışın ölene söverler.
 Kusura bakma ölüm
 Ben arkamdan sövdürmem.
 Bu randevuya asla gelmem

Onlarca kriz geçirir; bayılmalar, kanamalar... Sonu dayakla da bitse, doktorların yakasını bırakmaz hiç. Sımsıkı bağlıdır yaşama, alabildiğine de inatçı. 2004 Şubat’ıdır; eşi, arkadaşları ve kendi çabaları sonuç verdiğinde. Bir Üniversite Hastanesi’ne sevk edilir. Yakından bildiği ve tanıdığı belirtiler nedeni ile farkında olduğu ve 37 aydır yetkilileri uyardığı gibi, Kanser mesaneyi sarmıştır. Tam beş tane ve oldukça da büyük tümör bulunmuştur. Üç ayda bir hastanededir artık ve sayısız tümör alınır vücudundan. Toplam 16 ameliyatta 50’nin üzerinde kanserli tümör.

Bu şiirin içinden tren de geçebilir
 Uçak da, vapur da...
 Bütün teknolojik ölüm aletleri de...
 Ama hiçbirine binmeyeceğim.
 Kusura bakma ölüm, gelmeyeceğim.

Vücut direnci ve bağışıklık sistemi açısından en uygun koşullarda bulunması, ve asla strese maruz kalması gerekirken, bilimsel olarak bu boyutlar için en olumsuz koşulları oluşturan tecritte tutulmaya devam edilmesinin yanı sıra her sevkte saldırıya uğramakta, dövülmekte ve taciz edilmektedir. Hatta ameliyatlar sonrasında yatağına zincirlenmektedir.

Gelecek öyle uçsuz bucaksız duruyor ki
 Ve ben ne olacağını merak ederken
 Hani filmin en güzel sahnesinde
 Sinemadan çıkar gibi
 Hayattan çıkıp gidemem.
 Kusura bakma ölüm
 Adın çok soğuk, gelemem.

15 Mart 2007’de artan ağrıları üzerine Erol’un safra kesesi alınır. Çok ciddi bir hastalık olan KOAH da eklenmiştir tabloya. Migrenden minisküze, kalp hastalığından geçirilmiş tüberküloza;

F Tipi’nde bir dizi hastalık sarmıştır zaten bünyesini... Halen akciğerlerinde de çok sayıda nodül bulunmakta. Kansere dönüşme olasılığından söz edilen nodüller...

Bunca mazeretim varken

Yaşama dair,
Ölümü aklımdan bile geçirmem.
Seviyorum seni hayat
Tüm kötü sürprizlerini de...

Bizler, Erol Zavar'ın yakınları, yol arkadaşları ve devrimci demokrat dostları olarak, tecridi tüm tipleri ile birlikte tarihin çöplüğüne atabilmek için şu andaki en doğru halkanın "Erol'u F Tipi'nden Almak" olduğunu düşünüyoruz.

'Erol Zavar'a Yaşama Hakkı Koordinasyonu'nun girişimi ile bu ülkenin duyarlı aydın ve sanatçı potansiyeli ile devrimci demokratik muhalefeti... genç, kadın ve emekçileri olarak; bugün, yani 31 Mayıs 2008 Günü Ankara'da olmak istedik. Erol'la aynı havayı soluyalım; Sevgili Elif Zavar ve çocuklarının yanında olalım istedik.

Birazdan, 1 No'lu F Tipi Cezaevi'nde tutulmakta olan Erol Zavar'ı ziyaret etmek üzere Sincan'a hareket edecek ve "Erol Zavar'a Özgürlük!" talebimizi; O'nu inatla hücrede tutmaya devam eden yetkililere duyurabilmek için, hep birlikte ve tüm gücümüzle bir kez daha haykıracağız.

Bilinsin istiyor ve açıkça ilan ediyoruz ki, biz Erol'u oradan alacağız. Bu gelişme; hasta tutsaklardan başlayarak tüm insanlarımızın tecritten 'çıkışı' için çok önemli bir aşama olacaktır.

Bugün ziyarete gidiyoruz Erol'u... Yakında ise, bir kez daha ve bu coğrafyanın tüm devrimci demokratik birikim ve vicdanı ile, O'nu 'almak' üzere tekrar geleceğiz buraya.

Bekle bizi Ankara... Bekle bizi Sincan!

Sık dişini Erol... Hadi, ha gayret!
TECRİT ÖLDÜRÜR,
DAYANIŞMA YAŞATIR!
DEVRİMCİ TUTSAKLAR
ONURUMUZDUR!
EROL ZAVAR'A ÖZGÜRLÜK!
EROL ZAVAR'A
YAŞAMA HAKKI
KOORDİNASYONU

Bahar / Yaz '08

Merhaba Ayışığı

Benim adım Tekin Mihyaz. Ben İstanbul Bağcılar'da oturuyorum. Şu anda ise Sakarya L Tipi Cezaevinde yatmaktayım. Yaklaşık üç senedir cezaevindeyim. Kalan cezamı da okuyarak, bilgimi ve kültürümü genişletmek istiyorum. Yatmış olduğum süre içerisinde azda olsa birçok kitap okudum. Fakat Ayışığı'na ait yayın dizisi kitaplarını tercih ediyorum. Bana bir koli halinde gönderebilirseniz sevinirim. Sizlere tekrardan sevgilerimi ve saygılarımı ayrı ayrı buradan gönderiyorum.

**Saygılarımla
Tekin Mihyaz**

4 Mart 2008

Merhabalar,

Derginizin varlığından ve çalışmalarınızdan haberim vardı ancak ilk defa son sayıyı okuma imkanım oldu. Daha sayfaları çevirmeden Herzen'in kapaktaki sözlerine takıldı gözlerim. Edebiyat ile ilgilenen, yazan, okuyan herkesin söyleyecek bir sözü, bir nedeni vardır aslında. Özellikle biz içeride yazan mahpusların biraz daha farklı nedenleri vardır. Herzen'in bu sözü tüm nedenleri tek bir olguda toplayacak kadar evrensel, gerçekçi ve cesurca olmuş.

Sekiz yıldır hapisteyim. Sürekli bir şeyler yazıyorum. Bizim durumumuzda mutlaka biliyorsunuzdur yazmanın tek nedeni edebiyat değil. Yaşama tutunma, ayakta kalma, mücadele etme çabası. Tabi bunu sürdürürken yazılarımıza edebi bir değer de katma uğraşındayız. Ben yazılarımı "Mahsus Mahal"de değerlendirmeye çalışıyorum. Dergiyi takip ediyor musunuz bilmiyorum. Önsöz dergisiyle ilgili öncelikli hedefim her sayısına ulaşabilmek. Ayışığı Sanat Merkezi'nin de çalışmalarını daha yakından takip etmek istiyorum.

Bu sayının dosya konusu oldukça ilgimi çekti. Özenle irdelenmiş ve kaynak bir eser haline getirilmiş. Önümüzdeki sayıların dosya konularının da aynı başarılı çizgide olacağına inanıyorum. Özellikle müzik konusunu çok merak ediyorum. Çok kapsamlı bir konu. Hani ne söylenirse, ne yazılsa bir şeyler eksik kalır ya inanıyorum ki hepimizin aklından, gönlünden geçenler canlanacak kısıtlı sayıdaki sayfalarda. Belki bu sayıdaki güzel söz gibi birkaç cümle anlatacak her şeyi...

Sıla Erciyes'in yazısından başlayarak her konu, her yorum, her haber hakkında uzun uzun cümleler kurmak, bunları yazıya dökmek geçiyor kalbimden. Ama fazla zamanınızı almak istemiyorum. Ne de olsa bizler zaman kavramını çok önemsemiyoruz ama sizler için zaman değerli olsa gerek. Tüm düşüncelerimi bir bütün halinde yazmam gerekirse hiç düşünmeden diyebilirim ki, "Bu büyük esere yakışacak değer de bir Önsöz hazırlamışsınız."

Ruhan Mavruk'un yeni kitabını da en kısa zamanda okumaya çalışacağım. Evden isteteceğim ama kitaphevlerinin geneline dağıtımını yapıldı mı bilemiyorum.

Önsöz'e ve eserin tamamına gönül veren, güç veren, inanan tüm yüreklere sonsuz selamlar, sevgiler, başarılı çalışmalar. Özgürlük, dayanışma ve mücadele dolu günler dileklerimle.

Muzaffer Tansu / L Tipi Cezaevi / Ferizli/Sakarya

Sibel Sürücü

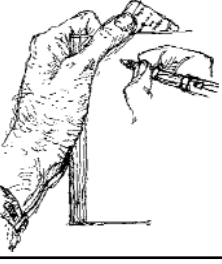
“Her çağın kendi kahramanları vardır” diyordu büyük usta ve ekliyordu, “Onları bulamazsa yaratır!” Artık öyle bir çağda yaşıyoruz ki, onları bulmasına gerek kalmadan birer birer öne atılır oldular.

Bir sıra neferi mütevazılığında yaşayan bu insanlar bir komutan gibi ölümün üzerine atıldılar. Şimdi en büyük orduları onlar yönetiyorlar. Sanki açık bir kurşun gibi bedenlerini delip geçmemiş gibi, zehir yüklü bir bulut olup bedenlerini eritip geçmemiş gibi, sanki ihtiyarlığın en bahtiyarlığını da yasamamışlar

gibi ve sanki bu dünyada tatmadıkları mutluluk kalmamış gibi, öyle rahat ve yürekten ölüme atıldılar... Ve daha onlar gibi coşmaya hazır bekleyen onlarca yiğit insan var...

Aysun Bozdoğan

OKUURLARDAN

Okyanuslarla Buluştuk

Onlar sadece insan olmak, insan gibi yaşamak istediler... Kalplerinde binlerce, milyonlarca sevgi taşıyıp milyonlarca sevdiler... Kardeşliği, iyiliği ilke edinip ilkeleriyle yaşadılar... Onlar önce büyüdüler... Yüreklерinde günden güne büyüyen hiçbir zaman sönmeyecek bir sevgiyle büyüdüler... Büyüdüler, büyüdükçe öğrendiler... Büyüdükçe sevdiler, zenginleştiler... Önce yıldız oldular... Aydan aldıkları ışığı yaydılar... Sonra onlar ışık saçmaya başladılar... Yıldızlarımız toplandı ay oldular... Yüreklерindeki sevgi büyüdükçe parladı... Parladıkça daha da büyüdü... Ve tanıdık biz onları... Güneş oldular ısıttılar içimizi... Karanlık gecelerimizden sonra doğdu güneşlerimiz... Ama unutmayalım ki gecede de vardılar...

Yıldızlarımız, aylarımız... Onların verdiği ışıkla aydınlandık... Bir zaman sonra onlar olduk... Onlar gibi baktık... Onlar gibi öğrendik... Onlar gibi yürüdük, koştuk, yaşadık... Biz onlar olduk olalı kalbimiz daha bir hızlı atmaya başladı... Nefeslerimizi daha bir derinden almaya başladık... Damarlarımız daha bir hızla dolaştırdı sevgi damlalarını vücudumuzda... Göller, nehirler, denizler yetmedi bize... Okyanuslarda buluştuk... Oralarda toplandı nilüferler, yunuslar, denizatları... Hepsi de farklı yerlerden geliyorlardı... Önemli değildi zaten nerden geldiği... Önemli olan buluşmaktı... Buluştuk...

Herkes de aynı bakış vardı... Tanıyorduk biz birbirimizi... Kalplerimiz selamlaşıyordu... Güneş vuruyordu okyanusun üzerine... Kuşlar yoldaş oluyordu kardeşliğe... Yağmur damlaları düşüyordu okyanusa... Düşen her damlayla daha da büyüyorduk... Büyüdükçe büyüyor, güçleniyorduk... Tanıyorduk birbirimizi... Tanıyorduk kalplerimizi... Güneşimizi de alıp dünyaya yayılmak istedik... İstedik ki kalpler birleşsin... Aynı güneşin altında, aynı derecede ısınmak istedik... İstedik ki herkes bir kuş olup kanat çırpıp özgürlüğe... Aynı şartlarda doğup, aynı şartlarda ölmek istedik... Kayıtsızca, sorgusuzca düşünmek istedik... Çok gördüler güneşimizi... Çok gördüler birleşen damlaları... Oysa biz onlar içinde istemiştik bunları... Biz onları da sevmiştik... Onlar ise güneşimizi batırmak, okyanuslarımızı kurutmak istediler... Dağıtmak, savurmak, yok etmek istediler... Yakıldık, yıkıldık, vurulduk... Vuruldukça bir damla azaldı okyanustan... Bir yıldız kaydı gökyüzünden... Ama unuttu onlar...

Gece yıldızsız olmaz... Güneş doğmadan asla durmaz... Yağmur yağmadan ağaç çiçek açmaz... Büyüyen, kök salan fidan, damarlarında su damlaları dolaştıkça, güneş içini ısıttıkça, büyür, dağılır, orman olur... Bizleri yok etmek isteyenler unuttular, ölenle yeniden doğulur... Doğdukça büyülür... Büyüdükçe yayılır... Büyüyoruz güneşlerimiz kalbimizde... Binlerce filiz bedenimizde... Bizler kuşların kanadında yaşıyoruz... Koşuyoruz, uçuyoruz, büyüyoruz... Büyüdükçe daha da insan oluyoruz... Biz başarıyoruz insan olmayı... İnsan olabilene ne mutlu...

Antep'ten Bir Hemşire

Gülen Yüzlere İşlendi Günlerin Sesi

Rüzgar gittikçe şiddetleniyordu. Kulakları sağır eden bir sessizlik sarmıştı dört bir yanı. Rüzgarın sesi aç karınlardan gelen uğultuyu bastırıyor, fırtınayı haber veriyor gibiydi. İnsanlar fırtınayı beklerken, gözlerini ufka dikmiş... Bilinmeyen bir korku yüreklerini sarıyor... Yine de fırtınanın bir kurtuluş olduğunu biliyorlardı. Beklemek yerine artık kıpırdamak, fırtınaya eşlik etmek istiyorlardı.

Denizler hırçın dalgalarını karaya savuruyorlardı uzaklardan. Rüzgara eşlik eden bir davul sesi duyulmaya başladı; önce yavaşça, dingin, huzurlu, güzel günleri anımsatan bir ses... İnsanların insanlığı unutmadığı, toprakların kanla sulanmadığı, daha fazla güç için silahların konuşmadığı, filizlerin doyurduğu karınlardan vicdanıyla rahat uyuduğu günleri anlatan bir sestir bu. Adı konulmamış, resmi çizilmemiş mutluluğun soyutluktan kurtarılarak, gülen yüzlere işlenen sesiydi.

Davulun sesi hızlandı, hızlandı, hızlandı... İnsanlığı çağırır gibiydi. İnsanları o bereketli hayata çağırıyordu, paylaşarak bencilliğin duvarlarını yıkan, üretirken kendisini tanıyan ve yeniden doğan insana çağırıyordu: Katliamlara son, ırkçılığa son, eşitsizliğe son, açlığa son ve boğazımıza dayanan bıçaktan alınan cesaretle yılmadan usanmadan iliğimizi kurutan, kanımızı emen kenelere son.

Yürekler bu çağırışı duyuyor ve kulaklarına gelen bu sese sonuna kadar açmışlardı kapılarını: Evet son. Bir son olmalı, bir başlangıcı yaratan... Bir ölüm, doğumu yaratan...

Lenin, Che, Fidel... Sonra Deniz, Yusuf, Hüseyin... Geldiler ve gitmeyecekler, taa ki insan, insanlı-

ğın savaşını kazanana kadar... Taa ki savaşların savaşı verilene kadar, ta ki ölüm, yaşamı-sosyalizmi doğurana kadar...

Fırtına sürüyor ve hep sürecek ve de kasırga kaçınılmaz. Bu sancılar 9 ay değil 900 yıl sürse de kapitalizm sosyalizmi doğurana kadar...

Deniz, Yusuf, Hüzeyin Anısına Saygıyla

Devrimin Sonsuz Şövalyeleri

Ne acılar ne sancılar geçirdi insanlık. Hep küçük mutluluklar ısıtılıp ısıtılıp önüne sunuldu. Büyük insanlık, ulu insanlık yok oluşunu büyüklüğüyle hazırladı. Hep daha büyüme, hep daha fazla kazanmak ve daha fazla kan dökmek amaçtı. Kana susamış kapitalizm ordusu insanlığın beynini işgal etti. Ne kadar çok, o kadar yenildi insanlık; çünkü sadece bir kişinin beyni değil işgal edilen. Bütün insanlığındı. İşgaller arttıkça açlık arttı, sınıflar arası uçurum arttı, acılar çoğaldı ve sonunda işgale karşı savaş vermeye başladı insanlık. "Ben" iken "BİZ" olmak, işte sorun burada başladı.

Taksim'de de farklısı olmadı. Mücadele deyip korkularına yenik düşenler geri çekildiler. Bir tek devrimin sonsuz şövalyeleri kaldılar. Artık daha fazla yansa da canımız, isyan ediyor kaybedecek hiçbir şeyi kalmayan insanlar. Yola dökülüyorlar. Tek çare "DEVİRİM" diyor yürekler, yüreğimize kulak verenler çoğalıyor... Umut-suzluğa kapılmak yasak...

Tek sorun "BİZ" olunca oluşacak güce inanmak. Ben inanıyorum ama "BİZ" olarak...

İzmirden Hena

SUÇLARI NEYDİ ?

Suçu neydi bu çocukların? Her gün kim olduklarını bilmedikleri kişilerce, elleri kanlı, can alıcı adilerce, hem yönetiliyor hem de öldürülüyorlardı... Her sokaktan yükselen bomba sesleri... Her gece, her gündüz hayata gözlerini yuman fidanlar... Neydi suçları bu çocukların? Belki de kimisi öğretmen, kimisi mühendis, kimisi de doktor olacaktı... Ölmek yerine ölüme meydan okuyacaklardı... Kimdi bunlar, ne istiyorlardı? Kendi aileleri, kendi çocukları yeşil bahçelerde oyunlar oynarken, her gün gülüşlerine yenilerini eklerken bu çocuklar bombalarla, silahlarla, tüfeklerle oyunlar oynuyorlar, üstüne ölüyorlardı... Neydi bu çocukların günahı? Çocuk olmak mı ya da o toprakta yaşıyor olmaları mı? Hiçbir şey... Her sabah kalkıyorlar, bir tarafta açlık bekliyor, diğer tarafta ise ölüm... Kendini bilmezlerin zevki için oluyor bunlar... Para için... Hükmetmek için, kan için... Bu çocukların geleceğini engelleyenlere sesleniyorum: Ne zevkiniz değerli, ne paranız, ne hükmünüz, ne kanınız, ne de insanlığınız... Ne haklısınız ne de süttan çıkmış ak kaşık... Siz çocuk düşmanı, kan avcısı... Siz insanlığın, geleceğin, yaşamın düşmanısınız... Ve siz yarattığınız bu kan denizinin içinde boğulacaksınız... Tarihin hükmü yakındır...

Ayışığı yoldaşından Filistinli çocuklara...

21 MART DÜNYA ŞİİR GÜNÜ ŞİİR VE DEVRİM

Bu yıl dördüncüsü düzenlenen “Uluslararası İzmir Şiir Buluşması” Latin Amerikalı şairlerle bizim şairlerimizi ve şiir severleri bir araya getirdi. Biz de Ayışığı Sanat Merkezi olarak İzmir’de düzenlenen bu “Şiir Festivali”ne katıldık. Latin Amerikalı şairlerin katıldığı festivalde şair Ruhan Mavruk da yer aldı. Latinlerin devrimci rüzgarının estiği etkinlik dört gün sürdü. Arjantinli Diana Bellesi, Ekvatorlu Margarita Laso, Kübalı Pablo Armando Fernandez, Meksikalı Maria Baranda, Santa Domingo Rei Berroa, Şilili Badilla Castillo, Uruguaylı Rafael Courtoisie, Venezuelalı Enrilque Hernandez D’Jesus dizeleriyle etkinliğe Latin sıcaklığını, Latin devrimciliğini taşıdılar.

“Güney Amerika’da Devrimler ve Şiir” başlığı altında gerçekleştirilen I. Oturumda Kemal Özer ve Kübalı Pablo Armando Fernandez, Latin Amerika şiiri üzerine durdular. II. Oturumda “Ulusaldan Evrensel Nazım ve Neruda” başlığı altında, şair Egemen Berköz, Muzaffer İlhan Erdost, Sergio Badilla Castillo konuyu ele aldılar.

III. Oturum, “Şiirde Devrimci Tavrı” olarak belirlenmişti. Ahmet Telli, Diana Bellesi, Enrique Hernandez D’Jesus konuyu ele aldılar. “Türkçe’de Güney Amerika Şiiri” başlığı altında Sennur Sezer, Hüseyin Yurttaş sunumlarını yaptılar. “Toplumcu Şiirimiz” başlığı altında ise Kemal Özer, Ruhan Mavruk sunumlarıyla toplumcu şiirimizin dünden bugüne gelişimi ele aldılar.

Sanat Merkezi olarak sürekli takip ettiğimiz etkinlik, Latin dostlarımızla yaptığımız röportajlar, kurulan sıcak ilişkiler ile coşkulu bir şekilde geçti. Kurduğumuz Ayışığı standı, herkesin ilgi noktası haline geldi.

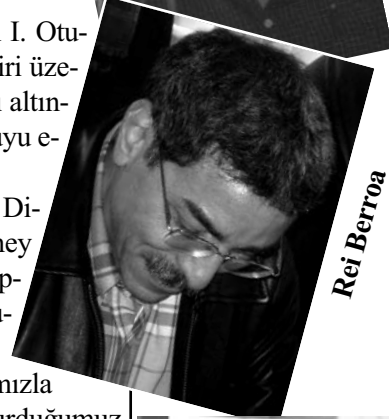
Kübalı, Arjantinli, Uruguaylı, Meksikalı, Dominik Cumhuriyetli, Şilili şairlerin yer aldığı şiir festivalinin önemli konuklarından Kübalı şair Pablo Armando Fernandez, “buradaki festival devrimci bir harekettir”, demişti. Gerçekten de haklıydı. Latin Amerikalı şairler bir araya gelir de orada devrim rüzgarı esmez mi? Devrimci bir hareket oluşmaz mı? İzmir şiir festivali belki de tarihinde ilk kez bu kadar coşkulu, heyecanlı ve devrimci bir atmosfer içinde geçti.

21 Mart denildiğinde hepimizin aklına ilk gelen şey Newroz bayramıdır, yükseltilen serhıldan ateşleridir. Öğrendik ki Mart ayının isyancılığına şiir de dizelerini katmış. 21 Mart aynı zamanda “Dünya Şiir Günü”ymüş. 2008 için hazırlanan “Dünya Şiir Günü” bildirisinde Ahmet Oktay diyor ki; “Küresel kapitalizm ingeler alanını, yani sanatsal alanı da sömürgeleştirmiş bulunuyor. Ama şiiri hala sömürgeleştiremedi ve pazar ekonomisine eklemeyemedi. Magazinel edebiyat basını, şiiri hala manşet yapamıyor ve ayağa düşüremiyor.” Burjuva dünyanın çürütme politikasına karşı direnmiyor şiir.

Çok yoğun bir program akışı nedeniyle, ayrıca röportajlar için çevirmen ayrılmamış olmasından dolayı şairlerle yapmayı düşündüğümüz sohbetleri istediğimiz gibi gerçekleştiremedik. Etkinlik aralarında, yemek molalarında, fırsat bulduğumuz her anda sorularımızı sorduk. Bu

Rafael Courtoisie

Rei Berroa

Sergio Badilla Castillo

konuda bize yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Öğretim görevlisi Ebru arkadaşımıza bir kez de buradan teşekkür ederiz.

“Penelopenin gergefinde yer alan ipliklerimiz hepimiz.”

Bembeyaz saçları, masmavi gözleriyle, Latinlerin tüm sıcaklığını bize taşıyan bir çınar vardı şairlerin arasında. Her yana Küba'nın insan yüzünü, kararlı, devrimci yüzünü taşıyordu sanki. Kendisiyle ilgili bilgi verirken bir şey dikkatimizi çekti. Eğitimi için Amerika'dayken devrimin gerçekleşmesiyle birlikte Küba'ya dönmeye karar veriyor. Bunun nedenini onu mutlaka sormalydık! Bir molada yakaladığımız Kübalı Şair Pablo Armando Fernandez'e sorduk; “1959'da devrimle birlikte Küba'ya dönmüşsünüz. Amerika'dan kalkıp Küba'ya gelme sebebiniz neydi” diye. Aldığımız cevap ise çok basit ve yalındı: “Özgürlüğe değil sorumluluğa inanıyordum. O nedenle de Küba'ya döndüm.”

Pablo Armando Fernandez

“Kuzey Amerika'ya çok genç yaşta gittim. Orada kendimi geliştirdim. Bir şiir yazdım ve bu benim hayatımı değiştirdi ve beni Küba'ya götürdü. O güne kadar tanıdığım tek Kübalı tarihti.

“Şiir beni beş ayrı kıtaya ziyarete zorladı. Benden daha büyük şairlerle tanıştım, şu anda olduğu gibi. Bu benim hayatımın bir rüyasıdır. Burada sizinle olmak benim hayalimin gerçekleşmesidir. Buradaki festival devrimci bir harekettir.” diyen şairin görüşlerini kısaca özetlersek:

“Latin Amerika şiirinin temel özelliği 19. yy. başarılarından itibaren sömürgecilğe ve emperyalizme karşı oluşmuş bir şiir olmasıdır. Aynı zamanda İspanyol dili açısından modernizmle tanışmıştır. Sentez şiiridir. Yalın, aynı zamanda modernist öğeler taşır. Bu nedenle de büyük şairler çıkmıştır kıtamızdan.

“Şiir sözün ruhudur, içinde barındırdığı ruhla bizi daha devrimci kılar. Şiirsel anlamda devrimciyiz. Bu devrimci şiir evrenselidir. İnsana özgü duygular bu şiirin içine girer ve şiir bize önderlik eder, yardımcı olur. Güncel Küba Şiiri, şiir her zaman günceldir aslında... Şair olmayı kabul ettiğimde o zaman New York'taydım. Tesadüfi bir başlangıç değildi. Penelope nakış işlemeyi sürdürüyordu. Penelopenin gergefinde yer alan ipliklerimiz hepimiz. Ve şiire ilk başladığımda, her şeyi bilmek için bu kitapları okumam mı lazım, diye kendime sordum. Hayır, yazı yazmak seni şiirin en güzel noktasına taşıyacaktır.

Sen şiirin en güzel enstrümanısın
Bazen de silah olmalısın
Şiirini yazmak için

“Kendimi ifade edeceğim alan şiir olmalıydı. Radyoda dinlediğim bir hikayeden çok etkilenmişim. İngilizceye bundan sonra başladım. Amerika Birleşik Devletlerine gittim, liseyi orada tamamladım. Üniversite eğitimi aldım. 18 yaşında Karson'u tanıdım. Şiir toplantılarında şiir okurduk. Ben o zamanlar düz yazı ile ilgilenirdim. Karson bana duygularını nasıl ifade ediyorsun, diye sorduğunda ben de şiir demiştim. İlk şiirimi İspanyolca yazdım. Anneme, babama, doğup büyüdüğüm yere geri döndüm.

“Dilimiz İspanyolca, atalarım Afrika'dan. Avrupa'dan gelmiş. Kristof Clomb geldiğinde Kübalı olan neydi? Orada şiir buldum. Akan dökülen suda Kübalıların ruhu süzülmemekte... İşte bu şairin şiiri... İşte Kübalıyı anlatan şiir... Ve bu da tarihtir. Kübalının kim olduğunu bu tarihte bulabilirsiniz.”

“50 yıl önce bizi tamamen yok etmeye çalıştıklarında biz de Küba olarak kendi savaşımızı verdik, sözcükler ve dizelerde bizim silahımız oldu. 1953'te şiir kitabımı yayınladığımda Küba'da yayınevi yoktu. Şu anda ise üniversiteler, yayınevleri o kadar çok ki. Gene şairlerimiz çok iyi. Bizim için güncel olan daha önceki dönemin etkisiyle yazılmış olandır. Güncel olan 300 yıllık tarihimizdir. Küba'nın bu savaşını kendi sesine sahip olma mücadelesidir. Bu mücadele sanatın her alanına yansıyor. İspanya'nın bize bıraktığı İspanyol dilinin olanaklarıyla yansıtıyoruz. Onların kültürel özellikleri de bizim sanatımıza yansıyor. Çeşitliliğin savunucusuyuz.”

“Nazım Hikmet Küba'ya geldi. Nazım Hikmet Küba'ya geldiğinde, bize bir baba, bir kardeş geldi. Bize öğretmek için gelmişti. Nazım Hikmet'in şiirleri

devrime yardımcı oldu” diyen şair, onunla ilgili anılarına da değindi. “Onunla yakından tanışma fırsatım oldu. 15 Kübalı yazar vardı, içlerinden bazıları hayatta değil şu anda. Nazım Hikmet’e de bir sayı ayırdık, uzun uzun sohbet etme şansımız oldu. Öncü, örnek bir figürdü. Röportajların Türkçeye çevrilmesini çok gerekli buluyorum. Edebiyat dergisi çıkarırken aynı şekilde televizyonda da bir program yapıyorduk. Pazartesi televizyonunda yayımlanıyordu. Nazım’ı orada ağırladık. Çok önemli bir aktris Nazım’ın şiirlerini okudu. Ona adanmış olan ek yayını aramaya koyuldum. Bir toplantıda benim için ödülleri vardı; Nazım’la yaptığım söyleşinin yayınıydı. Yayını öptüm ve kalbimin üzerine koydum. Onun ışığı bana eşlik ediyor.”

“Viva Venezuela” “Viva Chavez”

Festival boyunca üzerindeki Che baskılı tişörtünü hiç çıkarmayan, her fırsatta yumruğu havada “Viva Chavez”, “Viva Venezuela” diye slogan atan Enrique Hernandez D’Jesus’a şiir ve şair üzerine sorduğumuz sorularımıza kestirme cevaplar verip, başlıyor yaşanan değişim rüzgarının yarattığı Venezuela’yı anlatmaya. “Bizim devrimimiz kültür bazlıdır. Cervantes’in eseri 10 milyon basıldı ve halka dağıtıldı. Şiir festivali biz de düzenliyoruz. Festivalimiz 80 şairle birlikte yapılıyor. Bütün şehirleri şairlerle birlikte dolaşılıyor, insanlara şiiri ulaştırıyoruz. Bizim petrolümüz fakir halklar için değiş tokuş yöntemiyle kullanılan bir araçtır. Son yapılan anayasa oylamasında burjuvazi ve Amerikan yönetimi Venezuela için olumsuz propaganda yayıyor. Bunların birçoğu doğru değil. Referanduma sadece zenginler karşı çıktı. Daha bilinçlenmemiz lazım, daha iyi organize olmamız lazım. Geçiş dönemindeyiz. Çoğu insan Chavez ve reformlardan yanaydı. Basın çarpıtıyor. Yaşayanlara oturdukları yerlerin toprağını veriyor. Kooperatifler oluşturuyor. Çalışınlar diye onlara para veriliyor. Temelde fikirlerde değişim yaratıldı. Halk parasını yönetiyor.”

Şiir ve devrim ilişkisi üzerine düşüncelerini anlat-

Enrique Hernandez D’Jesus

tiği oturdumdan notlar: “Söz her zaman devrimdir. Bizi dünyanın ve yaratının işbirlikçisine dönüştüren ruha dokunmanın ve hayalleri yaşamanın bir şeklidir. Şair yaşam için gerekli ve faydalı bir varlıktır. Şairin her ifadesi tutkuyla, acıyla, haberdar edişle ve sadece şairin keşfettiği gizli ateşi elde etmek ve duyarlı kılmak için gerekli olan değişikliklerle yüklüdür: Işık ve gölge, gizem ve güzellik, maske ve şeffaflık, sessizlik ve hayret... Devrim şiirin ta kendisidir, tam bir özgürlüktür, boş bir alandır ve dilin gücüdür. Şair mimarının yarattığı, kapıları değiştiren ve nefreti sona erdiren düşüncelerin bir yaban müzesidir. Dipsiz uçurumların ve belirsizliğin geometrisinde yürür, gökyüzünün dibindeki şarkıyla, kaçak bir sesle çıkarır üzerindeki, kaderdir ve hareketlerin karşılaşmasıdır, karanlıklarda soluk almaktır ve her insanın, doğanın ve bilinmezlerin sınırlarında var olma için yaşama arzudur.”

Uruguaylı şair Rafael Courtoisie

“Benim için büyük bir mutluluk ve onur, aynı zamanda büyük bir sorumluluk. Şiir ve devrim... Büyük bir sosyal yükümlülük içinde konuştuğumuz devrim, bu sosyal bir olgudur. Hiçbir dil tek başına değildir. Her dil birbirinden bir şey alarak büyür, gelişir. Dilin bu zenginliği eğer devrimcilik açısından söylersek insanların yaklaşması, dilin gelişimini sağlıyor. Tarih boyunca şiircilik bir devrim oldu. Çünkü hayatı değiştirdi, dili değiştirdi. Güney Amerika’da devrimci şiirin büyük önemi vardır. İspanyol emperyalizmine karşı verilen mücadelede en büyük desteği şiirler verdi.”

Şilili Sergio Badilla Castillo

“Bir toplumun uyum içinde gelişmesi için kültüre çok değer verilmelidir. Şili olarak diktatörlüğe karşı savaş veren bir ulusuz. Şairler olarak daha fazla uyum içinde bir toplum yaratmak için uğraştık. Son yedi yıldır diktatörlük olmasa da koşullar iyileşmiş değil. Tüketim toplumu olduğumuz sürece bundan acı çeken yine halk olacaktır. Bu benim ülkemde süren durumdur. Kültür de aynı zamanda özelleştirilmektedir, halktan soyutlanmıştır. Sağlık hizmeti özeldir. Tüketim toplumunun sonuçları bunlar. Özgürüz ama çoğumuz açız. Bu yüzden de farklı bir ülkede belediye başkanının bizi buraya getirmesine çok mutluyum.”

“Her ikisi de (Nazım Hikmet ve Pablo Neruda için söylüyor -bn) köklerine ait dilin gerektirdikleriyle evrensel simgelerin estetiğini harmanladıkları bir zeminde, verimli bir içselleştirme yoluyla renklendirdikleri eserlerini meydana getirmişlerdir. Yerel karşılıklarıyla sıkça kullanılsalar da kelimeler şiirselliklerini korurlar ya da günlük hayata aittirler, çünkü kirletilmemiş bir anlayışın kıvrımlarıyla bağlantı içindedirler.

“Tuhaf olsa da, Hikmet ve Neruda’nın ulaşmış ol-

duğu gibi böylesine büyük itibar gören bir şiir türüyle karşılaşmak son derece zordur. O yüzden her iki şairin eserlerini birbirine bağlayan bazı belirgin unsurların varlığı göze çarpar. Bunlar içtenliği ve ifade becerisini yansıtan konuların ve dilin bir arada varoluşu gibi, çağdaşlık olgusunu da içermektedir. Tarihin dönüm noktaları ve yazın dışı geleneğin bilinmeyen bağları da bunlarda ortaya konmuştur. Tüm bu unsurların birleşmesi, her iki şairin lirik tarzda ele aldığı konuların içsel gerçeklik temeli ile evrenin belirgin ihtişamı arasında hareket etmesine yol açar.”

Toplumcu Şiirimiz

“Toplumcu Şiirimiz” üzerine yapılan oturumda Kemal Özer ve Ruhan Mavruk’un yaptığı konuşmalardan aldığımız notları sunacak olursak... Kemal Özer Latin Amerika şiirine dair gözlemlerini sunarak başladı konuşmasına. “Latin Amerika şiirine dair ilk gözlem, yaşama ilişkin birçok şeyin taşıyıcısı olması. Bir çok şeyin çözümü şiirle yapılıyor. Siyasal eylemin içinde yer almış ozanlar yetiştirmiştir. Dinamizminin tek boyutlu kalmaması... Yaşamın her alanıyla ilgilenmeye açık bir şiir. Arayışının sınırları maddi olanın dışına da taşabiliyor. Ateşli bir söylem ve lirizm... Ritmini nabız atışından alan bir şiir... Ülkemiz şiirinin ana damarı olan yaşamları değil, varolanı değiştirmeyi hedefleyen insanlığın geçtiği yolu, öğreticiliğiyle bizim şiirimizi de etkilemiştir. Heyecan ögesi bizim şiirimize de derinlik katmıştır.”

Latin şiiri üzerine yaptığı bu kısa değerlendirmenin ardından kendini ve kendi şiirini anlattı: “Toplumcu şiirin içinde bulunduğumu düşünüyorum. Son yıllarda yazılan şiirin hayata dair olup olmadığı. 70’li yıllarda toplumcu şiire yöneltilen eleştiri “dünyada artık böyle şiir yazılmıyor” itirazıdır. Bir ozan tasarımıdır şiirde ve şiirden önce gelir. Her şiirin kendine göre bir tasarımı var. Kendisine örnek aldığı tarz, kimlik, kişilik demek. Bizdeki toplumcu şiirin ozan tasarımı Yunus Emre’den başlıyor, Pirsultan’dan geçiyor, Dadaloğlu, Teyfik Fikret ve Nazım Hikmet’te ulaşıyor. Bu gelenek bize Nazım Hikmet’le kazandırıldı. Nazım bu geleneği bilimsel bir temele oturtmuştur.”

Gereksinim kavramı üzerine duran Kemal Özer; “Nazım’ın mektuplarında, yazılarında var, insanlarımız bizleri hayatlarının her aşamasında bulabilmeli. Yaşamın her döneminde insanların gereksinimi olanları yazmalı şair. 60’dan sonraki toplumcu şiirin yeni bir aşamaya girdiğini görüyoruz. Ben bu aşamayı şiirin toplumsallaşması olarak adlandırıyorum. Neden toplumsallaşıyor şiir? Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için. 70’li yıllarda en önemli fırsatı yakaladı. Toplumsallaşma olanağını yakaladı. Dönem bütün bir şairler kuşağını etkisi altına aldı. Bu toplumsallaşmayı gereksinime

bağlıyorum. 80’li yıllara geldiğimizde ise, sadece siyasal konuları ele almaya dönüştü. Militan öznenin şiirini yazdılar. Bireyin ihmal edildiği, sadece siyasal olayların yer aldığı bu eleştiriye gündeme getiriyor. Ona kaynaklık eden insanları da yazmalı. 12 Eylül yeniden siyasal gelişmenin önünü kesmek için, yeniden bir darbeye ihtiyaç duymamak için yapılmıştı.”

Bu oturumdan bir gün önce şiir okumak için kürsüye çıkan Ruhan Mavruk salonu dolduran yüzlerce insanın yüreğine seslenerek, “Ben ansızın çıkageldim. Yağmurlar ansızın gelir çünkü, ama yalnız gelmezler. Ben de yalnız gelmedim. Gürül gürül alanlardan, F Tipi hapishanelerden selam getirdim. Aç çocuklarını nasıl doyuracağını düşünen annelerin, babaların çığlığını getirdim. F Tipi zindanlarındaki tutsaklarla kucaklaştım, mektuplaştım. Diyorlar ki, halkımıza selamımız var unutmasınlar bizi. Ve burada kendi söz hakkımı gönüllü olarak şu anda F tipi zindanında bulunan Serpil Cabadan’a bırakıyorum. Onun yazdığı şiir tadındaki “Zindan Türkü Söylüyor”ü paylaşmak istiyorum sizlerle.” Ruhan’ın yüreği, Serpil’in yüreği, Latin şairlerin yüreği, dinleyenlerin yüreği o anda birleşmişti tek bir noktada, duvarların ardındakiler için kucaklaşmıştı.

Pablo Armando Fernandez’in “Hapisteki Genç Bir Özgürlük Savaşçısına” adlı şiirinden bir bölümle bu yazıya burada son verelim. Bir daha ki 21 Mart Newroz’da ve “Dünya Şiir Günü”nde buluşmak dileğiyle...

*Biliyorsun zaten,
biliyorsun ne istemediğini.
Bakandan, bölge savcısından ve papazdan
kendin için özgürlük istemiyorsun
bankerlerden, sanayicilerden
ve toprak sahiplerinden;
Seni gün be gün meclise,
generallere, harp akademisine
menkul kıymetler borsasına yaklaştıracak
bir özgürlük istemiyorsun
öyle bir güce karnın tok.
Dalkavukluğa, pohpohlanmaya
boyun eğmeye hevesin yok.*

*Adınla basında resmigeçit yapılırken
kahraman, haydut, aziz ve deli
serüvenci, mürit ve daha başka birçok kimlikle
olmayı istemediğin ve olmadığın,
biliyorsun gerçekten
kendi nedeninle ve kendin için
seni kendine neyin getirdiğini
ve bu dört duvarın arasına
şimdi korkusuzca direndiğin*

Önemli olan da bu.

Bu Bizim Öykümüz

Allah kahretsin yine mi kız?
İşte bu cümleyle açtım gözlerimi

“Neden herkes mutsuz
Niye ağhyorsun anne?

Ben geldim, bak kızın

İstenilmeyen, sevilmeyen beben

Sade kadınlığın...”

Sen karışma dediler, sonra çok konuşma

Kızlar çok gülmemeliydi

Dışarı çıkmak, birileriyle konuşmaksa çok tehlikeli

Herkesten her şeyden korumalıydık kendimizi

Günah, ayıp, yasak düştü arımıza

Sevgiden, aşktan hep korkutulduk

Ölümlüne sevdiğimizde oldu, uğruna öldüğümüzde

Yaşamak istedim, öldüm

Hayallerimi yaşamak istedim, öldüm

Gün geldi kurşunlandım, gün geldi taşlandım

En sevdiğim elleriyle kıydı bana

Yeri geldi çeyiz sandığım oldu tabutum

Yeri geldi kendim oldum celladım

Oysa ben de isterdim yaşamayı

Dilediğimce, istediğimce, sevdiğimle

Tarlada çalıştık

Fındık, tütün, pamuk topladık

Süt sağdık, bebelerimize baktık

Analık ettik bazen beşine onuna

Bazen analık ettik tüm insanlığa

Yaratan ve doğurandık biz

Kilimde dokuduk kumaşta

Makineler arasında ömrü geçende oldu

Fabrikalarda yanarak ölüde

İş bitti demedik evde de

Yemekte yaptık yoksulluğumuzun yanına

Katıkta ettik acıyı

Her gün yeniden ürettik yaşamı

Yeniden yemek

Yeniden temizlik

Yeniden çocuklar

Yeniden yatak

Yeniden dayak

2 Mart'ta İkitellide düzenlenen
“Bu Bizim Öykümüz” adlı gecede
Slayt Eşliğinde okunan Şiirdir.

Kaldırın Engelleri

Özgür Gün

Gün doğmadan
Derin uykulardan
Uyanırken erkenden
Kavuşur güne
Minik yürekler
Yüreklerde bir fırtına
Yüreklerde bir heyecan
Günlerden 24 Nisan
Buluşurlar Gürçeşme'de
Gürçeşme'de okulun önünde
Gürül gürül akacak bir ırmak
Birazdan Konak Alanı'na taşacak
Binlerce yürek dolusu
Coşku ve umut dolu
Sevinç yüklü bulutlar gibi
Binerlerken araçlara
Duyarsız ve duygusuz
Beton ve taştan duvarlar
Okulun duvarları bile
Yankılanıp ses verirken
Bu yaşama sevincine
Binlerce kez yabancı
Taştan, betondan duyarsız
Büyükler, müdürler, öğretmenler
Sağır, dilsiz ve kördürler
Umudumuz, geleceğimizsiniz
dediler
Gelecek sızsınız dediler
Dediler, dediler ve yine dediler
Donmuş yürekleri
Körelmiş bilinçleriyle
Övündüler her 23 Nisan'da
Ama dinlenmedi çocuklar,
iştirtilmediler
İştirtilmediler bir kez bile
Okunmadılar gerçekten
İzlenmediler yürekten
Oysa söylediler onlar

Ücretsiz otobüs istiyorlar

ÜCRETSİZ ULAŞIM İÇİN DAVULLU ŞARKILI EYLEM

Minik öğrenciler Büyükşehir önünde ücretsiz ulaşım istedi

İzmir Gürçeşme Leman Alptekin İlköğretim Okulu öğrencileri, İzmir Büyükşehir Belediyesi önünde toplanarak, ücretsiz ulaşım taleplerini dile getirdi. Belediye binası önünde toplanan öğrenciler, yoğurt kovalarını davul gibi çalarak, şarkılar söyledi. Öğrenciler adına açıklama yapan 6. sınıf öğrencisi Hanife Seda İşçiler ve 8. sınıf öğrencisi Buket Ağırkol, özellikle kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere katılmak için ulaşımın kendilerine ücretsiz olmasını istediklerini söyledi. Öğrenciler, "Kültürel, sportif, sanatsal ve bilimsel etkinliklere katılmak istediğimizde ulaşım engeliyle karşılaşyoruz. Parasız ulaşım hakkının tüm ilköğretim öğrencilerine tanınmasını istiyoruz." dediler.

Kendi türkülerinde
"Haydi, haydi, haydi
Kaldırın engelleri"
Dilendirdiler isteklerini
Olabilmişince açık ve belirgin
Dilekçeleriyle istemlerini
Ulaştırmak istediler yetkinlere
İmza bile atmasa da
Bazı büyükler ve müdürler
Ve öğretmenler
Kararlıydı minik yürekler
Daha fazla vurdular trampetlere
Dinlemeseler de onları
Gümlettiler güm de güm
Küçümseler de onları
İstemleriyle büyüktüler
Vurdular ve de vurdular
Yorulmaksızın minik bilekler
Ders verdiler tüm büyüklere
Bir 23 Nisan gününde
Değişen yoktu onlar için
Söyleyenler dışında
Aynıydı söylenenler
"Büyükleriydi Yarının"
Ve yarındı 24 Nisan
Ve paralıydı yaşamda her şey
Bu paragöz düzende
Onlar bilse de bilmese de
Umuduydu düzenin onlar
Ucuz işgücü pazarında
Hem müşteriydiler çocuk
bedenleriyle
Hem de bu günlerden yarınlara
Köleliyidiler
Ücretli ya da ücretsiz
Köleliyidiler
Sömürgenlerin
Asalak kapitalistlerin

Patron, işveren denilenlerin
Sözcülerinden Başbakan
Yetmez diyordu yetmez
"En az üç çocuk olmalı"
Satın alıp satarken geleceği
Küresel sermaye için
daha daha çok çocuk
Daha fazla sömürü
Daha ucuz iş gücü
İstiyordu canavarların
En gerçeği
kimin geleceğidir onlar?
Tüm işçi ve emekçilerin
Geleceğidir onlar
Yürürler bugünden yarınlara
Sevgi umut yüklü kervan
Tomurcuk tomurcuk karanfiller
Filizlenir beyinlerinde artık
Atık yoğurt kapları
Boyunlarında minik davullar
Haydi haydi haydi
Kaldırın engelleri
Ulaşmak istiyoruz
Ekine ve sanata
İstiyoruz ulaşmak
Sanat ve ekine
Parasız ulaşım
Biz çocukların hakkı
Haydi haydi haydi
Kaldırın engelleri
Yarının büyükleri
Ulaşır denize
Gemileri izleyip
Dinlerler dalgaları
Şimdi de sırada oyun zamanı
Cıvıl cıvıl Konak Meydanı
Kuşlar ve çocuklarıyla
Duyumsar yarınları.

Sınıf Mücadelesine Karşı İdamlar

Prometheus'un ateşi tanrılardan çalıp
insana getirmesiyle başlayan,
Spartaküsle yetkinleşen,
yenilgilerin ve yengilerin içinde gelişen,
kitlesellenen bir akış bu.
Yakıldılar, çarpmıha gerildiler, kurşuna dizildiler...
giyotin... elektrikli sandalye... darağacı
Renkleri ve dilleri farklı... aynı amaçla çıktılar yola...

Dünyayı değiştirmek için yola çıktılar...
Yakıldılar, çarpmıha gerildiler
kurşuna dizildiler...
giyotin... elektrikli sandalye...
darağacı düştü paylarına...

18 Haziran tarihine kadar sürecek olan
sergimize tüm dostlarımızı bekliyoruz...
Ayışığı Sanat Merkezi Sergi Salonu-Taksim

ZİNDAN TÜRKÜ SÖYLÜYOR

28 Haziran 16:00
Cumartesi 20:00
2008

PROGRAM

NURETTİN GÜLEÇ
HASAN SAĞLAM
BEKTAŞ SARIATEŞ
GRUP BERF
GRUP ALARGA
MURAT ATEŞ
VEDAT BARAN
RUHAN MAVRUK
GRUP EMEĞE EZGİ

ayışığı
ekin sanat merkezi

Yer: Okul Parkı (Gazi Ayışığı Sanat Merkezi Karşısı)

Bahar / Yaz '08

101

28 Haziran Cumartesi
günü Gazi Ayışığı Sanat
Merkezi'nin Tutsaklarla
Dayanışma amacıyla
düzenlediği Zindan Türkü
Söylüyor etkinliğine tüm
dostları bekliyoruz.

ÖN SÖZ

filistin İÇİN BEN DE BİRŞEYLER SÖYLEMEK İSTİYORUM

**İzmir Ayışığı Sanat Merkezi'nde düzenlenen
"Filistin İçin Ben de Birşeyler Söylemek
İstiyorum" adlı etkinlikten**

Ezilen ülkenin güçlü insanları, sizin halkınız sonuna kadar desteklenecektir. Zalimlere, hainlere, adilere ve hatta şerefsizlere karşı uğruna ölüme olsa zaferi kazanacağız. Ümidiniz hiç bitmesin.

**"SAVRA SAVRA HATTA NASR!"
BİZ KAZANACAĞIZ.**

MURAT

Ölümün ölümsüzlük olduğu yer Filistin, savaşarak ölmeyi yüreklerinde yer eden, özgürlük mücadelesini, özgürleşmenin ölümden geçtiğini bilip benimseyen insanlar. Size yüce bir saygımız var. Sevgiyle anıyoruz, anılarınızı saygıyla dinliyoruz.

**MÜCADELENİZ MÜCADELEMİZDİR...
SAVRA SAVRA HATTA NASR!**

Gamze- Harun

Bir Arap olarak şu güne değin faşizmin ancak silah zoruyla yıkılacağını yüreğimde daha da hissettim. Filistin halkının mücadelesi insanlık için çok büyük bir örnektir. Tüm teknolojiye, politik güce rağmen eğer Filistin halkı mücadeleye devam ediyorsa tüm tatlı su balıklarına lanet olsun. Ulusumun özgürleştiğini gördüğüm günde, sosyalizmin insanlığın kurtuluşunu sağladığı günlerde yaşamak umuduyla...

**KAPİTALİZM ÖLDÜRÜR
KAPİTALİZMİ ÖLDÜRÜN!**

Bir Leninist

"Diz çökerek yaşamaktansa ayakta ölmek yeğdir" diyen bir halkın önünde hangi güç olursa olsun tarihin sarı yapraklarında yerini almaya mahkumdur... Ne büyük onurdur mücadeleniz. Mücadele eden, tanklara taş atan, sapanlarla oyun oynamak yerine savaşa giden o küçük yoldaşlara selam olsun, her sabah kavgaya uyanan değil geceli gündüzlü her anını kavgada yaşayan yoldaşlara selam olsun... "Tarihin hükmü yakındır"

**MÜCADELENİZ MÜCADELEMİZDİR
SAVRA SAVRA HATTA NASR.**

İzmir'den bir yoldaş

Filistin; önceleri adını duyduğumuzda içimizin cız ettiği, biraz daha ilgilendiğimizde üzüldüğümüz, tanımaya başladıktan sonra bir şeyler yapmamız gerekiyor dediğimiz ama tanıdıktan sonra mücadelesini sahiplendiğimiz, adına türküler yakılmış bir ülkedir. Filistin özgürleşmeden, Kürdistan özgürleşmeden, işçi ve emekçiler özgürleşmeden dünya özgürleşemez. Ne mutlu ki Filistin çocuklarına... Onlar o minicik yürekleriyle kocaman bir savaş yürütürken biz hala bunun gerekliliğini kavrayamıyor kavratamıyoruz. Filistin halkından öğreneceğimiz çok şey var. Filistin için hepimizin çok şey söylemesinin değil de çok şey yapmasının vaktidir. Mücadeleniz ışık tutuyor bizlere, iyi ki varsınız...

SİZİNLEYİZ HER DAİM.

EKA'LI BİR DEVRİMCİ

Filistin! İlk duyduğumda pek önemsiz bir ülke olduğunu düşünmüştüm. Çünkü birçok önemsiz ülke var dünyada! Fakat bu ülkenin insanları açtı, yoksuldu, gelirleri yoktu. Bu onlara acıma duygusu yarattı ben de. Ama iyice öğrendiğimde bu ülke acınacak insanlarla dolu değil! Bu ülke örnek alınacak insanlarla, onurlu insanlarla dolu. Çünkü bu ülkenin insanları boyun eğmiyor emperyalizme. Bu ülkenin insanları aç ama "susarsan ekmeğim veririm" diyene "tamam" demiyor... "Asla" diyerek haykırıyor. İşte bu yüzden onların yanındayım, yüreğim yettiğince.

VELİ

Neydi ölüm? Bedenin toprakta tutsak edilmesi mi? Düşüncelerin, yaşamların ve mutlulukların tutsak edildiği yaşam neydi? Filistin'de bu ince çizgi özgürlük intifadasında her gün yaşanıyor ve bizler her gün daha fazla özgürleşmek için bedenimizi toprağa versek de mücadelemiz yaşamaya ve tutsaklığı yıkmaya devam ediyor.

Resul

Bir enternasyonalist olarak kendimi daha çok Filistinli hissediyorum. Böyle hissetmemin yüzlerce nedeni var. Başta her Filistinli vurulduğunda ben vuruluyorum. Her Siyonizm karşıtı eylemde tekrar yaşama dönüyorum. Şunu da çok iyi biliyorum ki bu

davada yalnız değilim. Ne mutlu enternasyonalist ve Filistinli olduğum için yoldaş.

Tansu

Ben Filistin doğumluyum. İşgalciler tarafından yapılan bütün zorluklara rağmen Filistinli olduğum için çok mutluyum. Çünkü bu zorluklar ve acılar insanlara mazlumların yanında özgürlüğün ne demek olduğunu öğretti. Biz hiç rahatın anlamını bilmiyoruz. Biz işgalcilerin tanklarının gölgesinde büyüdük. Onlar bizi devamızdan vazgeçirmek istediler fakat bunu başaramadılar ve başaramayacaklar.

FİLİSTİNLİ BİR MÜLTECİ

Yaşananları görmek için Filistin'i görmek lazım. Filistin'i görmek için savaşmak lazım. Filistin halkının mücadelesi mücadelemizdir. Yalnız değilsiniz dostlarım yalnız değil. Halkların kurtuluşu yakında...

Kavgamız devam edecek zafere kadar.

Dünyalı Komünist.

Ezilen bir halkın insanı olarak Filistin halkının yanındayım.

Rabia

Ezilen, sömürülen ve zulme uğrayan ey halk... Ne denli acı ne denli zor olduğunu kendimden biliyorum. Biz Kürt halkı siz Filistin halkı gibi ezildik, sömürüldük, zulme uğradık. Yerimizden, yurdumuzdan etmek istediler ama yılmadık, yıkılmadık, yıkılmayacağız da... Kanımızın son damlasına kadar savaşacağız ve kazanacağız. Siz Filistin halkı da öyle... Bizler yalnız değiliz olmayacağız da. Yüreği devrim ateşiyle yanan tüm devrimciler bizimle... Er geç hakkımızı, ulusumuzu alacağız. Bütün dünya devrimle sosyalistleşecek. Biz siziz siz bizsiniz. Biz sizin için varız siz bizim için. Hepimizin yüreği sizinle... Yine görüşürüz dostlarım, yoldaşlarım, yine görüşürüz. Beraber güneşe güler, beraber savaşırız.

Kürdistan'tan ÇEKDAR

Filistin emekçi halkına selam olsun. Sosyalizm ve devrim mücadelesi Kürt-Türk halkları, dünya emekçi halkları her zaman Filistin halkının yanındadır. Sosyalizm uğrunda devrim mücadelenizi destekliyoruz.

SAVAŞAN HALKLAR KAZANACAK.

Cemil

Filistin halkına selamlar; Duyarlı, emekçi, eğitimci olarak aydınlıklar sizin olsun der, savaşınızda başarılar diler, mücadelenizde küçük de olsa bu yazıyla büyük kalbimin ezilen halkın yanında olduğunu haykırır " Mücadeleniz Mücadelemizdir" derim.

SAVRA SAVRA HATTA NASR

Necla

Türkiye'den Filistin'e selam... Filistin deyince akla nidal gelir, savaş gelir. Filistin deyince akla açıklıkla yaşadıkları gelir, susuz yaşadıkları gelir, zulüm

altında yaşadıkları gelir. 7'den 70'e tüm Filistin ayakta, İsrail'i ve düşmanı yıkmak için. Filistinliler Filistin için savaşıyorlar. Tarih nasıl unutursun çocuklarımızı, yani Filistin halkını. Vücudumuzda tek damla kan kalana kadar ruhumuz Filistin halkının yanında. Filistin'de zulmün biteceği günlerde gelecek.

DENİZ...

Ben bilirim Filistin'deki çocukların neye ağladığını, neye güldüğünü. Ben bilirim Filistin gençlerinin neye umut beslediklerini ne için öldüklerini. Ben bilirim Filistin analarının neden öyle baktıklarını, nasıl ve neye ağıt yaktıklarını. Ben bilirim Filistin babalarının nasıl da korkmadan, hınçla elinde hiçbir şey olmadan ve İsrail askerinin tam donanımlı olmasına rağmen nasıl da yakasına yapıştığını.

Ben bilirim, Filistin çocuklarının ağlaması ülkende olan bitene değil biraz daha büyüüp onların karşısına çıkamadığındandır. Gülmesi de o küçük ellerine rağmen taşlarının olması, taşlardır onu mutlu eden. Filistin gençlerinin umududur özgürlük, uğruna öldükleri de odur, bu yüzden daha da ateşlidir yürekleri. Yüreklere çok büyüktür onların çünkü hem umudu hem de özgürlük ateşi vardır da ondan. Filistin analarının bakışları, yapılan bu iğrençliklere ve bu iğrençliklerin yüzlerinde bıraktığı izlerdir. Ağıtları da lanettir düşmana, sonra özgürlük türküsü olur Filistin halkının dilinde. Filistin babaları artık tüketmiştir bütün korkularını. Yaşadıklarının acısını nefrete dönüştürüp akıtır gençliğe. Dur demez oğluna-kızına, gitme demez. Çünkü biliyor yoksa onlar gelecek ve geliyorlar da. 7'den 70'e bir bütün bir beden olmuş bir halk. Ben bilirim bütün bunları. Çünkü ben KÜRDİSTAN'lıyım. Çünkü ben kendi topraklarımızda olduğumuz halde üzerinde katledilen, sürülmeye çalışılan, açlığa, ucuz iş gücüne mecbur bırakılan, sorgusuz sualsiz yok edilen, anaları üst üste yığılıp dövülen, zevk için kameralar önünde kolu kırılan çocuklar, çocuk, genç yaşlı demeden acımasızca imhaya ve inkara uğrayan bir halk kızıyım. KÜRDİSTAN'lıyım ben anlıyorum. Ama ben biliyorum ki bunları sadece anlamak yetmez. Bu halkların bu hale gelmesine acımasızca yok edilmesine sebep olan nedenlerin ortadan kalkması gerektiğini de biliyorum. Ve nasıl ortadan kalkacağını da biliyorum. Bunun için savaşıyorum. Sadece Filistin ve Kürdistan halkı için değil. Ben Afrika'daki, Asya'daki ve tüm bu dünyadaki ezilen, sömürülen insanları da biliyorum ve onların acılarını da yüreğimde hissediyorum. Bende ki bu yürek, bu bilinç, bu nefretle nasıl adım atacağımı da biliyorum. Çünkü ben sadece Kürdistan'lı değil bir Komünist'im. Ve her zaman özgürlük için halkların yanında olan ve onlarla birlikte savaşanım.

Bir Leninist...

*Oular el sıkıştıklarında, bütün insanlık için | parlar güneş | Oular gülmüşediklerinde, küçük bir kurlanç fırlar | gün sakalların
Oular uyuduklarında, oniki yıldız düşer boş ceplerinden | Oular öldüklerinde, onların bayrakları ve davullarıyla | yokuşu tırmanır.*

AYIŞIĞI SANAT MERKEZİ

“Halkın Denizi Denizleşen Halkla”

Denizler İçin Bende Bir şey Söylemek İstiyorum

İzmir Ayışığı Sanat Merkezi'nde düzenlenen etkinlikten

Onlar devrim yolunda gözlerini bile kırpmadan, son dakikalarında bile tebessümle gittilerse bizim adımın DENİZ olması da boşuna değil!!!

Deniz Çağlar (12 Yaşında)

Deniz deyince aklıma devrim, güzel bir hayat, eşit bir yaşam geliyor.

Ali Onurcan (12 Yaşında)

Darağacındaki Fidanlar

Ben 45 yaşında emekli bir öğretmenim. Yıllarca bu fidanlar hakkında okuduk, 1 Mayıs, 6 Mayısla ilgili mitingler yaptık. Ama bu yıl mezar başında yapılan anma kadar hiçbiri beni bu kadar etkilememişti. Bu yıl mezarlarını gezmek kısmet oldu. Şunu anladım ve etkilendim: onlar sadece bedenleriyle yok olmuşlardı. Duyguları, kararlı düşünceleri, şimdiki gençlere örnek olduğunu gördüm ve gururlandım. Hüseyin İnan'ın 80 yaşındaki babası, oğlunun mezarının başında dimdik, onurlu ve gururlu duruyordu. Bu da beni duygusal olarak çok etkiledi. İnanıyorum ki, gün geçtikçe onların düşüncelerindeki kararlılık, yüreklilik şimdiki ve daha sonraki gençlere ışık tutacak. Gençlerimize başarılar ve sevgilerle... Onlara güveniyor ve inanıyorum.

Yasemin ANA

Deniz, Yusuf, Hüseyin onlar bize neleri neleri göstermediler ki... Yeri geldi zalimin zulmüne başkaldırdılar, işçinin emekçinin yanında oldular. Bu toprakları, bu insanları, bu ağaçları, bu çiçekleri, uğruna ölünecek kadar çok sevdiler. Onlardan bizlere kalan o kadar çok şey var ki... Onlar inanmışlardı, sevmişlerdi, istemişlerdi, direnmişlerdi. Devrim onlar için o kadar yakındı ki. Bizlerden istedikleri tek şey olabilir bence: ensesine kadar yaklaştıkları, uğru-

na katledildikleri hedefi gerçekleştirmek. Hem de bir an önce...

Orçun

İnsanlar doğar, büyür, ölmüş derler. Ne diyeyim ki buna. Bir bitki olmak isteyen insancıkların hayatı böyledir herhalde. Ben Deniz'i görmedim. Ama Deniz'in boşa öldüğünü söyleyen, onun iyi biri olduğunu söyleyen pek çok insan vardı. İnsanların hayatlarında üç yerine beş ekmek kavgası olmamalı bence. Gelecekte emin olmalıyız. Kapitalizm öldürür kapitalizmi öldürün!

DÖB'lü Bir Öğrenci

Faşizmin ve emperyalizmin altında ezilen bir ülke ne kadar demokratik olabilirse Türkiye'de o kadar demokratiktir. Adnan Menderes Türkiye'yi “küçük Amerika yapacağım” demişti ve nitekim Kore'ye asker göndererek ve Türkiye'yi hiç alakası olmayan bir savaşa sokarak, ülkeyi liberalizmin altında ezdirmeye ne kadar niyetli olduğunu göstermişti. Artan öğrenci hareketiyle birlikte Demirel hükümeti de aynı misyonu üstlenince bu ülkenin gerçek sevenleri ortaya çıktı: Deniz, Mahir, Hüseyin, Ulaş ve daha niceleri... Onlar kahramandı, işçilerin, köylülerin ve ezilmişlerin yanındaydılar ve asla unutulmayacaklar. ÇÜNKÜ İYİLER Hep Kazanır!

Gökhan

Deniz, Hüseyin, Yusuf aklıma gelince nasıl onurlu bir yaşam süreceğimiz geliyor. Onlar bu kapitalist sistemde her gün onursuzca ölmektense bir kez onurluca ölmeyi tercih ettiler. Onlar bizlere insan olduğumuzu bir kez daha hatırlattılar. Seninleyiz Deniz, Yusuf, Hüseyin. Sizlerin yolundayız, sizlerin bıraktığı yolu onurluca tamamlayacağız.

DÖB'lü bir öğrenci

Herkesin her şey için çok şey söylediği ama çoğunluğun bir şeyleri yapmaya girişmediği bir dönemde Deniz, Yusuf, Hüseyin'in adlarını o kadar çok duyuyoruz ki. Bize düşen, onların gerçek yoldaşları olarak, bize bıraktıkları devrim mücadelesini, kavgayı gittiğimiz her yere bilincimizde, yüreğimizde taşımaktır. "Deniz olunmalı" şiarıyla yol alıp "Deniz"leşmeli ve onların açtığı yolda emin adımlarla mücadeleyi yükseltmeliyiz. Herkesin her şekilde yaşadığı bir dünyada onların bize gösterdiği asıl şeyi hiçbir şekilde unutmamalıyız: "biz diz çökerek, aşağılık bir insan olarak mı öleceğiz ya da başı dik onurluca mı öleceğiz?". Bizim yapacağımız "nasıl yaşmalı"dan çok nasıl ölmek istediğimiz sorusuna net bir cevap vermektir.

"Denizleri Anlamak Denizler Gibi Savaşmaktır."

EKA'lı Bir Devrimci

Denizler için söylemek istediğim şey çok ama nasıl yazıya dökecem onu bilmiyorum. Hani insan doğuştan itibaren bilerek ya da bilmeyerek çevresinden gördükleriyle bir şeyler öğrenir ya işte Denizleri de öyle öğrendim. Onları küçükken de tanıyordum ve iyi insanlar, yiğit, kahraman, devrimci olduklarını da biliyordum. Onların neden mücadele ettiklerini, ne için mücadele ettiklerini ve neden idam edildiklerini hiç sorgulamadım. Çünkü biliyordum nedenlerini. Ben babama ilk sorduğumda ya da herhangi biri onlardan bahsettiğinde hep başta şu sözcük geçerdi: "halkın savaşçıları". Bu sözcük yetiyordu onları neden sevdiğimi ve yaptıkları şeyleri neden sorgulamadığımı. Denizler mücadele ediyorlardı. Çünkü halkın, işçi ve emekçilerin, ezilen ulusların bu şekilde baskı ve sömürü altında yaşamalarını istemiyorlardı. Ne için mücadele ettikleri işçi ve emekçilerin, ezilen ulusların özgür, demokratik, sosyalist bir sistemde yaşamalarını istiyorlardı. Ve bunları istemelerinin burjuvazinin son olduğundan idam edildiklerini biliyorum. Ve ben hiçbir zaman Denizler için üzülmedim, diğer insanlar gibi. Onlar suçsuzdu neden asıldılar, diye her gün bas bas bağırın, denizleri asanlar yargılsın, diyen insanlar gibi düşünmedim hiç. Burjuva sınıf durduğu konumdan doğru hareket etti. Denizler burjuvaziye göre suçluydu. Ama bir konuda yanıldı burjuvazi, Denizleri asarak yükselen devrimci hareketi bastıracağını zannetti. Denizler idam sehpasında cellatların suratlarına sözlerini haykırırken elindeki kızıl bayrağı geride kalan yoldaşları Leninistlere bıraktılar. Ve Leninistler denizlerin bıraktığı proletaryanın bayrağını

en yükseklerde dalgalandırmaya devam ediyor.

DİK'li Bir İşçi

AYIŞIĞI SANAT ME

**14-15 Mayıs 2008'de EGE Üniversitesi
Canan Kulaksız Alternatif Şenliği'nde Ayışığı
Sanat Merkezi'nin Açtığı Stantta Toplanmıştır.**

"İdam edileceklerini bile bile davalarından dönme-
yen üç fidan... Sizler bizim daima önderimiz ola-
caksınız. Meşaleyi yakan sizler taşıyacak olan bizle-
riz."

Demirkeş

"Denizleri; yaşamlarını hiçbir çıkar gözetmeksiz-
zin halkların mücadelesine adanmış, mücadeleci,
Marksizm-Leninizm'i benimsemiş ve idam sehпасına
verdikleri mücadeleden dolayı götürülen yoldaşları-
mız olarak saygıyla anıyoruz."

Sezer

"İdealleriniz ideallerimiz, mücadeleniz mücade-
lemizdir. Görevimiz bıraktığınız bayrağı daha ileriye
taşımaktır"

Devrimci bir öğrenci

"Devrim ve sosyalizm için, parlak bir geleceğe
sahip olmalarına rağmen bencil düşünmeyip halkla-
rın mücadele birliği ve devrimci mücadele için canla-
rına feda eden yoldaşlara selam olsun. Onlar devrim-
ci olmayı tercih ettiler. Umudun askeri olmayı, devri-
min askeri olmayı tercih ettiler. Devrim ve sosya-
lizmle ancak halkların kardeşliğinin ve eşitliğinin
sağlanacağını gördüler. Selam ji wera şoreşgeran...
wana gotin edi bese, edi bese bona şere, bona zulima-
na... bona hotine sosyalizme wana cana xwe da... se-
lam ji wera şoreşgere heja..."

Devrimci bir öğrenci

"Halkın denizi denizleşen halkla yürüyor iktida-
ra. Ne mutlu bize ki "Deniz"lerimiz var."

Genç bir yoldaş

"Türk ve Kürt halklarının birlikte mücadelesine
inanan, mutlak bağımsızlıktan yana, emperyalizmin
körelmiş kurallarını eleştiren üç fidana saygılarla..."

Devrimci bir emekçi

"Deniz Gezmiş biz gençler için iyi bir örnek ol-
muş ve olacaktır. Biz de Deniz Gezmiş ve arkadaşla-
rının yolunda olmaya çalışacağız. Denizlerin dalgası
olacağız."

Hasan

"Denizleri anmak; denizler gibi olmak, onların
savaşçı ruhlarını açığa çıkarmak ve onlar gibi savaş-
maktır. Çünkü denizler yalnız Türkiye ve Kürdistan
devrimini değil aynı zamanda enternasyonalist dev-
rim bakış açısıyla, Marksist-Leninist bir bakış açısıyla
işçi sınıfının öncülüğünde iktidarı hedef olarak ö-
nüne koymuştur. Onlar aynı zamanda kapitalizmi zor
yoluyla yıkmak ve sınıfsız sömürsüz bir dünya ya-
ratmak için yola koyuldular. Onlar darağacına gider-
ken "Yaşasın Marksizmin-Leninizmin yüce ideoloji-
si" şiarıyla ölümsüzleştiler. Onun için Denizleri an-
mak onlar gibi savaşmaktır."

Deniz...

"İnsan, insan olduğunun farkına varınca düşün-
meye başlar. Bazı kesimler buna en baştan beri karşı
çıkırlar. Ama bilmezler ki düşünceler baskılarla yük-
selir. Yılmamanın başarıyı getirdiğini geçmişten gö-
rüyoruz (Denizler, İbrahimler...). Baskılar asla yıldı-
ramaz. İnsan düşündüğü sürece özgür olur ve kim ne
derse desin insan olan düşünür ve gericiliğe boyun
eğmez. Biz verdiğimiz neferleri ölmüş saymıyoruz
çünkü onlar ölmüş olsalardı bizler şimdi onların ya-
nında ve onların yolunda olmazdık. Devrim yılmaz,
mücadele bitmez, binlerce nefer ölmez, biz geri dön-
meyiz."

Doğan

"Denizler, Mahirler, İnan'lar, yürüttüğünüz mü-
cadelede verdiğiniz bedellerle arkanızda büyük de-
ğerler bıraktınız. Hepimiz bu mücadeleyi bıraktığınız
yerden özgürleşinceye kadar devam ettireceğiz sözü-
nü veriyoruz. Sizler ölmediniz mücadelemizde yaşı-
yorsunuz."

Olgun

"Daima yolunuzdayız ve savaşacağız."

Sevda

"Türkiye devrimci hareketi açısından önemli bir
kopuş noktası yarattılar. "Söylediğini yapan, yaptığı-
nı söyleyen" bir gelenek yarattılar. Bugün hala izle-
rinden gidip "kırıntılarla yaşamaktansa ayakta ölmek
yeğdir!" diyerek kimsenin başka birini ezmediği bir
dünya yaratmak için devrim yoluna çıkanlar var. Ör-
gütlü devrimcilerdi, devrim için öldüler. Yaptıkların-
dan ders çıkarıp ışık tutmaya devam edeceğiz."

Eylem

"Devrime giden yollar darağaçlarından, kurşun-
lardan ve işkence odalarından geçer. Sen gerekeni
yaptın ve Türkiye devrime bir adım daha yaklaştı.
Suç gerekeni yapmayanlarda... Seni kullananlara iz-
zin vermeyeceğiz!!!"

Y. Özgür

"Wun ü hevalexe jibo me u jibo kürmanca u ji-
bo karkeran we tekoşına devrime dest avetye. Jibo
wulo em tev dı riyawida dıbe em herin. Wun namırın.
Wun herdem bimerene. Em spassdıkın jibo we..."

Murat- Ferit

Güneşi Biz Görüyoruz

Deniz yoldaş seninleyiz / Senin temiz izindeyiz
İnanıyor yürüyoruz / Güneşi biz de görüyoruz.

Aydınlıklar için vardın / Aydınlıklar için varız

Rahat uyu ölmedin sen / Ölümsüzleşenler gibi

İçimizde bizimlesin / Tıpkı diğer yoldaşlar gibi

İnanıyor yürüyoruz / Güneşi biz de görüyoruz

Devrimci Bir Ana

*Alaca Şafakta Üç Damla Kan
Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'a*

*Üç küçük güneş gibi göründü
Kayboldu ve göründü başlarınız
Sanki mayısların her gününde
Karanlığın tam aydınlığa değdiği
Dünya günlerinin evrene
Devrildiği noktadaydınız.*

*Sessiz ve tenhalarda olsa da elleriniz
Sancılarda gerinse de zaman
Hırsız ve korkak bakışlarda
Yine silahlı
Yine parkalıydınız.
Yürüyüp yüzlerinin üstünden
Geniş zamanlara akanlardınız.*

*Deniz, Hüseyin ve Yusuf adıyla başlıyordu
Sonra köprüleniyordu nicelerine*

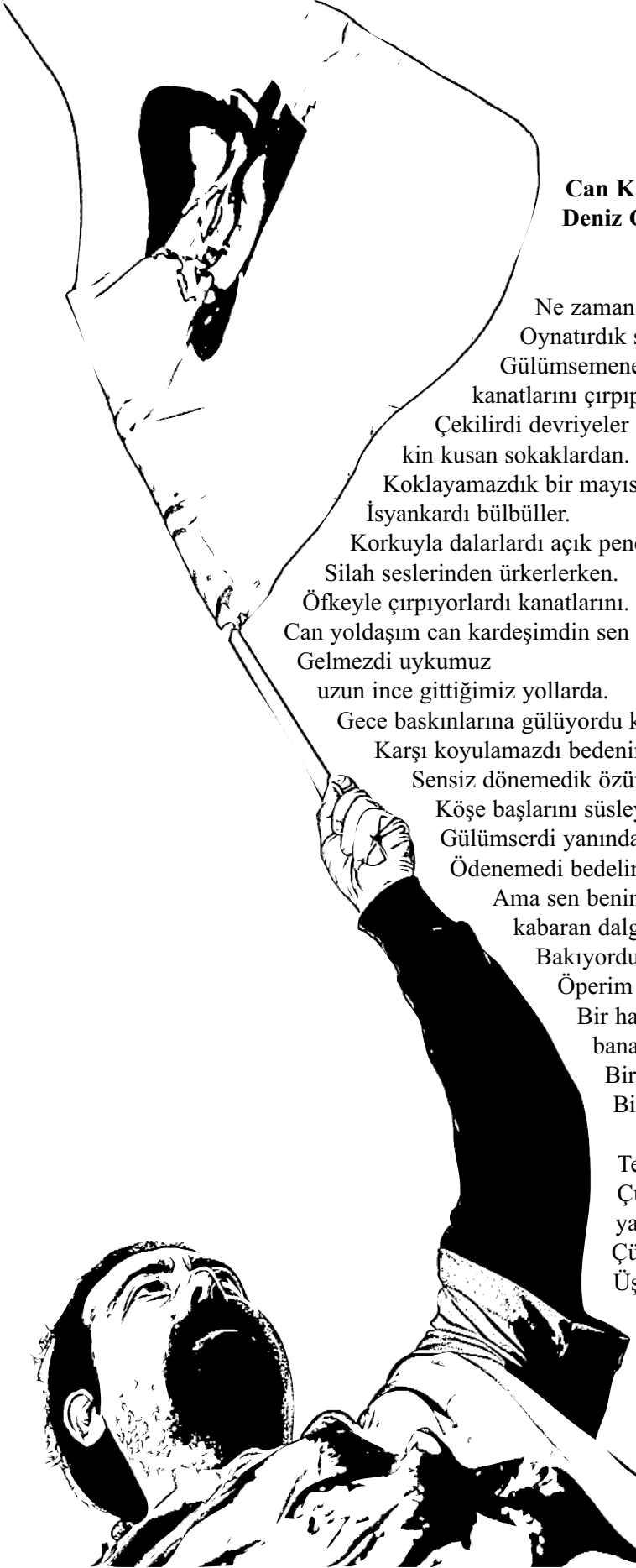
*İşte böyle yüksek ve ormanlı
Geleceğe görkem ve onurla yaslanmış
Birbirini çoğaltan sıradağdınız.*

*Zemheri dolarken yüreklerine insanların
Ölüm tekilmekle yürürken
İplerin köşe başlarına
Beyaz zambaklar gibi
Dikey çizgilerde boy vermiş
Yeniden yola çıkanlardınız.*

*Dünya günlerinin evrene
Tam devrildiği noktada
Yine tepeden tırnağa insan
Yine tepeden tırnağa sevgi
Yine tepeden tırnağa
Sissizliğin diliyle konuşan
Direnc ve kavgaydınız...*

Güngör Gençay

**Can Kardeşim
Deniz Gezmiş Anısına**

Ne zaman seninle karşılaşırsak
Oynatırdık şehirleri yerlerinden.
Gülümsemene kuşlar eşlik ederdi
kanatlarını çırpıp ötüşerek.
Çekilirdi devriyeler
kin kusan sokaklardan.
Koklayamazdık bir mayıslarda gülleri.
İsyankardı bülbüller.
Korkuyla dalarlardı açık pencerelerden içeriye.
Silah seslerinden ürkerlerken.
Öfkeyle çırpıyorlardı kanatlarını.
Can yoldaşım can kardeşimdin sen benim.
Gelmezdi uykumuz
uzun ince gittiğimiz yollarda.
Gece baskınlarına gülüyordu kargalar.
Karşı koyulamazdı bedenimizden çıkan öfkenin alevlerine.
Sensiz dönemedik özümüze bir daha.
Köşe başlarını süsleyen resimlerin
Gülümserdi yanından geçen namlulara.
Ödenemedi bedelin bir daha.
Ama sen benim okyanuslarımın
kabaran dalgalarına daldın bir kere.
Bakıyordu gözlerin bana.
Öperim onları.
Bir hatıra olarak saklayacağım uzattığın ellerini
bana.
Bir kez tutamadık dünyanın çevresini.
Bir kelepçe gibi saramadık kollarımızla
birbirimize.
Tek bir yürek gibi atamadık.
Çünkü üşümüştü
yakama taktığım son fotoğrafın yalnızlıktan.
Çürümesin bedeninin mezarının içinde.
Üşüme kışları dostum.
Ayazlarda tipilerde üşüme.
Sana şiirlerimden bir yatak
bir yorgan.
Birde yastık getirdim.

Muharrem Kütükçü

Ölmeyen deniz'den

72 mayısının altısında asıldık
dudaklarımızdaki enfes gülüşle
neşeli günlerin haykırmalarıyla,
saklı ağıtların perçinli olduğu
sayısız yüreğe gömüldük

ağlamadık
bağırmadık da

ipimizi çeken celladın yarınlara
nasıl yağdıydık ama!

sindi miydi acaba
harami sessizliğinin bayram yerine aşk?
boynumuzdaki ilmeğin son kertesinde
sesi dondurdu muyduk acaba?

hey!...
Aslan Yusuf!
İnan'mış Hüseyin!
bir de ben!...
Deniz Gezmiş!

hadi kalkalım!
acıları tuza serelim
ola ki erirken
hâki giydirilmiş buzda tuz
gülen gözlerimize hükmedilmiş acıları
alır da gider akan berrak su
kanımız kadar temiz

Selah Özakın

Merhaba yoldaşlar; öncelikle sitenizi çok beğendim ve de İstanbul'da olma imkanım olsa muhakkak sizlerin yanında olmak isterdim. Denizlerin mücadelesinin devam edeceğini bir kez daha tüm dünyaya haykırmak istediğimi bilmelisiniz. Size tüm ruhumla, inancım ile destek verdiğimi bir kez daha hatırlatarak, sizden birde isteğim olacaktı; ana sayfanızdaki bu belgeye ulaşma imkanım olabilir mi acaba? Şundan dolayı soruyorum; bizde burda kendi etrafımızda bir anma gecesi ve Denizleri Yaşatma günü düzenlemek istiyoruz da; bu şekilde bir belgesel gösterimine yer vermek istiyoruz....

Denizleri Öldürdüler, Denizleri Tüketemediler ama Bakın milyonlarca Deniz olduk; Onları kendi göllerinde boğacağız... İzmir'den herkese devrimci selamlarımı iletir, Denizleri bir kez daha özlem, sevgi ve de saygı ile andığımı belirtmek isterim... Hoşçakalın dostlar...

Ahmet Ümit

Cizre'den bütün denizlere selam olsun.

bedirhan

Omuzlar üstünde başlar dik, gözler çakmak çakmak, yürüyeceğiz... Taksim'de kızıl bayraklarla sarılmış dört bir yanımız... Taksim Taksim olalı görmedi böyle kitle... Bir verir bin üreriz her gün her gün biraz daha, biraz daha çoğalırız...

**Necla Ertem
Toprakana**

Nurettin Güleç Denizler İçin Söyledi

**Emeğe Ezgi
Denize Ezgi**

**Marşlarımız Denizler İçin
Cürretine Bin Selam Olsun**

DENİZ YUSUF HÜSEYİN

Köpük köpük dalgasıyım Deniz'im,
sancısıyım amansız sevdaların

Her şafakta,
yosun yeşili sularda
maviliğin altında
çimenler içinde
sevdayla aranızdayım.

Çiğ gibi büyüyecek,
çocuk gülüşleri
kan izi taşıyan postala, karanlığa karşı.

Haykıracak durmadan,
çeşit çeşit diller
gönülde yatan
bağımsız yurdu.

Kızılılaşacak elbet kavgamız,
kürek çektikçe yürek,
nasırlaşıp azgınlaşan
Deniz'in dalgalarıyla.

Dermansız darağaçları
hangi zamanı bekler,
kurtulsun bu utanç ellerden,
hangi ağaç istemez
marangozun elinde
kazma sapı olup

kazmak karanlığın ardını.

Yağlı urganda

donup kalan alaca şafak
ne son sözleriydi
ne de ilk

yarına sevdaya atılan
ilk tomurcuktular.

Yankılanıyor sesi çoğalarak,
aşarak Anadolu'yu
taşarak sınırların ötesine.

Deniz!
Yusuf!
Hüseyin!

Deniz, Yusuf, Hüseyin bir kişimiydi
bin kişi mi
bilen var mı?

Sahiden öldürülmüşler miydi,
o zaman,
dağlarda, meydanlarda
karanlığa meydan okuyan

kim!

Deniz!
Yusuf!
Hüseyin!

Nereye kadar!...

Yeni Dönem Atölye Çalışmalarımız Başlıyor

Rasim Oktar Şiir Atölyesi

Dizelerle bugünün ve tarihin sayfalarında dolaşmaya devam ediyoruz... Rasim Oktar Şiir Atölyesi olarak,Şairleri ve onların şiirlerini incelemeye herkesi bekliyoruz.

Resim Atölyesi

Gizgilerin, kırça darbelerinin gizemli dünyasını tanımak ister misiniz?
Gelin bu dünyayı keşfe çıkalım...

Müzik Atölyesi

İlk olarak kendi sesini keşletti insan, sesini desteklemek için bir alet yaptı sonra... karnajtan bir düdük, hayvan kemiğinden kaval... El çarpmakla ve ayağını yere vurmakla yarattığı ritm gücünü pekiştir mek için davulu keşletti.

Yeni İnsan Atölyesi

Yeni insan tüm kalıpla, faktifçi yaklaşımlardan kendini anndır.
Araştır maktadır. Gelişmesini ulaşılmaz bir nâritel değil başka insanlarla paylaşabileceği bir kürsü olarak görür. Kendi cehennemini aşan her insan çölden çıkılması için ışıklı ayak izleri bırakır. Gelin bu ışıklı ayak izlerini takip edelim... bilin, tekele, estetik üzerine araştırmalar yapalım...

Dil Atölyesi

Ruhan Mavruk yönetiminde İngilizce
Grammer
Çeviri Tekniği
VDS ve KPDS grupları

Sinema Atölyesi

Genç Sinemacıları üretimlerini paylaşmak için her Cuma düzenleyeceğimiz kısa film gününe bekliyoruz.

1 Yönetmen 4 Film

Bir ay boyunca her Cumartesi yapacağımız gösterimlerle 1 yönetmeni ve 4 filmi incelemeye ne dersiniz?

**Gelin bu umutlu yolda birlikte olalım...
Birlikte üretim birlikte değişelim...
Değiştirelim köhnemiş olan her şeyi...
Gelin Ayışığında Buluşalım**

Merhaba Denizlerin devrettiği bayrağı taşıyan genç yoldaşlar,

Merhaba Sosyalizmi gerçekleştirecek Denizleşen Halklar,

Kırk yıldır en şiddetli haliyle sürmekte kavga. Dün burjuvaziyle, burjuva kapitalist iktidarla olan sınıf savaşımında alınan yol, Denizleri mücadelede bir dönüm noktasına getirmişti. İlk o zaman Denizler THKO'yu kurarak şunu ilan etmiş oldular: Kürt ve Türk halklarının tek ve ortak kurtuluşu olan sosyalizm, burjuva kulvarlardan, parlamenter yollardan değil, zora dayalı devrimle gelebilir. İşte Denizleri kendi döneminin solcularından, sosyalistlerinden ayıran bu gerçeklik, bugün, kölelik ve baskı koşullarında, açlık ve büyük bir sefaletle, ölüme sürüklenen halklarımızın bilincinde daha çok yer etmektedir. Ve halklar, emekçi sınıflar nezdinde bu gerçeklik, bir çağa damgasını vurmuştur. Ya kapitalizmi öldüreceğiz ya da kapitalizm dünyamızla birlikte bizi yokedecek...

Bu keskin ve şiddetli evrede güçlü olan halklar ve işçi sınıfıdır. Şimdi Denizlerin o büyük cüret ve cesaretini kapitalizmi devirecek işçi sınıfının, halkların, bu savaşta bir bütün olarak gösterme zamanıdır. Denizleşen halklarla özgürlüğümüzü, insanca yaşamayı ve çoktan halkların olması gereken iktidarı kazanacağız!

Bu büyük ve haklı mücadelede biz devrimci tutsaklar dün sokaklarda, meydanlarda nasıl tereddüt-süzce emekçi halklarımızın düşmanının üzerine yürümüşsek, boyun eğmemişsek, zindan koşullarında da Denizlerden, Muratlardan, Sibel ve Aysunlardan devraldığımız kararlılıkla yürüyoruz. Denizleşen halklarımızla özgürlüğe yürüyoruz. Mutlak bu zulüm ve sömürüye dayalı sistem, zindan duvarlarıyla birlikte yıkılıp gidecektir. Ve hayat, ve doğa, ve emek, biz Denizleşen halklarla yeniden yaratılacak, ellerimizde canlanacaktır.

**Gebze Zindanından
Leninist Kadın Tutsaklar**

Meydan ve Deniz

*Suda denizleri severim
Karada meydan*

*Saat çalarsa ki çalacak bir gün
Meydan saati çalsın isterim
Yıldızı bol Mayıs gecelerinde
Gök denizden olsun.*

*Saat çalarsa ki çalacak bir gün
Deniz kadar dalgalı
Büyük meydanda çalsın.*

*Annem büyük deniz!..
Sen al koynuna beni
İstiridye yüreğinin içinde
İnci gibi sakla beni!..*

*İnciler düşen yıldızları sayarmış
Yıldızlar inci olurmuş
Ak gerdana hasret
Ben de yıldızları saymak isterim
Denizler meydan, meydanlar deniz olunca!*

Eşref Yılmaz

AYIŞIĞI
SANAT
MERKEZİ

20
YIL

ekin
sanat
alanında

